

บทที่ 1

บทนำ

1. หลักการและเหตุผล

อำเภอดอยสะเก็ดเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางชีวภาพ เนื่องจากตั้งอยู่ในเขตป่าร้อนชื้น มีแหล่งน้ำอุดมสมบูรณ์ มีทัศนียภาพสวยงาม จนมีคำกล่าวว่า “ถ้ามาเชียงใหม่ ต้องมากราบพระธาตุดอยสุเทพ และมาสัมผัสบรรยากาศของหนองบัว (พระเจ้าหลวง) ดอยสะเก็ด” ดังนั้น ชาวดอยสะเก็ด จึงมีความรักและภาคภูมิใจต่อหนองบัว เพราะหนองบัวนี้ มีความหลากหลายทางชีวภาพ จะเห็นได้จาก ช่วงฤดูหนาวของแต่ละปี จะมีฝูงนกเป็ดน้ำจำนวนมากมาหาอาหาร ณ หนองบัวนี้ และที่สำคัญ หนองบัวเป็นที่พักผ่อนพระราชอิริยาบถของ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รวมทั้งเป็นที่ต้อนรับพระราชอาคันตุกะของพระองค์ท่าน ซึ่งยังความปลาบปลื้มแก่พสกนิกรชาวดอยสะเก็ด ที่ได้เข้าเฝ้าพระองค์ท่านอย่างใกล้ชิด

การที่มีกลุ่มชาติพันธุ์ตั้งรกรากถิ่นฐานในอำเภอดอยสะเก็ดถึง 12 ชาติพันธุ์ เช่น ลีว้ , ไทโยนกหรือไทยวน , ไทลื้อ , ไทเขิน , ไทใหญ่ (เงี้ยว), กลุ่มคนอินเดีย , ฮ่อ , จีน , กะเหรี่ยง , ขมุ , ม่าน หรือ พม่า , คนไทยในภาคอื่น ๆ ของประเทศไทย (ดอยสะเก็ด : ร่องรอยอารยธรรมสิบสองปันนา , สำนักงานประถมศึกษาอำเภอดอยสะเก็ด , 2537) และบางชาติพันธุ์อยู่มาเป็นเวลา 624 ปี(ประวัติวัดศรีมุงเมือง,ไพศาล สุขใส ,2551 หน้า 6) ดังนั้นการรวมของกลุ่มชนในอำเภอดอยสะเก็ดเกิดจากการรวมกลุ่มชนหลาย ๆ กลุ่มชน เช่น ลีว้ ไทลื้อ ไทเขิน ไทใหญ่ ไทโยนก (ยวน) เป็นต้น กลุ่มชนเหล่านี้ได้เข้ามาอยู่ปะปนกับพวกลีว้ที่อาศัยในดินแดนแห่งนี้ก่อน พวกลีว้มีความเจริญทางวัฒนธรรมและอารยธรรมพอสมควร ซึ่งในตำนานเก่า ๆ ของคนไทย พวกลีว้มักถูกอ้างอิงด้วยนามว่า มิลักชะ หมายถึง ผู้ไม่เจริญ ในที่สุดคนเผ่าไทก็สามารถขับไล่พวกลีว้เข้าสู่ป่าและยึดครองดินแดนแห่งนี้ต่อมา (แสง จันทร์งาม 2556 : 72) เมื่อกลุ่มพวกไทต่าง ๆ ได้เข้าครองพื้นที่แล้วก็สร้างที่ประกอบพิธีทางศาสนาและความเชื่อของตน โดยอาศัยพื้นฐานความรู้ที่ได้รับมาจากบรรพบุรุษ

พวกไทลื้อ ก็สร้างวัดขึ้นที่บ้านหลวงเหนือในจุลศักราช 763 ปีมะเส็ง ตรีศก เดือนแปด พุทธศักราช 1944 พระเจ้าแสนเมืองมาได้สิ้นพระชนม์ พระเจ้าสามฝั่งแกน ขึ้นเป็นเจ้าเมืองเชียงใหม่และได้ ยกดินแดนที่พระองค์ทรงพระราชสมภพ คือพันนาฝั่งแกนสร้างเป็นอารามขนานนามว่าวัดบูรณฉันท์ และได้แบ่งเอาไร่นาถวายแก่วัดนี้ (ประวัติวัดศรีมุงเมือง)

พวกไทใหญ่ (เงี้ยว) ซึ่งอาศัยอยู่ที่บ้านสันอุ้มและร้องขี้เหล็ก ได้สร้างวัดร้องขี้เหล็กขึ้นในบริเวณที่พวกเงี้ยวอาศัยอยู่ (สัมภาษณ์ ปู่ ต้นศิริและแก้ว สุทาธาระ 2537) ในสมุดข่อยคำที่แปลและคัดลอกโดยหนานปวงคำ ตูยเขียว ในประวัติวัดสารคามรังสรรค์ (เมืองวะ) กล่าวว่าในปี พ.ศ. 2381 พระสงฆ์จากวัดร้องขี้เหล็ก วัดสันป่าก้าง วัดสันบวกเปา วัดสันป่าห้าประตูเขื่อน วัดสันป่าตู วัดบวกก้าง วัดเวียงแก่นและวัดหลวงเหนือ ได้มาลง

อุโบสถที่วัดร่องขี้เหล็ก ซึ่งแสดงให้เห็นถึงว่าได้มีการสร้างวัดขึ้นมากในอดีตและการที่พระสงฆ์มาลงอุโบสถที่วัดร่องขี้เหล็ก

กลุ่มชาติพันธุ์อินเดีย (อิสลาม) ศาสนาอิสลามในดอยสะเก็ด เริ่มเข้ามาเมื่อประมาณ พ.ศ. 2485 อิสลามกลุ่มแรกที่อพยพเข้ามานั้นมาจากอำเภอสารภี โดยมากันประมาณ 3 ครอบครัว ครั้งแรกที่เข้ามาอิสลามมีคนยังไม่มีสถานที่ประกอบพิธี จึงอาศัยใช้สถานที่ประกอบพิธีที่บ้านนางคำมูล สารีซอน อยู่นานประมาณ 50 ปี ต่อมาในปี พ.ศ. 2515 นางคำมูล อารีซอน ได้บริจาคที่ดินให้สร้างมัสยิด โดยมีนายมาสุชีวะ กับนายจิหมัง ยงพูนันต์ ซึ่งเป็นชาวจีนฮ่อ ได้มาเป็นประธานในการก่อสร้างและใช้ประกอบพิธีจนถึงปัจจุบัน (สัมภาษณ์คำมูล อารีซอน 2527) (ดอยสะเก็ด : ร่องรอยอารยธรรมสิบสองปันนา , สำนักงานประถมศึกษาอำเภอดอยสะเก็ด , 2537)

จึงกล่าวได้ว่า อำเภอดอยสะเก็ดเป็นอำเภอที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมสูง ทำให้มีความร่ำรวยมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่แตกต่างและหลากหลาย ดังนั้น ในปี 2555 เมื่อกรมส่งเสริมวัฒนธรรมได้ประกาศเชิญชวนให้แหล่งเรียนรู้ต่างๆสมัครพัฒนาภายใต้โครงการศูนย์วัฒนธรรมเฉลิมราช ปี 2555 ชาวดอยสะเก็ดจึงได้สมัครเพื่อเข้าร่วมโครงการศูนย์วัฒนธรรมเฉลิมราชเมื่อปี 2555 ด้วยเห็นว่า ดอยสะเก็ดมีความพร้อมในด้านพระราชกรณียกิจ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช และความหลากหลายทางด้าน มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายของ โครงการศูนย์วัฒนธรรมเฉลิมราช และที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่งคือ โครงการนี้ไม่ได้หวังเพียงแค่มียุทธศาสตร์พัฒนาภายใต้โครงการศูนย์วัฒนธรรมเฉลิมราชของในหลวงรัชกาลที่ 9 และมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมเท่านั้น แต่ยังมีหวังให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนรู้ถึงพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช และมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของตน โดยให้มีการดำเนินงานมุ่งเน้นให้ประชาชน เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการทุกขั้นตอน ตั้งแต่การสำรวจ การจัดเก็บ การเลือกสรร การจัดแสดงพระราชกรณียกิจและมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมในแหล่งเรียนรู้ และการสื่อสารโดยใช้ทีมเยาวชนอาสาสมัครเป็นผู้เก็บข้อมูลประวัติศาสตร์ชุมชนและมีนักวิชาการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นที่ปรึกษา ซึ่งชาวดอยสะเก็ดคาดหวังว่า ถ้าชาวดอยสะเก็ดได้เข้าร่วมโครงการนี้ และสามารถเชิญชวนประชาชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการดำเนินงานของโครงการนี้ทุกขั้นตอน นอกจากชาวดอยสะเก็ดจะได้ฐานข้อมูลแล้ว และได้แหล่งเรียนรู้เพื่อสืบสานแล้ว ชาวดอยสะเก็ดก็จะเกิดความร่วมมือไม่ร่วมมือจนก่อให้เกิดพลังทางวัฒนธรรม คือเกิดความรัก ความภาคภูมิใจ ต้องการสืบสาน และสามารถปกป้องคุ้มครอง มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของตนได้ด้วยตนเอง

อย่างไรก็ตาม เป้าหมายที่สำคัญของศูนย์วัฒนธรรมเฉลิมราช ในการเชิญชวนประชาชน เข้าร่วมดำเนินงานทุกขั้นตอนนั้น อาจจะทำไม่ได้สมบูรณ์ ดังนั้นคณะกรรมการศูนย์วัฒนธรรมเฉลิมราช วัดพระธาตุดอย

สะกัด จึงได้ทำศึกษารูปแบบการดำเนินงาน โครงการศูนย์วัฒนธรรมเฉลิมราช โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน เฉพาะพื้นที่ตำบลเชิงดอยเป็นการนำร่องก่อน เนื่องจากเป็นตำบลแห่งแรกที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชได้ทรงเสด็จ โดยศึกษาพระราชกรณียกิจที่พระองค์ทรงงานในพื้นที่ซึ่งประชาชนตำบลเชิงดอยมีความปลาบปลื้มและสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ และจัดเก็บมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมเฉพาะสาขาวรรณกรรมพื้นบ้านเรื่องประวัติศาสตร์บอกเล่า ถ้าผลการศึกษานำร่องครั้งนี้ บรรลุเป้าหมาย ก็จะขยายไปยังประชาชนทุกหมู่เหล่าให้เต็มพื้นที่อำเภอดอยสะเก็ดต่อไป

2. วัตถุประสงค์

2.1 เพื่อศึกษาการเสริมพลังชุมชนทางวัฒนธรรม โดยการจัดเก็บข้อมูลพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ในพื้นที่อำเภอดอยสะเก็ด และการจัดเก็บมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาวดอยสะเก็ด สาขาวรรณกรรมพื้นบ้าน ประวัติศาสตร์บอกเล่า โดยมีเยาวชนเป็นกลไกในการขับเคลื่อน

2.2 เพื่อศึกษากระบวนการเพิ่มเวทีทางวัฒนธรรมแก่ประชาชนในการเลือกสรร มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่ตนเองรักภาคภูมิใจและอยากอนุรักษ์ สืบสาน ปกป้อง คุ้มครอง ด้วยตนเอง

3. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

3.1 ได้ทราบแนวทางการเสริมพลังชุมชนทางวัฒนธรรม โดยมีเยาวชนเป็นกลไกในการขับเคลื่อน เพื่อให้ประชาชนชาวดอยสะเก็ดเกิดสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช

3.2 ชุมชนเกิดความรักความภาคภูมิใจ ปกป้องคุ้มครอง สืบทอดและต่อยอดคุณค่าทางมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมและนำแนวทางการเสริมพลังดังกล่าวขยายผลไปยังชาวดอยสะเก็ดทุก ๆ พื้นที่ ในอำเภอดอยสะเก็ด

4. คำถามหลักในการวิจัย

4.1 กระบวนการศึกษาพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช จะช่วยเสริมพลังชุมชนได้อย่างไร

4.2 กระบวนการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น จะช่วยเสริมพลังชุมชนได้อย่างไร

5. ขอบเขตของการวิจัย

5.1 ขอบเขตด้านพื้นที่วิจัย

ผู้วิจัยกำหนดพื้นที่ในการวิจัย คือ ประชาชนไทยลื้อ ไทยใหญ่ ไทยยวน ไทยจีน และไทยอินเดีย ที่อาศัยอยู่ในบ้านเชิงดอย หมู่ที่ 3 , บ้านหนองบัว หมู่ที่ 12 และ บ้านหนองบัวพัฒนา หมู่ที่ 13 ตำบลเชิงดอย อำเภอ ดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

5.2 สร้างเครือข่ายนักวิจัยชุมชน ทำการศึกษาโดยใช้เครือข่ายชุมชน กลุ่มต่าง ๆ

5.3 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัย กำหนดขอบเขตด้านเนื้อหา โดยศึกษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมสาขาวรรณกรรมพื้นบ้าน ประวัติศาสตร์บอกเล่า ประวัติศาสตร์ชุมชนบ้านเชิงดอยและศึกษาเกี่ยวกับเสียงของประชาชนที่มีความรู้สึกต่อพระมหากษัตริย์คุณ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช และพระกรณียกิจในพื้นที่อำเภอดอยสะเก็ด (เฉพาะพื้นที่ตำบลเชิงดอย)

6. วิธีดำเนินการวิจัยวิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ การเสริมพลังชุมชนทางวัฒนธรรม : กรณีศึกษาศูนย์วัฒนธรรมเฉลิมราชวัด “พระธาตุดอยสะเก็ด” ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยแบบผสมผสาน(Mixed Method) ซึ่งประกอบด้วยการวิจัยเอกสาร, การสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview) การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) การวิจัยประวัติศาสตร์ สังคม วัฒนธรรม และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวิธีดำเนินการศึกษา ดังนี้

6.1 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยกำหนดขั้นตอนการวิจัยดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ทบทวนวรรณกรรมโดยศึกษาค้นคว้าข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้อง ขั้นตอนการวิจัยได้ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นจากหนังสือบทความ หนังสือท้องถิ่น เอกสารสิ่งพิมพ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ชุมชนและมรดกภูมิปัญญา วัฒนธรรมของแต่ละชาติพันธุ์

ขั้นตอนที่ 2 ประชุมชี้แจงโครงการวิจัย เพื่อสร้างความเข้าใจและบอกกล่าวการทำโครงการวิจัยให้กับกำนันทุกตำบล 14 ตำบล , ผู้ใหญ่บ้านตำบลเชิงดอย 13 หมู่บ้าน , นายกเทศมนตรี 14 แห่ง ปลัดเทศบาล 2 แห่ง , นักวิชาการศึกษา 2 แห่ง , ผู้อำนวยการกองการศึกษา 2 แห่ง ,ตัวแทนคณะสงฆ์ เจ้าคณะตำบล 12 รูป , รองเจ้าคณะอำเภอ 2 รูป , เจ้าอาวาสวัดทุกวัดในตำบลเชิงดอย ตัวแทนสถานศึกษา 26 แห่ง , ครูโรงเรียนละ 2 คน , โรงเรียนในตำบลเชิงดอย 4 แห่ง , ตัวแทนหน่วยงานราชการ 20 แห่ง , ตัวแทนชุมชน 10 ชุมชนๆละ 3 คน และตัวแทนชุมชนพื้นที่ที่จะดำเนินการวิจัย 3 หมู่บ้าน , สมาชิกสภาเทศบาลที่อาศัยอยู่ในหมู่ที่ 3 , 12 , 13 ตำบลเชิงดอยและทีมวิจัย 25 คน รวมประมาณ 215 คน

ขั้นตอนที่ 3 ประชุมทีมวิจัยในการบริหารงานวิจัย ประชุมเตรียมเวทีชี้แจงโครงการ ประชุมเตรียมรายละเอียดการประชุมชี้แจงโครงการ , ประชุมพัฒนาความรู้การวิจัยและการบริหารการวิจัยแบบมีส่วนร่วม , ประชุมวางแผนปฏิบัติและจัดทำหลักสูตรการพัฒนาเยาวชน

ขั้นตอนที่ 4 เวทีพัฒนาเยาวชนอาสาสมัครและทีมวิจัย

4.1. อบรมฝึกปฏิบัติการความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ชุมชนการวิเคราะห์ข้อมูล ฝึกทักษะและเทคนิคการสัมภาษณ์ การจดบันทึก การจับประเด็น การนำเสนอและการแลกเปลี่ยนข้อมูลในชุมชน

4.2. เก็บข้อมูลประวัติศาสตร์ชุมชน สืบค้นหลักฐานทางประวัติศาสตร์และแหล่งข้อมูลสำรวจพื้นที่

4.3. เวทีตรวจสอบข้อมูลระหว่างทีมวิจัยและปราชญ์ ภูมิปัญญาของชุมชน

4.4. เวทีแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างชุมชน

4.5. เวทีเสริมความเข้มแข็งและเยาวชนอาสาสมัคร

4.6. เวทีนำเสนอผลงานวิจัยต่อชุมชน

4.7. เวทีนำเสนอผลงานด้านสื่อต่างๆ (วิทยุ , แผ่นพับ , โปสเตอร์ , เว็บไซต์, จัดทำเป็นรูปเล่ม)

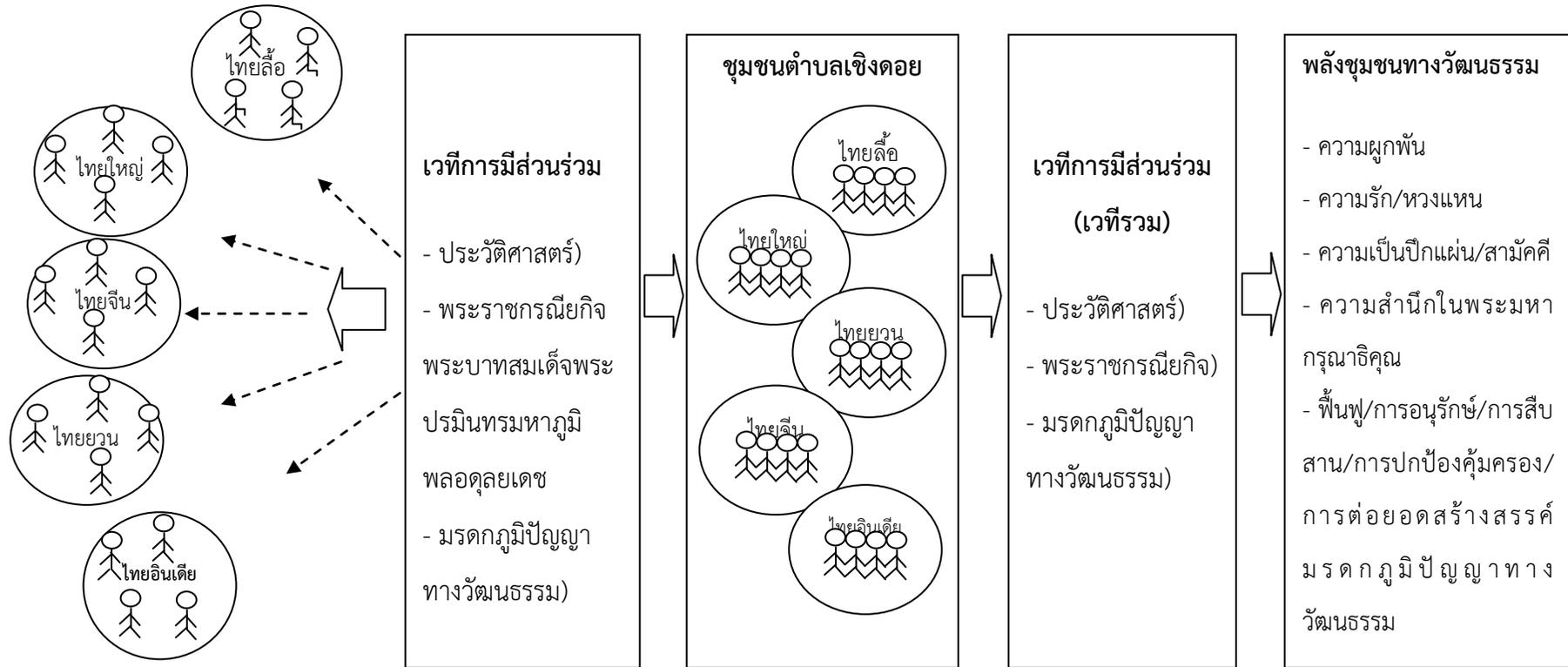
6.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

7. กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการศึกษาประวัติศาสตร์บอกเล่า แต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ (ไทลื้อ, ไทใหญ่, ไทอินเดียน, ไทจีน และไทยวน) ที่อาศัยในบ้านเชียงดอย ซึ่งเป็นที่ตั้งของศูนย์วัฒนธรรมเฉลิมราช วัดพระธาตุดอยสะเก็ด พระอารามหลวง และบ้านปทุมนิเวศน์(หนองบัว) และบ้านหนองบัวพัฒนา และศึกษาเกี่ยวกับเสียงของประชาชนที่มีความรู้สึกต่อพระมหากษัตริย์คุณ ของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ที่ทรงงานในพื้นที่อำเภอดอยสะเก็ด โดยการวิจัยแบบผสมผสาน ตั้งแต่การวิจัยเอกสาร, การสัมภาษณ์เชิงลึก, การวิจัยเชิงปฏิบัติการ โดยการเปิดเวทีแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ การเปิดเวทีการมีส่วนร่วมในการรับรองข้อมูล โดยเยาวชนอาสาสมัคร จะเป็นตัวเชื่อมและนักวิจัยชุมชน ร่วมกันดำเนินการ เพื่อให้เกิดพลังชุมชนทางวัฒนธรรม คือ การเกิดความรู้สึก ความภาคภูมิใจ ความผูกพัน ความหวังเพิ่มขึ้น เกิดความสามัคคี สำนึกในพระมหากษัตริย์คุณในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช และอยากที่จะอนุรักษ์ สืบสาน ปกป้องคุ้มครอง และพัฒนาต่อยอดในมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของตนเอง ดังแสดงในรูปภาพ ดังนี้

7. กรอบแนวความคิดของการวิจัย

ตารางที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 2

แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัย เรื่อง “การเสริมพลังชุมชนทางวัฒนธรรม:กรณีศึกษาศูนย์วัฒนธรรมเฉลิมราชวัดพระธาตุ ดอยสะเก็ด” ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น
2. ศูนย์วัฒนธรรมเฉลิมราช
3. มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม
- 4.อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์
5. การมีส่วนร่วม
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเป็นแนวการศึกษาที่ค่อนข้างใหม่สำหรับแวดวงการศึกษา ด้านประวัติศาสตร์ ทั้งในแง่ของการเก็บข้อมูลจากคำบอกเล่าเรื่องราวของคนในท้องถิ่นผ่านเวทีเสวนา อันเป็นการเริ่มใช้ “พยาน” มาประกอบกับ “หลักฐาน” ที่เป็นเอกสารทางประวัติศาสตร์ ยิ่งไปกว่านั้นการเล่าเรื่องราวของ “ท้องถิ่น” ก็ยังเป็นเรื่องค่อนข้างใหม่เช่นเดียวกัน เพราะส่วนใหญ่เรื่องราวประวัติศาสตร์ของชาติไทยมักเป็นเรื่องของผู้คนที่เป็บุคคลสำคัญในประวัติศาสตร์ชาติ และราชวงศ์ต่าง ๆ การหันมาให้ความสำคัญกับคนในท้องถิ่นและเรื่องราวของท้องถิ่นจึงเป็นการหัวเลี้ยวที่สำคัญเป็นการเริ่มต้นของการยอมรับความหลากหลายของท้องถิ่นต่างๆ ทำให้ลูกหลานยุคปัจจุบันได้เริ่มเรียนรู้และเห็นความสำคัญของรากเหง้าเผ่าพันธุ์ ที่ไปที่มาของเขา อันนำไปสู่การสร้างสำนึกของความผูกพันและรักท้องถิ่นแผ่นดินเกิด และเป็นการทำให้ทุกฝ่ายได้หันไปค้นหา “พลังของท้องถิ่น” ที่เคยมีมาแต่เดิมไม่ว่าจะเป็นความรู้ภูมิปัญญา ฐานทรัพยากรหรือสายใยความผูกพันของผู้คนที่จะเป็นพลังสำคัญในการพัฒนาท้องถิ่นต่อไปในอนาคต

แม้ว่าในปัจจุบันวงการวิชาการโดยรวมจะตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นว่าเป็นรากฐานที่สำคัญที่สุดของการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศชาติ สามารถจุดประกายความคิดและขับเคลื่อนให้ “ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น” ได้ เข้าไปสร้างปัจจุบันและอนาคตที่เข้มแข็งให้กับชุมชนท้องถิ่นไทยได้อย่างยั่งยืน

ยงยุทธ ชูแว่น (๒๕๔๕) ได้ให้ความหมายของประวัติศาสตร์ท้องถิ่นไว้ว่า ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเป็นประวัติศาสตร์แนวใหม่ที่มุ่งศึกษาวิถีชีวิตของประชาชนในชุมชนท้องถิ่นต่าง ๆ โดยเอาชีวิตชาวบ้านเป็นศูนย์กลางของการศึกษาซึ่งน่าจะเกิดประโยชน์แก่ประชาชนในท้องถิ่นอย่างแท้จริงซึ่งแตกต่างจากการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นแต่เดิมคือศึกษาประวัติศาสตร์ ของเมืองที่ไม่ใช่ศูนย์กลางของอำนาจรัฐซึ่งเป็นเรื่องของ ความสัมพันธ์ทางการเมืองกับศูนย์กลางเป็นหลัก และมักจะเป็นการศึกษาที่ตัดขาดออกจากวิถีชีวิตของผู้คนส่วนใหญ่ในท้องถิ่น

ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจะมุ่งศึกษากิจกรรมหรือประสบการณ์ ทุก ๆ ด้านของสังคมใน “ท้องถิ่น” โดย ให้ความสำคัญที่ประชาชนในฐานะเป็นผู้สร้างประวัติศาสตร์ และเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามา มีส่วนร่วมในการศึกษาเพื่อสร้างองค์ ความรู้ใหม่ ๆ ด้วยซึ่งประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในลักษณะนี้ จะทำให้เกิดความเข้าใจถึงความเป็นมาของวิถีชีวิตของประชาชนซึ่งมีความแตกต่างกันในแต่ละท้องถิ่น และความรู้นี้ ก็ยังเป็นพลังที่ช่วยให้คนในท้องถิ่นต่าง ๆ สามารถฟื้นฟูชีวิตให้แก่สถาบันวัฒนธรรม และศักดิ์ศรีของแต่ละท้องถิ่นด้วย

1.1 วิธีศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

วิธีการวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ฉัตรทิพย์ นาถสุภา(2540) เสนอแนะกรอบคิดในการศึกษาสามแนวทางคือ วิธีวิเคราะห์ผ่านทางประวัติศาสตร์ ถือว่าทุก ๆ สิ่งมีสิ่งที่เป็นสิ่งเดิมอยู่ จะเข้าใจปัจจุบันได้จะต้องเข้าใจสิ่งที่มีอยู่เดิมซึ่งเป็นของที่เป็น แก่นใน คือถ้าเข้าถึงแก่นในมากเท่าไรเราจะยิ่งเข้าใจ ชุมชนมากขึ้นเท่านั้นเพราะทั้งหมดของปัจจุบันคือสายธารของอดีตที่ทับถมซับซ้อนกันมา

การศึกษาอีกวิธีหนึ่งคือการศึกษาเปรียบเทียบ เช่น เปรียบเทียบกลุ่มคนไทยด้วยกัน เปรียบเทียบในพื้นที่ต่าง ๆ อีกลักษณะหนึ่งคือการพยายามประกอบความรู้จากทุก ๆ แหล่งข้อมูลเพื่อให้ได้ภาพรวมที่ความสำคัญมากเช่นภาพรวมในแง่ความสัมพันธ์ทางชนชั้น

แนวทฤษฎีที่ฉัตรทิพย์ นาถสุภา(2540) ใช้ในการศึกษาชุมชนหมู่บ้านก็คือแนวการศึกษาแบบเศรษฐศาสตร์การเมือง เป็นการศึกษาแบบเอาเศรษฐกิจเป็นแกนกลาง และศึกษาแบบเจาะลึกเน้นรูปธรรมท้องถิ่นและถือว่ากระบวนการที่เกิดในท้องถิ่นเป็นตัวกระทำด้วยเช่นกันอันดับต่อไปต้องโยงเศรษฐกิจกับสังคมภายนอกท้องถิ่นถูกกระทบท้องถิ่นเป็นส่วนหนึ่งของระบบเศรษฐกิจในเมืองและวัฒนธรรมของประเทศ และอาจโยงต่อไปถึงระดับโลก ข้อสำคัญคือท่าทีของการศึกษาที่ต้องทำความเข้าใจว่าการสัมภาษณ์ชุมชนเป็นการศึกษาประวัติศาสตร์จากจุดยืนของคนธรรมดาทำให้ฐานะของการศึกษาประวัติศาสตร์เปลี่ยนไป เพราะถ้าชาวบ้านรับรู้ประวัติศาสตร์ของตนจะมีจิตสำนึกในเอกลักษณ์ร่วมกันสูงขึ้นมันคือการฟื้นฟูเอกลักษณ์ด้านวัฒนธรรมของชาวบ้านนั่นเอง ซึ่งก่อเกิดผลทางด้านความเข้าใจระหว่างปัญญาชน กับชาวบ้านทำให้มี

สัมพันธ์ภาพแน่นแฟ้นขึ้น การคืนประวัติศาสตร์ให้กับชุมชนทำให้ชาวบ้านเกิดความคิด ความรู้เป็นระบบ เข้าใจฐานะของตนในประวัติศาสตร์และสังคมดีขึ้น รู้เรื่องความสัมพันธ์ของตนกับคนกลุ่มอื่นในสังคมและรู้จักโลกภายนอกมากขึ้น ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียน วิทยาลัยและชุมชนกระชับแน่นแฟ้นขึ้น นอกจากนั้น ฉัตรทิพย์ นาถสุภา ยังได้แนะนำเทคนิคการสัมภาษณ์ดังนี้ คือการสัมภาษณ์จะต้องเป็นการเร้าอารมณ์เพื่อกระตุ้นความทรงจำ การสัมภาษณ์เป็นไดอะเล็กติก เป็นการตอบโต้กันไปมาเพื่อบรรลุความจริงมากขึ้น

นับเป็นความแตกต่างระหว่างหลักฐานจากเอกสารและหลักฐานจากบุคคล ผู้สัมภาษณ์มีส่วนในการกระตุ้นความทรงจำที่เคยมีอยู่แล้วลืมนำไปให้กลับปรากฏอีก ด้วยการซักถาม การใช้คำ และการสร้างสถานการณ์แวดล้อม ผู้สัมภาษณ์จึงทำหน้าที่เหมือนนักจิตวิทยา ชูดักยกลงไปในจิตใจและความทรงจำ จึงต้องพิจารณาให้ดีว่าช่วงไหนควรเข้าไปมีส่วนร่วมกับผู้ถูกสัมภาษณ์ เมื่อใดเกิดการชะงักงันของข้อมูล ผู้สัมภาษณ์ต้องเข้าไปช่วยผู้ให้สัมภาษณ์ข้ามธรรมชาติที่กีดขวางให้สำเร็จ

การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เป็นการศึกษาความเป็นมา ความเป็นอยู่ของคนในชุมชน เหตุผลที่อพยพมา การเปลี่ยนแปลงของชุมชน ทั้งด้านความเชื่อ ประเพณี วัฒนธรรมต่าง ๆ ของชุมชน เป็นมาอย่างไร ทั้งนี้คนในชุมชนนั้นจะเป็นผู้รู้มากที่สุดที่จะสามารถเล่าเรื่องราว และอธิบายได้ ซึ่งจะช่วยให้ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์บุคคลได้เล่าถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ เป็นความทรงจำ ทำให้คนในชุมชนเกิดความรู้สึกรักถิ่นที่อยู่ของตนเอง เกิดความภาคภูมิใจในตนเอง เพิ่มคุณค่าให้กับคนในชุมชน

2. ศูนย์วัฒนธรรมเฉลิมราช

ความเป็นมา โครงการศูนย์ วัฒนธรรมเฉลิมราช(คู่มือการดำเนินงานโครงการศูนย์วัฒนธรรมเฉลิมราช, กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, หน้า 1, 2) เนื่องจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ที่ทรงเอาพระทัยใส่ในความเป็นอยู่ของพสกนิกรไทยในทุก ๆ ด้าน รวมไปถึงด้านศิลปวัฒนธรรม ซึ่งเป็นมรดกเก่าแก่ ที่แสดงให้เห็นถึงความเจริญรุ่งเรืองของชนชาติไทยที่มีมานานนับพันปี ทรงตระหนักดีว่าอดีตเป็นรากฐานของปัจจุบัน และอนาคต หากชนชาติไทยไม่มีสิ่งดีงามของตนเองเป็นพื้นฐานรองรับแล้ว บรรพบุรุษของคนไทยจะสร้างบ้านเมืองให้เป็นปึกแผ่นและดำรงรักษามาจนถึงทุกวันนี้ได้อย่างไร อีกทั้งพระองค์ยังทรงมีพระปรีชาสามารถในศิลปะแขนงต่าง ๆ อย่างล้ำเลิศ จนได้รับพระราชสมัญญานามว่า “อัครศิลปิน”

กรมส่งเสริมวัฒนธรรม จึงจัดทำโครงการศูนย์วัฒนธรรมเฉลิมราชขึ้นเพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และให้เป็นแหล่งรวบรวมมรดกภูมิปัญญาท้องถิ่น เพราะอดีตอันรุ่งโรจน์ของไทย ยังคงปรากฏให้เห็นผ่านทางมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมทั้งแบบจับต้องได้ และจับต้องไม่ได้ อยู่ใน

ทุกพื้นที่ซึ่งแต่เดิมเราต่างทราบดีว่าเป็นหน้าที่ของคนไทยทุกคนที่ควรจะต้องเก็บรักษาและอนุรักษ์มรดกต่าง ๆ เหล่านั้นไว้ให้ลูกหลานได้ศึกษาเรียนรู้สืบไป แต่ในปัจจุบันเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกาภิวัตน์ การแข่งขันทางเศรษฐกิจสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว ผู้ผลิตต้องสรรหาสินค้าชนิดใหม่ที่สามารถต่อสู้กับผู้ผลิตรายอื่นได้ จึงเกิดกระแสทางเศรษฐกิจรูปแบบใหม่ที่เรียกว่า “เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์” ที่เน้นการพัฒนาต่อยอดจากสิ่งของเดิมที่มีอยู่แล้วมาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้เกิดเป็นสินค้าใหม่ขึ้น และต้นทุนที่มีอยู่เดิมนั้นก็คือ “มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม” นั่นเอง วัฒนธรรมท้องถิ่นที่มี “คุณค่า” จึงกลายเป็นปัจจัยต้นน้ำที่สร้าง “มูลค่า” และกำลังมาแรงในกระแสการแข่งขันทางเศรษฐกิจของโลก ซึ่งหากชุมชนท้องถิ่นไม่รู้คุณค่าและหวงแหนสิ่งเหล่านี้ไว้ ก็เกิดการแสวงหาผลประโยชน์จากบุคคลภายนอก รวมไปถึงการนำวัฒนธรรมไปสร้างผลประโยชน์โดยพลการ มิได้รับความยินยอมเห็นชอบ หรือแบ่งปันผลประโยชน์ของท้องถิ่นที่ถือครองมรดกวัฒนธรรมนั้น ๆ และอาจก้าวล้ำสู่การจดสิทธิบัตรโดยที่ชุมชนผู้เป็นเจ้าของวัฒนธรรมไม่รับรู้หรือไม่ได้รับประโยชน์

ศูนย์วัฒนธรรมเฉลิมราช หมายถึง สถานที่ที่เป็นศูนย์รวมประกอบด้วยความรู้ สาระความรู้ และกิจกรรมที่เกี่ยวกับมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น ที่ตั้งขึ้นเพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในวโรกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมายุครบ 84 พรรษา ซึ่งมีคุณค่าต่อคนในชุมชน เป็นความรู้ ทางวัฒนธรรมที่ควรแก่การอนุรักษ์ สืบทอดสู่คนใน ท้องถิ่น รวมทั้งวิถีชีวิตวัฒนธรรมที่มีการปรับเปลี่ยน เพิ่มเติมอยู่เสมอ โดยมุ่งเน้นที่จะถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจให้กับคนทั้งในท้องถิ่นของตนเอง และคนภายนอกท้องถิ่น ได้เข้าใจถึงชีวิตวัฒนธรรมของสังคมนั้น

ศูนย์วัฒนธรรมเฉลิมราช วัดพระธาตุดอยสะเก็ด เป็นแหล่งที่รวบรวมความรู้เกี่ยวกับมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของคนดอยสะเก็ด และรวบรวมเสียงของประชาชนซึ่งเป็น ความรู้สึก ความภาคภูมิใจของคนดอยสะเก็ดที่มีต่อพระมหากษัตริย์คุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ได้รวบรวมไว้ให้คนรุ่นหลังได้ศึกษา

3. มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม

“มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม”(Intangible Cultural Heritage หรือ ICH) (กรมส่งเสริมวัฒนธรรมกระทรวงวัฒนธรรมและจากหนังสือ มรดกภูมิปัญญาทาง2553: หน้า 10) หมายถึง การปฏิบัติการแสดงออก ความรู้ ทักษะ ตลอดจนเครื่องมือ วัตถุสิ่งประดิษฐ์ สัญลักษณ์ และพื้นที่ทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับสิ่งเหล่านี้ ซึ่งชุมชนกลุ่มชนหรือในบางกรณีปัจเจกบุคคลยอมรับว่าเป็นส่วนหนึ่งของมรดกทางวัฒนธรรมของตน มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมซึ่งถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปยังคนอีกรุ่นหนึ่งนี้เป็นสิ่งซึ่งชุมชนและกลุ่มชนสร้างขึ้นอย่างสม่ำเสมอเพื่อตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมของตน เป็นปฏิสัมพันธ์ของพวกเขาที่มีต่อธรรมชาติและประวัติศาสตร์ของตน และทำให้คนเหล่านั้นเกิดความภูมิใจในตัวตนและความรู้สึกสืบเนื่องก่อให้เกิดความ

เคารพต่อความหลากหลายทางวัฒนธรรม และการคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์ “มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม”
จำแนกออกเป็น 6 สาขา ดังนี้

1) สาขาศิลปะการแสดง หมายถึง การแสดงออกซึ่งอารมณ์ ความรู้สึกและเรื่องราวต่าง ๆ โดยมีผู้แสดงเป็นสื่อผ่านทางเสียง ได้แก่ การขับร้อง หรือการเล่นดนตรีและทางร่างกาย ได้แก่ การรำ รำ การเชิด การเต้น การแสดงท่าทาง ฯลฯ แยกประเภทได้ดังนี้

1.1 ดนตรี หมายถึง เสียงประกอบกันเป็นทำนองเพลงและ/หรือลีลาจังหวะทำให้รู้สึก เพลิดเพลิน หรือเกิดอารมณ์รัก โศก หรือ รื่นเริง เป็นต้น ดนตรีมีบทบาทหน้าที่ในการบรรเลงเพื่อการขับ กล่อมความบันเทิง ประกอบพิธีกรรม และประกอบการแสดง

1.2 การแสดง หมายถึง การแสดงออกทางร่างกาย ท่วงท่าการเคลื่อนไหว ท่าเต้น ท่า รำ การแสดงกิริยาของการเต้น การรำ การเชิด ฯลฯ ซึ่งแสดงถึงอารมณ์ความรู้สึกและเรื่องราว การแสดง อาจแสดงร่วมกับดนตรีและการขับร้องหรือไม่ก็ได้

1.3 ดนตรีและการแสดงในพิธีกรรม หมายถึง การผสมผสาน ระหว่างการแสดง การร้อง การรำ และดนตรีที่ใช้ประกอบพิธีกรรม

1.4 เพลงร้องพื้นบ้าน หมายถึง บทเพลงที่เกิดจากคนในท้องถิ่นนั้น ๆ ที่คิดรูปแบบการ ร้อง การเล่น เป็นบทเพลงที่มีท่วงทำนอง ภาษาที่เรียบง่าย มุ่งความสนุกสนานเพลิดเพลินในโอกาสต่าง ๆ หรือการร่วมแรงร่วมใจทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งในการประกอบอาชีพ

2) สาขางานช่างฝีมือดั้งเดิม หมายถึง ภูมิปัญญา ทักษะฝีมือช่าง การเลือกใช้วัสดุ และกลวิธีการสร้างสรรค์ภูมิปัญญา ทักษะฝีมือช่าง การเลือกใช้วัสดุ และกลวิธีการสร้างสรรค์ที่แสดงถึง อัตลักษณ์สะท้อนพัฒนาการทางสังคม และวัฒนธรรมของกลุ่มชน แยกประเภทดังนี้

2.1 ผ้าและผลิตภัณฑ์จากผ้า หมายถึง ผลผลิตที่เกิดจากการทอ ย้อม ถัก ปัก ตี เกลียว ยก จก มัดหมี่ พิมพ์ลาย ขิด เกาะ/ล้วง เพื่อใช้เป็นเครื่องนุ่งห่ม และแสดงสถานภาพทางสังคม

2.2 เครื่องจักสาน หมายถึง ภาชนะเครื่องใช้ประจำบ้านที่ทำจากวัสดุดิบในท้องถิ่น เช่น ไม้ หวาย กระจูด ลำเจียก โดยนำมาจักและสานจึงเรียกว่า เครื่องจักสาน กลวิธีในการทำเครื่องจักสาน ได้แก่ การถัก ผูก รัด มัด ร้อย โดยใช้ดอก หวาย เพื่อให้เครื่องจักสานคงทนและคงรูปอยู่ได้ตามต้องการ

2.3 เครื่องรัก หมายถึง หัตถกรรมที่ใช้รักเป็นวัสดุสำคัญในการสร้างผลงาน เช่น ปิดทองรด น้ำ ภาวกำมะลอ ประดับมุก ประดับกระจกลี ปั้นกระแหนะ และเขิน รักหรือยางรัก มีคุณลักษณะเป็นยาง เหนียว สามารถเกาะจับพื้นของสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ประสงค์จะทาหรือถมทับหรือเคลือบผิวได้ดี ทำให้เป็นผิวมัน

ภายหลังรักแห่งสนธิทีคุณภาพคงทนต่อความร้อน ความชื้น กรดหรือด่างอ่อน ๆ และยังเป็นวัสดุที่ใช้เชื่อมสีเข้าด้วยกัน

2.4 เครื่องปั้นดินเผา หมายถึง หัตถกรรมที่ใช้ดินเหนียวเป็นวัตถุดิบหลักในการผลิต มีทั้งชนิดเคลือบและไม่เคลือบ โดยที่เนื้อดินเหนียวต้องมีส่วนผสมของทรายแม่น้ำที่เป็นทรายเนื้อละเอียดและช่วยให้เนื้อดินแห้งสนิทไม่แตกร้าว ดินเหนียวที่ใช้ทำเครื่องปั้นดินเผาจากที่ต่าง ๆ ให้สีแตกต่างกัน

2.5 เครื่องไม้ หมายถึง งานฝีมือช่างที่ทำจากไม้ซุงหรือไม้แปรรูปเป็นท่อน เป็นแผ่น เพื่อใช้ในงานช่างก่อสร้างประเภทเครื่องสับเครื่องเรือน เครื่องบูชา เครื่องตั้ง เครื่องประดับ เครื่องมือ เครื่องใช้ เครื่องศาสตรา เครื่องดนตรี เครื่องเล่น และยานพาหนะ โดยอาศัยเทคนิควิธีการแกะสลัก สับ ขุด เจาะ กลึง ถาก ขูด และขัด

2.6 เครื่องหนัง หมายถึง งานหัตถกรรมพื้นบ้านที่ทำมาจากหนังสัตว์ โดยผ่านกระบวนการหมักและฟอกหนังเพื่อไม่ให้เน่าเปื่อย และให้เกิดความนิ่มนวลสามารถบึงงอได้ตามที่ต้องการ เครื่องหนังนิยมนำไปใช้ในงานด้านศิลปะการแสดง รวมถึงอุปกรณ์อื่น ๆ ที่มีหนังเป็นส่วนประกอบ

2.7 เครื่องประดับ หมายถึง งานช่างฝีมือที่ประดิษฐ์ขึ้นเพื่อการตกแต่งให้เกิดความงดงาม เริ่มต้นจากการใช้วัสดุที่หาได้ง่ายในท้องถิ่นนำมาผลิตและพัฒนาขึ้นเรื่อย ๆ โดยใช้อัญมณีและโลหะมีค่าต่าง ๆ

2.8 งานศิลปกรรมพื้นบ้าน หมายถึง งานที่มีการแสดงอารมณ์สะท้อนออกทางฝีมือการช่างให้เห็นประจักษ์เป็นรูปธรรมเพื่อตอบสนองต่อการยังชีพและความต้องการด้านคุณค่าความงามเช่น งานเขียน งานปั้น งานแกะสลัก งานหล่อ เป็นต้น

2.9 ผลิตภัณฑ์อย่างอื่น หมายถึง งานช่างฝีมือดั้งเดิมที่ไม่สามารถจัดอยู่ใน 8 ประเภทแรกได้ ซึ่งอาจเป็นงานช่างฝีมือที่ประดิษฐ์หรือผลิตขึ้นจากวัสดุในท้องถิ่น หรือจากวัสดุเหลือใช้ เป็นต้น

3. สาขาวรรณกรรมพื้นบ้าน หมายถึง วรรณกรรมที่ถ่ายทอดอยู่ในวิถีชีวิตชาวบ้าน โดยครอบคลุมวรรณกรรมที่ถ่ายทอดโดยวิธีการบอกเล่าและที่เขียนเป็นลายลักษณ์อักษร แยกประเภทได้ดังนี้

3.1 นิทานพื้นบ้าน หมายถึง เรื่องเล่าที่สืบทอดต่อกันมา ประกอบด้วยนิทานเทพปกรณัม ตำนาน นิทานศาสนา นิทานคติ นิทานมหัศจรรย์ นิทานชีวิต นิทานประจำถิ่น นิทานอธิบายเหตุ นิทานเรื่องสัตว์ นิทานผี มุขตลกและเรื่องไม้ นิทานเข้าแบบของไทย

3.2 ประวัติศาสตร์บอกเล่า หมายถึง เรื่องเล่าเกี่ยวกับประวัติการตั้งถิ่นฐาน การอพยพ ความเป็นมา และบุคคลสำคัญของชุมชน

3.3 บทสวดหรือบทกล่าวในพิธีกรรม หมายถึง คำสวดที่ใช้ประกอบในพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น บททำขวัญ คำบูชา คำสมา คำเวหนาทานบทสวดสรภัญญ์ คาถาบถอาถรรพ์ บทประกอบการรักษาโรคพื้นบ้าน คำให้พร คำอธิฐาน ฯลฯ

3.4 บทร้องพื้นบ้าน หมายถึง คำร้องที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมาในโอกาสต่าง ๆ เช่น บทกล่อมเด็ก บทร้องเล่น บทเกี่ยวพาราสี บทจ้อย คำเซ็ง ฯลฯ

3.5 สำนวนและภาษิต หมายถึง คำพูดหรือคำกล่าวที่สืบทอดกันมา มักมีสัมผัสคล้องจองกัน เช่น โวหาร คำคม คำพังเพย คำอุปมาอุปไมย คำขวัญ คติพจน์ คำสวดสาบาน คำสาปแช่ง คำชม คำคะนอง ฯลฯ

3.6 ปริศนาคำทาย หมายถึง คำหรือข้อความที่ตั้งเป็นคำถาม คำตอบที่สืบทอดกันมา เพื่อให้ผู้ตอบได้ทายหรือตอบปัญหา เช่น คำทายปัญหาเขาวน ฆะหมี่

3.7 ตำรา หมายถึง องค์ความรู้ที่มีการเขียนบันทึกในเอกสารโบราณ เช่น โหราศาสตร์ ตำราดูลักษณะคนและสัตว์ ตำรายา ฯลฯ

4. สาขากีฬากฎมีปัญญาไทย หมายถึง การเล่น การกีฬา และศิลปะการต่อสู้ ป้องกันตัว ที่มีการปฏิบัติกันอยู่ในประเทศไทยและมีเอกลักษณ์สะท้อนวิถีไทย แยกประเภทได้ดังนี้

4.1 การเล่นพื้นบ้าน หมายถึง การเล่นของคนไทยในแต่ละวัยที่มีวัตถุประสงค์ต่าง ๆ กันออกไป โดยมีผลลัพธ์สุดท้าย คือ ความรักความสามัคคี และความสนุกสนานเพลิดเพลิน

4.2 กีฬาพื้นบ้าน หมายถึง การเล่นและการแข่งขันของคนไทยในแต่ละวัย โดยมีอุปกรณ์และกฎกติกาที่เป็นลักษณะเฉพาะถิ่น

4.3 ศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัว หมายถึง วิธีการหรือรูปแบบการต่อสู้ที่ใช้ร่างกายหรืออุปกรณ์โดยได้รับการฝึกฝนตามวัฒนธรรมที่ได้รับการถ่ายทอดกันมา

5. สาขาแนวปฏิบัติทางสังคมพิธีกรรมและงานเทศกาล หมายถึง การประเพณีปฏิบัติในแนวทางเดียวกันของคนในชุมชนที่สืบทอดต่อกันมาบนหนทางของมงคลวิธีนำไปสู่สังคมแห่งสันติสุขแสดงให้เห็นอัตลักษณ์ของชุมชนและชาติพันธุ์นั้น ๆ แยกประเภทได้ดังนี้

5.1 มารยาท หมายถึง การประเพณีปฏิบัติที่ดั่งามต่อผู้อื่น

5.2 ขนบธรรมเนียมประเพณี หมายถึง การประเพณีปฏิบัติแลการกระทำกิจกรรมที่สืบทอดต่อ ๆ กันมาในวิถีชีวิตและสังคมของชุมชนนั้น ๆ

5.3 งานเทศกาล หมายถึง กิจกรรมที่กระทำตามกำหนดเวลาในรอบปี

6. สาขาความรู้และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาล หมายถึง องค์ความรู้ วิธีการ ทักษะ ความเชื่อ แนวปฏิบัติและการแสดงออกที่พัฒนาขึ้นจากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนกับสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติและเหนือธรรมชาติ แยกประเภทได้ดังนี้

- 6.1 อาหารและโภชนาการ
- 6.2 การแพทย์แผนไทยและการแพทย์พื้นบ้าน
- 6.3 โหราศาสตร์และดาราศาสตร์
- 6.4 การจัดการทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน
- 6.5 ชัยภูมิและการตั้งถิ่นฐาน

มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม เป็นการถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปยังคนอีกรุ่นหนึ่ง ซึ่งเป็นสิ่งที่ชุมชนสร้างขึ้นมา โดยเป็นอัตลักษณ์ของชุมชน ซึ่งในการจัดเก็บข้อมูลทางประวัติศาสตร์ชุมชนนั้น จะทำให้ทราบถึงข้อมูลเกี่ยวกับมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมด้วย เป็นการรื้อฟื้นวัฒนธรรมเก่า ๆ ให้เยาวชนได้รู้จักและเห็นคุณค่า อยากรสืบทอดคงอยู่คู่ชุมชนตลอดไป

4. อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์

แนวคิดการศึกษาอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ คือความคิดที่ว่าชุมชนจะมีปรากฏการณ์ที่ต้งมั่นและการจะมีพลังต่อรองต่อการต้านทานทางกระแสรัฐและกระแสโลก ชุมชนต้องรู้จักเนื้อหาของชุมชนหรืออัตลักษณ์ของชุมชนที่ผลิตและเลือกสรรให้ชุมชนของเขาสามารถปรับตัวเข้ากับบริบทที่เป็นพลวัตและสร้างความวิกฤตในสังคม ประวัติศาสตร์ที่แท้จริงไม่ใช่ข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ แต่เป็นจิตสำนึกทางประวัติศาสตร์ที่สร้างขึ้นมาอธิบายกับชนเผ่าอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น ประวัติศาสตร์ที่แท้จริงจึงเป็นประวัติศาสตร์ที่เคลื่อนไหว ในทวิช จตุรฤกษ์ (2538) เช่น ความเป็นไทยใหญ่ในอดีตที่อยู่ในรัฐฉานกับปัจจุบันมีความแตกต่างกัน แม้ว่าจะมีลักษณะร่วมกันของวัฒนธรรมบางอย่างก็ตาม ชนแต่ละเผ่าจะสามารถสืบสานความเป็นชาติพันธุ์ของตนเองเอาไว้ได้โดยการสร้างจิตสำนึกทางประวัติศาสตร์ หรือมีวิธีการสร้างระบบคิดขึ้นมาตามความหมายของประวัติศาสตร์ของตนเองว่ามีความพ้องหรือแตกต่างกับกลุ่มอื่นอย่างไร การแสดงตนว่าตนเป็นใคร และเป็นคนกลุ่มใดนั้น จะขึ้นอยู่กับสถานการณ์และช่วงของประวัติศาสตร์ ดังข้อสรุปของยศ สันตสมบัติในหนังสือเรื่อง “หลักข้างการสร้างใหม่ของอัตลักษณ์ไทใต้คง” (2542) ว่าความเป็นไทมิใช่อัตลักษณ์สำเร็จรูปและแน่นอนตายตัว หากแต่เป็นการเลือกที่จะบ่งชี้ตนเองและการสร้างสำนึกทางประวัติศาสตร์ขึ้นมาชุดหนึ่ง เนื่องจากกระทำดังกล่าวให้ผลประโยชน์สูงสุดแก่ตนเองในเงื่อนไขปัจจุบัน หลักข้างมิได้ให้แต่แนวคิดการสร้างอัตลักษณ์ชุมชนเท่านั้น แต่ยังบอกถึงรูปธรรมที่เกิดขึ้นกับชนเผ่าไทเด้อ คงอันเป็นเครือข่ายที่มีความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมบางส่วนกับชาวไทยใหญ่ประเทศไทย

ประเด็นที่ว่าคนไทยพบว่าตนเองได้ประโยชน์มากกว่าหากแยกตนเองออกจากกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ ด้วยการนิยามความเป็นไทยขึ้นมาใหม่ ผ่านกระบวนการสร้างจิตสำนึกทางประวัติศาสตร์ การปรับเปลี่ยนประเพณีและสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมต่าง ๆ ในบางด้านก็มีการต่อยอดภูมิปัญญาที่เขาคาดว่าการจะสืบทอด เช่น อธิบายบทบาทของตำนานพญานาคที่เป็นเรื่องของการต่อสู้ตามงานศึกษาของ เรณู อรรถาเมศร์ (2544) พบว่าพวกเขาตีความสัญลักษณ์จากลายผ้าเป็นตำนานของการต่อสู้ เช่น การอธิบายว่าผ้าไทใหญ่มีลวดลายเป็นตำนานการต่อสู้กับพญานาค บอกถึงการต่อสู้การเอาชนะศัตรูด้วยอารมณ์ความรู้สึกที่รุนแรง เช่น แล่นเรือถือหนังพญานาคเอามาประดับเครื่องแต่งกายสตรีเพื่อให้ศัตรูเกรงกลัว และเอาเนื้อมาหมักเป็นเนื้อส้มเพื่อส่งส่วยเจ้าฟ้า รวมไปถึงการเกล้าผมของหญิงชาวไทใหญ่ก็เป็นการข่มพญานาคให้สยบ ซึ่งมีวิธีเกล้าอยู่ 3 แบบ คือ นาคาเปียะหงอน นาคาซ่อมหงอน นาคาเสียหงอน ตำนานนี้สะท้อนว่าถึงแม้เขาจะพ่ายแพ้ในชีวิตจริง แต่ไทใหญ่ยังมีอาณาจักรของวิญญาน และอาณาจักรไทใหญ่ในจิตสำนึกก็ข่มทับอยู่บนดินเดียวกับอาณาจักรของพม่าและจีนนั่นเอง

อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ เป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้เรารู้ว่าแต่ละชาติพันธุ์มีอัตลักษณ์อะไร ซึ่งสามารถอธิบายถึงที่มาของอัตลักษณ์นั้น ๆ

5. แนวคิดการมีส่วนร่วม

คีธ(Keith อ้างใน พวงทอง โยธาใหญ่, 2545) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วม หมายถึง การเกี่ยวข้องทางจิตและอารมณ์ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่มซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุเร้าใจให้การกระทำเพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้น กับทั้งให้เกิดความรู้สึกรับผิดชอบร่วมกับกลุ่มดังกล่าวด้วย

ยาเดฟ(Yadavอ้างใน สุวรรณ พินิตานนท์, 2546) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ว่าความร่วมมือของประชาชนด้วยความตั้งใจและสมัครใจ โดยไม่ถูกบังคับซึ่งประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมดังนี้

- 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ตกลงใจ
- 2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามแผนงานและโครงการพัฒนา
- 3) การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลแผนและโครงการ
- 4) การมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์จากการพัฒนา

บัณฑิ อ่อนคำ (2533) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมเป็นการระดมประชาชนให้เข้ามามีส่วนร่วมตัดสินใจในการกำหนดปัญหา ลำดับความสำคัญของปัญหา ถ้ามีประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ แล้วประชาชนย่อมยินดีให้ความร่วมมือหรือมีพันธกรณี (Commitment) ในเรื่องนั้น ๆ

อดิสรพีพัฒน์ (2527) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ประชาชนเป็นผู้คิดค้นปัญหา เป็นผู้นำทุกอย่างไม่ใช่เป็นการกำหนดจากภายนอกแล้วให้ประชาชนเข้าร่วมในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ทุกอย่างต้องเป็นเรื่องที่ประชาชนคิดขึ้นมา

ลักษณะของการมีส่วนร่วม

อดิสรพีพัฒน์ (2527) ได้แบ่งลักษณะของการมีส่วนร่วมไว้ดังนี้

1. ร่วมในการค้นหาสาเหตุของปัญหา และแนวทางแก้ไข
2. ร่วมในการตัดสินใจเลือกวิธีการ และการวางแผนเพื่อแก้ไขปัญหา
3. ร่วมในการปฏิบัติงานในกิจกรรมการพัฒนาตามแผนที่กำหนด
4. ร่วมในการประเมินผลงานกิจกรรมการพัฒนา

การจำแนกการมีส่วนร่วม

เสนห์ จุ้ยโต (2548) ได้จำแนกการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ 2 ลักษณะที่สำคัญ คือ การมีส่วนร่วมในลักษณะของการให้ความร่วมมือหรือการสนับสนุนขอความร่วมมือร่วมใจและการมีส่วนร่วมในการพัฒนาต่าง ๆ โดยการกระจายอำนาจเพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนแต่ละท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนาอย่างใกล้ชิด และมีคุณค่าและคุณประโยชน์ คือ

1. การมีส่วนร่วมในลักษณะของการให้ความร่วมมือหรือการสนับสนุน
 - 1.1 ในด้านรูปธรรม หมายถึง การมีส่วนร่วมในความสำเร็จทางด้านการพัฒนา ด้านวัตถุ อันได้แก่ ถนน หนทาง คู คลอง เขื่อนเก็บน้ำ
 - 1.2 ในด้านนามธรรม หมายถึง ความสำเร็จในการพัฒนาจิตใจโดยทำให้ประชาชนเกิดความรักใคร่สมัครสมานสามัคคีรู้จักการทำงานร่วมกันเป็นทีม และยอมรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกันและสร้างจิตสำนึกว่ามีความสำคัญต่อการสร้างสรรค์ความเจริญให้แก่ท้องถิ่นและก่อให้เกิดความผูกพันรักใคร่หวงแหน ท้องถิ่นและชุมชนของตนเอง
2. การมีส่วนร่วมในลักษณะของกิจกรรมทางการเมือง ซึ่งมี 5 รูปแบบ คือ
 - 2.1 การเลือกตั้ง (Election)
 - 2.2 การมีกิจกรรมเกี่ยวกับพรรคการเมือง (Party Activity)
 - 2.3 การเสนอความคิดเห็นของประชาชน (Public Opinion)
 - 2.4 การจัดตั้งกลุ่มผลประโยชน์ Internet Group)
 - 2.5 การแสดงออกของประชาชน (Direct Action)

เงื่อนไขของการมีส่วนร่วม

นิรันดร์ จงวุฒิเวศน์ (2531) ได้กล่าวถึงเงื่อนไขของการมีส่วนร่วมว่ามีอย่างน้อย 3 ประการ คือ

1. ประชาชนต้องมีอิสรภาพที่จะมีส่วนร่วม
2. ประชาชนต้องสามารถที่จะมีส่วนร่วม
3. ประชาชนต้องเต็มใจที่จะมีส่วนร่วม

รูปแบบการมีส่วนร่วม

สุทิน บุญญาธิการ, ดวงพร บุญครบ และรักกิจ ศรีสรินทร์ (2540) กล่าวถึงรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชน ไว้ดังนี้

1. การรับรู้ข่าวสาร (Public Consultation) โดยประชาชนในพื้นที่ที่จะได้รับผลกระทบและบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จะได้รับแจ้งให้ทราบรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับโครงการที่จะดำเนินการ และผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้น นอกจากนี้ข่าวสารดังกล่าวจะต้องแจ้งก่อนที่จะมีการตัดสินใจดำเนินโครงการ

2. การปรึกษาหารือ (Public Consultation) เป็นรูปแบบที่มีการหารือระหว่างผู้ดำเนินโครงการกับประชาชนที่เกี่ยวข้องและได้รับผลกระทบ เพื่อรับฟังความคิดเห็นและตรวจสอบข้อมูลประกอบการจัดทำรายงานการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อม โดยหลักการแล้วการหารือจะต้องจัดขึ้นก่อนที่จะมีการเสนอยางงานการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อมเพื่อประเมินผลกระทบ

บางประการที่อาจมองข้ามไป นอกจากนี้การปรึกษาหารือยังเป็นช่องทางอันหนึ่งในการกระจายข้อมูลข่าวสารไปยังผู้ได้รับผลกระทบ เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจในโครงการและเพื่อเปิดให้มีการเสนอแนะประกอบทางเลือกในการตัดสินใจ

3. การประชุมรับฟังความเห็น (Public Meeting) มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นเวทีสาธารณะให้ฝ่ายที่เกี่ยวข้อง คือ ผู้ที่ได้รับผลกระทบ หากมีการดำเนินโครงการหน่วยงานเจ้าของโครงการและผู้มีอำนาจตัดสินใจได้ทำความเข้าใจระหว่างกันและหาเหตุผลที่เกี่ยวกับโครงการโดยเป็นรูปแบบที่สามารถพบเห็นได้บ่อยและอาจดำเนินการได้หลายรูปแบบตามสภาพปัญหาและประเด็นที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

3.1 การประชุมในระดับชุมชน (Community Meeting) โดยจัดขึ้นในชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากโครงการ ซึ่งเจ้าของโครงการจะส่งตัวแทนร่วมอธิบายให้ที่ประชุมทราบรายละเอียดโครงการ และผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้น แล้วจึงเปิดโอกาสให้ซักถามข้อสงสัยต่าง ๆ อย่างไม่จำกัดขึ้นเฉพาะจุดในระดับชุมชนย่อย ๆ แต่ละชุมชนก่อนแล้วจึงรวมหลาย ๆ ชุมชนอีกครั้งหนึ่ง

3.2 การประชุมรับฟังความคิดเห็นในเชิงวิชาการ (Technical Hearing) ซึ่งจัดขึ้นเมื่อมีข้อโต้แย้งทางเทคนิค โดยเชิญผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขาจากภายนอกมาช่วยอธิบายซักถามและให้ความเห็นต่อรายงานการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ผลการประชุมต้องมีการนำเสนอต่อสาธารณะและผู้เข้าร่วมประชุมด้วย

3.3 การประชุมประชาพิจารณ์ (Public Hearing) รูปแบบนี้มีขั้นตอนการดำเนินการที่ชัดเจนและเป็นเวทีการเสนอข้อมูลจากทั้งสองฝ่าย คือฝ่ายเจ้าของโครงการและผู้ได้รับผลกระทบโดยมีบรรยากาศการประชุมที่เปิดกว้าง ซึ่งเจ้าของโครงการจะต้องเปิดเผยข้อมูลโดยไม่ปิดบัง มีหลักเกณฑ์และประเด็นพิจารณาที่ชัดเจนและแจ้งให้ทุกฝ่ายทราบร่วมกัน ซึ่งรูปแบบการประชุมควรมีลักษณะไม่เป็นทางการมากนัก อาจใช้เวลาประชุมหลายวันก็ได้ และไม่จำเป็นต้องจัดครั้งเดียวหรือสถานที่เดียวตลอดไป ทั้งนี้สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสมได้

4. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Marking) โดยให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจต่อประเด็นปัญหานั้น ๆ ซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดของการมีส่วนร่วมของประชาชน อาจดำเนินการให้ประชาชนผู้รับผลกระทบเลือกตัวแทนไปเป็นกรรมการที่มีอำนาจตัดสินใจในเรื่องนั้น ๆ ทั้งนี้ ประชาชนจะมีบทบาทขึ้นำการตัดสินใจเพียงใด ขึ้นอยู่กับน้ำหนักของตัวแทนในคณะกรรมการชุดนั้น ๆ

5. การใช้กลไกทางกฎหมาย เป็นการเรียกร้องสิทธิของตนจากการไม่ได้รับความเป็นธรรม มักใช้ในกรณีที่ไม่สามารถดำเนินการทางอื่นได้ โดยอาศัยมาตรการทางกฎหมายเป็นหลักซึ่งอาจเกิดความ

6. ยึดเยื้อต่อการดำเนินโครงการ อย่างไรก็ตามในบางกรณีประชาชนอาจไม่อยู่ในฐานะที่ดำเนินการฟ้องร้อง เพราะนอกจากจะเสียเวลาแล้วยังมีภาระค่าใช้จ่ายและภาระในการติดตามหาข้อมูล

5.1 แนวคิดเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชน

5.1.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม

คำว่า “การมีส่วนร่วม (Participation)” นั้น ตามพจนานุกรมอังกฤษฉบับอ็อกฟอร์ด ได้ให้คำนิยามไว้ว่า “เป็นการมีส่วนร่วม (ร่วมกับคนอื่น)” ในการกระทำบางอย่างหรือบางเรื่อง คำว่าการมีส่วนร่วมโดยมากมักจะใช้ในความหมายตรงกันข้ามกับคำว่า “การเมินเฉย” (Apathy) ฉะนั้นคำว่า การมีส่วนร่วมตามความหมายข้างต้น จึงหมายถึง การที่บุคคลกระทำการในเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือในประเด็นที่บุคคลนั้นสนใจ ไม่ว่าจะเขาจะปฏิบัติการเพื่อแสดงถึงความสนใจอย่างจริงจังหรือไม่ก็ตาม และไม่จำเป็นที่บุคคลนั้นสนใจ ไม่ว่าจะเขาจะปฏิบัติการเพื่อแสดงถึงความสนใจอย่างจริงจังหรือไม่ก็ตาม และไม่จำเป็นที่บุคคลนั้นจะต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับกิจกรรมนั้นโดยตรงก็ได้ แต่การมีทัศนคติความคิดเห็น ความสนใจ ห่วงใย ก็เพียงพอแล้วที่จะเรียกว่าเป็นการมีส่วนร่วมได้

ในทฤษฎีของ Turton Andrew (1987 : 10 อ้างถึงใน พงษ์ศักดิ์ ชาลีเขียว.2550 : 8) การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึงการรวมความสนใจของแต่ละคน ซึ่งมีความเกี่ยวพันกันทางด้านความรู้สึกในกิจกรรมต่าง ๆ ในลักษณะของความร่วมมือ ร่วมใจ ร่วมกำลัง จนกระทั่งเกิดการรวมกันเป็นกลุ่มขึ้นมา

นอกจากนี้ แดชลเลอร์ และวิลเพิร์ต (Dachler and Wilpet 1987, 1 – 39 อ้างถึงใน พงษ์ศักดิ์ ชาลีเขียว.2550 : 8) เสนอว่านอกจากกรอบแนวคิดและทฤษฎีคุณลักษณะการมีส่วนร่วมที่แสดงถึงเป้าหมายและกระบวนการตลอดจนวิธีการมีส่วนร่วมและผลของการมีส่วนร่วมแล้วสิ่งหนึ่งที่ละเลยไม่ได้คือ บริบทของการมีส่วนร่วม ซึ่งได้แก่ลักษณะทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรมของชุมชนนั้น ๆ รวมถึงระบบค่านิยม ทัศนคติ ความสามารถส่วนบุคคล

5.1.2 แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน

วันรักษ์ มิ่งมณีนาถ (2531 : 10 อ้างถึงใน พงษ์ศักดิ์ ชาลีเขียว.2550 : 8) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยทั่วไป หมายถึง การเข้าร่วมอย่างแข็งขัน และอย่างเต็มที่ของกลุ่มบุคคลผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในทุกขั้นตอนของโครงการหรืองานพัฒนาชนบท โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีส่วนร่วมในอำนาจตัดสินใจ และหน้าที่ความรับผิดชอบ การมีส่วนร่วมจะเป็นเครื่องประกันว่าสิ่งที่ผู้มีส่วนได้เสียต้องการมากที่สุดนั้นจักต้องได้รับการตอบสนองและทำให้มีความเป็นไปได้มากขึ้นกว่าสิ่งที่ทำไปนั้น จะตรงกับความต้องการแท้จริงและมั่นใจมากขึ้นว่า ผู้เข้าร่วมทุกคนจะได้รับผลประโยชน์ เสมอหน้ากัน โดยวันรักษ์ ได้ระบุถึงกระบวนการพัฒนาชนบท ว่ามี 5 ขั้นตอน ฉะนั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนที่แท้จริงจึงควรจะหมายถึงการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนโดยครบถ้วน

ส่วนในการศึกษาและวิเคราะห์ชุมชน เพื่อนำไปสู่การค้นหาปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของชุมชน ตลอดจนการจัดลำดับของปัญหา และการคัดเลือกปัญหาที่แก้ไขตามลำดับ ก่อนหรือหลัง ชาวบ้านรับรู้ถึงปัญหาของเขาเอง มิใช่ให้คนภายนอกมาชี้แนะปัญหาดังนี้

- การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา
- การมีส่วนร่วมในการเลือกวิธีและวางแผนในการแก้ปัญหา
- การมีส่วนร่วมดำเนินการตามแผนเช่น การสละแรงงานและทรัพยากรต่าง ๆ
- การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล

(วันรักษ์ มิ่งมณีนาถ, 2531 : 10 อ้างถึงใน พงษ์ศักดิ์ ชาลีเขียว.2550: 9)

ส่วนปรัชญา เวสวีย์ช (2528 : 4-5 อ้างถึงใน พงษ์ศักดิ์ ชาลีเขียว.2550:9) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนว่าควรครอบคลุมประเด็นที่สำคัญดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของประชาชน ครอบคลุมการสร้างโอกาสที่เอื้อเพื่อให้สมาชิกทุกคนของชุมชนของสังคมได้ร่วมกิจกรรมซึ่งนำไปสู่และมีอิทธิพลต่อกระบวนการพัฒนาและเอื้อให้ได้รับประโยชน์จากการพัฒนาโดยเท่าเทียมกัน

2. การมีส่วนร่วมสะท้อนการเข้าเกี่ยวข้องโดยสมัครใจและเป็นประชาธิปไตยโดยในกรณีดังต่อไปนี้

2.1 การเอื้อให้เกิดความพยายามพัฒนา

2.2 การแบ่งสรรผลประโยชน์จากการพัฒนาโดยเท่าเทียมกัน

2.3 การตัดสินใจเพื่อกำหนดเป้าหมาย กำหนดนโยบาย การวางแผน และดำเนินการโครงการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม

3. เมื่อพิจารณาในแง่นี้การมีส่วนร่วมเป็นตัวเชื่อมโยงระหว่างส่วนที่ประชาชนลงแรงและทรัพยากรเพื่อพัฒนากับประโยชน์ที่จะได้รับการลงทุนลงแรงดังกล่าว อีกนัยหนึ่งคือการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจไม่ว่าระดับท้องถิ่น ภูมิภาค และระดับชาติ จะช่วยก่อให้เกิดความเชื่อมโยงระหว่างสิ่งที่ประชาชนลงทุนลงแรง กับประโยชน์ที่ได้รับ

4. ลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนอาจผิดแผกแตกต่างกันได้ตามสภาพเศรษฐกิจ นโยบาย และโครงการบริหาร รวมทั้งลักษณะเศรษฐกิจ และสังคมของประชาชนการมีส่วนร่วมของประชาชนมิได้เป็นเพียงเทคนิควิธีการแต่เป็นปัจจัยสำคัญในการประกันให้เกิดกระบวนการพัฒนาที่มุ่งเอื้อประโยชน์ต่อประชาชน

การพิจารณาการมีส่วนร่วมในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาอาจนำไปสู่ข้อสรุปที่ว่า การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการปลดปล่อยมนุษย์จากโชครวนที่ผูกพันให้เป็นอิสระในการกำหนดชีวิตของตนเอง ดังมีผู้ให้นิยามว่า “โดยพื้นฐานแล้วการมีส่วนร่วมเป็นการปลดปล่อยประชาชนให้หลุดพ้นจากการเป็นผู้รับผลจากการพัฒนาและให้กลายเป็นผู้กระทำ” (actor) ในกระบวนการเปลี่ยนแปลง(ปรัชญาเวสาร์ช, 2528 : 4 อ้างถึงใน พงษ์ศักดิ์ ซาลีเชียว. 2550 : 10)

นอกจากนี้ยังได้ชี้ให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อมีการใช้ความพยายามที่แต่ละคนใช้ในกิจกรรมการพัฒนาและมีการเสียสละทรัพย์บางอย่างดังต่อไปนี้

ร่วมแสดงความคิดเห็น การมีส่วนร่วมในแง่นี้เป็นการร่วมในรูปของการเขียนการพูด หรือการสื่อสารในรูปอื่น เพื่อแสดงความคิดเห็นของตน การแสดงความคิดเห็นเช่นนี้อาจเกิดขึ้นในขั้นตอนของกิจกรรมการพัฒนาก็ได้

ร่วมสละทรัพยากร วัสดุ โดยการให้ยืมหรือให้เงิน วัสดุ กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินการใช้ประโยชน์ จากสถานที่ และอุปกรณ์ต่าง ๆ

ร่วมสละแรงงานในกิจกรรมพัฒนา

ร่วมสละเวลา เช่น ร่วมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เข้าร่วมประชุม(แม้จะไม่แสดงความเห็นส่วนตัวก็ตาม)

การที่จะให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ นั้น เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งเนื่องจากคนในชุมชนจะเข้าใจถึงคุณค่าความเป็นมาของบรรพบุรุษของตนเอง และรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของวัฒนธรรม คือมีส่วนร่วมในการค้นหา สืบค้น ถึงประวัติศาสตร์ของชุมชน และการอนุรักษ์ สืบทอด มีส่วนร่วมในการตัดสินใจว่ามรดกภูมิปัญญาที่จะให้คงอยู่ต่อไป ทำให้รู้ถึงคุณค่า ความหมาย เกิดความสามัคคี ความเป็นปึกแผ่น ความปรองดองของคนในชุมชนและเกิดพลังที่จะร่วมกันทำกิจกรรม สืบทอดวัฒนธรรม ประเพณี และปกป้อง ค้ำครองมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของตนเอง

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

KulwadeeCharoensri et al, Cultural Empowerment Programme for Bang Lamphoo Locality งานวิจัยเรื่องนี้มีข้อค้นพบว่า ชุมชนเมืองเช่นบางลำพูนั้นการเสริมพลัง ชุมชน คือการเสริมพลังเยาวชนในชุมชนหรือเยาวชนที่มีความรักผูกพันกับชุมชน ทำหน้าที่เป็นกลไกสำคัญในการสร้างความสมานฉันท์ระหว่างชุมชนต่าง ๆ ในบางลำพูอีกทั้ง ทำหน้าที่สืบสานเจตนารมณ์ของประชาคมบางลำพูในการทำกิจกรรมเพื่อบางลำพู โดยใช้กระบวนการวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมเป็นเครื่องมือในการเสริมพลังและยังพบอีกว่า ชุมชนเมืองนั้นแกนในการขับเคลื่อนชุมชนนั้นคือ ผู้สูงอายุซึ่งได้แก่ประชาคมบางลำพู และชมรมเยาวชนเกสรลำพู ที่ได้รับการเสริมพลังทั้งด้านความรู้และการเก็บข้อมูล ประวัติศาสตร์และภูมิปัญญาของชุมชน

เป็นที่ยอมรับกันว่ากระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมในการศึกษาประวัติศาสตร์ของตนเองเป็นเครื่องมือที่มีศักยภาพสูง ที่ทำให้ผู้เข้าร่วมกระบวนการวิจัย เกิดความรักความผูกพันและภาคภูมิใจต่อชุมชนของตน และปรากฏการณ์ของการวิจัยเรื่องนี้ก็ส่งผลอย่างชัดเจน เพราะนอกเหนือจากผลการศึกษาในรูปของเอกสารประวัติศาสตร์ฉบับประชาชน ของ สามชุมชน คือชุมชนบางลำพู ชุมชนมัสยิดจักรพงษ์ และชุมชนวัดสามพระยาแล้ว ยังมีกลุ่มเยาวชน “ชมรมเยาวชนเกสรลำพู” เป็นผลงานที่ยังคงปฏิบัติการต่อเนื่องจนถึงปัจจุบันและชมรมนี้ยังเป็นผู้ช่วยประชาคมบางลำพูในการ ขับเคลื่อนกิจกรรมของบางลำพู จนผลเป็นที่ประจักษ์ชัดคือการต่อรองกับภาครัฐเป็นเวลายาวนานกว่า 10 ปีจนได้ อาคารครุสภาเป็นอาคารเพื่อ ดำเนินกิจกรรมของตนเอง

เรณู อรรธนาเมศร์ โครงการวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นภาคเหนือ งานวิจัยเรื่องนี้ได้ข้อค้นพบว่า โครงการวิจัยยุววิจัยนั้นทำให้ครู นักเรียนและชุมชนได้ตระหนักถึงภูมิปัญญาของตนและรักที่จะพัฒนาท้องถิ่นของตนเพราะกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมระหว่างครูที่ปรึกษา นักเรียน และพ่อแม่ ปู่ ย่า ตายาย ในการทำวิจัยเรื่องของคุณชนของตนเอง จะก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจต่อท้องถิ่น เกิดความรักท้องถิ่น ครูมีศักยภาพสามารถสร้างองค์ความรู้ตลอดจน สามารถสร้างหลักสูตรท้องถิ่นที่แสดงอัตลักษณ์ของคุณชนได้อย่างมั่นใจและชัดเจนนอกจากนั้น ยังเกิดการเปลี่ยนแปลงกระบวนการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา โดยครูผู้สอนเพิ่มโอกาสการเรียนรู้ของนักเรียน เริ่มตั้งแต่การหาความรู้ เกี่ยวกับท้องถิ่นด้วยตนเอง การเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับหมู่บ้านของตนเอง ฝึกการคิด วิเคราะห์ ฝึกการวิพากษ์วิจารณ์ความถูกต้องของเนื้อหา ฝึกการวิเคราะห์หลักฐานต่าง ๆ และ การให้ข้อเสนอแนะ ผลที่ตามมาคือนักเรียนคิดเป็น สงสัยเป็น และมีความ อยากรู้อยากเห็น เกิดทักษะเชื่อมโยงข้อมูล ของปรากฏการณ์ และความเปลี่ยนแปลงของคุณชน และตระหนักว่า อัตลักษณ์ของคุณชนนั้นมีความหมายอย่างลึกซึ้งต่อชุมชน นอกจากนี้งานวิจัยเรื่องนี้ ยังชี้ให้เห็นว่า การเกิดอัตลักษณ์ของคุณชนเกิดเนื่องมาจาก ภูมิโนเวศวัฒนธรรม ความเป็นชาติพันธุ์ ทักษะเฉพาะอย่างของแต่ละชุมชนที่ถูกผลิตสร้างขึ้นมา เพื่อโต้ตอบกับบริบทของคุณชนที่เป็นปัจจัยเสริมหรือผลักดันจนเจริญเติบโตเป็นชุมชนในปัจจุบัน การเรียนรู้ ความสามารถของบรรพชนในการดำรงชีวิต ทำให้คุณครูและนักเรียนเกิดความรักท้องถิ่นของตนขึ้นมา เกิดความภาคภูมิใจในรากเหง้าของตนเอง และสำนึกได้ว่าสามารถใช้เป็นแหล่งทำกินได้ นอกจากนี้กระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม และเนื้อหาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เป็นเครื่องมือที่มีศักยภาพสูงในการสร้างความรู้ ความคิด ความรักในท้องถิ่น เพราะแนวคิดการรื้อฟื้นความทรงจำร่วม ก็คือการรื้อฟื้นความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน คนกับสมบัติสาธารณะ คนกับธรรมชาติ ตลอดถึงระบบความคิดความเชื่อ ซึ่งเป็นรากเหง้าที่ทำให้เกิดภูมิปัญญาด้านต่าง ๆ ที่ได้สืบทอดกันมาในชุมชน

ปรีชา กันธิยะ (2542 : สรุปลผลการวิจัย) ได้ทำเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานวัฒนธรรม พบว่า รัฐได้กำหนดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมโดยกำหนดให้เป็นสิทธิและหน้าที่ของประชาชนทุกคนในการดำเนินงานด้านวัฒนธรรม ทั้งการเป็นผู้รับผิดชอบในการบริการจัดการ การอนุรักษ์ ฟื้นฟู บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์ โดยมีหน่วยงานภาครัฐ คือ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติให้การส่งเสริมสนับสนุนประสานงาน ดำเนินงานวัฒนธรรมขององค์กรหน่วยงานสถาบันต่าง ๆ โดยให้มีการจัดตั้งสภาวัฒนธรรมจังหวัด สภาวัฒนธรรมอำเภอ สภาวัฒนธรรมตำบล

วิวัฒน์ชัย บุญญานุกพงศ์ (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชน และศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชน โดยศึกษากรณีของชาวอมฤบ้านเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี พบว่า เพศ อายุ อาชีพ ต่างกัน กับ

การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนแตกต่างกัน และยังพบว่าการศึกษาต่างกัันมีผลทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนแตกต่างกัน

สรุปจากการทบทวนวรรณกรรม จะเห็นได้ว่าการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นได้เปลี่ยนวิธีคิดการศึกษาประวัติศาสตร์แบบเดิม ซึ่งต้องสัมพันธ์กับสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมของกลุ่มชนนั้น ๆ โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่จะให้ความร่วมมือตั้งแต่การคิด ปฏิบัติ และร่วมรับผิดชอบในแต่ละกิจกรรมโดยเฉพาะกรณีมีส่วนร่วมในทางวัฒนธรรมจะเสริมสร้างให้เกิดการอนุรักษ์ ความรัก ความผูกพัน ความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมที่แสดงตัวตนของตนเอง

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การเสริมพลังชุมชนทางวัฒนธรรม : กรณีศึกษาศูนย์วัฒนธรรมเฉลิมราชวัดพระธาตุดอยสะเก็ด “ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยแบบผสมผสาน(Mixed Method) ซึ่งประกอบด้วย การวิจัยเอกสาร, การสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview) การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) การวิจัยประวัติศาสตร์ สังคม วัฒนธรรม และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวิธีดำเนินการศึกษา ดังนี้

1. ขอบเขตของการวิจัย

1.1. ขอบเขตด้านพื้นที่วิจัย

ผู้วิจัยกำหนดพื้นที่ในการวิจัย คือ ประชาชนไทยลื้อ ไทใหญ่ ไทยวน ไทจีน และไทอินเดียน ที่อาศัยอยู่ในบ้านเชียงดอย หมู่ที่ 3 , บ้านปทุมนิเวศน์(หนองบัว)หมู่ที่ 12 และ บ้านหนองบัวพัฒนา หมู่ที่ 13 ตำบลเชียงดอย อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

1.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัย กำหนดขอบเขตด้านเนื้อหา โดยศึกษามรดกภูมิปัญญาสาขาวรรณกรรมพื้นบ้าน ประวัติศาสตร์บอกเล่า ประวัติศาสตร์ชุมชนตำบลเชียงดอยและศึกษาเกี่ยวกับเสียงของประชาชนที่มีความรู้สึกต่อพระมหากษัตริย์คุณ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ที่ทรงงานและพระกรณียกิจในพื้นที่ตำบลเชียงดอยอำเภอดอยสะเก็ด

2. ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยกำหนดขั้นตอนการวิจัยดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ทบทวนวรรณกรรมโดยศึกษาค้นคว้าข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้อง ขั้นตอนการวิจัยได้ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นจากหนังสือบทความ หนังสือท้องถิ่น เอกสารสิ่งพิมพ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ชุมชนและมรดกภูมิปัญญา วัฒนธรรมของแต่ละชาติพันธุ์

ขั้นตอนที่ 2 ประชุมชี้แจงโครงการวิจัย เพื่อสร้างความเข้าใจและบอกกล่าวการทำโครงการวิจัยให้กับกำนันทุกตำบล 14 ตำบล , ผู้ใหญ่บ้านตำบลเชียงดอย 13 หมู่บ้าน , นายกเทศมนตรี 14 แห่ง ปลัดเทศบาล 2 แห่ง , นักวิชาการศึกษา 2 แห่ง , ผู้อำนวยการกองการศึกษา 2 แห่ง , ตัวแทนคณะสงฆ์ เจ้าคณะตำบล 12 รูป , รองเจ้าคณะอำเภอ 2 รูป , เจ้าอาวาสวัดทุกวัดในตำบลเชียงดอย ตัวแทนสถานศึกษา 26 แห่ง , ครูโรงเรียนละ 2 คน , โรงเรียนในตำบลเชียงดอย 4 แห่ง , ตัวแทนหน่วยงานราชการ 20

แห่ง , ตัวแทนชุมชน 10 ชุมชน ๆ ละ 3 คน และตัวแทนชุมชนพื้นที่ที่จะดำเนินการวิจัย 3 หมู่บ้าน , สมาชิกสภาเทศบาลที่อาศัยอยู่ในหมู่ที่ 3 , 12 , 13 ตำบลเชิงดอยและทีมวิจัย 25 คน รวม 215 คน

ขั้นตอนที่ 3 ประชุมทีมวิจัยในการบริหารงานวิจัย ประชุมเตรียมเวทีชี้แจงโครงการ ประชุมเตรียมรายละเอียดการประชุมนำเสนอโครงการ , ประชุมพัฒนาความรู้การวิจัยและการบริหารการวิจัยแบบมีส่วนร่วม , ประชุมวางแผนปฏิบัติและจัดทำหลักสูตรการพัฒนาเยาวชน

ขั้นตอนที่ 4 เวทีพัฒนาเยาวชนอาสาสมัครและทีมวิจัย

4.1. อบรมฝึกปฏิบัติการความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ชุมชนการวิเคราะห์ข้อมูล ฝึกทักษะและเทคนิคการสัมภาษณ์ การจดบันทึก การจับประเด็น การนำเสนอและการแลกเปลี่ยนข้อมูลในชุมชน

4.2. เก็บข้อมูลประวัติศาสตร์ชุมชน สืบหาหลักฐานทางประวัติศาสตร์และแหล่งข้อมูลสำรวจพื้นที่

4.3. เวทีตรวจสอบข้อมูลระหว่างทีมวิจัยและปราชญ์ ภูมิปัญญาของชุมชน

4.4. เวทีแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างชุมชน

4.5. เวทีเสริมความเข้มแข็งและเยาวชนอาสาสมัคร

4.6. เวทีนำเสนอผลงานด้านสื่อต่างๆ (วิทยุ , แผ่นพับ , โปสเตอร์ , เว็บไซต์, จัดทำรูปเล่ม)

4.7. เวทีนำเสนอผลงานวิจัยต่อชุมชน

3.การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

บทที่ 4

กระบวนการพัฒนานักวิจัยและกระบวนการทำวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การเสริมพลังชุมชนทางวัฒนธรรม : กรณีศึกษาศูนย์วัฒนธรรมเฉลิมราช วัดพระธาตุ ดอยสะเก็ด “ ในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย แบบผสมผสาน(Mix Method) โดยเน้นการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) ระหว่างนักวิจัย ทีมวิจัย คณะสงฆ์ ครูในชุมชน เยาวชนอาสาสมัคร และชาวบ้าน โดยได้วางแผนการวิจัยในการพัฒนานักวิจัยชุมชนให้มีความรู้ ความเข้าใจในกระบวนการทำวิจัย แบบมีส่วนร่วม และให้เยาวชนเป็นกลไกในการจัดเก็บข้อมูลมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม สาขาวรรณกรรม พื้นบ้าน มุขปาถะ ประวัติศาสตร์ชุมชน โดยมีนักวิจัยเป็นพี่เลี้ยงในการดำเนินการวิจัย ซึ่งเยาวชนเป็นตัว ขับเคลื่อนนั้น จะทำให้เยาวชนที่เป็นคนที่จะต้องสืบทอด ให้เกิดความรัก ความภาคภูมิใจ เกิดความหวงแหน และดึงผู้ใหญ่ที่อยู่ในชุมชน ขั้นต้นก็จะมี พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย ลุง ป้า น้า อา ญาติ เข้ามาให้ความสนใจในสิ่งที่ ลูกหลานตนเองทำ และดึงคนในชุมชนเกิดความสนใจ และเกิดความรักความสามัคคี เกิดความภาคภูมิใจ รู้คุณค่าของตนเอง และเต็มใจที่จะเล่าเรื่องราวในอดีต สืบค้นหาประวัติศาสตร์ของตนเองและชุมชน เกิดความรักความภาคภูมิใจ ปกป้องคุ้มครอง มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ซึ่งผู้วิจัยจะสามารถทราบแนวทางในการ เสริมพลังชุมชนทางวัฒนธรรม และเก็บความรู้สึก ความทรงจำของประชาชนชาวอำเภอดอยสะเก็ด ที่มีต่อ พระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชในพื้นที่ เพื่อนำมาจัดแสดงนิทรรศการ และบันทึกข้อมูลไว้เป็นหลักฐานโดยมีกระบวนการ ดังนี้

1. กระบวนการในการกระตุ้นการมีส่วนร่วมและสร้างจิตสำนึกในชุมชน ให้เกิดความรัก ความภาคภูมิใจ ความหวงแหนเห็นสิ่งสำคัญของการที่จะสืบค้น และรวบรวมไว้ พัฒนาต่อยอดให้เกิดมูลค่า เกิดคุณค่าทางมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ประกอบด้วย

- 1.1 แผนที่ความคิด เป็นเทคนิคฝึกให้ผู้ผู้ได้มองเห็นความคิดหลัก(หัวข้อหลัก) และฝึกการจัดกลุ่ม ข้อมูลที่มีความเชื่อมโยงความคิด

ภาพที่ 1 ฝึกการจัดการกลุ่มข้อมูลที่มีความเชื่อมโยงความคิด

ภาพที่ 2 แผนที่ความคิด

1.2 เทคนิคเครือข่ายสังคม หาแกนนำเครือข่ายกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน โดยใช้การเสวนากลุ่มย่อย การสัมภาษณ์

ภาพที่ 3 การสัมภาษณ์

1.3 เทคนิคการจัดเวที เช่น เวทีชี้แจงโครงการวิจัยให้กับชุมชน ได้ทบทวนและเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และประโยชน์ของงานวิจัยครั้งนี้ และขอความร่วมมือจากผู้ที่มีความรู้ ความสนใจในการวิจัย ร่วมเป็นคณะวิจัย หรือให้ความร่วมมือด้านอื่น ๆ เช่น การสนับสนุนทรัพยากรในการดำเนินกิจกรรมวิจัย การค้นคว้าเอกสารหลักฐานทางประวัติศาสตร์ การเป็นผู้ให้ความรู้ ให้ข้อมูล ให้คำแนะนำ และการจัดเวทีในการคืนข้อมูลให้ชุมชน ระดับกลุ่มชาติพันธุ์ เวทีระดับอำเภอ

ภาพที่ 4 การประชุมเสวนากลุ่มย่อย

ภาพที่ 5 เวทีชี้แจงการวิจัยชุมชน 30 ต.ค. 2556

2. กระบวนการพัฒนานักวิจัย และการทำวิจัย การเสริมพลังชุมชนทางวัฒนธรรม มี 3 ขั้นตอน ได้แก่ การประสานชุมชน การประชุมพัฒนาความรู้เรื่องการวิจัย การพัฒนาทีมวิจัยและเยาวชนอาสาสมัคร การเปิดเวทีการคืนประวัติศาสตร์ชุมชน ซึ่งกระบวนการดังกล่าว กลุ่มเป้าหมายคือกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ที่บ้านเชิงดอย หมู่ที่ ๒, บ้านปทุมนิเวศน์(หนองบัว) หมู่ที่ 12 และบ้านหนองบัวพัฒนา หมู่ที่ 13(หมู่บ้านดังกล่าวอดีตเป็นหมู่บ้านเดียวกัน บ้านหนองบัว หมู่ที่ 12 แยกจากบ้านเชิงดอยหมู่ที่ 3 และบ้านแม่ดอกแดง หมู่ที่ 1 ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2524 และบ้านหนองบัวพัฒนา หมู่ที่ 13 ได้แยกหมู่บ้านจาก บ้านปทุมนิเวศน์(หนองบัว) และบ้านแม่ดอกแดง หมู่ที่ 1 เมื่อปี พ.ศ. 2544 โดยมีกระบวนการพัฒนานักวิจัย และการทำวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 6 การประชุมทีมวิจัย 19 ม.ค.2557

2.1 กระบวนการประสานชุมชน

เริ่มการประสานชุมชนโดยคณะวิจัย ประสานผู้นำชุมชน ซึ่งในชุมชน คนส่วนใหญ่จะมีอาชีพรับจ้าง และค้าขาย การที่จะประชุมกลุ่มหรือระดมความคิดเห็นต่าง ๆ จะได้รับความร่วมมือ ถ้าจัดประชุมกลางแจ้ง แต่ในกลุ่มผู้สูงอายุสามารถเข้าร่วมประชุมในเวลากลางวันได้ และได้พบปะผู้นำชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน ยินดีที่จะให้ความร่วมมือในการสนับสนุนด้านข้อมูล, รูปภาพเก่า ๆ ซึ่งผู้ใหญ่บ้านได้แนะนำให้แต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ในชุมชน จะต้องเข้าไปสัมภาษณ์ใคร โดยรับปากจะช่วยเหลือด้านการเปิดเวที อาคารสถานที่ในการเปิดเวที การประสานกลุ่มพลังมวลชนต่าง ๆ และยินดีเข้าร่วมในการเปิดเวทีระดับอำเภอ

หลังจากนั้น ได้เข้าไปติดต่อบริการงานกับทางโรงเรียน บ้านเชิงดอย (ดอยสะเก็ดศึกษา) ซึ่งเป็นโรงเรียนที่อยู่ในบ้านเชิงดอย และโรงเรียนดอยสะเก็ดวิทยาคม โชคดีที่ทีมวิจัยรู้จักคุ้นเคยกับผู้อำนวยการโรงเรียน และรู้จักอาจารย์ในโรงเรียนหลายท่าน ได้อธิบายถึงวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย เป้าหมาย และได้ขอความร่วมมือในการรับสมัครนักเรียนที่มีความสนใจในการร่วมเป็นนักวิจัยเยาวชนอาสาสมัคร โดยให้พิจารณาเด็กนักเรียนที่อาศัยอยู่ในบ้านเชิงดอย บ้านปทุมนิเวศน์(หนองบัว) และบ้านหนองบัวพัฒนา เป็นอันดับแรก ได้รับความร่วมมือด้วยดีจากทางโรงเรียนบ้านเชิงดอย และโรงเรียนดอยสะเก็ดวิทยาคม เป็นอย่างดี โดยอธิบาย ถึงวัตถุประสงค์ เป้าหมายของการวิจัย และการเข้ามามีส่วนร่วม ขั้นตอนและวิธีการดำเนินงานวิจัย โดยครูอาจารย์ยินดีที่จะเข้าร่วมและให้ความร่วมมือให้นักเรียนเข้าร่วมในงานวิจัยครั้งนี้

และได้ประสานงานหน่วยงานราชการ เช่น ที่ว่าการอำเภอดอยสะเก็ด ประสานข้อมูล ทำเนียบนายอำเภอดอยสะเก็ด ข้อมูลแผนที่ ฯลฯ ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี และประสานกับเทศบาลตำบลดอยสะเก็ด และเทศบาลตำบลเชิงดอย ซึ่งพื้นที่ที่จะทำการวิจัยอยู่ในพื้นที่ โดยได้รับการสนับสนุนด้านอาคาร สถานที่ และการจัดเวทีต่าง ๆ และเห็นถึงความสำคัญในการทำวิจัยในครั้งนี้

ในกลุ่มพระสงฆ์ ก็ประสานเจ้าอาวาสวัดหนองบัว ซึ่งเป็นวัดของบ้านหนองบัว หมู่ที่ 12 และบ้านหนองบัวพัฒนา หมู่ที่ 13 ซึ่งวัดต่าง ๆ ได้เข้าเป็นเครือข่ายทางวัฒนธรรม กับวัดพระธาตุดอยสะเก็ด ในการจัดงานประเพณีต่าง ๆ ก็จะยึดหลัก บวร (บ้าน วัด โรงเรียน และราชการ) โดยจะให้วัดเป็นคลังความรู้ เป็นแหล่งรวบรวมข้อมูลทางด้านมรดกภูมิปัญญาของชุมชน

2.2 กระบวนการพัฒนานักวิจัย และการทำวิจัย

ก่อนเริ่มทำการวิจัย ผู้วิจัยได้ประชุมที่มิววิจัย เพื่อบริหารงานวิจัยและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ปรับความเข้าใจให้ตรงกันในวัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งจะเสริมพลังชุมชนทางวัฒนธรรมโดยเก็บข้อมูลพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ที่มีอยู่ในพื้นที่อำเภอดอยสะเก็ด เก็บความรู้สึก ความภาคภูมิใจ ของคนดอยสะเก็ด ที่มีต่อพระองค์ และจัดเก็บมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม สาขาวรรณกรรมพื้นบ้าน ประวัติศาสตร์บอกเล่า (ประวัติศาสตร์ชุมชน) จากความหลากหลายของกลุ่มชาติ

พันธู์ ที่อาศัยอยู่ในชุมชน ซึ่งต่างภาษา ต่างวัฒนธรรม แต่อาศัยอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข และมีความสามัคคี ร่วมมือกันในการดำเนินกิจกรรมทางวัฒนธรรม ประเพณีอย่างเหนียวแน่นและเพื่อให้ได้แนวทางในการเสริมพลังชุมชนทางวัฒนธรรม โดยมีเยาวชนอาสาสมัครเป็นกลไกในการขับเคลื่อน และชุมชนเกิดความภาคภูมิใจ ปกป้อง คุ้มครอง สืบทอดและต่อยอดมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม และนำแนวทางการเสริมพลังดังกล่าว ขยายผลไปยังชาวต๋อยสะเกิดในทุกพื้นที่

2.2.1 การพัฒนาทีมวิจัย เริ่มจากการประชุมทำความเข้าใจในงานวิจัย และหัวข้อวิจัยซึ่ง คณะวิจัยบางท่านยังไม่ค่อยเข้าใจถึงการวิจัยแบบมีส่วนร่วม และไม่เข้าใจถึงกระบวนการวิจัย ขั้นตอนการทำวิจัย เนื่องจากพื้นฐาน และประสบการณ์ที่แตกต่างกัน ส่วนมากจะเคยทำการวิจัยเชิงปริมาณ ไม่เคยทำงานวิจัยเชิงคุณภาพ การวิเคราะห์ข้อมูล การสรุปข้อมูล จึงได้หาผู้ร่วมงานวิจัยเพิ่มเติมโดยเปิดกว้าง ทั้งนี้เพื่อสร้างเครือข่าย และได้ผู้ร่วมงานวิจัยเพิ่มขึ้น และหลากหลาย เมื่อได้ผู้สนใจที่จะทำการวิจัยแล้ว จึงมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาทีมวิจัย และเสริมความรู้เกี่ยวกับการวิจัยด้านประวัติศาสตร์ชุมชน ในการพัฒนาทีมวิจัยดำเนินไปพร้อม ๆ กับการพัฒนาเยาวชนอาสาสมัคร

ภาพที่ 7 ประชุมทีมวิจัย 14 ต.ค. 2556

สำหรับทีมวิจัยได้มีการประชุมเพื่อเตรียมความพร้อมในการจัดเวทีต่าง ทั้งนี้เพื่อแสดงความคิดเห็น จัดทำรูปแบบและเตรียมเอกสาร วัสดุอุปกรณ์ และเริ่มหาเครือข่าย ประสานงานกลุ่มบุคคลต่างๆ เน้นการสร้างเครือข่ายเพื่อหาข้อมูลตามธรรมชาติ ซึ่งได้รับความร่วมมืออย่างดี โดยเฉพาะ อาจารย์สมถวิล เจริญทรัพย์ ข้าราชการบำนาญ ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการทำวิจัยได้สนับสนุนสถานที่ที่จะให้นักวิจัยได้พบกันทุกเช้าวันเสาร์

ภาพที่ 8 การประชุมที่มวิจัย 9 ต.ค. 2556

2.2.2 การเปิดเวทีประชุมชี้แจงโครงการระดับอำเภอจากกลุ่มเป้าหมายที่ได้ประสาน ได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วนได้ให้ความสนใจเข้าร่วมประชุม ซึ่งได้เปิดกว้างให้คนดอยสะเก็ด ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการทำวิจัย ได้มีการสอบถามแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในวงกว้าง และได้ขอแนะนำในการค้นหาข้อมูล และแต่ละกลุ่มได้เข้าใจบทบาทของตนเองหากจะเข้าร่วมงานวิจัยแล้วและร่วมมืออย่างไร โดยได้ชี้แจงให้แต่ละกลุ่มได้รู้ถึงบทบาทหน้าที่ ความสำคัญที่จะต้องเข้าร่วมการวิจัย ประโยชน์ของแต่ละกลุ่มที่จะได้รับหากเข้าร่วมการวิจัย โดยแบ่งกลุ่ม ครู อาจารย์ จะได้รับความรู้ในงานวิจัยแบบมีส่วนร่วม และใช้ความรู้ในการวิจัยไปสร้างหลักสูตรท้องถิ่น เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ที่มาของตนเองได้รู้ว่าบรรพบุรุษอพยพมาจากไหน รู้ถึงมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ปัจจุบัน และมีส่วนใดที่จะหายไป และจำเป็นต้องอนุรักษ์ ฟื้นฟู ให้คงอยู่ต่อไป และในส่วนกลุ่มเยาวชนอาสาสมัคร ก็จะได้เรียนรู้มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ซึ่งตนเองจะเป็นผู้สืบทอด และทำกิจกรรมทางวัฒนธรรม และการรวมกลุ่ม การจัดตั้งกลุ่มอาสาสมัคร ซึ่งจะเป็นดำเนินการทางวัฒนธรรมในชุมชน จะเป็นกำลังสำคัญที่จะดำเนินต่อไป หากเยาวชนรวมกลุ่มกันและสามารถดำเนินการทางวัฒนธรรมอย่างเหนียวแน่นแล้ว ก็จะมีคนมาดูงาน จะเป็นต้นแบบให้กับชุมชนอื่นในการทำวิจัย ประวัติศาสตร์ชุมชน ซึ่งทำให้เยาวชนเกิดความรัก ความภาคภูมิใจ ในบ้านเกิดเมืองนอนของตนเอง และในส่วนของ ผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ก็จะมีแหล่งเรียนรู้เกิดขึ้นในชุมชน มีกลุ่มเยาวชนที่พร้อมจะสนับสนุนการทำงานของหมู่บ้าน ในส่วนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542 กำหนดอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบการ

บริการสาธารณะ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่ในการบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น โดยกำหนดเป็นนโยบายในการดำเนินงานด้านศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณีและมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม หากทำให้ชุมชนเกิดความรัก ความภาคภูมิใจและเกิดแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ซึ่งสามารถเพิ่มรายได้ให้กับคนในชุมชน มีแหล่งข้อมูลสามารถค้นคว้าได้ ในขณะเดียวกัน วัด คือศูนย์รวมในการดำเนินกิจกรรม ทางวัฒนธรรม ก็สามารถทำเป็นนิทรรศการด้านมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ดึงให้เด็กและเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วม โดยมีครูภูมิปัญญาพร้อมที่จะถ่ายทอด ชุมชนก็เห็นความสำคัญและให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรม

ภาพที่ 9 เวทีประชุมชี้แจงโครงการระดับอำเภอ 30 ต.ค. 2556

ภาพที่ 10 แบ่งกลุ่มย่อยหาแนวร่วมวิจัย

ในการเปิดเวที หลังจากได้ชี้แจงทำความเข้าใจ และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นพร้อมตอบข้อซักถาม และปรับทัศนคติตรงกันแล้ว ได้แบ่งกลุ่มย่อยเพื่อหาแนวร่วมในด้านการเข้ามาเป็นทีมวิจัย และการสนับสนุนงานวิจัยด้านอื่น ๆ และง่ายต่อการประสานงานในการจัดกิจกรรมงานวิจัย โดยกลุ่มองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานราชการ และกลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่มีศักยภาพในการดำเนินกิจกรรมการเปิดเวที ซึ่งส่วนมากจะให้การสนับสนุนทรัพยากรในการดำเนินโครงการวิจัย และสนับสนุนการให้ข้อมูล ให้ความร่วมมือกับเยาวชนที่จะเก็บข้อมูลในชุมชน และหารูปภาพเก่า ๆ ภาพถ่ายทางประวัติศาสตร์ ให้กับคณะวิจัย ส่วนมากจะไม่ค่อยมีเวลาที่จะเข้าร่วมเป็นนักวิจัย และเห็นด้วยในการที่จะต่อยอดในการสร้างแกนนำเยาวชน และดำเนินการจัดเก็บข้อมูลมรดกภูมิปัญญาในพื้นที่ที่เหลือ โดยใช้กระบวนการเดียวกันกับโครงการวิจัย

ส่วนกลุ่มพระสงฆ์ ก็ยินดีให้ความสนับสนุน อนุเคราะห์ พระเถรเข้าร่วมเป็นคณะวิจัยตามที่สนใจ และยินดีที่จะสนับสนุนข้อมูล การให้ข้อมูล การหาหลักฐานทางประวัติศาสตร์ การแปลบับสาจากภาษาบาลี เป็นภาษาไทย

2.2.3 เวทีประชุมทีมวิจัย หลังจากที่ได้ทีมวิจัยเพิ่มเติมจากการเปิดเวทีชี้แจงโครงการวิจัยก็ประชุมทีมวิจัย ในการทำความเข้าใจกับนักวิจัยเดิม และนักวิจัยใหม่ ซึ่งการทำวิจัยเป็นการค้นหาความจริงในเรื่องต่าง ๆ อย่างมีระบบและเชื่อถือได้ ดังนั้น การวิจัยของชุมชนคนดอยสะเก็ด จะเป็นการค้นหาความจริงในเรื่องความรู้สึกต่อพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ที่มีอยู่ในพื้นที่ และมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม สาขาวรรณกรรมพื้นบ้าน ประวัติศาสตร์ชุมชน เพื่อนำมาเรียนรู้และใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตของคนในชุมชนในยุคปัจจุบัน และความจริงที่จะค้นหาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ความเป็นมา การก่อสร้างกลุ่มของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในอำเภอดอยสะเก็ด ซึ่งการศึกษาสามารถค้นหาได้จากการอ่าน สรุปลงข้อความ ที่ค้นพบ สรุปลงจากเอกสารในชุมชน และการศึกษารวบรวมหลักฐาน ไม่ว่าจะเป็นการเขียน หรือรูปภาพ ภาพวาด ภาพถ่าย วัตถุสิ่งก่อสร้างที่มีในชุมชน การสัมภาษณ์จากผู้รู้ หรือปราชญ์ในชุมชน เท่าที่จะทำได้โดยใช้การเล่าเรื่องที่ได้อิน หรือมีผู้ใหญ่ได้เล่าให้ท่านฟัง ย้อนหลังประมาณ 100 ปี โดยหาความรู้จาก พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย ลุง ป้า น้า อา ญาติ ๆ ไปจนถึงผู้รู้ในชุมชน แล้วนำมาสรุปโดยแยกทำแต่ละชาติพันธุ์ และคืนข้อมูลให้แต่ละกลุ่มชาติพันธุ์

ภาพที่ 11 ประชุมที่มวิจัย 9 – 10 พ.ย. 2556

2.2.4 การฝึกอบรมความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ชุมชน การวิเคราะห์ข้อมูล การแลกเปลี่ยนข้อมูลในชุมชน ความรู้เรื่องประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ตัวอย่างคำถาม ประเด็นหลักของแต่ละเรื่อง ให้กับเยาวชนอาสาสมัครและที่มวิจัย ซึ่งการทำวิจัยครั้งนี้เป็นการทำวิจัยเชิงคุณภาพ โดยจะต้องเข้าใจความหมายของประวัติศาสตร์ท้องถิ่น การมีส่วนร่วมกับชุมชน และต้องกระตุ้นให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมและสร้างจิตสำนึกร่วมกับชุมชน ซึ่งต้องมีเทคนิคในการดำเนินการ และในการฝึกอบรมได้มีการเชิญปราชญ์ในชุมชนมาให้สัมภาษณ์ ฝึกปฏิบัติจริง

ภาพที่ 12 อบรมเด็กและเยาวชนอาสาสมัคร 24 ม.ค. 2557

ภาพที่ 13 อบรมเด็กและเยาวชนอาสาสมัคร 26 ม.ค. 2557

(1) การสัมภาษณ์ คณะวิจัยเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ ผู้เฒ่าผู้แก่จะเล่าเหตุการณ์เรื่องราวในอดีตซึ่งจะตอบไม่ตรงคำถาม จะเล่าผ่านความทรงจำเก่า ๆ คำตอบที่ได้มาจะสั้น ๆ ตีความไม่ได้ ข้อมูลที่ได้ขาดรายละเอียด เป็นการถามคำตอบคำ และเวลาเล่าก็จะเล่าออกนอกเรื่องเสียส่วนใหญ่ ปัญหาคือ ผู้เฒ่า ผู้แก่ หูตึง ไม่ค่อยได้ยิน และจะต้องอธิบายยาวถึงจะเข้าใจ และจะต้องมีอุปกรณ์ในการบันทึกเสียงจากการสัมภาษณ์ วิทยากรแนะนำหากสัมภาษณ์แล้วตอบออกนอกเรื่อง ให้พยายามถึงเอาคำในสิ่งที่เขาเล่าให้กลับมาสู่เป้าหมายที่เราต้องการทราบ เป็นช่วง ๆ ซึ่งเป็นเรื่องปกติที่คนเล่าเรื่องจะเล่าไปเรื่อย ๆ จะไม่แยกเรื่องและไม่ค่อยตรงประเด็นคำถาม ซึ่งการสัมภาษณ์ การจดบันทึก จะต้องใช้เวลาในการฝึกฝน

ภาพที่ 14 ฝึกปฏิบัติการสัมภาษณ์ การจดบันทึก 25 ม.ค. 2556

(2) การฝึกเขียนบันทึกข้อมูล โดยจะต้องจดบันทึกตามประเด็น หรือหัวข้อที่ได้กำหนดไว้ โดยทีมวิทยากรได้แนะนำให้จดบันทึกสรุปในแต่ละวันว่าได้สัมภาษณ์ใคร เรื่องอะไร วันเวลาในการสัมภาษณ์ ข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์ ชื่อ ที่อยู่ อายุ อาชีพ ความถนัด เบอร์โทรศัพท์ ฯลฯ และทีมวิทยากรแนะนำให้มีการจดบันทึก สรุปในแต่ละวันว่าได้ข้อมูลอะไรบ้าง

2.2.5 การศึกษาดูงาน

ทีมวิจัย และเยาวชนอาสาสมัคร ได้ร่วมกันศึกษาดูงานที่หอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่ และรับฟังคำบรรยายหัวข้อ ความสำคัญในการศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชน จากผู้อำนวยการหอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่ จากการศึกษาดูงานทำให้ทีมวิจัยมีความตื่นตัวที่อยากจะเก็บข้อมูลด้านประวัติศาสตร์ชุมชนมากขึ้น โดยนำรูปแบบการดำเนินงานของหอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่ มาปรับใช้กับชุมชน และเห็นว่ามีคนทำแล้วสำเร็จ ก็ยิ่งมีความมั่นใจยิ่งขึ้น เมื่อนำมาใช้ในแล้วก็ได้ผลเพราะทำให้เวทีในการคืนประวัติศาสตร์ชุมชน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ชุมชนกล้าที่จะเสนอความคิด และมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับทีมวิจัย

ภาพที่ 15 ดูงานหอศิลปวัฒนธรรม จังหวัดเชียงใหม่ 25 มี.ค. 2557

2.2.6 การสำรวจและเก็บข้อมูลประวัติศาสตร์ชุมชน

เยาวชนอาสาสมัคร และทีมงานวิจัย ได้ดำเนินการวางแผนการลงพื้นที่สำรวจและสัมภาษณ์ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของหมู่บ้าน โดยเข้าไปสัมภาษณ์ ผู้เฒ่า ผู้แก่ในชุมชน โดยแบ่งพื้นที่กันดำเนินการสัมภาษณ์เจาะลึกในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ ที่อาศัยอยู่ในชุมชน ช่วงปิดภาคเรียนโดยให้เยาวชนลงพื้นที่ของบ้านเชิงดอยก่อน และลงชุมชนอื่น กำหนดตัวแทนของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ ทีมวิจัย โดยจะนัดเจอกันตอน

เช้าที่บ้านอาจารย์สมถวิล เจริญทรัพย์ และจะแบ่งกลุ่มกันออกเก็บข้อมูล โดยประสานผู้ใหญ่บ้าน เข้าในพื้นที่ แบ่งกลุ่มในการทำงาน บางกลุ่มใช้รถจักรยาน บางกลุ่มใช้การเดิน และบางกลุ่มก็ใช้รถจักรยานยนต์ ให้เก็บข้อมูลประมาณ 2 ชั่วโมง และนำข้อมูลกลับมาส่งให้กับทีมวิจัยเพื่อประมวลข้อมูลที่ได้สัมภาษณ์มา สรุปประเด็น และตรวจสอบข้อมูลที่ได้รับมา ครั้งแรกปรากฏว่าประเด็นคำถามไม่ครอบคลุมทำให้ข้อมูลที่ได้ไม่ครบประเด็น จึงร่วมกันกำหนดประเด็นให้ชัดเจน และแตกคำถามย่อยออกไปให้ได้มากที่สุด ลักษณะของการเล่าของผู้เฒ่าผู้แก่จะเป็นการเล่าไปเรื่อย ๆ ทำให้ไม่ตรงประเด็น ดังนั้น เยาวชนอาสาสมัครและทีมวิจัย จะต้องกำหนดเป้าหมายให้ชัดเจน และคิดอย่างต่อเนื่อง และกลับไปสัมภาษณ์เพิ่มเติมในประเด็นที่ตกไป และในการสัมภาษณ์ครั้งต่อไปก็สามารถได้ข้อมูลที่ละเอียดขึ้นกว่าเดิม อาจจะทำให้เกิดความชำนาญ ตั้งคำถามแบบคุยกัน แลกเปลี่ยนกันเป็นธรรมชาติมากยิ่งขึ้น ผู้เฒ่า ผู้แก่ก็มีความสุขที่ได้เล่าถึงเรื่องราวเก่า ๆ ในอดีต อยากรู้อะไรก็ให้ถาม จะได้คำตอบ และจดบันทึกไปด้วยในการสัมภาษณ์ จะสัมภาษณ์เกี่ยวกับพระราชกรณียกิจของพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ในพื้นที่ก่อน เช่นเคยเข้าเฝ้ารับเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ หรือสมเด็จพระบรมราชินีนาถ หรือพระบรมวงศานุวงศ์ องค์ไหนบ้าง ความรู้สึกเป็นอย่างไร เล่าเหตุการณ์ที่ได้เข้าร่วม หรือที่พ่อแม่ปู่ย่าตายาย หรือผู้อื่นเล่าให้ฟัง ถึงความประทับใจ ความภาคภูมิใจ และจะตามด้วยการสัมภาษณ์ โดยจะตั้งคำถามครอบคลุมตั้งแต่รุ่นทวด รุ่นปู่ย่าตายาย รุ่นพ่อรุ่นแม่ รุ่นปัจจุบัน ถึงประวัติความเป็นมา การอพยพ การทำมาหากินชีวิตความเป็นอยู่ การตั้งถิ่นฐาน เรื่องที่อยู่ในความทรงจำ ข้อมูลเกี่ยวกับมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่หายไป และที่คงอยู่ เช่น ความเชื่อ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ในหมู่บ้าน วัฒนธรรม ประเพณี ศิลปะการแสดง การฟ้อนรำ การเล่นดนตรี นิทานพื้นบ้าน การละเล่นพื้นบ้าน อาหาร งานช่างฝีมือต่าง ๆ เป็นต้น

ภาพที่ 16 สัมภาษณ์กลุ่มคนไทเงี้ยว บ้านแม่ก๊ะ ตำบลตลาดใหญ่ 26 มี.ค. 2557

ภาพที่ 17 สัมภาษณ์กลุ่มไทอินเดีย บ้านเชิงดอย

ปัญหาของทีมีวิจัย คือข้อมูลที่ได้ยังไม่สามารถเขียนเชื่อมโยงกันได้ เพราะส่วนมากจะรู้แค่รุ่นปู่ตายาย จะต้องนำมาเชื่อมโยงกับช่วงเวลาของการปกครอง และแต่ละชาติพันธุ์ย้ายมาจากที่อื่น จึงต้องวางแผนการสัมภาษณ์ถึงถิ่นที่อยู่ที่อยู่พหุมา เช่นกลุ่มชาติพันธุ์ไทยลื้อ ซึ่งมีมากในบ้านหลวงเหนือ หมู่ที่ 4,5 ตำบลหลวงเหนือ, บ้านหลวงใต้ หมู่ที่ 8, บ้านป่าคา หมู่ที่ 4 ตำบลเชิงดอย และบ้านโป่งกุ่ม หมู่ที่ 4,6 ตำบลป่าเมียง ชาติพันธุ์ ไทจีน ก็จะมีในบ้านเชิงดอย หมู่ที่ 3, บ้านหนองบัว หมู่ที่ 12 ตำบลเชิงดอย, บ้านแม่กะ หมู่ที่ 2 ตำบลตลาดใหญ่, บ้านพยากหลวง(บ่อหิน) หมู่ที่ 4 ตำบลตลาดขวัญ, ไทเงี้ยว บ้านเชิงดอย หมู่ที่ 3 ตำบลเชิงดอย, บ้านแม่กะ หมู่ที่ 2 ตำบลตลาดใหญ่, บ้านพยากหลวง(บ่อหิน) หมู่ที่ 4 ตำบลตลาดขวัญ, จึงได้วางแผนในการเก็บข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึกในหมู่บ้านที่มีกลุ่มชาติพันธุ์นั้น ๆ

ภาพที่ 18 ประชุมศึกษาข้อมูลชาติพันธุ์อินเดีย 27 ม.ค. 2557

2.2.7 การเปิดเวทีตรวจสอบข้อมูลระหว่างทีมวิจัยและปราชญ์ ภูมิปัญญาของชุมชนของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ หลังจากได้ข้อมูลมากพอแล้ว ได้รวบรวมจัดเวทีตรวจสอบข้อมูลระหว่างทีมวิจัย เยาวชนอาสาสมัคร ภูมิปัญญาของชุมชน ร่วมกันตรวจสอบข้อมูล โดยได้นำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ โดยได้มีการเพิ่มเติมมีการอภิปรายในบางประเด็นและแลกเปลี่ยนข้อมูล ได้จัดเวทีคืนข้อมูลให้กับชุมชน เป็นการจัดเวทีในกลุ่มย่อย แล้วลงตรวจสอบพื้นที่จริง พร้อมกับการให้ชุมชนเลือกที่จะสืบทอด เก็บรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม สาขาใดที่อยากจะให้คงอยู่กับชุมชนต่อไป และมีมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม สาขาใดที่หายไปและอยากจะรื้อฟื้นขึ้นมา ซึ่งการคืนข้อมูลด้านประวัติศาสตร์ชุมชน ที่ประชุมจะไม่ค่อยออกความคิดเห็นมากนัก เนื่องจากไม่รู้ว่ตนเองมีที่มาที่ไปอย่างไรอย่างแน่ชัด ทราบแค่ว่าปู่ย่าตายายเป็นมีเชื้อสายมาจากชาติพันธุ์อะไร เท่านั้น เนื่องจากการเก็บข้อมูลด้านประวัติศาสตร์ชุมชน นั้นไม่ได้ทำมาก่อน และไม่มีการบันทึกเป็นหลักฐาน แต่ในส่วนการการให้ที่ประชุมเลือกมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม มีการอภิปรายกันอย่างกว้างขวาง ว่าเป็นของชุมชนจริงหรือไม่ เนื่องจากมีการกลืนวัฒนธรรม และวัฒนธรรมบางอย่างก็ไม่ได้ทำสืบเนื่องจากกลุ่มชาติพันธุ์ของตนเองมีน้อย หรือไม่ได้สนใจในเอกลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ของตนเอง เช่น ฟ้อนตบะผาบ และ ในเวทีคืนข้อมูลให้ชุมชน ก็ได้ถอดบทเรียนเกี่ยวกับการกิจกรรมที่ศูนย์วัฒนธรรมเฉลิมราช วัดพระธาตุดอยสะเก็ด กิจกรรมที่ได้รับความร่วมมือจากชุมชนของแต่ละกิจกรรม ซึ่งพบว่าจุดแข็งศูนย์วัฒนธรรมเฉลิมราช

1. การประชุมก่อนงานเพื่อเตรียมงานและทบทวนจากการสรุปผลการจัดงาน และข้อเสนอแนะต่าง ๆ และร่วมกันวางแผนงานว่าจะจัดในลักษณะอย่างไร และการมอบหมายหน้าที่ให้ชาวบ้านได้ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมสร้างสรรค์พัฒนา ทำงานแบบบูรณาการ สร้างเครือข่ายความร่วมมือ ขอความร่วมมือจากชาวบ้าน วางแผนการปฏิบัติงาน ทำให้ชุมชนเกิดความสามัคคี มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เนื่องจากทุกคนมีหน้าที่และมุ่งให้งานสำเร็จ ทำแล้วชาวบ้านเกิดความสุข ปลายทางปลื้มจะสังเกตได้จากรอยยิ้มของคณะทำงาน

2. ผู้นำ ที่ใส่ใจ สนใจและเห็นถึงความสำคัญของงาน เสียสละเวลาในการดำเนินกิจกรรมให้เป็นตัวอย่าง มีผู้นำที่ดีและเสียสละ มีใจให้กับงาน มีบุคลิกการทำงานให้เกียรติ ให้ความสำคัญกับทีมงาน และมุ่งประสานความสามัคคีทุกภาคส่วนของชุมชน

3. การประชาสัมพันธ์ โดยการประชาสัมพันธ์เสียงตามสาย ป้ายประชาสัมพันธ์ ทางการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้บรรจุให้งานสืบสานตำนานไทลื้อไว้ในปฏิทินการท่องเที่ยว และได้เข้ามามีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์

4. การทำงานแบบบูรณาการ ทุกภาคส่วนให้ความร่วมมือ นอกจากชาวบ้าน แล้วมีหน่วยงานของรัฐ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

ผลที่ได้จากการเปิดเวทีทำให้ชุมชนอยากให้สืบทอดมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่หายไป และที่กำลังจะหาย โดยให้โรงเรียนเป็นศูนย์กลางในการสืบทอด สอนให้กับเด็ก นักเรียน และให้เทศบาล สนับสนุนในการดำเนินกิจกรรมทางวัฒนธรรม โดยชุมชนจะให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรม ซึ่งในการ จัดเวที ทำให้ชุมชนเกิดจิตสำนึกประวัติศาสตร์ โดยชุมชนอยากจะทำอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ตนเองคงอยู่ และ ให้ลูกหลานเห็นความสำคัญ มีเงินอายุที่แตกต่างจากกลุ่มชาติพันธุ์อื่นที่มีจำนวนมากในชุมชน เช่นในการเก็บ ข้อมูล การสัมภาษณ์ และการเปิดเวทีของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ทำให้ชุมชนเกิดความรักและภาคภูมิใจ อยากที่จะร่วมเสนอเอกลักษณ์ และอัตลักษณ์ของตนเองให้คนในชุมชนได้ทราบ เช่น กลุ่มชาติพันธุ์อินเดีย จากที่ อาศัยอยู่ในชุมชน ได้เข้ามาร่วมเดินขบวนงานชะปะของดีดอยสะเก็ด ปี 2557 เมื่อวันที่ 12 -14 กุมภาพันธ์ 2557 การเข้าร่วมงานถวายพระราชสดุดีในวันเฉลิมพระชนมพรรษา 5 ธันวาคมหาราช และ วันเฉลิมพระ ชนมพรรษา 12 สิงหาคมราชินี สำหรับคนไทลื้อ มีการรวมกลุ่มและจัดงานสืบสานวัฒนธรรมไทลื้อ ขึ้นเป็น ประจำทุกปี ซึ่งมีไทลื้อที่อยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ คือ จากอำเภอฝาง อำเภอแม่ออน อำเภอสันกำแพง อำเภอ สะเมิง อำเภอแม่ฮาด อำเภอสันป่าตอง และไทลื้อ 7 จังหวัดภาคเหนือ คือ จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย จังหวัดพะเยา จังหวัดแพร่ จังหวัดน่าน จังหวัดลำปาง และจังหวัดลำพูน ซึ่งมีการจัดขบวนวิถีชีวิต การแต่งกาย อาหารการกิน ภาษาไทลื้อ มีการจัดนิทรรศการ ทำให้คนไทลื้อรวมตัวกันอย่างแน่นแฟ้น ในการจัดกิจกรรม สำหรับคนไทลื้อ และมีความรัก ความภาคภูมิใจในตนเอง พร้อมทั้งจะบอกว่าตนเองเป็นคนไทลื้อ อพยพมาจาก 12 ปันนาทางตอนใต้ของประเทศจีน ซึ่งภาษาพูดก็ยังสื่อสารกันได้ในปัจจุบันและมีการไปมาหาสู่กัน อยู่เป็นประจำ และในขณะเดียวกัน คนไทยเชื้อสายจีน(ไทจีน) ที่มีไม่กี่ครอบครัว ก็อยากที่จะเข้าร่วมกิจกรรม และเสนออัตลักษณ์ของตนเอง ให้กับชุมชนได้เห็นและรู้จักบ้าง สำหรับไทเงี้ยว(ไทใหญ่) จะมีรุ่นเก่าที่เข้ามารุ่น ทวด ปู่ย่าตายายแล้ว และคนไทเงี้ยวรุ่นใหม่ส่วนมากจะนิยมเรียกตัวเองว่า ไทใหญ่ที่เข้ามาทำงานในประเทศไทย บางคนก็เข้ามาโดยถูกต้อง บางคนก็เข้ามาโดยไม่ถูกต้องตามกฎหมาย ก็อยากที่จะเข้ามามีส่วนร่วม กับ ชุมชน มีที่ยืนในสังคมไทย ซึ่งจะเห็นได้จากการร่วมงานต่าง ๆ เช่น งานปอยหลวง จัดเป็นขบวนควัทานและมีการละเล่น เช่น ฟ้อนนก ฟ้อนสิงโต และการไปวัดทำบุญคนไทใหญ่จะนิยมเข้าวัดทำบุญในวันอาทิตย์ และใน อำเภอดอยสะเก็ด ก็มีวัดไทใหญ่เช่นกัน ส่วนประเพณีแห่ลูกแก้ว ของคนไทยยวน ก็ยังคงมีการอนุรักษ์อยู่ซึ่ง บางหมู่บ้านก็จะเลี้ยงม้า และฝึกการเป่าแวน ดนตรีสำหรับบรรเลงแห่ลูกแก้ว มีการฝึกม้าให้เต้นเป็นจังหวะและ ให้คุ้นเคยกับเสียงเพลง เมื่อถึงเทศกาลในการบวชลูกแก้วก็จะมีคนมาจ้าง ซึ่งลูกแก้วคือเด็กที่จะบวชเป็น สามเณร ส่วนคนไทยยวน ได้มีการอนุรักษ์เรื่องการฟ้อนเล็บ ซึ่งจะหายไปหากไม่มีการส่งเสริมอย่างจริงจัง เนื่องจากวัยรุ่นไม่นิยมศึกษาเรียนรู้ศิลปะการแสดงประเภทฟ้อน นำเอาวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามา ดังนั้น แม่บ้านหมู่ที่ 3 บ้านเชิงดอยจึงรวมกลุ่มฝึกการฟ้อนเล็บ เพื่อฟ้อนในงานต่างๆ ของวัดหรือหมู่บ้าน เป็นต้น

ภาพที่ 19 แม่บ้านเชิงดอยฝึกฟ้อนเล็บเพื่อแสดงในงานต่าง ๆ

ภาพที่ 20 ชาวไทเงี้ยวเข้าร่วมขบวนงานปอยหลวง

2.2.8 เวทีการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างชุมชน

ในเวทีการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างชุมชน เป็นการเปิดเวทีใหญ่ให้นำเอาข้อมูลของแต่ละชาติพันธุ์ ให้ที่ประชุมได้ร่วมกันอภิปราย ให้ข้อเสนอแนะโดยได้เชิญตัวแทนกลุ่มชาติพันธุ์เข้ามาร่วมกันเสนอความคิดเห็น แลกเปลี่ยนข้อมูลร่วมกัน ในการที่เป็นคนดอยสะเก็ดเหมือนกัน อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข มีความสามัคคีกันดี ถึงแม้จะต่างกันที่ชาติพันธุ์ ก็คือคนไทยด้วยกัน และเกิดจิตสำนึกว่าแผ่นดินไทยคือแผ่นดินเกิด ของตนเอง เป็นแผ่นดินที่บรรพบุรุษได้เข้ามาอาศัยอยู่และทำมาหากินสืบลูกสืบหลานได้อยู่อย่างสุขสบาย เกิดความรัก ความสามัคคีขึ้นในหมู่คณะและเกิดพลังที่จะร่วมกันสืบสานวัฒนธรรม ประเพณีต่าง ๆ ของตนเอง ให้คงอยู่ตลอดไป

2.2.9 เวทีนำเสนอผลงานผ่านสื่อ

การจัดผลงานผ่านสื่อ จากที่ได้รวบรวมประวัติศาสตร์พระราชกรณียกิจ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ในอำเภอดอยสะเก็ด ประวัติการตั้งถิ่นฐาน และการถอดบทเรียนกระบวนการการมีส่วนร่วมของชุมชน ผ่านสื่อต่าง ๆ โดยได้ทำเป็นแผ่นพับ, จัดบอร์ดในโรงเรียนบ้านเชิงดอย และโรงเรียนดอยสะเก็ดวิทยาคม ในวัดพระธาตุดอยสะเก็ด, จัดทำเป็นรูปเล่ม เพื่อเผยแพร่ให้ชุมชนได้รู้ถึงผลงานวิจัยชิ้นนี้ เพื่อให้เป็นต้นแบบให้กับชุมชนอื่น ๆ ได้ และสร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้ที่สนใจในแนวทางการดำเนินการวิจัยด้านการเสริมพลังทางวัฒนธรรมในพื้นที่ และการที่จะให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ตั้งแต่ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับประโยชน์ แล้ว จะทำให้เกิดการร่วมมือจิตสำนึก ร่วมอนุรักษ์ ร่วมสืบทอด และร่วมต่อยอด มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม และนำไปดำเนินการในพื้นที่ต่อไป

ภาพที่ 21 การจัดนิทรรศการภาพเก่าเล่าเรื่อง 12 ก.พ. 2557

ภาพที่ 22 การจัดนิทรรศการ ปวงข้าพระบาทคนดอยสะเก็ดสุดซาบซึ้ง 12 ก.พ. 2557

ก. การเสริมความเข้มแข็งของเยาวชนอาสาสมัคร เมื่อได้รับความร่วมมือจากโรงเรียนในการสรรหาเยาวชนอาสาสมัครในพื้นที่ที่จะเป็นทีมวิจัย และได้ดำเนินการอบรมพัฒนาเยาวชนอาสาสมัคร ให้มีความรู้เรื่องการสัมภาษณ์ การเก็บข้อมูล การนำเสนอข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การสรุปประเด็น และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นต่อชุมชน แล้ว ได้ร่วมกันลงสำรวจชุมชน จัดทำแผนที่เดินดินฉบับของเยาวชน ทำให้เยาวชนได้รู้จักชุมชนมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะชุมชนของคนไทยมุสลิม ซึ่งปกติเยาวชนจะไม่ได้เข้ามาสัมผัสกับกลุ่มชาติพันธุ์อินเดียเท่าใดนัก เยาวชนอาสาสมัครบางคนไม่เคยรู้จักกันมาก่อน หลังจากที่ได้ทำกิจกรรมร่วมกัน ก็เกิดความใกล้ชิดกัน และรับรู้ถึงข้อจำกัดของแต่ละคน การที่ให้เยาวชนอาสาสมัครที่เข้ามาเป็นทีมวิจัยนั้น เนื่องจากเยาวชนจะเป็นสื่อกลางในการคืนให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม และเป็นลูกหลานที่เข้ามาเก็บข้อมูลประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ของตนเอง เมื่อเยาวชนทำกิจกรรม พ่อ-แม่ ปู่-ย่า ตา-ยาย พี่-น้อง ลุง-ป้า น้ำ-อา ญาติ ๆ ต่างก็อยากให้ความร่วมมือลูกหลานของตนเอง และอยากเข้ามาดูผลงานของลูกหลานว่าทำอะไรและได้อะไร และเยาวชนคือผู้ที่สืบสาน มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ให้คงอยู่คู่ชุมชนตลอดไป ดังนั้น จึงต้องสร้างพลังความเข้มแข็งให้กับกลุ่มเยาวชน ให้เยาวชนรู้สึกว่าการได้ทำสิ่งที่ตนเป็นประโยชน์ ครู ผู้ใหญ่ และเพื่อน ๆ ได้เห็นและอยากที่จะเข้ามาทำด้วย จึงเป็นเครือข่ายที่จะทำให้เกิดเยาวชนอาสาสมัครรุ่นใหม่ เพื่อจะสืบค้น ดังนั้นจึงกำหนดกิจกรรมดังนี้

(1) กิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน/และกระบวนการกลุ่ม

จากที่เยาวชนมาจากหลายโรงเรียน หลายหมู่บ้าน การรวมกันจะได้ช่วงวันหยุด ในช่วงที่เยาวชนเข้าอบรมฝึกปฏิบัติในการตั้งคำถาม การสัมภาษณ์ การจดบันทึก การวิเคราะห์ข้อมูล ประวัติศาสตร์ชุมชน การสรุปประเด็น การนำเสนอผลงาน และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นต่อชุมชน ระหว่างวันที่ 24 – 26 มกราคม 2557 เยาวชนได้ทำความรู้จักและได้ร่วมกิจกรรมกันอย่างสนุกสนาน โดยทีมวิทยากรจากชมรมเกษตรลำพูน ได้แทรกกิจกรรมนันทนาการ ทำให้เยาวชนกล้าที่จะแสดงออก และรู้สึกผูกพัน รักใคร่กันในคืนสุดท้ายกิจกรรมสนทนาการรอกองไฟ คำคืนธรรมชาติสู่ขวัญ เยาวชนพูดความรู้สึกผ่านแสงเทียน ที่ได้อยู่ร่วมกันทำกิจกรรมทุกคนประทับใจและมีความมุ่งมั่นที่จะร่วมกันทำงานวิจัยร่วมกับทีมวิจัย และได้จัดตั้งกลุ่มเยาวชนอาสาสมัคร ชื่อ กลุ่มเห้งบัวหลวง โดยมีออส(นายอภิรักษ์ อนันตรัตน์) เป็นประธานกลุ่ม หาเวลาว่างยาก เนื่องจากเป็นนักทำกิจกรรมด้วย ชอบทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้รับแต่งตั้งเป็นรองประธานชมรมเด็กและเยาวชนจังหวัดเชียงใหม่ และเพี้ยต(นายณัฐกร เสนิงค์ ณ อยุธยา) เป็นรองประธานกลุ่มบู้ย (นายบุญเจริญ พันธุ์แสนกอ) รองประธานกลุ่ม บ้านอยู่อำเภอฝาง อาศัยอยู่กับมูลนิธิฯ บ้านปทุมนิเวศน์(หนองบัว) หมู่ที่ 12 ปันจักรยานมาจะกระตือรือร้นและสนใจถึงประวัติความเป็นมา สังเกตได้จากการสัมภาษณ์ นั่งคุยจะเก็บรายละเอียดและจดบันทึก แต่น่าเสียดายที่ทางมูลนิธิฯ ไม่เข้าใจเนื่องจากการทำงานบางครั้งต้องเข้าไปทำในวัด ซึ่งขัดกับข้อกำหนดทางศาสนาคริสต์ โดยทีมวิจัยได้เข้าไปขออนุญาตแล้ว ได้แต่โทรหาและคุยกัน ปาน(น.ส.

ฉัตรทิพย์ คงวัฒนานนท์) เป็นเลขานุการ ไม่ค่อยมีเวลาว่าง จะนัดในการประสานงาน และได้ มั่น(น.ส.ปาจารย์ ฌ ลำพูน) รับเป็นผู้ช่วยเลขานุการ จะเข้ามาร่วมกิจกรรมโดยตลอด โดยได้ชวนเพื่อนที่อยู่บ้านลวงใต้ คือ ออย (น.ส.ศุภรา สะอาดล้วน) ชอบที่จะทำกิจกรรมและได้ร่วมลงพื้นที่ที่สัมภาษณ์ มีความรับผิดชอบทีมงานของมั่นและออยจะทำงานได้เรียบร้อยและค่อนข้างสมบูรณ์ อาจเป็นเพราะเป็นเด็กผู้หญิง และเป็นรุ่นพี่ของทีมเยาวชน ซึ่งออยไม่ได้เข้าอบรมเนื่องจากต้องไปเรียนในเมือง วิทยาลัยอาชีวศึกษาเชียงใหม่ แต่ช่วงที่เก็บข้อมูลเป็นช่วงปิดเทอมก็พอมีเวลาลงพื้นที่ด้วยกัน และพยายามศึกษาจากเพื่อนถึงวิธีการและเทคนิคต่าง ๆ แม็ค (นายสุเมธ ปุ่ลิม) อยู่บ้านปากา อีกคนหนึ่งที่เป็นเพื่อนพี่ยศ ที่ไม่ได้เข้าร่วมอบรมเนื่องจากต้องเตรียมตัวสอบเรียนต่อมัธยมศึกษาปีที่ 4 ตอนแรกบอกไม่มีเวลา แต่ด้วยความชอบก็ขอมาร่วมเป็นทีมเยาวชนด้วย แต่มีข้อจำกัดครอบครัวย้ายจากที่อื่นเข้ามาอยู่ในบ้านปากาจึงไม่ค่อยรู้จักใครในชุมชนมากนัก และมีต้นตาล (น.ส.อภิษฎา รักติประกร) ผู้ช่วยเหรียญ ก็มีเวลามาช่วยเพื่อนไม่มากนักเพราะต้องช่วยยายขายกับข้าว และเตรียมตัวสอบเรียนต่อ ส่วนชนุน (น.ส.ตลฉัตร อินมา) เป็นเหรียญ ชอบทำกิจกรรมเช่นกัน เข้ามาช่วยได้ไม่นานเนื่องจากพ่อของชนุนสั่งห้ามไม่ให้ออกจากบ้าน มีอยู่ครั้งหนึ่ง พี่ยศ ต้นตาลและแม็ค หลังจากการไปสัมภาษณ์ชุมชนช่วงเย็นได้ไปส่งชนุนที่บ้านประมาณหนึ่งทุ่มพ่อของชนุนก็ตวาดด่าและตอแยพี่ยศและแม็คด่าว่าอย่ามาชวนลูกเขาไปเสียหาย ทีมวิจัยได้เข้าไปคุยกับผู้ปกครองก็ไม่ได้ผล ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมาชนุนก็ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมเลย ส่วนธิ(น.ส.ธิดารัตน์ พงษ์สานต์) และอิง (น.ส.อรรวรณธัมมโน) วันเสาร์ต้องเรียนพิเศษและวันธรรมดาต้องรีบกลับบ้านเนื่องจากอยู่คนละหมู่บ้าน จะเข้ามาดูเพื่อนๆ ทำงานในช่วงแรกๆ แล้วก็ไม่ได้มาอีกเลย โดยกลุ่มเหง้าบัวหลวงจะนัดเจอกันช่วงเย็นเลิกจากโรงเรียน และทุกเช้าวันเสาร์ ที่จุดนัดพบคือบ้านพี่ยศ เพื่อไปหาข้อมูล ได้แม็คและทิวา(นายทิวา วรสิงห์ศักดิ์) บ้านอยู่โป่งกุ่มซึ่งจะมีรถประจำมารับ แต่อยากที่จะร่วมเก็บข้อมูลด้วย บางวันจะให้รถประจำรถกลับไปก่อนแล้วตนเองก็ร่วมเก็บข้อมูลกับเพื่อน ๆ ต้องขึ้นรถประจำทางกลับเอง จากเพื่อนที่อยู่ต่างโรงเรียน ต่างหมู่บ้าน แต่มีความชอบที่เหมือนกัน ร่วมกันทำกิจกรรมและปรึกษาหารือกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

ภาพที่ 23 กิจกรรมเยาวชนอาสาสมัคร

ภาพที่ 24 กิจกรรมทำน้ำพริกคั่วทรายของเยาวชนอาสาสมัคร

(2) กิจกรรมแนวคิดจิตอาสา

แนวคิดจิตอาสา ทุกคนมีแนวคิดเป็นจิตอาสาตั้งแต่เริ่มแรกที่สมัครเข้ามา ร่วมกิจกรรมงานวิจัย และพร้อมที่จะร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ตามที่ทีมวิจัยได้วางไว้ ได้ร่วมกันวางแผนการลงพื้นที่โดยลงสัมภาษณ์ บ้านเชิงดอย บ้านหนองบัว และบ้านหนองบัวพัฒนาก่อน โดยแบ่งเป็น 4 ทีม ละเอียด 2-3 คน ในชุมชนทีมวิจัย จะเข้าไปประสานชุมชนก่อนและแบ่งกันเก็บข้อมูลตามหมู่บ้าน

(3) กิจกรรมและนิทรรศการ

เมื่อเยาวชนอาสาสมัครได้เข้ามาทำกิจกรรม ได้นำเสนอผลงานของตนเองโดยจัดบอร์ดที่โรงเรียน เป็นการเสนอผลงานที่ได้ทำและเป็นการเชิญชวนให้เพื่อน ๆ ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม และประชาสัมพันธ์กลุ่มเยาวชนเหง้าบัวหลวง ให้เป็นที่รู้จัก

ภาพที่ 25 จัดบอร์ดเสนอผลงาน

(4) กิจกรรมเสริมรายได้

เยาวชนอาสาสมัคร ได้ตกลงกันที่จะจัดกิจกรรมเสริมความเข้มแข็งกลุ่มเยาวชนเหง้าบัวหลวง โดยร่วมกันทำกิจกรรมเสริมรายได้ให้กับกลุ่ม ซึ่งจากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ นายมัน สุปานันท์ ได้ข้อมูลเกี่ยวกับอาหารของไทเสี้ยว น้ำพริกคั่วทราย ที่หากินได้ยากไม่มีขายในชุมชนจึงตกลงกันว่าจะทำน้ำพริกคั่วทรายกันขายในงานชะปะของดีดอยสะเก็ด ซึ่งจะจัดให้มีขึ้นวันที่ 14 - 16 กุมภาพันธ์ 2557 โดยใช้สถานที่วัดปทุมसरาราม(วัดหนองบัว) เป็นที่จัดทำและมีพระมหาอินสอนเป็นผู้ควบคุม พระณรร นำโดยพระมหาเอกราช ช่วยกันทำแคร่ไม้ไผ่เนื่องจากในการเข้าไปขายในงานชะปะของดีดอยสะเก็ด จะต้องใช้แคร่เขาห้ามใช้โต๊ะ จะต้องเป็นแบบโบราณ ในการทำน้ำพระคั่วทรายหม้อแรกปรากฏว่าหอม เนื่องจากทอดกระเทียมไหม้เกินไป ใช้ไม่ได้ จึงทำใหม่ปรับปรุงไปเรื่อย ๆ ทำได้ 147 กระป๋อง ขายกระป๋องละ 15 บาท ขายไม่หมด เหลือ 20 กระป๋อง ใช้ทุนไป 1,829 บาท ได้กำไรแค่ 76 บาท จากการทำกิจกรรมเสริมรายได้ครั้งแรก ทำให้เยาวชนมี

ความสุขที่ได้ทำกิจกรรม ได้มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้สึกกัน ซึ่งจะร่วมกันทำกิจกรรมอื่นเพื่อเสริมรายได้ของกลุ่มต่อไป

ภาพที่ 26 การทำน้ำพริกคั่วทรายของเยาวชนอาสาสมัคร

ภาพที่ 27 กิจกรรมเสริมรายได้ 9 -16 ก.พ. 2557

ข. เวทีนำเสนอผลงานวิจัย

ในการนำเสนอผลงานวิจัย ทีมวิจัยได้ดำเนินการเสนอผลงานวิจัย โดยแสดง

จัดเป็นนิทรรศการงานวิจัยการเสริมพลังชุมชนทางวัฒนธรรม กรณีศึกษาศูนย์วัฒนธรรมเฉลิมราชวัดพระธาตุ ดอยสะเก็ด ในแต่ละหัวข้อ เช่น ปวงข้าพระบาทคนดอยสะเก็ดสุดซาบซึ้ง, ภาพเก่าเล่าเรื่องดอยสะเก็ดในอดีต, ประวัติชุมชน, กว่าจะมาเป็นศูนย์วัฒนธรรมเฉลิมราช, จัดทำหนังสือบันทึกประวัติศาสตร์เกี่ยวกับการเสด็จในพื้นที่อำเภอดอยสะเก็ด จัดขึ้นเมื่อวันที่ 12 กันยายน 2557 ณ วัดพระธาตุดอยสะเก็ด พระอารามหลวง มีผู้เข้าร่วมงานและสนใจเข้าชมนิทรรศการ โดยเฉพาะมุมมองภาพเก่าเล่าเรื่อง และเสียงของปวงข้าพระบาทคนดอยสะเก็ดสุดซาบซึ้ง

ภาพที่ 28 จัดนิทรรศการเสียงของประชาชน “ปวงข้าพระบาทคนดอยสะเก็ดสุดซาบซึ้ง” 12 ก.ย. 2557

บทที่ 5

ผลการศึกษา

ผลของการศึกษาการวิจัยเรื่อง การเสริมพลังชุมชนทางวัฒนธรรม:กรณีศึกษาศูนย์วัฒนธรรมเฉลิมการวัดพระธาตุดอยสะเก็ด พระอารามหลวง หลังจากที่ได้ดำเนินการตามขั้นตอนของการวิจัยตั้งแต่การทบทวนวรรณกรรม การค้นคว้า ข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้องกับด้านประวัติศาสตร์ชุมชน มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ การมีส่วนร่วมแล้ว ได้ดำเนินการสัมภาษณ์เก็บข้อมูลและเปิดเวทีตรวจสอบข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล นำเสนอผลงาน แยกเป็นผลการศึกษาด้านองค์ความรู้ และผลการศึกษาด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน มีรายละเอียด ดังนี้

ก. ผลการศึกษาด้านองค์ความรู้

5.1 ประวัติศาสตร์เกี่ยวกับการเสด็จทรงงานและเยี่ยมราษฎรในอำเภอดอยสะเก็ด

คนอำเภอดอยสะเก็ด นับว่าโชคดีมากที่ได้รับเสด็จ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช หลายครั้งด้วยกัน เนื่องจากในพื้นที่อำเภอดอยสะเก็ด มีโครงการพระราชดำริอยู่หลายโครงการ ซึ่งพระองค์ท่านได้เสด็จทรงงานในพื้นที่ และเสด็จเยี่ยมราษฎรในพื้นที่ รวมทั้งหมด 14 ครั้ง โดยไม่นับการเสด็จของพระบาทสมเด็จพระราชินี และพระบรมศานุวงศ์

5.1.1 ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ก่อกำเนิดจากการที่ ได้รับพระราชดำริ เมื่อวันที่ 11 ธันวาคม พ.ศ. 2525 ที่มีพระราชประสงค์ที่จะให้เป็นศูนย์กลางในการศึกษาทดลองที่เหมาะสมกับพื้นที่ภาคเหนือ และเผยแพร่แก่ราษฎรให้สามารถนำไปปฏิบัติได้ด้วยตัวเองต่อไป โดยทำการศึกษาพัฒนาป่าไม้ 3 อย่าง ประโยชน์ 4 อย่าง คือ ใช้สอย ไม้ผล ไม้เชื้อเพลิง ซึ่งจะอำนวยประโยชน์ในการอนุรักษ์ดิน และน้ำ ตลอดจนคงความชุ่มชื้นเอาไว้เป็นประโยชน์อย่างเต็มที่ 4 และพื้นที่ต้นน้ำลำธารให้ได้ผลอย่างสมบูรณ์เป็นหลัก โดยต้นทางเป็นการศึกษาสภาพพื้นที่ป่าไม้ต้นน้ำลำธาร และปลายทางเป็นการศึกษาด้านการประมงตามอ่างเก็บน้ำต่าง ๆ ผสมกับการศึกษาด้านการเกษตรกรรม ด้านปศุสัตว์ และโคนม และด้านเกษตรอุตสาหกรรม เพื่อให้เป็นศูนย์ที่สมบูรณ์แบบ ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อราษฎรที่จะเข้ามาศึกษากิจกรรมต่าง ๆ ในศูนย์ แล้วนำไปใช้ปฏิบัติได้ผลต่อไป ดังมีพระราชดำริว่า “ให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ ทำหน้าที่เสมือน พิพิธภัณฑสถานชาติที่มีชีวิต หรืออีกนัยหนึ่งเป็น สรุปลผลการพัฒนา ที่ประชาชนจะเข้าไปเรียนรู้และนำไปปฏิบัติได้โดยพระองค์ท่านได้เสด็จทรงงานในโครงการศูนย์การศึกษาพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จำนวน 8 ครั้ง ดังนี้

(1) วันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2527 เวลา 11.20น. พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงขับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จากพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ ไปทอดพระเนตรโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ ครั้นเสด็จพระราชดำเนินถึงที่ทำการโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ ตามพระราชดำริ หม่อมเจ้าจักรพันธ์เพ็ญศิริ จักรพันธ์ ประธานคณะกรรมการบริหารโครงการฯ กราบบังคมทูลถวายรายงานความก้าวหน้าในการดำเนินงานโครงการฯ พอสรุปได้ว่า หน่วยงานราชการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องได้ร่วมกันพิจารณาวางแผนแม่บทเพื่อกำหนดเป้าหมายในการศึกษาพัฒนา กำหนดกิจกรรมของโครงการฯ ตลอดจนถึงวิธีการดำเนินงานและการบริหารกิจกรรมแต่ละอย่างเพื่อให้เป็นไปตามแนวพระราชดำริ อย่างมีประสิทธิภาพและสัมพันธ์กัน สำหรับเป้าหมายของโครงการฯ ได้มุ่งในด้านการศึกษาเพื่อหารูปแบบการพัฒนาต่าง ๆ ในบริเวณพื้นที่ต้นน้ำลำธารซึ่งมีเนื้อที่ประมาณ 8,500 ไร่ สาธิตเผยแพร่ผลการศึกษาพัฒนาที่เหมาะสมให้ราษฎรในภูมิภาคนี้นำไปปฏิบัติ เพื่อส่งเสริมให้ราษฎรรู้จักคุณค่าของป่าไม้ยืนต้น ทำการเกษตรแบบผสมผสานและรู้จักคุณค่าของการอนุรักษ์ต้นน้ำลำธารซึ่งมีสภาพเสื่อมโทรมที่มีอยู่จำนวนมากให้กลับมีสภาพดีขึ้น ในโอกาสนี้ พระราชทานพระราชดำริเพิ่มเติม ความว่า เป้าหมายหลักของโครงการฯ แห่งนี้ คือ การฟื้นฟูและอนุรักษ์ บริเวณต้นน้ำห้วยฮ่องไคร้ ซึ่งมีสภาพแห้งแล้งโดยเร่งด่วน โดยทดลองใช้วิธีการใหม่ เช่น การผันน้ำจากอ่างเก็บน้ำในระดับบนลงไปตามแนวร่องน้ำต่าง ๆ เพื่อช่วยให้ความชุ่มชื้นค่อย ๆ แผ่ขยายตัวออกไป สำหรับน้ำ ส่วนที่เหลือก็จะไหลลงอ่างเก็บน้ำในระดับต่ำลงไป เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ทางด้านงานเกษตรกรรมต่อไป ในการนี้ควรเริ่มปลูกป่าทดแทนตามแนวร่องน้ำซึ่งมีความชุ่มชื้นมากกว่าบริเวณสันเขาจึงจะทำให้เห็นผลโดยเร็ว นอกจากนี้ยังเป็นการประหยัดกล้าไม้และปลอดภัยจากไฟป่าด้วย เมื่อร่องน้ำดังกล่าวมีความชุ่มชื้นเพิ่มขึ้นลำดับต่อไปก็ควรสร้างฝายต้นน้ำเป็นระยะ ๆ เพื่อค่อย ๆ เก็บกักน้ำไว้ แล้วต่อท่อไม้ไผ่ส่งน้ำออกทั้งสองฝั่งร่องน้ำ อันจะเป็นการช่วยแผ่ขยายแนวความชุ่มชื้นออกไปตลอดแนวร่องน้ำ สำหรับด้านการประมงก็ควรจะเริ่มควบคุมบริหารการรักษาพันธุ์ปลาและการจับปลาให้เป็นระเบียบโดยให้ราษฎรส่วนรวม ได้รับความร่วมมือกัน ส่วนเรื่องการกสิกรรม เกษตรกรรมและการปศุสัตว์ เช่น เรื่องการปลูกพืชเศรษฐกิจและการเลี้ยงโคนม ก็น่าจะพิจารณาจัดตั้งกลุ่ม โดยอาจค่อย ๆ ขยายกิจการเป็นลักษณะสหกรณ์หรือสหพันธ์ ทั้งนี้จะต้องศึกษาเรื่องเกษตรอุตสาหกรรมควบคู่ไปด้วย เพราะเมื่อประสพภาวะผลผลิตไม่ว่าประเภทใดล้มตลาคจะไม่สามารถแปรสภาพให้สามารถถนอมรักษาไว้ได้นาน โดยสามารถทยอยส่งไปจำหน่ายภายหลังได้ จบแล้วเสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรการจัดการหาน้ำเพื่อสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ ของโครงการงานพัฒนาป่าไม้กับการอนุรักษ์ต้นน้ำลำธารตลอดจนระบบควบคุมไฟป่าแบบใหม่ งานพัฒนาการประมงในโอกาสนี้ได้ทอดพระเนตรอ่างเก็บน้ำห้วยฮ่องไคร้ 1 และทรงปล่อยพันธุ์ปลากับกุ้งก้ามกรามจำนวนรวม 60,000 ตัว

ลงในอ่างเก็บน้ำ จากนั้น เสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรบ่อแบ่งน้ำลงในอ่างเก็บน้ำห้วยฮ่องไคร้ 1 และอ่างเก็บน้ำห้วยขมิ้น ตลอดจนเครื่องสูบน้ำกั้นน้ำ เสร็จแล้ว เสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตร เรือนเพาะชำกล้าไม้โตเร็ว การทดลองเลี้ยงปลาในบ่อน้ำหมุน เป็นเวลาพอสมควร จึงประทับเสวยพระ ภัทรอาหารกลางวัน ณ ที่ทำการโครงการฯ เสร็จแล้ว เสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรบริเวณที่จะ ก่อสร้างอ่างเก็บน้ำห้วยฮ่องไคร้ 2 จากนั้นเสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรการจัดพื้นที่สาธิตและ ทดลองในการพัฒนาการเกษตรผสมผสานแบบประณีต กับงานเกษตรกรรมอื่น ๆ ซึ่งได้แก่ แผนงานจัดสร้าง หมู่บ้านเกษตรแบบประณีต เพื่อศึกษารูปแบบที่ราษฎรสามารถผลิตได้ตั้งแต่ระดับพอมีพอกินจนถึงระดับมี กินมีใช้ ตลอดจนโรงเพาะเห็ด การทำปุ๋ยหมักสำหรับเพาะเห็ด แปลงทดสอบปลูกพืชสำคัญทางเศรษฐกิจ ซึ่งได้แก่พืชผักสวนครัว ตลอดจนการทดลองปลูกข้าวพันธุ์ต่าง ๆ บริเวณของอ่างเก็บน้ำโดยใช้น้ำใต้ดินจาก อ่างเก็บน้ำที่สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบทได้ก่อสร้าง ในโอกาสนี้ ทรงปล่อยพันธุ์ปลากับกุ้งก้ามกราม จำนวนรวม 100,000 ตัว เพิ่มเติมลงในอ่างเก็บน้ำและทอดพระเนตรการเลี้ยงปลาในกระชังตามบริเวณ ขอบอ่างเก็บน้ำ สมควรแก่เวลาจึงประทับรถยนต์พระที่นั่งเสด็จพระราชดำเนินกลับถึงพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ เมื่อเวลา 20.15 น.

ภาพที่ 29 วันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2527 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เสด็จศูนย์ศึกษาการ พัฒนาห้วยฮ่องไคร้ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ภาพที่ 30 วันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2527 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เสด็จศูนย์ ศึกษาการ พัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ภาพที่ 31 วันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2527 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เสด็จศูนย์ศึกษาการ พัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ภาพที่ 32 วันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2527 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เสด็จศูนย์การศึกษา พัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ภาพที่ 33 วันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2527 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เสด็จศูนย์การศึกษา พัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

(2) วันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2528 เวลา 15.45 น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงขับรถยนต์พระที่นั่งเสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จากพระตำหนักภูพิงศ์ราชนิเวศน์ ไปทรงเยี่ยมโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอ ดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

ครั้งเสด็จพระราชดำเนินถึงบริเวณป่าเต็ง-รัง ในเขตพื้นที่โครงการฯ เสด็จลงจากรถยนต์พระที่นั่งทรงพระดำเนินทอดพระเนตรฝายเก็บกักน้ำ ต้นน้ำลำธารขนาดเล็ก ซึ่งสร้างเป็นลักษณะฝายน้ำล้นสามารถจ่ายน้ำออกไปตามร่องน้ำเล็ก ๆ ตามความลาดของพื้นที่ผ่านแนวที่ปลูกต้นไม้ทดแทนแซมต้นไม้เดิมเพื่อช่วยฟื้นฟูความชุ่มชื้นของบริเวณป่า ซึ่งมีสภาพแห้งแล้งมากให้เป็น “ป่าเปียก” นอกจากนั้นยังได้เริ่มปลูกต้นไม้ที่ใช้เป็นอาหารของสัตว์ป่านานาชนิดที่เคยมีถิ่นพำนักในป่าบริเวณดังกล่าวเสริมให้ ได้แก่ ต้นมะขามป้อม มะกอก หว่า ตะขบบ้าน ไทร สารภีป่า กระถินยักษ์ และสะตอ ตลอดจนเตรียมพัฒนาให้เป็นสวนสัตว์เปิด อันเป็นการส่งเสริมให้ความสมดุลทางธรรมชาติครบวงจรดังเดิม ในโอกาสนี้พระราชทานพระราชดำริให้ดำเนินการสำรวจบริเวณพื้นที่รับน้ำอย่างละเอียดถี่ถ้วนเพื่อคำนวณปริมาณน้ำที่จะรับได้ในแต่ละปี ทั้งนี้จะได้สามารถวางแผนการสนับสนุนน้ำให้เกษตรกรในเขตพื้นที่ส่งน้ำได้อย่างเพียงพอ เนื่องจากในกลุ่มน้ำบริเวณนี้ปรากฏว่ามีอัตราการระเหยและการซึมของน้ำสูงกว่าปรกติ สำหรับการปลูกสวนป่าจะต้องพยายามเริ่มปลูกในร่องห้วยเสียก่อน แล้วจึงขยายแนวปลูกขึ้นไปยังบริเวณสันเขาเพื่อค่อย ๆ ดึงดูดความชุ่มชื้นขึ้นไปในพื้นที่ที่ขาดน้ำมากที่สุด ต่อจากนั้น เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งไปทอดพระเนตรอ่างเก็บน้ำ ซึ่งจัดสร้างโดยงานจัดหาเงินของศูนย์ศึกษาการพัฒนา สำหรับสนับสนุนน้ำให้กิจกรรมต่าง ๆ ของโครงการฯ ได้แก่ งานศึกษาการพัฒนาป่าไม้ งานศึกษาและทดสอบการปลูกพืช งานศึกษาการพัฒนาเกษตรกรรมแบบประณีต ตลอดจนงานปศุสัตว์และโคนม กับแผ่ขยายความชุ่มชื้นทั้งบนผิวดินและใต้ดินให้กับพื้นที่พัฒนาของโครงการฯ เสร็จแล้วทอดพระเนตรแปลงปลูกต้นมะคาเดเมีย นัท ซึ่งงานวิชาการเกษตรได้ทำการทดลอง วิจัย จนประสบผลสำเร็จเป็นครั้งแรกในการขยายพันธุ์ด้วยวิธีติดตาเสียบกิ่ง ตลอดจนการทาบกิ่งแบบแขวนลอยเหมือนกับการขยายพันธุ์มะม่วงพันธุ์ดีและไม้ผลเศรษฐกิจอื่น ทำให้สามารถขยายพันธุ์ได้เป็นจำนวนมาก จากนั้น เสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรผลงานของงานปศุสัตว์และโคนม ซึ่งมีแผนงานในการศึกษาการสร้างทุ่งหญ้าป่าแพะโดยไม่ไถพรวน ศึกษาและสาธิตรูปแบบของการเลี้ยงโคในพื้นที่ต้นน้ำแบบผสมผสาน ศึกษาการพัฒนาทุ่งหญ้าควบคู่ไปกับผลการอนุรักษ์ต้นน้ำ สร้างทุ่งหญ้าคลุมดินเพื่อรักษาความชุ่มชื้นในป่าแล้วเก็บเกี่ยวมาเลี้ยงสัตว์ จัดสร้างทุ่งหญ้าสำหรับโคนมในพื้นที่ที่กำหนด และการจัดสร้างทุ่งหญ้าอาหารสัตว์ ตามแนวว่างในสวนไม้ผล สำหรับแปลงปลูกหญ้าเลี้ยงปศุสัตว์ ซึ่งประกอบด้วยพันธุ์หญ้าที่มีคุณค่าทางอาหารสูง กล่าวคือ หญ้าพันธุ์มอริซัส พันธุ์ซูซี่ คองโก พันธุ์อัฟเฟิล

พันธุ์เฮมิล กินี และพันธุ์สตาร์ สำหรับปลูกในบริเวณป่าแพะ ตลอดจนทอดพระเนตรนิทรรศการแสดง การเก็บอาหารสำรองของปศุสัตว์จากหญ้าแห้งอัดฟ่อน เสร็จแล้วเสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรแปลง ปลูกหญ้าพันธุ์ต่าง ๆ และแปลงปลูกพืชผักสวนครัวของงานศึกษาและทดสอบการปลูกพืชบริเวณของอ่างเก็บ น้ำ ซึ่งประกอบด้วยกะหล่ำปลี ผักกาดขาวปลี ผักกาดเขียวปลี ถั่วแขก ถั่วลันเตา มะเขือเทศ ผักสลัด มะเขือเปราะ ฟักทอง ในโอกาสนี้ ผู้แทนกลุ่มเกษตรกรประมงน้อมเกล้าฯ ถวายปลาจีนชั่งอื้อ น้ำหนัก ประมาณ 10 กิโลกรัม จำนวน 2 ตัว ซึ่งจับได้ในอ่างเก็บน้ำห้วยฮ่องไคร้ หลังจากงานประมงได้ปล่อย พันธุ์ปลาดังกล่าวเพื่อขยายพันธุ์เมื่อต้นปีที่แล้ว อนึ่งงานสาธิตส่งเสริมและบริหารแหล่งน้ำเพื่อการประมงจะ ส่งเสริมการเลี้ยงปลาหัวโตในกระชัง เพื่อให้สมาชิกกลุ่มเกษตรกรประมงฯ นำไปจำหน่ายเป็นรายได้พิเศษ ต่อจากนั้นเสด็จพระราชดำเนินไปยังศาลาชมทิวทัศน์เพื่อประทับพักผ่อนพระราชอิริยาบถตามพระราช อรรถาศัย สมควรแก่เวลา จึงประทับรถยนต์พระที่นั่งเสด็จพระราชดำเนินกลับ ถึงพระตำหนักภูพิงศ์ราช นิเวศน์ เมื่อเวลา 22.50 น.

ภาพที่ 34 วันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2528 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เสด็จศูนย์ การศึกษาพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ภาพที่ 35 วันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2528 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เสด็จศูนย์การศึกษาพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ภาพที่ 36 วันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2528 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เสด็จศูนย์การศึกษาพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ภาพที่ 37 วันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2528 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เสด็จศูนย์การศึกษาพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

(3) วันที่ 9 กุมภาพันธ์ 2530 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เสด็จทรงงาน เวลา 15.15 น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงขั้บรณนต์พระที่นั่งเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตำบลป่าเมี่ยง อำเภอต๋อยสะแกก๊ก จังหวัดเชียงใหม่ ในโอกาสนี้ ทรงพระดำเนินทอดพระเนตรพื้นที่ป่าไม้แห่งแล้งทางด้านทิศตะวันตกเฉียงใต้ของอ่างเก็บน้ำห้วยฮ่องไคร้ 2 และมีพระราชดำริกับเจ้าหน้าที่งานชลประทานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ ให้ดำเนินการสำรวจหาทำเลสร้างฝายต้นน้ำลำธารในระดับสูงที่ใกล้บริเวณยอดเขามากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ลักษณะฝายดังกล่าวจำเป็นต้องออกแบบใหม่เพื่อให้สามารถเก็บกักน้ำไว้ได้ปริมาณมากพอสมควรเป็นเวลานานประมาณ 2 เดือน ซึ่งจะให้มีประสิทธิภาพสูงกว่าฝายต้นน้ำลำธารที่เคยสร้างมาก่อนหน้านี้ทั้งหมด ที่มักจะเก็บกักน้ำได้เพียงชั่วระยะหนึ่ง และจะอยู่ในระดับต่ำจากยอดเขาค่อนข้างมาก การเก็บกักน้ำสำรองไว้ได้นาน หลังจากฤดูฝนผ่านไปแล้ว จะทำให้มีปริมาณน้ำหล่อเลี้ยงและประคับประคองกล้าไม้พันธุ์ที่แข็งแรงและโตเร็ว ที่ใช้ปลูกแซมในป่าแห่งแล้งอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง

โดยการจ่ายน้ำออกไปรอบ ๆ ตัวฝาย จนสามารถตั้งตัวได้ เมื่อกล้าไม้ทั้งหมดสามารถยังชีพได้สำเร็จ ในระยะที่ฤดูแล้งเวียนกลับมาอีกรอบหนึ่ง ก็จะทำหน้าที่รับช่วงในการสร้างแนวชุ่มชื้นบริเวณใกล้เคียงของเขา จนกระทั่งบรรจบกับฤดูฝนในปีต่อไป อันจะทำให้แนวชุ่มชื้นมีความหนาแน่นและขยายตัวออกไปทีละน้อย เพื่อต่อต้านกับสภาพแห้งแล้งตลอดจนจะค่อย ๆ ลุกกลามลงพื้นที่ป่าแห้งแล้งเบื้องล่างโดยอัตโนมัติ รวมถึงเมล็ดพันธุ์ของต้นไม้ขนาดชนิดที่ใช้ในการปลูกป่าทดแทนที่จะปลิวล่องหล่นและกลิ้งลงตามความลาดของพื้นที่ ทำให้ช่วยขยายพันธุ์ต้นไม้ตามวิถีทางของธรรมชาติ สำหรับตัวฝายนั้นต้องใช้เทคนิคในการป้องกันน้ำซึม โดยทดลองใช้วัสดุกันน้ำซึมราคาถูกหลาย ๆ ชนิด เพื่อให้สามารถใช้เก็บกักน้ำได้ผลดีที่สุด นอกจากนี้โครงการนี้เมื่อทำได้สำเร็จแม้จะจำเป็นจะต้องใช้เวลาค่อนข้างมาก แต่ก็จะเป็นตัวอย่างที่ดีสำหรับการฟื้นฟูสภาพป่าที่แห้งแล้งในพื้นที่อื่นในอนาคตสมควรแก่เวลา จึงประทับรอยน้พระที่น้่งเสด็จพระราชดำเนินกลับถึงพระตำหนักภูพิงศ์ราชนิเวศน์ เมื่อเวลา 19.40 น.

ภาพที่ 38 วันที่ 19 ก.พ. 2530 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เสด็จศูนย์การศึกษาพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ภาพที่ 39 วันที่ 9 ก.พ. 2530 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เสด็จศูนย์การศึกษาพัฒนา
ห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ภาพที่ 40 วันที่ 9 ก.พ. 2530 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เสด็จศูนย์การศึกษาพัฒนา
ห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ภาพที่ 41 วันที่ 9 ก.พ. 2530 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เสด็จจตุรย์การศึกษาพัฒนา
ห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ภาพที่ 42 วันที่ 9 ก.พ. 2530 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เสด็จจตุรย์การศึกษาพัฒนา
ห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

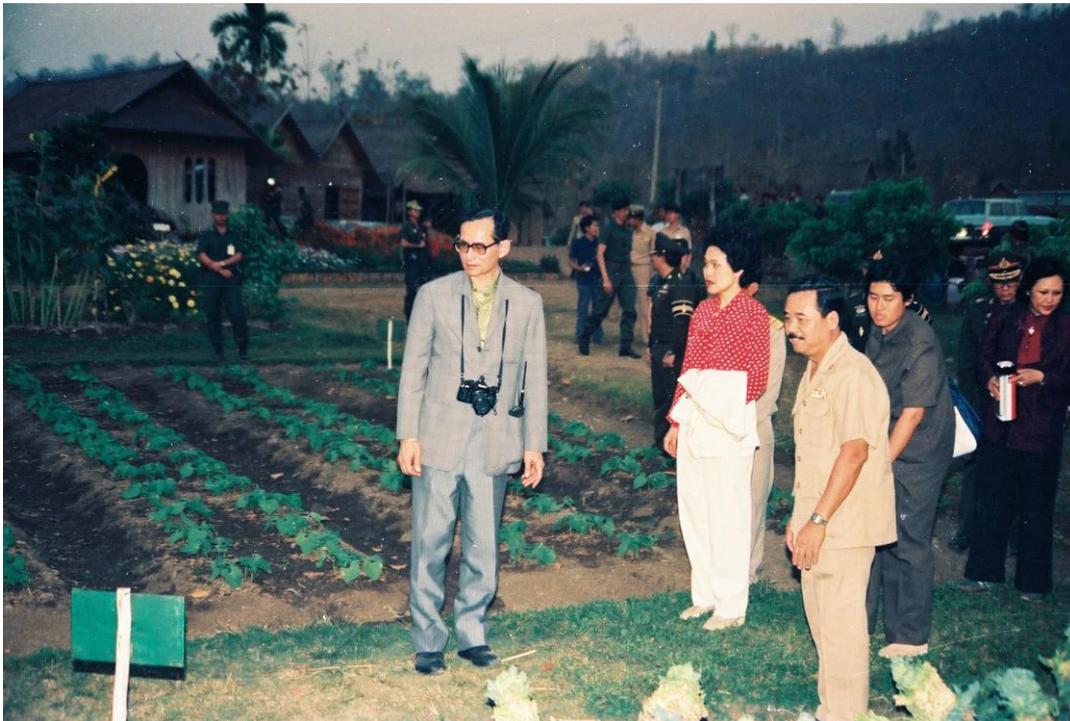

ภาพที่ 43 วันที่ 9 ก.พ. 2530 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เสด็จศูนย์การศึกษาพัฒนา ห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

(4) วันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2530 เวลา 15.40 น. พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงขับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จากพระตำหนัก ภูพิงคราชนิเวศน์ ไปทรงเยี่ยมโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตำบลป่าเมี่ยง อำเภอต๋อยสะแกต จังหวัดเชียงใหม่

ครั้งเมื่อเสด็จพระราชดำเนินถึงศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ เสด็จเข้าศาลาอเนกประสงค์ พระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้ คณะสมาคมช่างภาพสมัครเล่นแห่งประเทศไทย ฝ่าฝืนลอบองดูสิทธิพระบาท ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายกล้องถ่ายภาพพร้อมอุปกรณ์ ตลอดจนพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้โดยเสด็จพระราชดำเนินในโอกาสเสด็จพระราชดำเนินทอดพระเนตรกิจกรรมและการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ของศูนย์ฯ จากนั้น ประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรพื้นที่พัฒนาป่าไม้ด้วยน้ำชลประทาน ซึ่งได้รับน้ำจากอ่างเก็บน้ำรวมสองแห่ง โดยใช้ระบบท่อส่งน้ำมาหล่อเลี้ยงบริเวณป่าไม้เสื่อมโทรมในช่วงที่มีสภาพแห้งแล้ง ให้เกิดความชุ่มชื้นตลอดเวลา เนื่องจากน้ำบางส่วนซึมลงไปใต้ผิวดิน บางส่วนจึงนองอยู่บนผิวดิน ทำให้สามารถปลูกพันธุ์พืชที่มีประโยชน์ด้านต่าง ๆ เช่น พืชโตเร็ว

สำหรับปลูกเสริมป่า ไม้ผล พืชอาหารสัตว์ป่าและสัตว์เลี้ยงแซมในบริเวณพื้นที่ดังกล่าว นอกจากนั้นยังจะทำหน้าที่อนุรักษ์ป่า ไม้ผล พืชอาหารสัตว์ป่าและสัตว์เลี้ยงแซมในบริเวณพื้นที่ดังกล่าว นอกจากนั้นยังจะทำหน้าที่อนุรักษ์ป่าไม้ทางอ้อม กล่าวคือ ใช้เป็นแนวป้องกันสกัดกั้นไฟป่าอย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากมีลักษณะเป็น “ป่าเปียก” ส่วนปริมาณน้ำที่เหลือก็จะไหลผ่านบริเวณป่าเปียกลงไปตามความลาดของภูมิประเทศไปยังแปลงเพาะปลูกพืชชนิดอื่น เช่น มะคาเดเมีย มะม่วง ลิ้นจี่ เป็นต้น ตลอดจนทุ่งหญ้าเลี้ยงปศุสัตว์ที่อยู่ในระดับต่ำลงไป โดยอัตโนมัติ ต่อจากนั้น เสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรแปลงทดลองการเพาะปลูกพืชชนิดต่าง ๆ เช่น ข้าว ถั่วเหลือง ถั่วเขียว ถั่วมะแฮะ ข้าวโพดหวาน และพืชผักต่าง ๆ บริเวณริมอ่างเก็บน้ำ เพื่อศึกษาถึงความต้องการปริมาณน้ำในอัตราต่ำสุดของพืชแต่ละชนิดเท่าที่จะสามารถดำรงชีพอยู่ได้ ทั้งนี้จะได้เป็นการสาธิตและสามารถเผยแพร่ผลการศึกษาให้เกษตรกรในภูมิภาคนำไปปฏิบัติอย่างถูกต้อง ต่อจากนั้นทรงปล่อยปลาลงในอ่างเก็บน้ำ เพื่อขยายพันธุ์ปลาสำหรับส่งเสริมงานของกลุ่มเกษตรกรที่ทำหน้าที่ควบคุมและบริหารการทำประมงในอ่างเก็บน้ำห้วยฮ่องไคร้ เสร็จแล้วเสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งไปยังอ่างเก็บน้ำห้วยฮ่องไคร้ 1 เพื่อประทับพักผ่อนพระราชอิริยาบถ สมควรแก่เวลาจึงประทับรถยนต์พระที่นั่งเสด็จพระราชดำเนินกลับ ถึงตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ เมื่อเวลา 21.20 น.

ภาพที่ 44 วันที่ 27 ก.พ. 2530 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เสด็จศูนย์การศึกษาพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ภาพที่ 45 วันที่ 27 ก.พ. 2530 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เสด็จศูนย์การศึกษาพัฒนา
ห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ภาพที่ 46 วันที่ 27 ก.พ. 2530 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เสด็จศูนย์การศึกษาพัฒนา
ห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ภาพที่ 47 วันที่ 27 ก.พ. 2530 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เสด็จศูนย์การศึกษาพัฒนา ห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ภาพที่ 48 วันที่ 27 ก.พ. 2530 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เสด็จศูนย์การศึกษาพัฒนา ห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

(5) วันที่ 15 มีนาคม 2532 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เสด็จฯ ทอดพระเนตรศูนย์ศึกษาการพัฒนา ห้วยฮ่องไคร้ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ ได้เสด็จทอดพระเนตรอ่างเก็บน้ำ ฝ่ายเก็บกักน้ำพื้นที่ต้นน้ำลำธารที่ทรงมีพระราชดำริเมื่อปี 2530 ให้กรมชลประทานได้พิจารณาจัดสร้างขึ้นทางด้านทิศตะวันตกเฉียงเหนือของศูนย์ฯ เพื่อช่วยเก็บน้ำไว้สำหรับชะลอความชุ่มชื้นลงสู่ด้านล่าง เพื่อประโยชน์ในการอนุรักษ์ป่าไม้ต้นน้ำลำธาร และได้ทรงมีพระราชดำริกับเจ้าหน้าที่กรมชลประทานว่า เมื่อสร้างอ่างเก็บน้ำต้นน้ำลำธารและฝ่ายเก็บน้ำต้นน้ำลำธารทั่วบริเวณแล้ว ควรแบ่งเขตการอนุรักษ์ป่าไม้ต้นน้ำลำธาร ออกเป็น 2 บริเวณ คือ บริเวณที่อาศัยน้ำชลประทาน กับบริเวณได้รับน้ำฝนตามสภาพธรรมชาติเพียงอย่างเดียว เพื่อทดสอบดูความแตกต่างไว้เปรียบเทียบกัน ต่อจากนั้นได้มีพระราชดำริกับเจ้าหน้าที่กรมป่าไม้เรื่องป่าไม้ว่า การปลูกป่านั้นมีข้อสำคัญที่ควรพิจารณา ยึดไม้ดั้งเดิมในพื้นที่เป็นหลักไว้ และปลูกไม้อื่น ๆ ที่เหมาะสมเสริมเข้าไป การปลูกป่าไม้แบบทำลายไม้ดั้งเดิมทั้งหมด น่าจะเป็นการไม่เหมาะสม และควรหลีกเลี่ยงการปลูกเสริมป่าด้วย ไม้ที่เติบโตเฉพาะในที่อื่น ๆ การเลือกพันธุ์ไม้ที่จะปลูกมีความสำคัญจะต้องพิจารณาเลือกพันธุ์ไม้ให้เหมาะสมกับสภาพป่าในแถบนั้น

ต่อจากนั้นทรงเสด็จพระราชดำเนินทอดพระเนตรงานเกษตรกรรมแบบประณีต และได้มีพระราชดำริว่า “การดำเนินงานในแปลงเกษตรกรรมแบบประณีต ที่มีป้ายแสดงรายละเอียดดังที่ได้จัดทำไว้นี้เป็นการถูกต้องที่จะแสดงลักษณะของศูนย์ศึกษาฯ ในด้านการเป็นพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิต เพราะผู้เข้ามาดูงานสามารถจะมาดูงานได้เอง โดยไม่ต้องอาศัยการอธิบายมากนัก อย่างไรก็ตามขอให้ทำป้ายให้เข้าใจได้ง่าย และชัดเจน เพราะเมื่อผู้มาดูงานได้มาดูในพื้นที่แปลงทดลองช่วงระยะหนึ่ง ก็จะเกิดความเข้าใจงานที่กำลังดำเนินการศึกษา ค้นคว้า ทดลองนั้น” ได้มีพระราชดำริเพิ่มเติมถึงวิธีการทำกระดาศจากเยื่อปอสา เพราะชาวบ้านจะได้สามารถนำไปขายในรูปของกระดาศสาได้ ควรจะแนะนำให้ชาวบ้านปลูกไม้ไผ่เป็นไม้ใช้สอย เพราะเป็นไม้ที่มีประโยชน์ใช้สอยและไม้เศรษฐกิจที่ชาวบ้านคุ้นเคยอยู่แล้ว ในการรักษาคุณภาพของดินไว้ให้สมบูรณ์ขึ้นควรจะได้มีการศึกษาไปไม้ชนิดต่าง ๆ ที่นำมาคลุมดินว่ามีผลต่อดินอย่างไร เพราะจะได้มีการศึกษาเปรียบเทียบไม้คลุมดินที่มีประโยชน์เหมาะสมที่สุดสำหรับบางพื้นที่ที่มีความแห้งแล้งในเขตสันที่ 8 ของแปลงสาธิตนี้ ขอให้กรมชลประทานได้พิจารณาทำ check dam เพื่อช่วยกักเก็บน้ำฝนไว้ด้วย เพื่อความชุ่มชื้นของพื้นที่

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ได้ทรงมีพระราชดำริเพิ่มเติมว่าในเขตของศูนย์ศึกษาฯ แห่งนี้ควรจะต้องมีการแสดงการศึกษา ทดลอง เปรียบเทียบให้เห็นชัดเจน โดยแบ่งพื้นที่ที่มีการใช้ระบบน้ำชลประทานส่วนหนึ่ง และพื้นที่ที่ได้รับเฉพาะน้ำฝน โดยมี check dam ช่วยกักน้ำฝนไว้ส่วนหนึ่ง และพื้นที่ที่ปล่อยไว้โดยระบบธรรมชาติอีกส่วนหนึ่ง

นอกจากนั้น ยังได้ทรงปรารภว่า ในปัจจุบันงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ ส่วนใหญ่เป็นงานในเชิงศึกษา ทดลอง ซึ่งต่างกับศูนย์ศึกษาฯ อื่น ๆ เช่น ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิภพทอทอง ซึ่งเป็นงานขยายผลการทดลองไปยังข้างนอกมากสำหรับในเขตภาคเหนือ โดยเฉพาะในจังหวัดเชียงใหม่ งานพัฒนาชนบทได้มีหน่วยงานต่าง ๆ ทำอยู่มากแล้ว ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ อาจไม่จำเป็นต้องทำงานพัฒนามากนักก็ได้ ผลของการศึกษาของศูนย์ฯ นั้นก็ไม่มีหลายหน่วยต่าง ๆ เช่น กรมชลประทาน กรมพัฒนาที่ดิน กรมป่าไม้ นำไปใช้ในที่ต่าง ๆ อยู่แล้ว

ภาพที่ 49 วันที่ 15 มี.ค. 2532 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เสด็จศูนย์การศึกษาพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ภาพที่ 50 วันที่ 15 มี.ค. 2532 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เสด็จศูนย์การศึกษาพัฒนา
ห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ภาพที่ 51 วันที่ 15 มี.ค. 2532 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เสด็จศูนย์การศึกษาพัฒนา
ห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ภาพที่ 52 วันที่ 15 มี.ค. 2532 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เสด็จศูนย์การศึกษาพัฒนา
ห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ภาพที่ 53 วันที่ 15 มี.ค. 2532 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เสด็จศูนย์การศึกษาพัฒนา
ห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

(6) วันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2535 เวลา 16.30 น. พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงขับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ไปทอดพระเนตรการทดลองปลูกหญ้าแฝกของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตำบลป่าเมี่ยง อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ ทรงพระดำเนินไปทอดพระเนตรบริเวณที่ลาดเชิงเขา ใกล้กับอ่างเก็บน้ำห้วยฮ่องไคร้ 4 ซึ่งศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ ได้ดำเนินการสนองพระราชดำริในการศึกษาและทดลองการปลูกหญ้าแฝก โดยได้นำต้นหญ้าแฝกจากแหล่งต่าง ๆ เช่น หญ้าแฝกจังหวัดนครสวรรค์ หญ้าแฝกจังหวัดอุดร และหญ้าแฝกจากอำเภอฝาง อำเภอเชียงดาว และอำเภอดอยสะเก็ด เป็นต้น มาทดลองปลูกเพื่อคัดเลือกแฝกที่เหมาะสมไว้ขยายพันธุ์สำหรับการอนุรักษ์ดินและน้ำโดยปลูกเป็นแนวรั้วตามเส้นชั้นความสูงบนพื้นที่ลาด ทรงปลูกหญ้าแฝกจากจังหวัดอุดร และหญ้าแฝกจากจังหวัดนครสวรรค์ สำหรับใช้ทดลองเป็นแนวทางในการใช้หญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำด้วย ซึ่งเจ้าหน้าที่ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ กราบบังคมทูลถึงหญ้าแฝกว่า เมื่อมัดใบของหญ้าแฝกมาสะไว้จะมีความสามารถในการดูดสารพิษที่ละลายเจือมากับกระแส น้ำ เช่น สารเคมีที่ใช้ฉีดเพื่อป้องกันศัตรูพืชเข้ามาเก็บไว้ในตัว แทนที่จะปล่อยให้ไหลลงไปในร่องน้ำธรรมชาติ นอกจากนั้นยังสามารถตัดไปใช้เป็นพืชอาหารในปศุสัตว์ และใช้หมักหลังคาได้อีกด้วย ในโอกาสนี้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานพระราชดำริความว่า “เมื่อได้กำหนดแนวเส้นชั้นความสูงที่เหมาะสมสำหรับปลูกหญ้าแฝกและเริ่มลงมือปลูกแล้ว ควรจะมอบหมายให้เจ้าหน้าที่หมั่นมาดูแลและเร่งรัดบำรุงรักษาหญ้าแฝกในระยะตั้งตัว โดยใช้น้ำจากระบบชลประทานหล่อเลี้ยงให้สามารถยังชีพอยู่ได้และเจริญเติบโตในลักษณะเร่งรัด ต่อเมื่ออย่างเข้าฤดูฝนหญ้าแฝกก็จะสามารถประคองตัวได้ตามธรรมชาติต่อไป และสามารถจะประหยัดเวลาในระยะแรก เนื่องจากได้รับการสนับสนุนนอกเหนือจากน้ำตามธรรมชาติ แนวแฝกดังกล่าวเมื่อเติบโตหนาแน่นได้ที่ จะทำหน้าที่กรองเอาหน้าดินตลอดจนเศษใบไม้ใบหญ้าทับถมและสลายตัวเป็นหน้าดินไว้หน้าแนวขณะเดียวกันจะกักน้ำส่วนหนึ่งให้ซึมลงหน้าดินแนวปลูกหญ้าแฝก นอกจากจะไม่จำเป็นต้องตัดหน้าดินทำชั้นบันไดแล้ว ยังสามารถป้องกันการพังทลายของผิวดิน ซ้ำยังค่อย ๆ สร้างบันไดได้โดยอัตโนมัติในระยะยาวอีกด้วย จากนั้นพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงขับรถยนต์พระที่นั่งเสด็จพระราชดำเนินไปยังบริเวณแปลงทดลองปลูกหญ้าแฝกเป็นแนวขวางร่องน้ำที่มีลักษณะน้ำเซาะเป็นทางลงมา กล่าวคือ กั้นกระแส น้ำไว้ชั่วคราวแล้วบังคับให้เบนออกทั้งสองข้างแต่กรองกักตะกอนไว้บริเวณหน้าแนวปลูก การปลูกในลักษณะนี้จะทำให้เกิดข้อดีสองประการคือ ประการที่หนึ่ง ช่วยป้องกันมิให้ตะกอนดินซึ่งมีสารไนเตรท ลงไปพบแหล่งน้ำธรรมชาติไม่ว่าจะเป็นลำธารหรือบาดาล ซึ่งจะเป็นสาเหตุทำให้น้ำไม่บริสุทธิ์และเป็นผลเสียเมื่อนำมาบริโภค ประการที่สอง ตะกอนดินที่หยุดยั้งไว้หน้าแนวปลูกหญ้าแฝกนั้น สามารถใช้ประโยชน์เพื่อการปลูกพืชไร่ ไม้ผล แม้กระทั่งการปลูกป่าทดแทนได้ ส่วนแนวปลูกจะหนาแน่นแค่ไหน ย่อมขึ้นกับอัตราการลาดเทของพื้นที่ด้วย อีกทั้งได้

มีกระแสพระราชดำรัสว่า สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ให้เจ้าหน้าที่โครงการพัฒนาถอยตุง เร่งขยายพันธุ์หญ้าแฝกเพื่อปลูกในพื้นที่ถอยตุง สำหรับอนุรักษ์ดินและน้ำ

เวลา 22.10 น. ทรงประทับรถยนต์พระที่นั่งเสด็จพระราชดำเนินกลับถึงตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์

ภาพที่ 54 วันที่ 24 ก.พ. 2535 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เสด็จศูนย์การศึกษาพัฒนา ห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ภาพที่ 55 วันที่ 24 ก.พ. 2535 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เสด็จศูนย์การศึกษาพัฒนา ห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ภาพที่ 56 วันที่ 24 ก.พ. 2535 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เสด็จศูนย์การศึกษาพัฒนา ห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ภาพที่ 57 วันที่ 24 ก.พ. 2535 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เสด็จศูนย์การศึกษาพัฒนา ห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ภาพที่ 58 วันที่ 24 ก.พ. 2535 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เสด็จศูนย์การศึกษาพัฒนา ห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

(7) วันพุธ ที่ 25 มีนาคม 2535 เวลา 16.45 น. พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงขับรถยนต์พระที่นั่งเสด็จพระราชดำเนินจากภูพิงคราชนิเวศน์ ไปทอดพระเนตรผลงานการทดลองปลูกหญ้าแฝก ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ทรงทอดพระเนตรการเจริญเติบโตของหญ้าแฝก ณ บริเวณที่ลาดเชิงเขา ใกล้กับอ่างเก็บน้ำห้วยฮ่องไคร้ 4 ซึ่งพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช และสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้เสด็จพระราชดำเนินมาทรงปลูก เมื่อวันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2535 เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบถึงความเจริญเติบโตของหญ้าแฝก พันธุ์ต่าง ๆ และเป็นการเปรียบเทียบกันระหว่างหญ้าแฝกที่ทดลองปลูกระหว่างที่ลาดเชิงเขากับหญ้าแฝกที่ทดลองปลูกเป็นแนวขวางร่องน้ำในลักษณะน้ำเซาะเป็นทางลงมา ในระยะเวลา 3 เดือนที่ผ่านมา หญ้าแฝกที่ทรงปลูกไว้มีการเจริญเติบโตในเกณฑ์ที่น่าพอใจ ทั้งนี้เมื่อถึงระยะเวลา 3 เดือนไปแล้ว หญ้าแฝกดังกล่าวสามารถที่จะใช้ประโยชน์สำหรับทดลองเป็นแนวทางเพื่อใช้นุรักษ์ดินและน้ำได้ จากนั้นเสด็จพระราชดำเนินไปยังบริเวณสระน้ำซึ่งมีวัชพืชและหญ้าชนิดต่าง ๆ ปกคลุมบริเวณโดยรอบและล้าไปในสระน้ำ ในโอกาสนี้ พระองค์ท่านได้มีพระราชดำริ ความว่า “ให้นำหญ้าแฝกมาปลูกเป็นแนวรอบ ๆ สระน้ำโดยทำเป็น 2 แนวให้สูงขึ้นจากบริเวณริมสระน้ำ เพื่อตัดตะกอนและเศษใบไม้ต่าง ๆ รวมถึงอินทรีย์วัตถุที่ถูกพัดมากับน้ำเมื่อฝนตกลงมา อีกทั้งแนวหญ้าแฝกที่ปลูกขวางทางร่องน้ำไว้ก็จะช่วยกรองเศษหินและดินไม่ให้ไหลลงสู่สระน้ำ เป็นการลดการตื้นเขินของสระน้ำได้ นอกจากนี้ได้พิจารณาทดลองหาพันธุ์หญ้าแฝกที่สามารถปลูกในบริเวณที่ได้รับแสงแดดส่องลงมาน้อย เนื่องจากอยู่ภายใต้ร่มเงาของต้นไม้ใหญ่ที่ขึ้นปกคลุมอยู่รอบสระน้ำนั้นด้วย” ในครั้งนี้เจ้าหน้าที่นักวิชาการป่าไม้ได้กราบบังคมทูลว่า ในระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมานับตั้งแต่ได้มีการจัดตั้งศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ ขึ้นมานั้น การชะล้างและการถูกกัดเซาะของดินได้ลดลงจาอัตราเดิมถึง 10 เท่าตัว นับได้ว่าต้นไม้ทำหน้าที่ป้องกันดินมิให้ถูกชะล้างมากขึ้น

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ได้พระราชทานพระราชดำริเพิ่มเติมว่า “ขอให้หาพันธุ์ไม้ประเภทไม้ผลัดใบชนิดต่าง ๆ หรือพันธุ์ไม้ที่อยู่ในท้องถิ่นนั้น ๆ มาปลูกโดยระดมการปลูกให้มากขึ้น เพื่อเป็นการเพิ่มความชุ่มชื้นและความเขียวให้กับป่า เมื่อป่าชุ่มชื้นแล้ว ปริมาณน้ำฝนที่ตกลงมาก็จะมากขึ้นตามไปด้วย ซึ่งเป็นการเพิ่มปริมาณน้ำในแหล่งน้ำให้มากขึ้นตามลำดับ”

จากนั้นทรงเสด็จพระราชดำเนินไปยังบริเวณพื้นที่ทดลองปลูกต้นมะคาเดเมีย ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพันธุ์ให้ปลูกเมื่อ 7 ปีที่ผ่านมา เพื่อทอดพระเนตรการเจริญเติบโตของต้นมะคาเดเมียดังกล่าว

ภาพที่ 59 วันที่ 25 มี.ค. 2535 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เสด็จศูนย์การศึกษาพัฒนา
ห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ภาพที่ 60 วันที่ 25 มี.ค. 2535 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เสด็จศูนย์การศึกษาพัฒนา
ห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ภาพที่ 61 วันที่ 25 มี.ค. 2535 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เสด็จศูนย์การศึกษาพัฒนา
ห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ภาพที่ 62 วันที่ 25 มี.ค. 2535 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เสด็จศูนย์การศึกษาพัฒนา
ห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ภาพที่ 63 วันที่ 25 มี.ค. 2535 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เสด็จศูนย์การศึกษาพัฒนา ห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

(8) วันอาทิตย์ที่ 21 มีนาคม 2536 เวลา 16.40 น. พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงขับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินจาก พระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ ไปทรงเยี่ยมราษฎรและทอดพระเนตรสภาพพื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่ป่าขุนแม่กวง อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตำบลเชิงดอย อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

ครั้นเสด็จพระราชดำเนินถึง บริเวณพื้นที่โครงการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำศาลาปางสัก 1 ตำบลเชิงดอย อำเภอดอยสะเก็ด ทรงพระราชดำเนินไปยังพื้นที่ที่ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ ไม่เหมาะสมที่จะปลูกต้นไม้ชนิดอื่นเพื่อใช้ทดลองปลูกต้นยูคาลิปตัส ในโอกาสนี้ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงปลูกต้นยูคาลิปตัส พันธุ์เดอคูปต้าซึ่งเป็นพันธุ์ไม้ที่เจริญเติบโตได้เร็ว คุณภาพของไม้ค่อนข้างดี และสามารถนำมาใช้ทำเป็นเครื่องเรือนได้ เพื่อศึกษาและทดลองดูว่าต้นยูคาลิปตัสพันธุ์เดอคูปต้า สามารถจะเจริญเติบโตในพื้นที่ดังกล่าวได้หรือไม่ จากนั้นทรงพระราชดำเนินไปยังบริเวณห้วยงาน โครงการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำศาลาปางสัก 1 เพื่อทอดพระเนตรความก้าวหน้าของโครงการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำ ซึ่งกรมชลประทานได้ดำเนินการสนองพระราชดำริ โดยการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำที่มีลักษณะเป็นเขื่อนดินปิดกั้นลำห้วยดอกแดง มีความจุประมาณ 330,000 ลูกบาศก์เมตร ขณะนี้ได้ดำเนินการก่อสร้างเสร็จไปแล้วประมาณร้อยละ 25

โครงการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำศาลาปางสัก 1 นี้ เป็นส่วนหนึ่งของ โครงการพัฒนาพื้นที่ป่าขุนแม่กวง อันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ พื้นที่ดังกล่าวได้ดำเนินการให้ราษฎรทำกินเป็นการชั่วคราวในเขตป่าสงวนแห่งชาติ แต่ยังคงมีปัญหาคารบูกrukป่าสงวนของราษฎร ดังนั้นจะต้องมีการปรับปรุงพื้นที่ดังกล่าวให้เป็นพื้นที่แหล่งต้นน้ำลำธาร ให้มีความชุ่มชื้นและมีความอุดมสมบูรณ์ ในโอกาสนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระราชดำริ ความว่า เป้าหมายหลักในการพัฒนาป่าไม้บริเวณขุนแม่กวงก็คือ การอนุรักษ์ป่าไม้ กล่าวคือ เร่งรัดการฟื้นฟูป่าไม้ ดั้งเดิมซึ่งมีสภาพเสื่อมโทรม ให้กลับมีความเขียวชอุ่มโดยเร็ว ทั้งนี้ความพิจารณาใช้ประโยชน์จากพันธุ์ไม้ท้องถิ่น โดยการเสริมน้ำจากระบบชลประทานให้ระบบชลประทานดังกล่าวประกอบด้วยอ่างเก็บน้ำ ตลอดจนฝายต้นน้ำลำธาร ที่ต้องสร้างปิดกั้นร่องน้ำทุกร่อง เพื่อเสริมให้เกิดความชุ่มชื้นความแนวร่องน้ำเสียก่อน แล้วจึงปล่อยให้ค่อย ๆ ขยายแนวออกไป การสร้างฝายในลักษณะนี้ นอกจากจะสร้างเป็นฝายคอนกรีตราคาถูกลงแล้ว เจ้าหน้าที่ก็สามารถใช้วัสดุที่ถูกต้องให้ไว้ประโยชน์ในป่า เช่น ขอนไม้แห้ง หรือก้อนหินปิดกั้นขวางร่องน้ำก็ได้ ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์ได้เช่นกัน การพัฒนาป่าไม้ให้ได้ผลสมบูรณ์เต็มที่ จะต้องพัฒนาบุคคลที่อาศัยในพื้นที่พร้อมกันไปด้วย คือต้องทำให้ชุมชนดังกล่าว สามารถอาศัยอยู่ในเขตพัฒนาได้อย่างกลมกลืนโดยยถาภูษณความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น ด้วยการจ้างแรงงานในด้านการเพาะกล้า ปลูกป่าทดแทน ดูแลรักษาป่าไม้ซึ่งเป็นของส่วนรวม ทั้งนี้ทางเจ้าหน้าที่ต้องสำรวจวางแผนการตัดถนนเท่าที่จำเป็น เพื่อการกำกับดูแลป่า โดยมีด่านตรวจเป็นจุดเพราะในอนาคต เมื่องานอนุรักษ์ป่าบรรลุเป้าหมายแล้ว ก็อาจขยายงานเป็นงานอุตสาหกรรมป่าไม้ เนื่องจากไม้เศรษฐกิจชนิดโตเร็วและมีคุณภาพดีพอสมควรที่จะใช้ผลิตเครื่องเรือนได้ จะมีอายุพอดีที่จะนำมาใช้งาน นอกจากนี้หลักสำคัญอีกประการหนึ่งในการพัฒนาพื้นที่สูง ที่มีสภาพป่าเสื่อมโทรม ก็คือ การป้องกันการชะล้างหน้าดิน ซึ่งนอกจากจะทำให้ผิวดินเสื่อมคุณภาพ ขาดธาตุอาหารตามธรรมชาติแล้ว ยังเป็นการแพร่กระจายในโตรเจนในรูปต่าง ๆ ลงไปในพื้นที่ระดับต่ำลงไป โดยเฉพาะน้ำธรรมชาติ หรือแหล่งน้ำชลประทาน ซึ่งเป็นพิษภัยต่อราษฎรที่ต้องบริโภคน้ำเป็นอย่างยิ่ง นอกจากป้องกันการชะล้างหน้าดินแล้ว ควรวางแผนสร้างดินผิวให้คืนความอุดมสมบูรณ์เท่าที่จะทำได้ ซึ่งจะช่วยให้ดินผิวน้อย ๆ มีคุณภาพดีขึ้นเป็นลำดับ กับช่วยเก็บไนโตรเจนไว้ในผิวดินซึ่งเป็นคุณค่าต่อพืช และไม่เป็นภัยต่อคนอื่นอีกด้วย

ภาพที่ 64 วันที่ 25 มี.ค. 2535 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เสด็จศูนย์การศึกษาพัฒนา
ห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

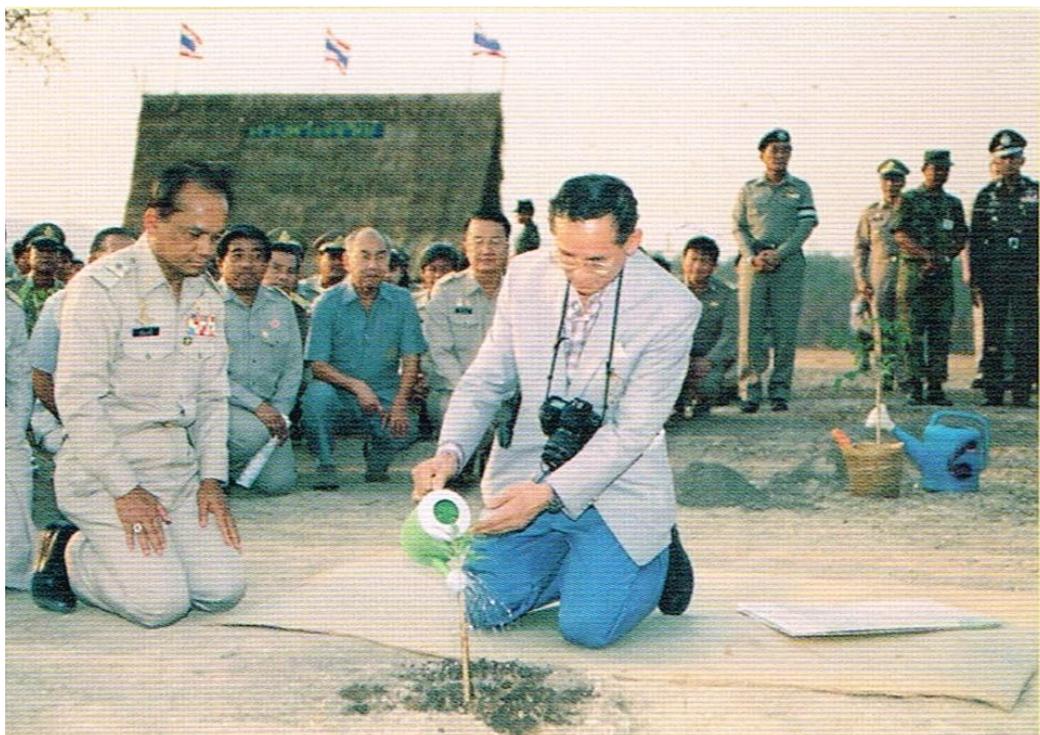
ภาพที่ 65 วันที่ 25 มี.ค. 2535 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เสด็จศูนย์การศึกษาพัฒนา
ห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ภาพที่ 66 วันที่ 25 มี.ค. 2535 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เสด็จศูนย์การศึกษาพัฒนา
ห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ภาพที่ 67 วันที่ 25 มี.ค. 2535 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เสด็จศูนย์การศึกษาพัฒนา
ห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ภาพที่ 68 วันที่ 25 มี.ค. 2535 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เสด็จศูนย์การศึกษาพัฒนา ห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

เสียงของประชาชน

จากแบบสำรวจประชาชนในตำบลแม่โป่งซึ่งเป็นหมู่บ้านรอบศูนย์ศึกษาพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

- “ทำให้ประชาชนบริเวณรอบศูนย์ ได้ประกอบอาชีพการเกษตร ได้มีที่ศึกษาให้ความรู้ในการทำการเกษตรแบบผสมผสาน มีแหล่งเรียนรู้ในชุมชน สามารถนำมาใช้ในการประกอบอาชีพได้ ทำให้มีรายได้ น้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาดำเนินชีวิต”
- “เกิดแหล่งเรียนรู้ในชุมชน พัฒนาที่ดิน จำนวน 1 ไร่ ให้สามารถเป็นที่อยู่อาศัย ปลูกผัก และเลี้ยงสัตว์ เพาะเห็ด ทำปุ๋ยหมัก และได้มีโอกาสต้อนรับคณะดูงาน”

5.1.2 เขื่อนแม่กวงอุดมธารา

เขื่อนแม่กวงอุดมธารา เป็นเขื่อนดินถมบดอัดแน่น สร้างปิดกั้นลำน้ำแม่กวงส่งน้ำให้พื้นที่เพาะปลูก 13 ตำบล ในเขตจังหวัดเชียงใหม่ และลำพูนประมาณ 17,500 ไร่ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ได้พระราชทานพระราชดำริให้กรมชลประทาน ศึกษาการพัฒนาลำน้ำสาขาของลำน้ำแม่กวง และจัดหาที่ดินทำกินใหม่ให้แก่ราษฎร ซึ่งพื้นที่ทำกินดังกล่าวจะถูกน้ำท่วมหลังการก่อสร้างเขื่อน และคณะรัฐมนตรีได้อนุมัติให้กรมชลประทานก่อสร้างเขื่อนแม่กวงอุดมธารา เมื่อ พ.ศ. 2529 งานก่อสร้างตัวเขื่อน

และอาคารประกอบ จึงได้เริ่มก่อสร้างเมื่อ พ.ศ.2531 และเสร็จสมบูรณ์ทั้งโครงการใน พ.ศ. 2536 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานชื่อ เชื้อนเก็บกักน้ำโครงการชลประทานแม่กวงให้กับกรมชลประทาน พระราชทานชื่อว่า “เชื้อนแม่กวงอุดมธารา” เมื่อวันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2538 และพระองค์ท่านได้เสด็จทรงงานในพื้นที่ก่อสร้างเชื้อนแม่กวงรวมจำนวน 3 ครั้ง ดังนี้

(1) วันที่ 4 มีนาคม 2519 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เสด็จบริเวณก่อสร้างเชื้อนแม่กอุดมธารา อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

ภาพที่ 69 วันที่ 4 มี.ค. 2519 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เสด็จเชื้อนแม่กวงอุดมธารา

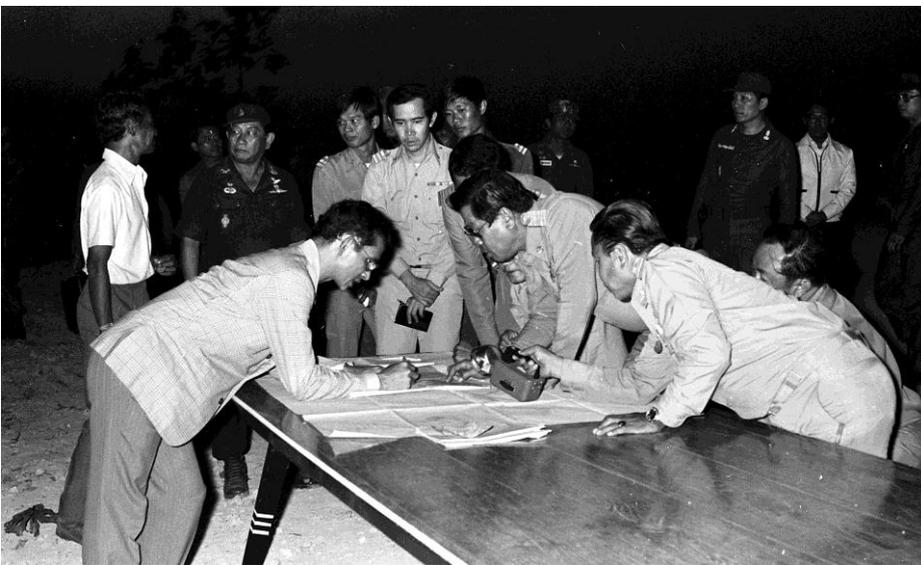

ภาพที่ 70 วันที่ 4 มี.ค. 2519 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เสด็จเชื้อนแม่กวงอุดมธารา

ภาพที่ 71 วันที่ 4 มี.ค. 2519 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เสด็จเยือนแม่กวางอุดมธารา

(2) วันที่ 19 มกราคม 2520 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เสด็จทอดพระเนตรบริเวณที่จะก่อสร้างเขื่อนแม่กวางอุดมธารา อำเภอต๋อยสะแกต จังหวัดเชียงใหม่

ภาพที่ 72 วันที่ 19 มกราคม 2520 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เสด็จทอดพระเนตรบริเวณที่จะก่อสร้างเขื่อนแม่กวางอุดมธารา อำเภอต๋อยสะแกต จังหวัดเชียงใหม่

ภาพที่ 73 วันที่ 19 มกราคม 2520 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เสด็จทอดพระเนตร บริเวณที่จะก่อสร้างเขื่อนแม่กวงอุดมธารา อำเภอต๋อยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

(3) วันที่ 21 มีนาคม 2536 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เสด็จทอดพระเนตรบริเวณที่จะก่อสร้างเขื่อนแม่กวงอุดมธารา

ภาพที่ 74 วันที่ 21 มีนาคม 2536 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เสด็จทอดพระเนตร บริเวณที่จะก่อสร้างเขื่อนแม่กวงอุดมธารา

ภาพที่ 75 วันที่ 21 มีนาคม 2536 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เสด็จทอดพระเนตร บริเวณที่จะก่อสร้างเขื่อนแม่กวงอุดมธารา อำเภอต๋อยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

(4) วันที่ 9 กุมภาพันธ์ 2540 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี ทรงประกอบพิธีเปิดเขื่อนแม่กวงอุดมธาราอย่างเป็นทางการ

ภาพที่ 76 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงประกอบพิธีเปิดเขื่อนแม่กวงอุดมธาราอย่างเป็นทางการ เสด็จเปิดเขื่อนแม่กวงอุดมธารา อำเภอต๋อยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ 9 กุมภาพันธ์ 2540

ภาพที่ 77 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงประกอบพิธีเปิดเขื่อนแม่กวงอุดมธาราอย่างเป็นทางการเสด็จเปิดเขื่อนแม่กวงอุดมธารา อำเภอต๋อยสะแกต จังหวัดเชียงใหม่ 9 กุมภาพันธ์ 2540

ภาพที่ 78 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงประกอบพิธีเปิดเขื่อนแม่กวงอุดมธาราอย่างเป็นทางการเสด็จเปิดเขื่อนแม่กวงอุดมธารา อำเภอต๋อยสะแกต จังหวัดเชียงใหม่ 9 กุมภาพันธ์ 2540

ภาพที่ 79 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงประกอบพิธีเปิดเขื่อนแม่กวงอุดมธาราอย่างเป็นทางการเสด็จเปิดเขื่อนแม่กวงอุดมธารา อำเภอต๋อยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ 9 กุมภาพันธ์ 2540

ภาพที่ 80 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงประกอบพิธีเปิดเขื่อนแม่กวงอุดมธาราอย่างเป็นทางการเสด็จเปิดเขื่อนแม่กวงอุดมธารา อำเภอต๋อยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ 9 กุมภาพันธ์ 2540

เสียงของประชาชน

จากการสำรวจข้อมูลตำบลเชิงดอย สารหรือความประทับใจ

- “เป็นโครงการพระราชดำริที่สร้างคุณประโยชน์ให้แก่พสกนิกรชาวอำเภอดอยสะเก็ด และอีกหลายอำเภอ อีกทั้งจังหวัดลำพูนด้วย ซึ่งเป็นพระมหากรุณาธิคุณอันหาที่สุดไม่ได้ และยังมีอีกหลายโครงการ อาทิเช่น โครงการพระราชดำริศูนย์ศึกษาพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ เป็นต้นที่สร้างคุณประโยชน์จากชาวดอยสะเก็ด ทั่วประเทศและทั่วโลกก็ว่าได้ เพราะว่าคนที่ไปศึกษาดูงานก็จะได้รับความรู้จากศูนย์เต็มที่ ประทับใจประทับใจทุกคน”

- “สำหรับโครงการพระราชดำริสร้างเขื่อนแม่กวงอุดมธารา พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ได้เสด็จฯเพื่อทรงเยี่ยมราษฎร จึงมีพระราชดำริให้กรมชลประทานสร้างเขื่อนกั้นน้ำแม่กวง วันที่ 4 มีนาคม 2519 ใช้เวลาในการก่อสร้าง 21 ปีจึงสร้างเสร็จ ในวันที่ 9 กุมภาพันธ์ 2540 เวลาศุภฤกษ์ 17.37 น. พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงเสด็จมาทรงประกอบพิธีเปิดเขื่อน โดยทรงพระราชทานนามเขื่อนว่า เขื่อนแม่กวงอุดมธารา อันเป็นสมบัติล้ำค่ามอบแด่ชาวประชาดอยสะเก็ด และชาวเชียงใหม่และลำพูนต่อไป”

จากการสำรวจข้อมูลตำบลลวงเหนือ สารหรือความประทับใจ

นายอานวย กาวิชัย อายุ 80 ปี บ้านเลขที่ 19 หมู่ 5 ตำบลลวงเหนือ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ กล่าวว่า “รู้สึกซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณที่ได้มีพระราชดำริให้สร้างเขื่อนแม่กวงทำให้น้ำไม่ท่วมไร่นา สามารถเพาะปลูกได้ตลอดปี และตัวตนเองได้นำควายไปเลี้ยงในป่าขุนแม่กวง เนื่องจากการไถนาเมื่อก่อนใช้ควายไถ แต่เปลี่ยนเป็นควายเหล็ก (รถไถนาเดินตาม) จึงปรารถนาว่า ไม่ขายควายที่ช่วยเราทำนาเลี้ยงชีพ จะเลี้ยงจนมันตายไปเอง แต่พื้นที่ในหมู่บ้านไม่มีจึงได้นำไปเลี้ยงในป่าแบบปล่อยให้หากินเอง และเข้าไปดูเป็นบางครั้ง โดยขับเรือไปทางเขื่อนแม่กวง และได้ซื้อควายตัวผู้ให้อยู่เป็นเพื่อนเลี้ยงมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2519 จนถึงปัจจุบันนี้มีฝูงควายอยู่ 90 ตัว ถ้าไม่มีการสร้างเขื่อนก็ไม่มีอาชีพแบบตา คือ หาปลาในเขื่อน เลี้ยงควายในป่า และในวันนั้น พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เสด็จมาเปิดฝ้าแพรที่เขื่อน ตาไปรอตั้งแต่เช้า บนสันเขื่อนรู้สึกภูมิใจมาก และดีใจที่ได้มีโอกาสเข้าเฝ้าและชื่นชมพระบารมี”

- “พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงมีพระราชดำริให้กรมชลประทานก่อสร้างเขื่อนกั้นน้ำแม่กวง เพื่อบรรเทาปัญหาการขาดแคลนน้ำในการเพาะ ปลูกและบรรเทาอุทกภัยที่เกิดขึ้นกับพื้นที่ทั้ง 2 ฝั่งของลำน้ำแม่กวงในฤดูฝนและก่อสร้างแล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2538 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานชื่อเขื่อนเมื่อวันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2538 เป็นเขื่อนแม่กวงอุดมพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช พระราชดำเนินทรงเปิดเขื่อน เมื่อวันที่ 9 กุมภาพันธ์ 2540 ด้วยพระองค์เอง สร้างความปราบปลื้มปิติยินดีให้กับประชาชนหมู่บ้านวังธารและหมู่บ้านใกล้เคียงในพระมหากรุณาเป็นอย่างมาก”

- “พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงมีพระราชดำริให้กรมชลประทานสำรวจพื้นที่ในตำบลลวงเหนือ คือลำน้ำแม่กวงและดำรัสให้ก่อสร้างเขื่อนเพื่อกั้นน้ำแม่กวง โดยให้สันเขาดอยลงเป็นตัวกั้นเขื่อน วัตถุประสงค์คือแม่กวงเป็นลำน้ำที่ใช้ในการอุปโภค-บริโภคทั้งชาวเชียงใหม่ตลอดจนชาวลำพูน เริ่มสำรวจเมื่อปี 19 สร้างเสร็จปี 36 บรรจุน้ำได้ 236 ล้าน ลบ.เมตร

5.1.3 โครงการหลวงป่าเมี่ยง

โครงการหลวงป่าเมี่ยง ตั้งอยู่ในเขตบ้านปางบง หมู่ที่ 1 ตำบลเทพเสด็จ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2524 เป็นแหล่งปลูกกาแฟอาราบิก้าที่มีคุณภาพสูง และสำคัญที่สุดของโครงการหลวง ทรงส่งเสริมให้ปลูกพลัม บ๊วย เฟิร์น แอสเทอร์ กล้ายไม้ดิน และวานิลลา วิถีชีวิตของชุมชนแหล่งนี้มีอาชีพหลักคือการทำป่าเมี่ยง(ใบชา) นับเป็นอาชีพดั้งเดิมที่สืบทอดต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน

(1) วันที่ 29 มกราคม 2523 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี ไปทอดพระเนตรศูนย์รวมพันธุ์กาแฟโครงการหลวงพัฒนาภาคเหนือ บ้านปางบง และทอดพระเนตรการสาธิตการปลูกเห็ดหอม ตามโครงการสนองพระราชดำริให้มีอาชีพใหม่สำหรับชาวบ้าน ทดแทนการปลูกชาเพื่อทำเมี่ยง

ภาพที่ 81 วันที่ 29 ม.ค. 2523 สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี ไปทอดพระเนตรศูนย์รวมพันธุ์กาแฟโครงการหลวงพัฒนาภาคเหนือ

เสียงของประชาชน

(1) นายวิโรจน์ เจริญทรัพย์ อายุ 77 ปี อยู่บ้านเลขที่ 3/1 บ้านโป่งกุ่ม หมู่ที่ 4 ตำบลป่าเมี่ยง อำเภออดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ ได้เล่าถึงการเข้ารับเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในขณะที่เสด็จที่บ้านปางแฟน เสด็จโดยเฮลิคอปเตอร์ ออกจากบ้านไปแต่เช้า ได้ร่วมกันเตรียมพื้นที่เพื่อรับเสด็จ และพระองค์ท่านก็กางแผนที่ ขณะนั้น ตนในฐานะสารวัตรกำนัน โดยนายสม สะอาดล้วน เป็นกำนันตำบลป่าเมี่ยง ได้เข้าเฝ้าในหลวงตรัสว่า “กำนัน....ดอยอินทรมีที่ไหน” กำนันสมก็ชี้ไปทางทิศใต้ “บอกว่าออกไปทางปุ้น” ในหลวงตรัสว่า “แล้วในแผนที่นี้มีที่ไหน” ซึ่งกำนันสมสบุหรีชี้โย รับเสด็จพันคว้น เห็นในหลวงหลบคว้นบุหรีไปมาและเสด็จมาที่โป่งน้ำร้อน เอาไขไปต้ม ในหลวงตรัสถามผู้ใหญ่บ้านว่า “ฝั่งมีนคืออะไร” พ่อหลวงตอบว่า “ดอยหวิด” ซึ่งคำพูดเป็นภาษาชาวบ้านไม่ได้ใช้คำราชาศัพท์แต่อย่างใด ท่านไม่ถือพระองค์ สามารถเข้าเฝ้าได้ใกล้มาก ๆ มีความภาคภูมิใจที่ตนเองได้มีโอกาสได้รับเสด็จหลายครั้ง

(2) นายเมืองใจ อินทร์แสง อายุ 90 ปี และนางศรีพรรณ อินแสง อายุ 64 ปี อยู่บ้านเลขที่ 9 หมู่ที่ 4 ตำบลป่าเมี่ยง อำเภออดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ บอกว่ารู้สึกดีใจที่ได้เข้ารับเสด็จในหลวง

(3) นายสม ไชยมหา อายุ 77 ปี อยู่บ้านเลขที่ 39 หมู่ที่ 3 บ้านป่าป่าน ตำบลเทพเสด็จ อำเภออดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ ได้เข้าร่วมรับเสด็จพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ปที่ บ้านปางบง ขณะนั้นดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งนายอำเภอเพชร ดิษฐธาดรี แจ้งว่าในหลวงจะเสด็จที่บ้านปางบง ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน และชาวบ้านได้ร่วมกันจัดเตรียมสถานที่ ทำซุ้ม ทำห้องน้ำล่วงหน้าก่อนที่จะเสด็จใช้เวลา 3. - 4 วัน ในวันเสด็จตั้งแต่เช้า เอาเสื้อผ้าใส่ถุงเดินจากบ้านป่าป่าน ถึงบ้านปางบง ประมาณ 8 โมง แล้วรอรับเสด็จช่วงเย็น ท่านมาส่งเสริมเรื่องการปลูกกาแฟ ได้เข้าเฝ้าใกล้มาก ไม่คิดว่าตัวเองจะได้มีโอกาสได้รับเสด็จ เพราะที่บ้านก็มีแต่พระบรมฉายาลักษณ์ นึกว่าจะไม่เห็นองค์จริง มีความสุขมากที่ได้รับเสด็จครั้งเดียวในชีวิต

(4) จากการสำรวจข้อมูลในตำบลเชิงดอย สาระหรือความประทับใจ

- “หลังจากท่านได้เสด็จได้มีการจัดตั้งโครงการหลวงป่าเมี่ยงตามพระราชดำริขึ้น” โดยประชาชนได้นำเอาพันธุ์กาแฟไปปลูกในสวนเมี่ยง ทำให้มีรายได้จากการขายกาแฟอีกทางหนึ่ง

- “ในวันที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จนั้น มีสมเด็จพระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา และพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าทวิจุฬารมณีนวลัยลักษณ์ ร่วมเสด็จด้วย ในขณะที่นั้นเป็นเวลา 17.00 น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงเสด็จขึ้นไปบนยอดที่สูงเพื่อสำรวจผืนป่า และห้วยน้ำมีเป็นลำห้วยเก่า ๆ และหาข้อมูลจากคนเก่าคนแก่ภายในหมู่บ้าน ว่าลำห้วยนี้ทำไมไม่มีน้ำ ซึ่งชาวบ้านได้ตอบไปว่า ลำห้วยนี้ได้ตั้งเงินไปนานแล้ว และไม่มีน้ำไหลผ่านอีกแล้ว จนถึงเวลา 19.00 น. คำมีดแล้วพระองค์ยังทรงงานอยู่บนยอดดอยแล้วเอาไฟฉายส่องดูแผนที่ที่นำติดตัวพระองค์ออกมาดูด้วย ส่วนสมเด็จพระ

นางเจ้าพระบรมราชินีนาถ และพระเจ้าลูกเธอทั้ง 3 พระองค์ได้ร่วมร่ำวงกับลูกเสื่อชาวบ้านด้วย ทรงเป็นกันเองอย่างมาก ทำให้ผู้มารับเสด็จมีความปลาบปลื้ม ปิติยินดีเป็นอย่างยิ่ง”

5.1.4 หนองบัวพระเจ้าหลวง

หนองบัวพระเจ้าหลวง ตั้งอยู่บ้านปทุมนิเวศน์(หนองบัว) หมู่ที่ 12 ตำบลเชิงดอย อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ เดิมชื่อ หนองบัว ต่อมาได้ตั้งชื่อหนองบัวพระเจ้าหลวง เพื่อเป็นการเทิดพระเกียรติว่า หนองบัวแห่งนี้ พระเจ้าอยู่หัวได้เคยเสด็จมาครั้งแรกในอำเภอดอยสะเก็ด ซึ่งชาวอำเภอดอยสะเก็ด มีความภาคภูมิใจ และปลาบปลื้ม ปิติอย่างยิ่ง หนองบัวพระเจ้าหลวงเป็นสระน้ำขนาดใหญ่มีน้ำเต็มหนองตลอดเวลา โดยต้นน้ำที่เข้ามาสู่หนองบัว มาจากลำเหมืองแม่ดอกแดง และน้ำฝนที่ตกลงมาตามธรรมชาติหากน้ำมีจำนวนมากจะไหลออกทางบ้านหนองหล่ม ติดกับบ้านเชิงดอย มีต้นไม้เบญจพรรณล้อมรอบ มีดอกบัวหลายชนิดบานสะพรั่งเต็มหนองบัว เป็นทิวทัศน์ที่สวยงามมาก มีศาลาพักร้อนกลางหนอง โดยศาลาดังกล่าวสามารถขึ้นลงตามปริมาณน้ำในหนองบัว ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น มีสะพานพาดจากริมตลิ่งไปหาศาลากลางหนองดังกล่าว และมีที่พักผ่อนหย่อนใจทิวทัศน์ที่สวยงาม ซึ่งปัจจุบันก่เปิดน้ำเข้ามาหากินในหนองบัวพระเจ้าหลวงบ้างแล้ว และมีการปลูกพันธุ์บัว เพื่อให้หนองบัวพระเจ้าหลวงกลับมางดงามเหมือนเดิม โดยเมื่อก่อนมีคำกล่าวว่า ถ้ามาเชียงใหม่ ต้องขึ้นไปไหว้พระธาตุดอยสุเทพ แล้วมาเที่ยวหนองบัว ถึงจะถือว่าถึงเชียงใหม่

(1) วันที่ 20 มกราคม 2505 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระราชินีอินกริด แห่งกรุงเดนมาร์ก ทรงพักผ่อนพระอิริยาบถ ที่หนองบัวพระเจ้าหลวง

ภาพที่ 82 วันที่ 20 ม.ค. 2505 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระราชินีอินกริด แห่งกรุงเดนมาร์ก ทรงพักผ่อนพระอิริยาบถ ที่หนองบัวพระเจ้าหลวง

ภาพที่ 83 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระราชินีอินกริด แห่งกรุงเดนมาร์ก ทรงพักผ่อนพระอิริยาบถ ที่หนองบัวพระเจ้าหลวง

เสียงของประชาชน

(1) ปัจจุบัน นายตัน ยาวีระ ได้เสียชีวิตแล้ว นายตัน ยาวีระ อายุ 67 ปี บ้านเลขที่ 213 บ้านม่วงโตน หมู่ที่ 6 ตำบลแม่ฮ้อยเงิน จากหนังสือเทิดพระเกียรติเจ้าพ่อหลวง ได้นำภาพถ่ายประวัติศาสตร์ เคยขับเรือหางยาวให้พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ประทับขณะประพาสหนองบัวพระเจ้าหลวง “ขณะนั้นอายุ 21 ปี ได้ยึดอาชีพขับเรือหางยาวนำนักท่องเที่ยวชมบรรยากาศในสระหนองบัวพระเจ้าหลวง ปรากฏว่ามีอยู่วันหนึ่งได้รับแจ้งจากนายชุ่ม บุญเรือง นายอำเภอต๋อยสะเก็ด ในสมัยนั้น ให้ตกแต่งเรือหางยาวให้สวยงาม เพื่อจะใช้เป็นเรือพระที่นั่งในโอกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ จะเสด็จประพาสหนองบัวพระเจ้าหลวง ตนรู้สึกตื่นเต้นและปลาบปลื้มเป็นล้นพ้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้เสด็จพร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระราชินีอินกริด ประเทศเดนมาร์ก ได้ประทับเรือหางยาวของตนที่ตกแต่งไว้ ทรงทอดพระเนตรบรรยากาศของหนองบัวพระเจ้าหลวง ภายในเรือมี พล.อ. ประภาส จารุเสถียร รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ในสมัยนั้นนั่งร่วมในเรือด้วย โดยมีตนทำหน้าที่ขับเรือพระที่นั่ง และลงจากทอดพระเนตรบรรยากาศหนองบัวพระเจ้าหลวงแล้ว สมควรแก่เวลาจึงเสด็จกลับ และมีการบันทึกภาพประวัติศาสตร์ไว้ด้วย ที่ผ่านมาได้เก็บภาพประวัติศาสตร์ที่ได้มาไว้บูชาที่บ้าน ตนมีความซาบซึ้ง

ในพระมหากรุณาธิคุณของพระองค์ท่านอย่างมาก และภูมิใจที่ได้รับใช้ใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท ด้วยการขับเรือให้พระองค์ได้ประทับ”

ภาพที่ 84 นายตัน ยาวีระ ผู้ขับเรือพระที่นั่งในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงเสด็จประพาสหนองบัวพระเจ้าหลวง

(2) นายพล ไทยสวัสดิ์ ยู 84 ปี เป็นกลุ่มคนไทยเชื้อสายจีน มีอาชีพค้าขาย บ้านเลขที่ 140/1 ถนนบำรุงราษฎร์ ตำบลวัดเกต อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ มีความภาคภูมิใจที่ได้รับเสด็จพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช โดยนั่งอยู่ริมตลิ่ง หนองบัวพระเจ้าหลวง และปลาปล้ำเป็น อย่างยิ่งที่แก้อื้อห่วยซุ้รับแขกของตนได้มีโอกาสรับใช้ใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาทให้พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ได้ประทับในเรือหางยาวเพื่อชมบรรยากาศหนองบัวพระเจ้าหลวง โดยยิ้มของตนเอง 2 ตัว และยิ้มของยายเฉลิมศรี ชัยมงคล อีก 2 ตัว ทุกวันนี้ใครไปใครมาก็จะบอกกับทุกคนว่าแก้อื้อห่วยตัวนี้ เคยได้ให้ในหลวงนั่ง และอีกตัวหนึ่งเก็บไว้ในห้องนอน เห็นแก้อื้อห่วยก็จะนึกภูมิใจทุกครั้ง

(3) ราษฎรในบ้านปทุมนิเวศน์(หนองบัว) ในวันที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และพระราชอาคันตุกะ ได้เสด็จชมทัศนียภาพของหนองบัวพระเจ้าหลวง เสด็จประทับพักผ่อนพระอิริยาบถที่ศาลาพักร้อนกลางหนองบัว และทรงเรือยนต์รอบสระเป็นเวลาประมาณ 41 ชั่วโมง 30 นาที ราษฎรในอำเภอดอยสะเก็ด ที่เฝ้ารับเสด็จต่างได้ชมพระบารมีอย่างล้นหลาม และสิ่งที่น่าอัศจรรย์มากที่สุดคือ พวกนกเป็ดน้ำที่เข้ามาหากินในบริเวณหนองบัวพระเจ้าหลวง จำนวนนับหมื่นตัวพากันเรียงแถวยาวเหยียดดำพืดไปหมด ตั้งแถวตั้งแต่ด้านทิศตะวันตกศาลามาจนถึงกลางหนองด้านทิศตะวันตก และผินหน้ามาทางขอบสระด้านเหนือทุกตัว และไม่เกรงกลัว ไม่ตระหนกตกตื่น ต่อจำนวนคน

นับหมื่นคนที่ยื่นเรื่องรายขอสระเพื่อคอยชมพระบารมี เมื่อในหลวงเสด็จขึ้นศาลากลางหนอง คนขับเรือได้ขับเรือไปทางทิศตะวันตกที่นกออยู่ มันพากันบินวนไปมาที่สระกลางหนองที่ในหลวงประทับ แล้วก็กลับลงมาที่เดิมเสมือนนกเปิดน้ำเหล่านี้มาคอนรับในหลวง พอถึงเวลา 18.10 นาฬิกา ในหลวงเสด็จกลับ พวกนกเปิดน้ำก็พากันบินกลับ จึงเป็นเหตุที่น่าอัศจรรย์ยิ่ง

(4) จากการสำรวจข้อมูลตำบลเชิงดอย สารหรือความประทับใจ

- “พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระราชินี ประเทศเดนมาร์ก ทรงประทับเรือหางยาวทอดพระเนตรทัศนียภาพ ในสระน้ำหนองบัว พระเจ้าหลวง อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อปี 2505 โดยนายตัน ยาวีระ ทำหน้าที่บังคับเรือ” ซึ่งในการเสด็จครั้งนั้น พระองค์ทรงมีเมตตาต่อพสกนิกรชาวไทยทุกหมู่เหล่า ทุกสาขาอาชีพ , พระราชจริยวัตรของพระองค์ท่านทำให้หนองบัวพระเจ้าหลวงเป็นแหล่งหล่อเลี้ยงชีวิตของอำเภอดอยสะเก็ด

- “ช่วงปี พ.ศ. 2505 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ได้ทรงนำพระราชอาคันตุกะ สมเด็จพระราชินีอินกริด แห่งประเทศเดนมาร์กเสด็จประพาสเชียงใหม่ ทรงราชการจังหวัดเชียงใหม่ จึงได้จัดสถานที่หนองบัวแห่งนี้เป็นที่ทอดพระเนตรและพักผ่อนพระอิริยาบถของทั้ง 3 พระองค์”

- “ในวันที่ 20 มกราคม 2505 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช พร้อมกับสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ได้นำพระราชอาคันตุกะเสด็จเยี่ยมชมทัศนียภาพของหนองบัว ทรงเรือยนต์รอบสระและทรงประทับเพื่อพักผ่อนอิริยาบถที่ศาลาพักผ่อนกลางหนองน้ำเป็นเวลา 1 ชั่วโมง 30 นาที โดยมีราษฎรในเขตท้องที่อำเภอดอยสะเก็ดได้ร่วมเข้าเฝ้ารับเสด็จฯ ต่างได้ชมพระบารมีอย่างล้นหลาม”

- “การเสด็จทรงทอดพระเนตรและพักผ่อนที่หนองบัวของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถและพระราชอาคันตุกะครั้งนี้ ในอดีตยังไม่เคยปรากฏว่ามีพระมหากษัตริย์ไทยพระองค์ใดเสด็จมายังท้องที่อำเภอดอยสะเก็ดเลย นับว่าการเสด็จของทั้งสองพระองค์ครั้งนี้เป็นพระมหากรุณาธิคุณล้นเกล้าล้นกระหม่อมอย่างสูงต่อบรรดาข้าราชการและราษฎรอำเภอดอยสะเก็ด นอกจากสถานที่แห่งนี้จะเป็นที่รับเสด็จของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ และพระราชอาคันตุกะจากต่างแดนแล้ว ยังมีสมเด็จพระราชินีและสมเด็จพระราชินีประเทศเดนมาร์ก อีกด้วย”

5.1.5 เสด็จผ่านถนนสายดอยสะเก็ด-บ่อสร้าง วันที่ 19 มกราคม พ.ศ. 2520

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเสด็จผ่านหน้าว่าการอำเภอดอยสะเก็ด ไปจังหวัดเชียงราย พระองค์ท่านได้เสด็จเยี่ยมราษฎรที่รอรับเสด็จ

ภาพที่ 85 ประชาชนรอรับเสด็จ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงเสด็จผ่านหน้าที่ว่าการอำเภอต๋อยสะเก็ด

เสียงของประชาชน

(1) นางสาวปราณี เสนทิพย์ อายุ 75 ปี อยู่บ้านเลขที่ 133 หมู่ที่ 3 ตำบลเชิงดอย อำเภอต๋อยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ ได้ร่วมรอรับเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ที่หน้าที่ว่าการอำเภอต๋อยสะเก็ด ได้จัดช่อดอกกุหลาบถวายแด่ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชบ้านอยู่หลังที่ว่าการอำเภอต๋อยสะเก็ด รอตั้งแต่ 10.00 โมง ในหลวงเสด็จเวลาประมาณ 17.00 น.มีความรู้สึกดีใจอย่างบอกไม่ถูก ตื่นเต้น ปีติที่ได้มีโอกาสรับเสด็จ และถวายช่อดอกไม้ให้สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ได้ผูกผ้าพันคอลูกเสือชาวบ้าน พระองค์แย้มสรวลแล้วทรงพูดว่า “คงรอนานนะ” เนื่องจากช่อดอกกุหลาบที่เตรียมถวายเหี่ยวเฉาลงเล็กน้อย

ภาพที่ 86 นางสาวปราณี เสนทิพย์ ถวายช่อดอกไม้ให้สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ

(2) นางอินแก้ว ชัยศรี อายุ 76 ปี อยู่บ้านเลขที่ 274/1 หมู่ที่ 3 ตำบลเชิงดอย อำเภอ ดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ ได้ร่วมรื้อเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่หน้าที่ว่าการอำเภอ ดอยสะเก็ด ขณะนั้นรับราชการครู โรงเรียนบ้านเชิงดอย (ดอยสะเก็ดศึกษา) นั่งใกล้ลูกเสือชาวบ้าน แม่อยู่ดี เสนา อายุ 81 ปี ถวายช่อดอกไม้รับเสด็จพระบรมราชินีนาถ พระองค์แม่พระสรวล และทรงถามแม่อยู่ดี ว่า “บ้านอยู่ ไกลไหม” ทำให้พวกเราที่เฝ้ารับเสด็จทุกคนรู้สึกปราบปลื้ม ปิติ ในพระมหากรุณาธิคุณที่ทรงห่วงใยพสกนิกร ของพระองค์ ขอจงทรงพระเจริญมีพระชนมายุยิ่งยืนนาน

(3) จากการสำรวจข้อมูล ตำบลป่าป้อง สาระสำคัญหรือความประทับใจ

อาจารย์วีระชาติ พاجرทิศ อายุ 65 ปี บ้านเลขที่ 103/1 หมู่ที่ 4 ตำบลป่าป้อง “เมื่อ ข้าพเจ้าได้รับทราบข้อมูลข่าวสารจากทางอำเภอ ดอยสะเก็ดว่า วันพุธ ที่ 19 มกราคม 2520 เวลาบ่าย พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช และสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ จะเสด็จพระราช ดำเนินผ่านถนนสายดอยสะเก็ด - บ่อสร้าง ข้าพเจ้าก็ปรึกษากับ อ.เพ็ญพร พاجرทิศ ภรรยาว่าเราควรจะแสดง ความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์และพระราชินีอย่างไรดี นอกเหนือจากการไปเฝ้ารับเสด็จด้วยการโบกธงชาติและเปล่งเสียงดัง ๆ ว่า “ทรงพระเจริญ” แล้ว ข้าพเจ้าก็ตัดสินใจว่าจะนำภาพวาดพระบรมสาทิสลักษณ์ สีชอล์ค ขนาด 24 * 30 นิ้วอยู่ในกรอบไม้สีเหลืองมีกระจกใสทั้งด้านหน้าและด้านหลังของรูปภาพ ซึ่งเป็น ภาพวาดที่ข้าพเจ้าวาดด้วยตนเองในการประกวดวาดภาพระบายสีฝีมือนักเรียน ได้รับรางวัลชนะเลิศในงานฤดู หนาวจังหวัดเชียงใหม่ ประจำปี 2507 ในขณะที่เรียนอยู่ชั้น ม.ศ.3 โรงเรียนเมตตาศึกษา อำเภอเมือง จังหวัด เชียงใหม่ เมื่ออายุได้ 16 ปี ในวันที่ทั้งสองพระองค์เสด็จผ่านข้าพเจ้าและพสกนิกรบ้านป่าป้อง ได้จัดชุดโต๊ะหมู่ บูชารองรับรูปภาพพระบรมสาทิสลักษณ์ดังกล่าว พร้อมแจกันดอกไม้สดประดับบนพื้นพรมที่รองรับไว้ที่ข้าง ถนนหน้าบ้านป่าป้อง พวกเราแต่งกายชุดลูกเสือชาวบ้านเตรียมตัวนั่งรอรับเสด็จตลอดภาคบ่ายของวันนั้น จนกระทั่งถึงเวลา 17.30 น. ขบวนรถยนต์พระที่นั่งหยุดหน้าโต๊ะหมู่บูชาเสด็จลงมารับการถวายความเคารพ แล้วข้าพเจ้าก็น้อมเกล้าฯน้อมกระหม่อมถวายพระบรมสาทิสลักษณ์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชแด่พระองค์ท่าน สร้างความประทับใจและปลื้ม ปิติยินดีเป็นล้นพ้นตราบเท่าที่ทุกวันนี้

(4) จากการสำรวจข้อมูล ตำบลตลาดใหญ่ สาระสำคัญหรือความประทับใจ

- “โรงเรียนได้น้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางบริหารและจัดการใน โรงเรียน โดยกำหนดเป็นกรอบ วิสัยทัศน์ นโยบาย ภารกิจ ของโรงเรียนในการดำเนินทุกฝ่าย เพื่อให้เกิด คุณภาพ มาตรฐานซึ่งเป็นหลักคิดในการตัดสินใจที่รู้จัก “ความพอประมาณ” ที่เกิดจากการพิจารณาถึงเหตุผล บนพื้นฐานของความรู้และคุณธรรม นับว่าเป็น “ภูมิคุ้มกัน” อย่างดีที่ทุกฝ่ายได้ปฏิบัติงานโดยการพึ่งตนเองและ

เป็นความสุขที่ยั่งยืนดังปรัชญาของโรงเรียนที่ว่า “การศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะ ภูมิปัญญาและคุณธรรม” โดยมีกิจกรรม เช่น โครงการบ้านสุมาลีพอเพียง, โครงการของดีมีประโยชน์, โครงการออมเพื่อลูก ฯลฯ “

- “โรงเรียนได้ส่งเสริมให้ชุมชนจัดตั้ง “โครงการออมทรัพย์บ้านแม่กะไต้” เพื่อส่งเสริมให้มีการฝากออม(ทุกเดือน) และตั้งเป็นกองทุนกู้ยืม/สวัสดิการ ช่วยเหลือสมาชิกในหมู่บ้านจากเริ่มต้นมีสมาชิก 12 ราย ปัจจุบันมีจำนวน 110 ราย”

5.1.6 สามแยกทางเข้าที่ว่าการอำเภอดอยสะเก็ด

(1) พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงเสด็จผ่านบริเวณสามแยกทางเข้าอำเภอดอยสะเก็ด ไปจังหวัดเชียงราย พระองค์ท่านได้เสด็จเยี่ยมราษฎรที่รอรับเสด็จ และมีพระราชปฏิสันถาร กับราษฎรหลังจากที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช พร้อมด้วยสมเด็จพระบรมราชินีนาถได้เสด็จนำพระราชอาคันตุกะมาเยี่ยมหนองบัวเสด็จกลับไปแล้ว หลังจากนั้นไม่นาน ทั้งสองพระองค์ได้เสด็จผ่านท้องที่อำเภอดอยสะเก็ดอีก เพื่อเสด็จไปจังหวัดเชียงราย พสกนิกรชาวดอยสะเก็ดได้ทราบข่าวก็พากันไปรับเสด็จที่สามแยกหนองปลา (สามแยกทางเข้าดอยสะเก็ด ถนนเชียงใหม่ – เชียงราย ปัจจุบัน

เสียงของประชาชน

(1) นางอินแก้ว ชัยศรี อายุ 76 ปี อยู่บ้านเลขที่ 274/1 หมู่ที่ 3 ตำบลเชิงดอย อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ ข้าพเจ้าได้รอรับเสด็จพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ที่สามแยกหนองปลา พร้อมกับประชาชน เมื่อพระองค์ทรงเห็นพสกนิกรของพระองค์รอรับเสด็จ จึงทรงลงจากรถยนต์พระที่นั่ง มาทักทายราษฎรของพระองค์ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช “เป็นไงหนองบัวมีน้ำเยอะไหม” ต่างก็เงิบ พอดีมีคุณป้าคนหนึ่ง พนมมือตอบพระองค์ว่า “มีพอร้ายพอดีค่ะ” เป็นคำตอบภาษาชาวเหนือที่น่ารักและจริงใจ และมีความกล้า เป็นที่ชื่นชมที่เป็นตัวแทนของชาวดอยสะเก็ดที่ตอบคำถามพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ราษฎรที่เฝ้ารับเสด็จเกิดความปีติปราบปลื้มใจเป็นล้นพ้น ที่พระองค์ทรงห่วงใยไต่ถาม ของให้ทั้งสองพระองค์จงทรงพระเจริญมีพระชนมายุยืนนาน

5.2 ประวัติการตั้งถิ่นฐาน การทำมาหากิน ชุมชนบ้านเชิงดอย บ้านหนองบัว และบ้านหนองบัวพัฒนา(หมู่บ้านดังกล่าวเดิมเป็นหมู่บ้านเดียวกันแบ่งแยกหมู่บ้านภายหลัง) แต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ ไทลื้อ ไทยวน ไทจีน ไทอินเดี๋ย ไทเงี้ยว

5.2.1 ประวัติศาสตร์ชุมชนบ้านเชิงดอย หมู่ที่ 3 ตำบลเชิงดอย

เดิมบ้านเชิงดอยหมู่ที่ 3 , บ้านหนองบัวหมู่ที่ 12 และหนองบัวพัฒนาหมู่ที่ 13 ตำบลเชิงดอย เป็นหมู่บ้านเดียวกัน ต่อมาได้มีการแบ่งแยกหมู่บ้านเนื่องจากมีประชากรเพิ่มมากขึ้นเพื่ออำนวยความสะดวกของพ่อค้าวัวต่างม้าต่างที่ค้าขายระหว่างเชียงใหม่กับเชียงราย ในปี พ.ศ. 2432 หนานจาย(พ่อแม่เรียก) หรือหนานอินทวงศ์ (พระภิกษุและชาวเมืองเรียก) กับนางคำเกี้ยว(แก้ว) ได้มาสร้างบ้านอยู่อาศัยที่บ้านตีนดอย(เชิงดอย) เป็นหลังแรกเพื่อทำการค้าขายกับพ่อค้าวัวต่าง ม้าต่าง และผู้คนที่เดินทางค้าขายต่างเมือง ระหว่างเชียงใหม่ เชียงรายและเมืองอื่น ๆ ชาวบ้านและผู้คนที่อพยพมาจากที่อื่นผ่านมาทางนี้ ได้ขออาศัยปลูกบ้านเรือนอยู่ด้วยกัน มีผู้คนมากขึ้นเรื่อย ๆ มีทั้งคนไทเงี้ยว(ไทยใหญ่), ไทลื้อ, ไทยวน, อินเดียด(แขก), คนจีน(จีนแผ่นดินใหญ่ และจีนฮ่อ และอื่น ๆ เมื่อมีคนมากขึ้น หนานอินทวงศ์และนางคำเกี้ยวได้สร้างตลาดขึ้นเรียกว่า “กาดตีนดอย” (ตลาดผดุงดอยแดน) ขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2436 ชุมชนบ้านตีนดอยกลายเป็นชุมชนใหญ่ขึ้น เจ้าอินทวโรรสสุริยวงศาฯ เจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่ในขณะนั้น ได้แต่งตั้งบ้านตีนดอยเป็นแขวงเชิงดอย มณฑลพายัพ และแต่งตั้งให้หนานอินทวงศ์เป็นกำนัน ให้สมญานามเป็น “ท้าวปละจ๊กกิดดอยสะเกจ” เมื่อวันที่ 25 ธันวาคม รัตนโกสินทร์ศก 121 (พ.ศ.2446) เป็น “พญาปักษีสีลลกัน” เมื่อวันที่ 31 มีนาคม ร.ศ. 122 (พ.ศ. 2447) เป็น “พญาสุธัมพิธักคีรีวัน” เมื่อวันที่ 26 พฤศจิกายน ร.ศ. 124(พ.ศ.2449) และในช่วงเวลานี้ เจ้าอินทวโรรสสุริยวงศาฯ ได้ดำริให้พญาสุธัมพิธักคีรีวัน ย้ายสถานีตำรวจจากแขวงน้ำแพร่ มณฑลพายัพมาไว้ที่บ้านตีนดอย หลังจากย้ายสถานีตำรวจมาแล้ว ให้ย้ายที่ทำการแขวงมาด้วย โดยมี “พระนิกรประชาเขตต์” เป็นผู้ว่าการแขวงคนแรกในที่ว่ากาลใหม่นี้ แต่ผู้ว่าราชการแขวงคนแรก(นายอำเภอ) ของอำเภอดอยสะเก็ด คือ นายอำเภอยอด เมื่อวันที่ 8 มกราคม พ.ศ. 2458 เจ้าแก้วนริฐา เจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่ในขณะนั้นได้แต่งตั้งให้ พญาสุธัมพิธักคีรีวัน เป็น“พญาประสงค์กิจราชากร” และในวันที่ 16 ตุลาคม พ.ศ.2460 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 6 ได้แต่งตั้ง พญาประสงค์กิจราชากร เป็น “ขุนผดุงดอยแดน” ตามประหวอดดังนี้

ประหวอดที่ 1160

เจ้าพระยาจักรีศรีอริยวงศ์ สมุหนายกอรรมมหาเสนาธิบดีอภัยพิริยปรากรมพหุ รับพระบรมราชโองการเหนือเกล้าเหนือกระหม่อม ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม พระราชทานพระบรมราชานุญาต เมื่อวันที่ 16 ตุลาคม พ.ศ.2460 ให้ตั้ง พญาประสงค์กิจราชากรเป็น “ขุนผดุงดอยแดน” ตำแหน่งกำนันตำบลเชิงดอย ในจังหวัดเชียงใหม่ ศักดินา 400 ไร่ ตามพระราชกำหนดกฎหมายทำราชการตามตำแหน่ง ตั้งแต่บัดนี้ จงเว้นการควรเว้น หมั่นประพฤติกวควรประพฤติ สมควรแก่ตำแหน่งทุกประการ ตามอย่างธรรมเนียมข้าราชการทั้งปวง ขอให้มีความสุขสวัสดิ์เจริญเทอญ”

ประหวอดตั้งแต่วันที่ 16 ตุลาคม พ.ศ. 2460

เจ้าพระยาสุรสีห์วิสิษฐศักดิ์ ประทับตราพระราชสีห์ใหญ่เป็นสำคัญ

ภาพที่ 87 ขุนผดุงดอยแดนต้นตระกูลเจริญทรัพย์

หลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ได้ยกเลิกระบบมณฑล เทศาภิบาลเมือง เชียงใหม่จึงเป็นจังหวัดและแขวงก็ถูกจัดตั้งให้เป็นอำเภอ นอกจากนั้น ขุนผดุงดอยแดน (หนานอินทวงศ์ หรือ ท้าวปละจักกิตอยสะเกจ , พญา ปัจฉ์สีสลาน , พญาสุธัมพริภคิรริน , พญาประสงค์กิจจิการ) ได้สร้างสุขศาลา (สถานือนามัย) สร้างโรงเรียนบ้านเชิงดอย โดยบริจาคที่ดินให้มีการสร้างหน่วยงานราชการขึ้น และร่วมกันสร้างวัดพระธาตุดอยสะเก็ด หลังจากที่ขุนผดุงดอยแดนได้เกษียณแล้วได้มีการแต่งตั้ง นายจู เจริญทรัพย์ เป็นลูกชายคนที่ 4 ของขุนผดุงดอยแดน เป็นกำนันแทน จนกระทั่งถึงเกษียณราชการ แล้วได้แต่งตั้งให้นายศรีธน เจริญทรัพย์ ซึ่งเป็นบุตรคนที่ 2 ของกำนันจู เจริญทรัพย์ ดำรงตำแหน่งแทน ต่อมาได้มีการยกเลิกการแต่งตั้งกำนันแบบสืบทายาท มาเป็นการคัดเลือกแทน และนายศรีธน เจริญทรัพย์ ก็ได้รับคัดเลือกให้เป็นกำนันตำบลเชิงดอยอีก 2 สมัย (สมัยละ 4 ปี) จากการตั้งตลาดสดบ้านเชิงดอย ทำให้ผู้คนเข้ามาอาศัยเพิ่มมากขึ้นมีการขยายกิจการ , ขยายบ้านเรือนออกไปอย่างหนาแน่นและช่วงที่กำนันจู เจริญทรัพย์ อยู่ในตำแหน่ง มีการพัฒนาบ้านเมืองหลายอย่าง เช่น การขุดคลองชลประทานส่งน้ำเพื่อการเกษตรจากชลประทานผาแตกผ่านไปยังอำเภอสันกำแพง , อำเภอสารภี และจังหวัดลำพูน มีการพัฒนาถนนจากอำเภอดอยสะเก็ดเข้าสู่ตัวเมืองเชียงใหม่จากถนนลูกรังเป็นถนนคอนกรีตมีการสำรวจเส้นทางถนนสายเชียงใหม่ - เชียงรายตามเส้นทางวัวต่งม้าต่งไปทางบ้านแม่ชะจานอำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย ซึ่งปัจจุบันนี้บ้านเชิงดอยจึงกลายเป็นศูนย์กลางของอำเภอดอยสะเก็ด นอกจากครอบครัวของหนานอินทวงศ์ (ขุนผดุงดอยแดน) ที่เป็นครอบครัวแรกที่เข้ามาอาศัยอยู่บ้านเชิงดอย แล้วก็มีคนไทกลุ่มต่างๆ ที่เข้ามาอาศัยอยู่ที่บ้านเชิงดอย ต่างก็มีประวัติศาสตร์ในกลุ่มชาติพันธุ์ของตนเอง โดยเฉพาะคนไทลื้อนั้น อพยพมาจากสิบสองปันนา ประเทศจีน

ในปัจจุบัน ในสมัยพระเจ้าแสนเมืองมา ราวปี 1932 ซึ่งเสาหลักบ้านระบูนตั้งบ้าน เมืองหลวง (หลวงเหนือ) ระบูนตั้งหมู่บ้าน เป็นวันเสาร์ที่ 3 เมษายน พ.ศ. 1932 ซึ่งคนไทลื้อจะนับถือผีทุกหมู่บ้าน จะมีหอเสื่อ บ้านที่เป็นที่เคารพของหมู่บ้าน ส่วนคนไทอินเดียนก็เข้ามาค้าขาย โดยครอบครัวของฮัจยีบาบู เดินทางมาจาก บังคลาเทศ แต่งงานกับนางคำมูล อารีซอน บ้านหนองเบน อำเภอสารภี เป็นครอบครัวแรกที่เข้ามาอาศัย อยู่ในบ้านเชิงดอย โดยตั้งรกรากอยู่บริเวณด้านทิศตะวันออกเฉียงใต้ของหมู่บ้าน ซึ่งในตอนแรกๆ ก็จะเดินทาง ไปละหมาดที่มัสยิดข้างฝือก ต่อมาได้มีการสร้างมัสยิดอัลฟลฎิขึ้น เมื่อปี 2514 สำหรับคนไทจีนได้อพยพมา เมื่อมีการตั้งตลาดเพื่อค้าขายเมียง และในพื้นที่ของตำบลเชิงดอย (ตำบลเทพเสด็จ ปัจจุบัน) มีการทำสวน เมียง โดยเมียงเป็นที่นิยมของคนจำนวนมาก ชาวไทจีนจึงเข้ามาค้าขายโดยรับซื้อเมียงจากพ่อค้าวัวต่าง ที่ บรรทุกเมียงจากในป่าเมียงเข้ามาขายในตลาดแล้วหมักเก็บไว้เพื่อส่งขายไปยังอำเภออื่น ๆ และต่างจังหวัด ปัจจุบันคนไทจีนในบ้านเชิงดอยจะทำธุรกิจค้าขายรถ เครื่องใช้ไฟฟ้า ขายอาหาร ตั้งรกรากอยู่บริเวณถนน สายหลักของหมู่บ้าน และชาวไทเงี้ยวก็เป็นกลุ่มหนึ่งที่ได้เข้ามาอาศัยอยู่ในหมู่บ้านเชิงดอย โดยอพยพมาจาก เมืองเชียงตุง ในแคว้นฉานตอนเหนือของประเทศพม่า ตั้งรกรากอยู่บริเวณสี่แยกบ้านเชิงดอย ทำอาชีพ ค้าขาย ครอบครัวพ่ออุ๊ยจงจิงตา เข้ามาอยู่เป็นครอบครัวแรก และปัจจุบันลูกหลานได้ทำข้าวเงี้ยวขายเป็น อาชีพซึ่งเป็นอาชีพขึ้นชื่อของดอยสะเก็ด ส่วนคนไทยวน (ไทโยนก) ปัจจุบันเป็นคนกลุ่มที่ใหญ่ที่สุดที่อาศัยอยู่ ในบ้านเชิงดอย บ้านหนองบัวและบ้านหนองบัวพัฒนา ไม่มีหลักฐานปรากฏว่าเข้ามาอยู่ช่วงไหน สันนิษฐานว่า เข้ามาอยู่ เมื่อมีการตั้งตลาดและขยายครอบครัว โดยแยกย้ายมาจากที่อื่น ซึ่งเข้ามาอยู่ในเชียงใหม่ ตั้งแต่ สมัยพญามังราย ปัจจุบันคนที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านจะมีความเป็นอยู่ วัฒนธรรม ประเพณีใกล้เคียงกันมาก นอกจากกลุ่มคนไทลื้อที่พยายามจะรักษาอัตลักษณ์ของตนเองไว้ คือภาษา การแต่งกายและอาหาร แล้วก็จะม ีกลุ่มไทอินเดียนที่ยังคงรักษาเอกลักษณ์ของกลุ่มชนไว้ และไทจีนก็จะเพิ่มการไหว้เจ้าไหว้บรรพบุรุษในวัน ตรุษจีน ส่วนคนไทเงี้ยวปัจจุบันเหลือน้อยมาก ลูกหลานก็จะถูกวัฒนธรรมคนไทยวนกลืนไปแล้วแต่สิ่งที่ คล้ายๆกัน กลุ่มคนไทนั้นคือ ความสามัคคีในหมู่คณะ การรวมกลุ่มกันการทำงานร่วมกันโดยไม่แบ่งชาติพันธุ์ เพราะทุกคนคือคนไทย ลักษณะเดิมของสังคมไทย คือ หลากหลายกลุ่มชาติพันธุ์ รวมกันเป็นไทยทุกภาค ทุก เชื้อชาติ ทุกศาสนา ในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 มีทหารไทยส่วนหนึ่งเดินทางผ่านมาจากอำเภอดอยสะเก็ด เพื่อ เดินทางต่อไปเชียงราย ได้มาพักตั้งค่ายที่โรงเรียนบ้านเชิงดอย ขุนผดุงดอยแดนและชาวบ้านได้ร่วมกันต้อนรับ และทำอาหารไปเลี้ยงทหารที่มาพักแรมที่นี่ โดยพวกทหารใช้หม้อสนามของแต่ละคนมาใส่อาหารไป รับประทาน หลังจากขุนผดุงดอยแดนรับราชการในตำแหน่งกำนันจนเกษียณ ส่วนราชการได้แต่งตั้ง นายจุ เจริญทรัพย์ ลูกชายคนที่ 4 ของพ่อขุนผดุงดอยแดนเป็นกำนัน(แคว้น) ตำบลเชิงดอย ในช่วงเวลานี้บ้านดินดอย ได้พัฒนาขึ้นหลายอย่าง เช่น ทำคลองชลประทานส่งน้ำเพื่อการเกษตรจากชลประทานผาแตกผ่านไปยังอำเภอสัน กำแพง, อำเภอสารภีลงไปถึงจังหวัดลำพูน มีการพัฒนาถนนจากอำเภอดอยสะเก็ดเข้าสู่ตัวเมืองเชียงใหม่ เป็น ถนนแอสฟัลท์(ยางมะตอย) และสำรวจเส้นทางถนนเชียงใหม่-เชียงราย ตามเส้นทางวัวต่าง ม้าต่าง ไปทางบ้าน แม่ชะจาน อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย โดยเส้นทางครั้งแรกจะผ่านอำเภอดอยสะเก็ด ไปทางวัดปทุมส ราราม(หนองบัว) ขึ้นไป ปัจจุบันเป็นถนนสายใหม่ ถนนซูเปอร์ไฮเวย์ เชียงใหม่ – เชียงรายเป็นถนนสายนอก ส่วนทางด้านศาสนา หลังจากขุนผดุงดอยแดนได้ชักชวนบ้านขึ้นไปสำรวจบนดอย ตามหาบริเวณที่เกิดแสงสว่าง

ให้เห็นจนค้นพบบริเวณที่เป็นที่ว่าง สะอาดไม่รก และพบก้อนหิน 3 ก้อน มีลักษณะจัดวางเป็นสามเส้า ตรงกลางมีไม้ไผ่สานทรงกระบอกบรรจุพระเกศาธาตุอยู่ หนานอินทวงศ์ในขณะนั้น จึงชักชวนชาวบ้านก่อเจดีย์ครอบหินดังกล่าวไว้ เป็นพระเจดีย์ที่ผู้คนทั่วไปเคารพ นับถือกราบไหว้มาจนถึงปัจจุบัน หลังจากสร้างเจดีย์ได้ระยะหนึ่ง หนานอินทวงศ์ก็ชักชวนชาวบ้านสร้างวิหารขึ้น เพื่อให้ชาวบ้านได้ใช้ในการปฏิบัติกิจทางศาสนา และสร้างศาลาไม้อีก 2 หลัง ใช้สำหรับให้ชาวบ้านได้ใช้นอนในการขึ้นไปปฏิบัติธรรมเป็นศาลาพักของชายและหญิงคนละ 1 หลัง มีพระภิกษุจำพรรษาในตอนแรก 1 รูป หลังจากแคว่นจู เจริญทรัพย์ ได้เป็นกำนันตำบลเชิงดอย ได้ชักชวนชาวบ้านขึ้นไปพัฒนาศาลาที่พักให้ชาวบ้านได้รับความสะดวกสบายขึ้น ในการขึ้นไปจำศีลภาวนาในวันพระ มีห้องน้ำห้องส้วม ในศาลาที่พักด้วย และยังชักชวนชาวบ้านสร้างอีกหลายอย่างเช่น ถังเติมน้ำ กุฏิสำหรับพระภิกษุ สามเณร พัฒนาคณะโพนาคขึ้นวัด โดยขอความร่วมมือจากชาวบ้านทั้งแรงงาน และการบริจาคปัจจัยในการก่อสร้าง เวลาวัดมีเทศกาลต่าง ๆ ชาวบ้านจะร่วมมือกันหาบน้ำขึ้นไปบรรจุในถังน้ำบนวัดดอยในตอนกลางคืน ก่อนมีงาน การสร้างอุโบสถบนวัดดอยสะเก็ด หลังปัจจุบันสร้างขึ้นในสมัยพระครูสังฆกิจจารักษ์ เป็นเจ้าอาวาสวัดดอยสะเก็ดต่อมาได้สมณศักดิ์ เป็นพระครูรัตนปัญญาญาณ เป็นเจ้าอาวาสวัดดอยสะเก็ด และเจ้าคณะอำเภอดอยสะเก็ด และตัดถนนทางรถยนต์ขึ้นวัดดอยสะเก็ดและแคว่นจู ได้บริจาคที่ดินข้างโรงเรียนบ้านเชิงดอย(ดอยสะเก็ดศึกษา) เพื่อส่งเสริมและขยายการศึกษาของโรงเรียนตามที่ผู้บริหารโรงเรียนในสมัยนั้นขอมา เมื่อแคว่นจูลาออกจากตำแหน่งกำนันทางราชการได้แต่งตั้ง นายศรีธน เจริญทรัพย์ ลูกชายคนที่ 2 ของแคว่นจู กับนางจันทร์พอง เจริญทรัพย์ เป็นกำนันตำบลเชิงดอย ชาวบ้านเรียกว่า “แคว่นธน” ในสมัยนี้ คนที่ได้รับตำแหน่งกำนัน ชาวบ้านจะเรียกว่า “แคว่น” และผู้ที่ได้รับตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน ชาวบ้านจะเรียกว่า “พ่อหลวง” หลังจากยกเลิกการแต่งตั้งกำนันแบบสืบทายาท เป็นการคัดเลือกกำนันศรีธน เจริญทรัพย์ ได้ถูกคัดเลือกให้เป็นกำนันตำบลเชิงดอยอีก 2 สมัย

ภาพที่ 88 โรงเรียนบ้านเชิงดอย ในอดีต

อำเภอดอยสะเก็ดเดิมแบ่งการปกครองเป็นสุขาภิบาลตั้งแต่ปี พ.ศ. 2499 ตามพระราชกฤษฎีกาเบกษาฉบับพิเศษ หน้า 55 เล่มที่ 73 ตอน 45 ประกาศ ณ วันที่ 14 พฤษภาคม พ.ศ. 2499 และได้รับการเปลี่ยนแปลงฐานะจากสุขาภิบาลเชิงดอยเป็นเทศบาลตำบลเชิงดอย ตามพระราชบัญญัติเปลี่ยนแปลง ฐานะของสุขาภิบาล เป็นเทศบาล ซึ่งมีผลตั้งแต่วันที่ 25 พฤษภาคม พ.ศ. 2542 เป็นต้นไป เทศบาลตำบลเชิงดอยมีพื้นที่รับผิดชอบ 5.3 ตารางกิโลเมตร ตั้งอยู่ที่ว่าการอำเภอดอยสะเก็ด ตำบลเชิงดอย อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ และในอำเภอดอยสะเก็ด มีการแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 14 ตำบล 105 หมู่บ้าน มีองค์การบริหารส่วนตำบล 1 แห่ง และเทศบาลตำบล 13 แห่ง ต่อมาเทศบาลตำบลดอยเชิงดอยได้เปลี่ยนชื่อเป็น เทศบาลตำบลดอยสะเก็ด เนื่องจากชื่อซ้ำซ้อนกัน ในตำบลเชิงดอย มี 2 เทศบาลตำบล และตำบลปาลาน และตำบลสง่าบ้าน รวมกัน 1 เทศบาล ชื่อเทศบาลตำบลปาลานสง่าบ้าน ปัจจุบันนายอำเภอดอยสะเก็ด คือ นายวิจิตร หลั่งสัน และกำนันตำบลเชิงดอย คือนายพนานนท์ สุนตาอินทร์

ภาพที่ 89 บริเวณเชิงดอย ถนนทางขึ้นวัดพระธาตุดอยสะเก็ด

ภาพที่ 89 โรงเรียนพระปริยัติธรรมในอดีต อาคารที่ทำการชมรมผู้สูงอายุตำบลเชิงดอยในปัจจุบัน

ภาพที่ 90 บริเวณสี่แยกคอยสะเกิด ทางขึ้นวัดพระธาตุดอยสะเกิด

ภาพที่ 91 การก่อสร้างทางขึ้นวัดพระธาตุดอยสะเกิด

ภาพที่ 92 บันไดขึ้นวัดพระธาตุดอยสะเกิด

ภาพที่ 93 บันไดขึ้นวัดพระธาตุดอยสะเกิด

ภาพที่ 94 บันไดขึ้นวัดพระธาตุดอยสะเกิด

ภาพที่ 95 ทางขึ้นวัดพระธาตุตอຍสะເກັດ พระอารามหลวง (ปัจจุบัน)

ภาพที่ 96 การก่อสร้างเจดีย์วัดพระธาตุตอຍสะເກັດ

ภาพที่ 97 พระเจดีย์ธาตุวัดพระธาตุดอยสะเก็ด พระอารามหลวงปัจจุบัน

สภาพทางภูมิศาสตร์

บ้านเชิงดอย เป็นหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ในเขตปกครองของ หมู่ที่ 3 ตำบลเชิงดอย อำเภอ ดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ เป็นหมู่บ้านที่มีพื้นที่ที่มีภูเขา ซึ่งเป็นที่ตั้งของวัดพระธาตุดอยสะเก็ดพระอารามหลวง เรียกว่า ดอยสะเก็ด และดอยม่อนคำ ทิศตะวันตกของหมู่บ้านจะเป็นที่ราบเชิงเขา และเป็นทุ่งนา ติดกับบ้านลวงใต้ หมู่ที่ 8 ตำบลเชิงดอย ทิศตะวันออก ติดกับบ้านปทุมนิเวศน์(หนองบัว) หมู่ที่ 12 ตำบลเชิงดอย ทิศเหนือ ติดกับบ้านโพธิ์ทองเจริญ หมู่ที่ 2 ตำบลเชิงดอย และทิศใต้ ติดกับบ้านป่าคา หมู่ที่ 4 ตำบลเชิงดอย มีพื้นที่ทั้งหมด 1.45 ตารางกิโลเมตร คิดเป็น 904 ไร่ บ้านเชิงดอย เป็นที่ตั้งของที่ว่าการอำเภอดอยสะเก็ด ตั้งอยู่ห่างจากอำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ 17 กิโลเมตร มาทางทิศตะวันออก ทางไปเชียงราย จากถนนสายเชียงใหม่ – เชียงราย ทางหลวงหมายเลข 118 เลี้ยวขวาเข้าไปประมาณ 1 กิโลเมตร ก็จะถึงที่ว่าการอำเภอดอยสะเก็ด มีผู้คนอาศัยอยู่ 897 ครอบครัว จำนวนประชากร 1,689 คน (ข้อมูลจากงานทะเบียนราษฎร) เทศบาลตำบลดอยสะเก็ด เมื่อวันที่ 15 กันยายน 2557)

ภาพที่ 87 บริเวณเชิงเขาวัดพระธาตุดอยสะเก็ด ที่ตั้งของ หมู่ที่ 3 บ้านเชิงดอย

อาชีพหลักของคนในหมู่บ้าน จะมีอาชีพรับจ้างทั่วไปและรองลงมาจะมีอาชีพค้าขาย เนื่องจากในหมู่บ้านมีตลาดสด(ตลาดผดุงดอยแดน) ตั้งอยู่จึงเป็นช่องทางทำมาหากินของชาวบ้านในการค้าขาย สำหรับการคมนาคมติดต่อของชาวบ้านกับตัวจังหวัดเชียงใหม่ นั้น จะเดินทางโดยรถโดยสารประจำทาง จากสถานีขนส่งช้างเผือก ถึงตลาดสดดอยสะเก็ด หรือรถโดยสารประจำทางจากบ้านแม่ดอกแดง หมู่ที่ 1 ตำบลเชิงดอย ผ่านไปทางถนนสายดอยสะเก็ด – บ่อสร้าง ถึงสถานีขนส่งช้างเผือก ค่าโดยสาร 18 บาท หรือจะใช้ยานพาหนะส่วนตัว

ภาพที่ 99 ศาลเจ้าพ่อแสนอาจ หมู่ที่ 3 บ้านเชิงดอย

คำขวัญของหมู่บ้าน “พระธาตุดอยสะเก็ดศักดิ์สิทธิ์ สิ้นค้ายอดฮิตข้าวเงี้ยวลีโอนาม ข้าวหลามเลิศรส”
วิสัยทัศน์ของชุมชน ”ชุมชนสามัคคี ประเพณีสืบสาน งานเศรษฐกิจยั่งยืน”

บ้านเชิงดอยจะประกอบไปด้วยกลุ่มชาติพันธุ์ หลายกลุ่มชาติพันธุ์ เนื่องจากเป็นศูนย์กลางการค้าขาย มีตลาดสดประจำอำเภอ และเป็นที่ตั้งของที่ว่าการอำเภอดอยสะเก็ด จึงมีความเจริญมากกว่าที่อื่น มีผู้คนหลากหลายชาติพันธุ์เข้ามาอาศัยอยู่เพื่อการค้าขาย เช่น ไทลื้อ, ไทจีน, ไทยอินเดีย, ไทเงี้ยว และไทยวน โดยการก่อตั้งบ้านเรือนจะตั้งอยู่กันเป็นกลุ่ม ๆ โดยเฉพาะไทอินเดีย จะอยู่กันบริเวณเชิงดอยทางทิศตะวันตกติดกับคันคลองชลประทาน ตั้งบ้านเรือนอยู่บริเวณรอบ ๆ มัสยิดอัลฟูลี ติดกับสุสานบ้านเชิงดอย และคนไทยจีน ก็ตั้งบ้านเรือนอยู่บริเวณติดกับถนนสายหลักของหมู่บ้านเพื่อทำกิจการค้าขาย และทางไปบ้านหนองบัว หมู่ที่

12 ส่วนชาวไทเงี้ยว(ไทใหญ่) ก็จะตั้งบ้านเรือนบริเวณสี่แยกคอยสะเกิด และบริเวณคันคลองชลประทาน ส่วนไทลื้อจะตั้งบ้านเรือนอยู่บริเวณใกล้ทุ่งนา ทางติดกับบ้านลวงเหนือ ลวงใต้ ซึ่งเป็นหมู่บ้านไทลื้อกลุ่มใหญ่ ส่วนไทยวน เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ ที่มีจำนวนมากในบ้านเชิงคอย ตั้งบ้านเรือนอยู่ทั่วไปกระจายทุกพื้นที่ของหมู่บ้าน เนื่องจากบ้านเชิงคอย หมู่ที่ 3 ตำบลเชิงคอย ที่เป็นที่ตั้งของศูนย์วัฒนธรรมเฉลิมราช วัดพระธาตุคอยสะเกิด ในการทำกิจกรรมทางด้านวัฒนธรรม ทุกชาติพันธุ์ก็จะให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับวัฒนธรรม ประเพณี ด้วยดีมาโดยตลอด

บ้านเชิงคอย จะแบ่งพื้นที่ของหมู่บ้านเป็นกลุ่ม(สาย) มี 6 สาย เพื่อสะดวกในการรวมตัวเพื่อทำกิจกรรมต่าง ๆ ของหมู่บ้าน โดยแบ่งเป็น สายเหนือ(บ้านเรือนที่ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของทางขึ้นวัดพระธาตุคอยสะเกิด ไปจนถึงถนนไปทางบ้านหนองบัวจะมีกลุ่มชาติพันธุ์ ไทยวน ไทจีน) สายอำเภอ(บ้านเรือนที่ตั้งอยู่บริเวณที่ว่าการอำเภอ จะมีกลุ่มชาติพันธุ์ไทยวน ไทจีน) สายบ้านบน(บ้านเรือนที่ตั้งอยู่ด้านทิศตะวันออกของคันคลองชลประทานขึ้นไปจะมีกลุ่มชาติพันธุ์ไทยวน ไทเงี้ยว ไทอินเดีย) สายกาต(บ้านเรือนที่ตั้งอยู่บริเวณตลาดสดคอยสะเกิด จะมีกลุ่มชาติพันธุ์ไทยวน ไทยเงี้ยว ไทจีน) สายตะวันตก(บ้านเรือนที่ตั้งอยู่เลยสี่แยกคอยสะเกิด เข้าไปในเมือง จะมีกลุ่มชาติพันธุ์ไทยวน ไทยจีน ไทลื้อ) และสายใต้(บ้านเรือนที่ตั้งอยู่เลยสามแยกสนามกีฬาเทศบาลตำบลคอยสะเกิด ถึงบ้านป่าคา หมู่ที่ 4 ตำบลเชิงคอยจะมีกลุ่มชาติพันธุ์ไทยวน)

(1) ไทลื้อ

กลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อที่อาศัยอยู่ในบ้านเชิงคอย หมู่ที่ 3 ตำบลเชิงคอย จะตั้งบ้านเรือนอยู่สายเหนือเป็นบ้านหลังแรกที่เข้ามาอยู่บ้านเชิงคอย คือ ขุนผดุงคอยแดน ซึ่งเป็นคนเชื้อสายไทลื้อ ย้ายมาจากบ้านป่าคาและอยู่สายตะวันตก หรือที่เรียกว่าบ้านทุ่ง คนไทลื้อจากบ้านลวงเหนือได้ย้ายเข้ามาตั้งรกรากอยู่บริเวณดังกล่าว ซึ่งเป็นทุ่งนาว่างขวางติดกับกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อบ้านลวงใต้ ครอบครัวที่เข้ามาอาศัยอยู่บ้านเชิงคอยนั้น เป็นชาวไทลื้อบ้านลวงเหนือ ห่างจากหมู่บ้านเชิงคอย ประมาณ 2 กิโลเมตร ไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือ ครั้งแรกก็จะมาทำไร่ทำนา เดินทางไปกลับ ต่อมาก็ตั้งบ้านเรือนอยู่ ซึ่งไทลื้อบ้านลวงเหนือ ได้อพยพมาจากสิบสองปันนา (จากหนังสืออนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงพระศพพระครูศิริบุญญโสภณ) กล่าวไว้ว่า เมืองลวงในสิบสองปันนา(สิบสองปันนา 12 เขต) แบ่งเป็น 2 ส่วน 6 เขตอยู่ฝั่งตะวันตกของแม่น้ำโขง และอีก 6 เขตอยู่ฝั่งทิศตะวันออกของแม่น้ำโขง เมืองลวง ในสิบสองปันนา อยู่ฝั่งทิศตะวันตกของแม่น้ำโขง) เป็นเมืองที่อยู่ห่างออกไปทางทิศใต้ของเมืองเชียงรุ่ง 70 กิโลเมตร คำว่า “ลวง” ในภาษาไทลื้อ หมายถึงสัตว์ในจินตนาการที่มีรูปลักษณ์มังกรและนาค มีขา หวด และเกล็ดสวยงาม ชอบปรากฏให้เห็นบนท้องฟ้า เวลาฟ้าแลบ ถือว่าเป็นสัตว์ที่ประเสริฐ เมื่อเวลาฝนตกฟ้าแลบแปลบปลาบ คนไทลื้อมักจะกล่าวว่าเป็นเพราะ ลวงเล่นฟ้า ในอำเภอคอยสะเกิด คนไทลื้ออาศัยอยู่ที่บ้านลวงเหนือ หมู่ที่ 4,5 ตำบลลวงเหนือ(เดิมเป็นหมู่บ้านเดียวกัน), บ้านลวงใต้ หมู่

ที่ 8, บ้านป่าคา หมู่ที่ 4 ตำบลเชิงดอย บ้านโป่งกุ่ม หมู่ที่ 4 และบ้านโป่งสามัคคี หมู่ที่ 6) เดิมเป็นหมู่บ้านเดียวกัน ตำบลป่าเมี่ยง

(1.1) เมืองหลวงเหนือ หมู่ที่ 4 และ 5 ตำบลหลวงเหนือ

จากกระบวนการเก็บข้อมูลประวัติศาสตร์ชุมชน ชาวบ้านจะเล่าถึงความเป็นมาของชุมชนได้แค่การทำมาหากินในชุมชน ส่วนข้อมูลเกี่ยวกับการอพยพมาสร้างบ้านสร้างเมือง ตามที่มีการบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษรได้บันทึกไว้ โดยชาวบ้านทั่วไปจะไม่ทราบรายละเอียดว่าอพยพมาช่วงไหน ยุคไหน รู้แค่ว่ามาจากสิบสองปันนา ประเทศจีน รายละเอียดอย่างอื่นจะไม่ทราบ เพราะไม่ได้สนใจที่จะสอบถามจากบรรพบุรุษ จากการเก็บข้อมูลไม่สามารถแบ่งยุคตามความทรงจำของคนในชุมชนได้ ผู้ให้ข้อมูลก็จะเป็นผู้เฒ่าผู้แก่ที่ได้เกิดที่บ้านหลวงเหนือ เล่าถึงความเป็นอยู่ และการทำมาหากินในหมู่บ้านได้ แต่ไม่สามารถเล่าถึงประวัติศาสตร์ในการอพยพ ในการตั้งถิ่นฐานได้ โดยคณะวิจัย ได้สัมภาษณ์ ผู้สูงอายุ แม่อุ้ยอวน บุญโคตร อายุ 94 ปี บ้านหลวงเหนือ หมู่ที่ 5 ตำบลหลวงเหนือ ซึ่งมีอายุสูงที่สุดในหมู่บ้าน แม่อุ้ยเกิดหมู่บ้านหลวงเหนือ และพ่อ แม่ก็เกิดที่บ้านหลวงเหนือ ในการเล่าถึงประวัติศาสตร์ชุมชนก็จะอ้างอิงเอาตามข้อมูลที่กล่าวไว้ในหนังสือ อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพพระครูศิริบุญโญโสภณ 23/1/48 คงเป็นเพราะไม่ได้สนใจเรื่องราวของตนเองว่าจะมีความหมาย ที่จะต้องสอบถามบรรพบุรุษ และเล่าให้ลูกหลานฟัง ดังนั้น กระบวนการในการทำการวิจัยครั้งนี้ช่วยให้ชุมชนได้เข้าใจถึงความสำคัญในการที่จะเล่าเรื่องราว ความเป็นมา อดีตบรรพบุรุษ เป็นมาอย่างไร ทำไมถึงมาอยู่ที่บ้านหลวงเหนือ และอยากที่จะให้ลูกหลานได้สืบทอด เห็นความสำคัญในตนเองเนื่องจากคนแก่ชอบพูด คุย เรื่องเก่า ๆ และมีลูกหลานนั่งฟัง นั่งจด และถามยั้งทำให้คนแก่ยิ้มและยินดีที่จะเล่าให้ฟัง ซึ่งใช้เวลาในการสัมภาษณ์ครึ่งก่อนวัน ต่อคน

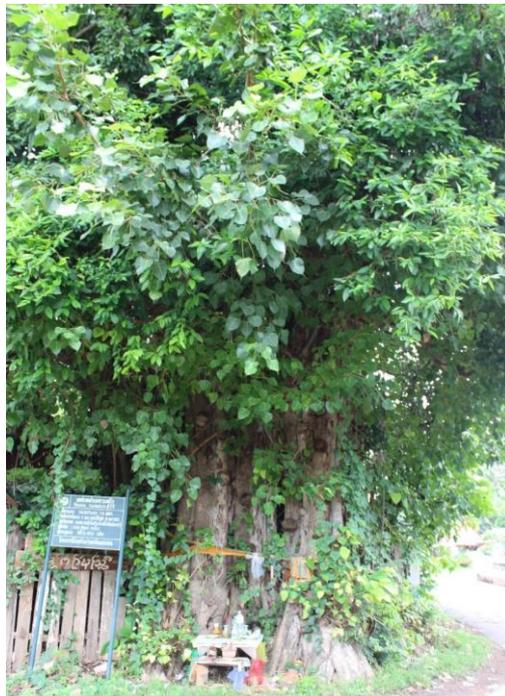
ภาพที่ 100 วัดศรีมุงเมืองบ้านหลวงเหนือ

ไถลื้อบ้านลวงเหนือ(เมืองลวง) หมู่ที่ 4 และ หมู่ที่ 5 ตำบลลวงเหนือ เดิมเป็นหมู่บ้านเดียวกัน เป็นคนไถลื้อกลุ่มใหญ่ที่สุดในอำเภอดอยสะเก็ด จากตัวเมืองเชียงใหม่ ถึงกิโลเมตรที่ 13 หรือ อีก 2 กิโลเมตร ก่อนถึงที่ว่าการอำเภอดอยสะเก็ด ถนนเชียงใหม่ – เชียงราย เลี้ยวซ้ายไปทางทิศเหนือ คนดอยสะเก็ดจะเป็น บ้านลวงเหนือ โดยชาวบ้านจะตั้งบ้านเรือนตามลำน้ำแม่ลาย ตลอดแนวจากการศึกษา และสอบถามผู้เฒ่า ผู้ แก่ ชาวไถลื้อเป็นกลุ่มชนที่สืบเชื้อสายมาจากบรรพบุรุษที่อพยพมาจากแคว้นสิบสองปันนาทางตอนใต้ของ มณฑลยูนนาน ประเทศจีน ซึ่งปัจจุบันที่ประเทศจีนก็มีชื่อหมู่บ้านลวงเหนือ ลวงใต้ เช่นกัน การอพยพเข้ามาของ ชาวไถลื้อในอำเภอดอยสะเก็ด สันนิษฐานว่ามี 2 ช่วง คือ

ก. ช่วงที่หนึ่ง ตำนานเมืองเชียงใหม่กล่าวไว้ว่าพระเจ้าแสนเมืองมามีโอรสต่างพระมารดาสอง องค์ องค์หนึ่งพระนามว่า “ท้าวย์กุมกาม” เพราะประสูติที่เวียงกุมกาม อีกองค์หนึ่งพระนามว่า “สามฝั่งแกน” (ติสกุमार) หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่กล่าวถึงความสัมพันธ์ ระหว่างเมืองลวงในสิบสองปันนาถึงล้านนา เช่น ในสมัยพระเจ้าแสนเมืองมา รัชกาลที่ 7 ราชวงศ์มังรายแห่งอาณาจักรล้านนา(พ.ศ.1931 - 1954) พระองค์ได้ เสด็จประพาสหัวเมืองต่าง ๆ ในเขตสิบสองปันนา รวมทั้งเมืองลวงด้วย ระหว่างการเสด็จกลับจะถึงเมือง เชียงใหม่ ได้มาพักที่พินนาฝั่งแกน(เป็นที่ตั้งของวัดศรีมุงเมือง บ้านลวงเหนือ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัด เชียงใหม่) เนื่องจากพระมหากษัตริย์กำหนดจะประสูติพระโอรส คือเจ้าติสกุमार หรือพระเจ้าสามฝั่งแกน หมายถึง พระโอรสองค์ที่สาม และประสูติที่ฝั่งแกนประสูติเมื่อปีมะเส็ง จุลศักราช 752(พ.ศ.1933) ความเป็นปึกแผ่น ของหมู่บ้านลวงเหนือ(ไถลื้อ) น่าจะมีมาดั้งเดิม ซึ่งสถานที่ที่พระองค์ทรงพักไพร่พลเพื่อการดังกล่าวจะต้องเจริญ เป็นเขตที่มีชุมชนอยู่ก่อนแล้ว น่าจะเป็นชุมชนใหญ่ ที่ประชาชนอยู่กันอย่างหนาแน่นเป็นปึกแผ่น มีอาชีพทำไร่ ทำนา เพื่อเป็นเสบียงเข้าไปใช้สอยและสะสมใช้ในเมืองเชียงใหม่ จึงต้องสร้างวัดขึ้นเพื่อเป็นเครื่องมือทางการ ปกครองเพื่อให้เป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในชุมชน ชาวไถลื้อนับว่ามีความศรัทธาในพระพุทธศาสนา พอ ชาวบ้านมีฐานะทางเศรษฐกิจ ก็นำมาทำบุญสร้างวัด โดยวัดแห่งแรกของชุมชนจะอยู่บริเวณต้นโพธิ์(เป็นต้น โพธิ์ที่เก่าแก่อายุหลายร้อยปี มีขนาดประมาณ 10 คนโอบ) ภายในเขตโรงเรียนบ้านลวงเหนือ ทิศตะวันตกของ วัดศรีมุงเมือง ณ ปัจจุบันซึ่งบริเวณโรงเรียนก็ขึ้นทะเบียนเป็นที่ธรณีสงฆ์ โดยสันนิษฐานว่าวัดเก่าคือคนใน ชุมชนสร้างขึ้น และวัดใหม่ ณ ปัจจุบันนี้ พระเจ้าสามฝั่งแกนทรงสร้าง เมื่อพระองค์ขึ้นครองราชย์แล้วภายหลัง จึงยุบรวมวัดเก่าเข้ากับวัดใหม่โดยการย้าย ศาสนสมบัติและอัญเชิญพระพุทธรูปปฏิมาประธานองค์ใหญ่มา ประดิษฐานไว้ ณ วิหารวัดศรีมุงเมือง โดยชาวบ้านได้เล่าว่าฟังมาจากพ่ออู๋แม่อู๋เล่าให้ฟังว่าการย้ายพระพุทธรู ปฏิมา ที่ประดิษฐานในพระวิหารปัจจุบันจากวัดเก่ามาที่วัดศรีมุงเมืองปัจจุบัน ซึ่งห่างกันประมาณ 200 เมตร แต่มีลำน้ำแม่ลายกั้นความกว้างประมาณ 5 เมตร ใช้เวลา 7 วัน โดยทำเป็นแพบกเอาพระพุทธรูปวางบนแพ

แล้วใช้คนลากลงน้ำซึ่งใช้เวลาที่นำขึ้นจากลำน้ำแม่ลาย 3 วัน และในวัดศรีมุงเมือง มีพระเจดีย์ ทรงระฆัง แบบพม่า - ไทลื้อ มีเจดีย์องค์ประธานสูงไม่รวมฉัตร 16 เมตร และเจดีย์บริวารรอบเจดีย์ อีก 4 องค์ และเจดีย์บริวารรอบพระวิหารอีก 4 องค์ ซึ่งก่อสร้างในปี พ.ศ. 1944 และมีการบูรณะประมาณปี พ.ศ.2447 ซึ่งมีหลักฐานยืนยันว่ามีการบูรณะในสมัยรัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ คือพบเหรียญกษาปณ์ที่บรรจุอยู่ในแกนไม้สักสำหรับยึดก้านฉัตรโลหะยอดเจดีย์ประธาน จำนวน 20 เหรียญ เหรียญรูปอินเดีย 4 เหรียญเจดีย์ทุกองค์มียอดฉัตรโลหะ และในปี พ.ศ. 2550 ได้มีการบูรณะองค์พระเจดีย์อีกครั้ง

จากการศึกษาประวัติวัดศรีมุงเมืองจากหนังสือ ชินกาลมาลีปกรณ์ โดยพระรัตนปัญญาเถระ พระเถระชาวล้านนา เชียงใหม่ แต่งขึ้นเป็นภาษาบาลี ระหว่างปี พ.ศ. 2060 – 2071 และศาสตราจารย์ ร.ต.ท.แสง มนวิฑูร ได้รับมอบหมายจากกรมศิลปากรให้แปลเมื่อปี พ.ศ.2497 และได้พิมพ์ออกเผยแพร่เป็นครั้งแรกเมื่อปี 2501 ได้กล่าวถึงวัดศรีมุงเมือง ไว้ในตอนที่กำลังถึงเรื่องศาสนาสิหลมาสู่เมืองเชียงใหม่ เจ้าดิสกุมาร(เจ้าสามฝั่งแกน) มีความศรัทธาในศาสนา ทรงโปรดให้สร้างมหาวิหารที่ตำบลฝั่งแกน อันเป็นที่ประสูติของพระองค์ ปรากฏชื่อว่า วัดมุงเมือง ซึ่งการสร้างมหาวิหารขึ้นนั้น น่าจะมีวัดอยู่ก่อนแล้ว เพราะไม่ได้กล่าวว่าสร้างวัดเช่น การสร้างวัดอัมพวันาราม, การสร้างวัดบุปผารามมหาวิหาร ก็กล่าวไว้ว่าสร้างวัด แต่เมื่อกล่าวถึงการสร้างเจดีย์หลวงก็กล่าวว่า “พระเจ้าแสนเมืองมา พรชนมายุ 39 ปี ครองราชย์สมบัติในเมืองเชียงใหม่ได้ 16 ปี พระองค์ทรงเริ่มสร้างเจดีย์หลวงกลางเมืองเชียงใหม่...”

ภาพที่ 101 ต้นโพธิ์ ของวัดเก่า (โรงเรียนบ้านหลวงเหนือปัจจุบัน)

ภาพที่ 102 พระธาตุวัดศรีมุงเมือง

วัดศรีมุงเมือง เดิมชื่อวันเปิงหรือพิง หรือวัดปุรังฉันน์ โดยศาสนสถานในวัดศรีมุงเมือง จากคำบอกเล่าของผู้เฒ่าผู้แก่ และการประเมินทางวิชาการบางท่านให้น่าเชื่อถือว่าเป็นคนไทเมืองหลวงในสิบสองปันนา อาจอพยพมาก่อตั้งหมู่บ้านของตนเป็นครั้งแรกในแผ่นดินล้านนา สมัยพระเจ้าแสนเมืองมา ราวปี พ.ศ.1932 เนื่องจากในปีดังกล่าว พระเจ้าแสนเมืองมาเสด็จกลับจากประพาสหัวเมืองต่าง ๆ ในสิบสองปันนา ดังนั้นอาจเป็นไปได้ว่าในครั้งนั้น จะมีชาวไทลื้อตามเสด็จกลับมาด้วย เมื่อถึงพันทนาฝั่งแกนจึงได้ตั้งถิ่นฐานอยู่ตั้งแต่นั้น เป็นต้นมา

ภาพที่ 103 เสาลักบ้านเมืองหลวงเหนือ

ตามเสาหลักบ้านระบุนั้งบ้านเมืองลวง เป็นวันเสาร์ที่ 3 เมษายน พ.ศ. 1932 โดยเสาหลักบ้านตั้งอยู่ทางด้านทิศใต้ของวัดศรีมุงเมือง ด้านหน้าโรงเรียนบ้านลวงเหนือ ซึ่งเชื่อว่าเป็นวัดเก่าที่ชุมชนได้สร้างขึ้น ชาวบ้านจะเคารพ บูชา ในวันพระก็จะจุดธูปเทียนบูชา ผ่านไม่มาก็จะยกมือไหว้ เวลาชาวบ้านจะขึ้นบ้านใหม่ แต่งงาน มีงานศพ ก็จุดธูปเทียนบอกกล่าวให้เสาหลักบ้านได้รับรู้ และในวันที่ 16 เมษายน ของทุกปี (วันปากปี) จะมีพิธีทำบุญเสาหลักบ้าน โดยจะทำบุญตักบาตรและทำพิธีสืบชะตาหมู่บ้าน ก่อนวันที่ 16 เมษายน ชาวบ้านจะนำเอาด้ายสายสิญจน์มาผูกบริเวณพิธี และโยงไปหาเสาหลักบ้าน และโยงต่อไปยังบ้านเรือนของชาวบ้าน เมื่อด้ายสายสิญจน์มาใกล้บ้าน ก็จะเอาด้ายสายสิญจน์ไปต่อเข้าบ้านรอบบ้าน และโยงเข้าไปถึงห้องพระ หรือหิ้งพระในบ้านต่อ ๆ กันไปทั่วทั้งหมู่บ้าน เป็นพิธีที่ชาวบ้านปฏิบัติสืบมาทุก ๆ ปี ปัจจุบันเสาหลักบ้านได้มีการบูรณะหลายครั้ง และชาวบ้านจะไม่เอาศพไปเผาปนกิจในวันเสาร์ วันที่ตั้งบ้านลวงเหนือ ถือเป็นวันดี เชื่อกันว่าหากเริ่มต้นสิ่งดี ๆ ในวันดังกล่าวก็จะได้ประสพผลสำเร็จและจากคำบอกเล่าของผู้เฒ่า ผู้แก่ ทางด้านทิศตะวันตกของหมู่บ้านจะมีแม่น้ำแม่กวง และทุ่งนา ซึ่งบริเวณดังกล่าวชาวบ้านเรียกว่า ดงเวียงแก่น จะมีเศษอิฐอยู่ในทุ่งนา ชื่อสถานที่คล้องกับคำว่า “ป็นนาฝั่งแก่น” โดยในปี พ.ศ.1998 – 1999 พระเจ้าติโลกราช รัชกาลที่ 9 ราชมังราย แห่งอาณาจักรล้านนา พ.ศ. 1985 – 2030 ได้ยกทัพไปตีเมืองต่าง ๆ ในเขตสิบสองปันนา รวมทั้งเมืองลวงด้วย

ข. ช่วงที่สอง ในยุคเจ้าผู้ครองนคร เจ้าเจ็ดตน ในปี พ.ศ.2347 พญาอุปราชาธรรมลังกา อุปราชเมืองเชียงใหม่(สมัยพระยาภาววิละเป็นเจ้าเมืองเชียงใหม่) ได้ยกกองทัพไปกวาดต้อนคนไทลื้อ ไทเขิน และไทยองจากเมืองต่าง ๆ ในสิบสองปันนา เชียงตุง และลาวตอนเหนือ เช่นเมืองยอง เมืองยู้เมืองหลวย เมืองกาย เมืองเถิน เมืองเชียงของ เมืองวะ เมืองลวง เมืองหุน เมืองแซ่(แจ้) เมืองฮายู เมืองเจียงเชิง เมืองท่าล่อ เมืองพาน เมืองม้า เมืองลา เมืองวัน เมืองมาง เมืองขวง เมืองถาด เมืองขาง และเมืองสูง เข้ามาไว้ให้ตั้งหลักแหล่งอาศัยอยู่ในส่วนต่าง ๆ ของเมืองเชียงใหม่ และลำพูน ตามนโยบาย “เก็บผักใส่ไส้ เก็บข้าใส่เมือง” (ในหนังสืออนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพพระครูศรีปัญญาโสภณ 23/1/48)

บ้านไทลื้อลวงเหนือยุคแรก

ยุคแรกข้อมูลที่สัมภาษณ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อรุ่นปู่ ย่า ตา ยาย พ่อ แม่ คนรุ่นเก่านั้นทำมาหากิน โดยการทำนา ทำสวน ทำไร่ ทำนาเอาข้าวไว้กินในฤดูฝน(นาปี) โดยจะต้องมีหลองข้าว(ยั้งข้าว) ทุกบ้านที่ทำนา น้ำที่ใช้ก็มาตามลำเหมือง ได้ข้าวเปลือกเก็บไว้ในยั้งข้าวแล้วก็จะเอาข้าวมาตำกับครกมอง ช่วงเย็นก็จะต้องตำข้าวก่อนเพื่อเอาข้าวสารไปแช่ ในตอนกลางคืน แล้วนำไปนึ่งตอนเช้าเพื่อกินในวันต่อไป ส่วนมากจะตำข้าวเป็นวัน ๆ เนื่องจากไม่มีเวลาในการตำ ช่วงกลางวันก็ต้องออกไปทำไร่ ทำนา จับปู จับปลา หาอาหาร

ตอนเย็นเข้าบ้านถึงจะมีเวลาตำข้าว และक्रमองมีเป็นบางบ้าน ต้องสลับกันตำ บางครั้งบ่าว ก็จะมีการแอมั่วสาว(ผู้ชายก็จะมาเที่ยวจับผู้หญิง) มาช่วยตำข้าว เป็นกิจวัตรประจำวัน บางครอบครัวก็จะเข้าแพะ(ป่า) หาของป่าทางทิศเหนือของหมู่บ้าน และทางทิศตะวันออกของหมู่บ้าน โดยจะต้องเดินไปแต่เช้ามืด ห่อข้าวไปกินในป่าด้วย ไปเก็บหญ้าคา ใบตองตึง เพื่อนำมาทำหลังคาบ้าน ยุง คอกสัตว์ ช่วงฤดูฝนก็จะหาเห็ด หน่อไม้ ผักกูด ผักพื้นบ้านในป่าเพื่อมาทำเป็นอาหาร เข้าไปจับปลาที่แม่น้ำกวัง ฆมกุง บางครอบครัวก็จะไปทำสวน ทำนา ที่ชายป่า บุกเบิก เนื่องจากที่ดินในหมู่บ้านไม่มีให้ทำแล้ว ในการทำมาหากิน เลี้ยงหมู วัว ควาย ในการทำงานก็จะเอามือ(เอาแรง) มีการช่วยกันไปช่วยกันมาให้เสร็จเป็นราย ๆ สำหรับที่อยู่อาศัยก็อยู่บ้านมุงใบตองตึง มุงหญ้าคา พื้นบ้านก็เป็นฟาก(ไม้ไผ่ผ่าเป็นแพแล้วปูพื้นแทนไม้กระดาน) ฝาบ้านจะเป็นถิม(ไม้ไผ่สานเป็นตาข่ายแล้วนำใบตองตึง, กระจดาช, ปูตรงกลาง) หรือฝาสาน(ไม้ไผ่สาน) ตะปูไม่มีก็จะใช้ตอกมัดแทนและจะต้องเปลี่ยนบ่อย ๆ รองเท้าไม่มีใส่ เสื้อผ้าก็ต้องทอเอง โดยผู้หญิงจะต้องหัดทอผ้าให้เป็นไม่อย่างนั้นก็จะออกเรือนไม่ได้เพราะต้องทอให้สามีใส่ ผู้ชายจะใส่ผ้าฝ้าย นิล, คราม, ฮ่องกง โดยนำไม้ฮ่องกงมาทอ แล้วเอาปูนขาวใส่แช่ไว้ 5 วัน แล้วก็เอามาตาก ตัดเย็บด้วยมือ ตอนเย็นก็จะจุดขี้หยา(ไฟ ทำมาจากขี้แมลงอาศัยอยู่ที่ต้นไม้แล้วถ่ายออกมาติดตามต้นไม้ในป่า) ก็จะเก็บมาบางครั้งก็จะอยู่ข้างจอมปลวก มีลักษณะเป็นช่อง นำมาใส่กรวยใบตองเป่าแล้วเอาไม้ไผ่คียบหรือกระบอกไม้ไผ่ที่เอาผิวไม้ไผ่ออกแล้ว) หรือไม้ก็จะก่อกองไฟใส่พื้นไว้ บ้านที่มีวัว ควาย ก็จะสูมไฟไถยุงไว้ใกล้คอก ในการจุดไฟก็ใช้หินขวาดูกับเหล็ก โดยเอากาบมะพร้าวมาเป็นเชื้อไฟ หรือเอาลูกบ่าหม้อ ขูดเอาโคลออกมาใช้เป็นเชื้อไฟ

ในการใช้ชีวิตประจำวันของชาวบ้าน ก็คือการทำมาหากิน การทำนา ทำสวนจะใช้วิธีเอามือกัน ไม่มีการจ้าง เนื่องจากเงินหายากจึงเอาแรงกัน”เอามือกัน” เราไปช่วยเขา เขาก็จะมาช่วยงานเรา จะมีการทำกับข้าวเลี้ยงแบ่งกันเป็นวัน ๆ ทำเสร็จแล้วก็ไปช่วยคนอื่นต่อไปเรื่อย ๆ เป็นสังคมที่เอื้ออาทรกันมีการแลกเปลี่ยนสิ่งของกันแทนการซื้อขาย เมื่อคนมีเยอะขึ้น แต่ที่นาที่ใช้ทำมาหากินในหมู่บ้านมีเท่าเดิม นาในหมู่บ้านไม่เพียงพอสำหรับที่จะให้คนในหมู่บ้านได้ทำกินกัน จึงมีชาวบ้านบางกลุ่มได้เดินทางไปทำข้าวไร่ ทำสวน บริเวณเขื่อนแม่กวงปัจจุบัน โดยจะเดินเท้าจากบ้านลวงเหนือมาแต่เช้าเพื่อหาของป่าหรือหาปลาในแม่น้ำเป็นอาหารในแต่ละวันซึ่งบริเวณดังกล่าวจะมีป่าตองตึง หรือมีป่าหญ้าคาที่ชาวบ้านสามารถเก็บใบตองตึง เก็บต้นคาไว้ใช้ทำหลังคาบ้าน หรือยุงข้าว คอกสัตว์ ทุกวันก็จะมีคนเดินทางด้วยเท้าขึ้นไปหาของป่าเป็นประจำทุกวัน เนื่องจากบริเวณดังกล่าวเป็นพื้นที่ป่าไม่มีหมู่บ้านคนจึงสามารถถางป่าเพื่อทำการเกษตรต่อมาก็มีเกี่ยววนสำหรับเดินทางซึ่งจะใช้ในการบรรทุกมากกว่าการเดินทาง โดยพ่ออำนวย กาวิชัย) ได้เล่าให้ฟังว่าตอนเด็กๆได้เดินทางไปกับพ่อเพื่อเข้าไปหาของป่า ในสมัยก่อนไม่มีรองเท้าใช้ เดินเท้าเปล่าจากบ้านลวงเหนือไปที่ดอยลอง (บริเวณเขื่อนแม่กวง) ไปหาปลา บางครั้งก็จะไปนอนในป่าจับปลามาทำเป็นปลาต้มใส่กระบอกไม้ไผ่ลนไฟ ไปครั้งหนึ่งจะได้ปลาต้มมาหลายกระบอก โดยเตรียมเกลือ กระจเทียม ไปครั้งหนึ่งไปนอนก็ประมาณ 2 คืน ก็จะ

ได้อาหารกลับบ้าน เลี้ยงสัตว์ หมู เป็ด ไก่ เวลาไปเรียนหนังสือก็มีสมุด 1 เล่ม เขียนทุกวิชา หลังคาโรงเรียนมุงด้วยใบตองตึง อยู่ใต้ต้นตาล ลูกตาลตกใส่หลังคาวิ้งตลกใจวิ้งหนึ่กัน จะเดินทางไปไหนมาไหนก็ใช้วิธีการเดิน ลักษณะการทำมาหากิน ก็ทำนา ทำสวน ไถนาด้วยควาย ส่วนมากจะไถตอนเช้า หรือตอนเย็น กลางวันแดดร้อนจะให้ควายได้พัก เพราะควายไม่สู้แดด จะอาศัยน้ำฝน และน้ำในลำเหมืองแม่ลาย น้ำแม่กง บ้านเรือนส่วนมากจะมุงใบตองตึง บางบ้านจะเป็นบ้านไม้ มุงดินขอ จะทำคร่าวไฟในบ้านโดยใช้เตาไฟก้อนเส้า จะทำกะบะดินก่อนแล้วนำก้อนหินไปตั้งไว้ 3 มุม หม้อแกงก็ใช้หม้อดิน ทัพพีจะทำมาจากกะลา หรือไม้ ครกก็เป็นครกไม้ ด้านบนของเตาไฟจะมีตะเพื่อวางของเช่น หอมแดง กระเทียม พริก ปลาแห้ง ดอก ของใช้ที่เป็นไม้ไผ่สาน เพื่อกันมอด น้ำจะตักจากบ่อน้ำที่ขุดเอง ไฟจะใช้โคมน้ำมันก๊าด ต่อมาก็จะเป็นตะเกียงเจ้าพายุ เมื่อก่อนเที่ยวตามหมู่บ้าน มีงานวัดเช่นงานปอย งานสงกรานต์ งานยี่เป็ง ปีใหม่ ถึงจะได้เที่ยว และในหมู่บ้านจะมีฝามลิกะ ของปู่ห้าง จะเล่นตอนกลางคืนทุกคืน แถวปือกกอดี อยู่ด้านทิศตะวันตกของหมู่บ้าน ช่วงเย็นจะมีการตีเพลงพาด เพื่อเรียกให้คนมาดู จะเก็บเงินค่าดูคนละ 50 สตางค์ คนแสดงก็จะเป็นคนในหมู่บ้าน และจะมีแต่ผู้ชายที่แสดง จะเดินเป็นกลุ่ม ๆ ไปดูจุดโคมน้ำ (โคมน้ำมันก๊าด) ไปดู ปีใหม่สงกรานต์ก็จะไปเล่นน้ำที่หนองบัว สมัยก่อนเวลาพ่อหลวงบ้านจะเรียกประชุมก็จะตีกะหลก(ทำมาจากไม้ไผ่) ถ้าได้ยินเขาตีฆางกลาง(เป็นเหล็ก) แสดงว่ามีขโมยมาลักวัว ควาย เมื่อได้ยินก็จะไปช่วยหา โดยดูตามรอยเท้าควายว่าไปทางไหน บางครั้งก็ได้คืน บางครั้งก็เห็นแต่กระดูกโดนฆ่าแหละแล้ว เมื่อหาแล้วได้คืนหรือได้เรื่องราวโดนเขาฆ่ากินแล้ว ก็จะมาเคาะฆางกลางอีกที ในสมัยสงครามโลกทหารญี่ปุ่นเข้ามาในหมู่บ้าน มาขอมะพร้าว ขอบอกกิน ก็ให้เขาไป เวลาเครื่องบินมาก็จะหลบลงหลุม หลุมหนึ่งอยู่ได้ 5 – 6 คน ครอบครัวใครครอบครัวมัน เวลาป่วยไม่สบายก็จะไปถามผีหม้อนึ่ง(เป็นความเชื่อของคนในหมู่บ้าน โดยจะมีกระโด้งที่ใส่ข้าวสาร และจะมีหม้อที่ใช้นึ่งข้าวปิดฝาแล้วใช้ไม้สอดเพื่อใช้ถือ คนทำพิธีก็จะจับทั้ง 2 ข้าง และให้คนที่ไปถามช่วยจับ จะถามว่าที่ไม่สบายนั้นมีผีมาทัก หรืออยากจะทำอะไร ให้ทำอะไร ถ้าหากพูดถูกหม้อนึ่งก็จะเอียงและเคาะ ๆ คนที่ช่วยจับจะต้านทานไม่ได้ โดยจะต้องนำเสื้อของคนป่วย และกรวยดอกไม้สีขาว รูป เทียนมาด้วย พอไปทำตามที่ผีหม้อนึ่งบอกก็จะหาย) หรือไปหาพ่อหมอเอายาต้มกิน ในการแบ่งหมู่บ้านจะแบ่งเป็นปอก คือ ปอกสวนหลวง, ปอกหัวบ้าน, ปอกหลายหน้า, ปอกกอดี, ปอกข้าวก่ำ, ปอกบ้านหลวง, ปอกนาลาว

บ้านไถลือลวงเหนือยุคปัจจุบัน

บ้านลวงเหนือยุคปัจจุบันจะแบ่งเป็นหมวด 18 หมวดๆหนึ่งจะมีบ้านอยู่ประมาณ 20 หลังคาเรือน จะมีชื่อเรียกว่าหมวด 1- 9 หมู่ที่ 4 และหมวด 1- 9 หมู่ที่ 5 จะมีหัวหมวดที่เป็นตัวแทนของชาวบ้านในการประชุม ทำงานร่วมกันกับทางวัดและทางโรงเรียน ซึ่งชาวบ้านก็จะรวมตัวกันจัดกิจกรรมที่หัวหมวดไปประชุมมา หรือการทำงานแบบประชุมใหญ่ทั้งหมู่บ้าน ก็จะจัดให้มีเป็นบางครั้ง ในการสื่อสารกันระหว่าง

ทำกิจกรรมต่าง ๆ ของทางวัด และโรงเรียนก็จะผ่านเสียงตามสาย ผ่านทางคณะกรรมการ และหัวหน้าวัดในการขอความร่วมมือ ซึ่งในการจัดงานแต่ละครั้งก็จะแบ่งกันทำงานแบ่งหน้าที่กัน เช่นการจัดงานวัดก็จะแบ่งแต่ละหมวดในการเตรียมสถานที่ จัดเต็นท์ แก้วน้ำ เรื่องไฟฟ้า การทำอาหาร การล้างจาน และจนกระทั่งการเก็บกวาด งานเสร็จสิ้น ซึ่งทำให้เห็นถึงความร่วมมือไม่ร่วมมือในการทำงานร่วมกันทำให้งานสำเร็จลุล่วงไปด้วยดีในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ คนไทลื้อจะมีความร่วมมือกันสูงมากมีพลังสามัคคีกัน ในการทำมาหากินปัจจุบันก็ทำนา ทำสวน เป็นอาชีพหลัก และรุ่นหลังก็จะออกไปทำงานนอกบ้าน รับจ้าง ยิ่งช่วงนี้ก็หายากเนื่องจากไม่นิยมเก็บข้าวไว้กินเหมือนแต่ก่อนเนื่องจากปัจจุบัน การเกี่ยวข้าวใช้รถเกี่ยวข้าวและใส่รถไปขายที่โรงสีเลยไม่ได้เก็บไว้เหมือนเดิม

(1.2) ไทลื้อบ้านลวงใต้ หมู่ที่ 8 ตำบลเชิงดอย

เข้ามาอยู่เมื่อใดหลักฐานไม่ปรากฏ บ้านลวงใต้ จะมีคนไทลื้ออาศัยอยู่ตามประวัติศาสตร์การอพยพของคนไทลื้อน่าจะมาจากที่เดียวกันดังที่กล่าวไว้ข้างต้น ได้ตั้งหลักแหล่งอยู่บริเวณข้างลำน้ำแม่ลาย ซึ่งไหลผ่านบ้านลวงเหนือ หมู่ที่ 4 , 5 ตำบลลวงเหนือ ผ่านมาทางทิศใต้ผ่านหมู่บ้านลวงใต้ หมู่ที่ 8 ตำบลเชิงดอย จะตั้งอยู่ด้านทิศใต้ของถนนดอยสะเก็ด - เชียงใหม่ เดิมอาจจะเป็นชุมชนเดียวกัน แต่ถูกถนนมาตัดแบ่งหมู่บ้าน สำหรับสังคมวัฒนธรรมและประเพณีหลายอย่างไม่แตกต่างจากคนเมืองมาก โดยปัจจุบันคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ เป็นภาษาพูด ความเชื่อ การแต่งกายผู้ชายจะนุ่งเตี่ยวสะต่อ(เป้าลึก) มัดตะเข็บ หรือเตี่ยวสามตุ๊ก เสื้อและกางเกงย้อมด้วยสีครามหรือดำ โปกศีระชะด้วยผ้า ส่วนผู้ใหญ่จะสวมเสื้อมัดรัดรูปผ่าอก มีสาบหน้าเฉียงมาผูกติดกับด้าย หรือใช้กระดุมเม็ดขนาดใหญ่เกี่ยวกันไว้ ตัวเสื้อจะสั้น แขนเสื้อยาว ทรงกระบอก ใช้สีดำหรือสีคราม ตรงสาบเสื้อจะขลิบด้วยแถบผ้าสีต่าง ๆ หรือทำเป็นลวดลาย นุ่งผ้าขึ้นลายขวาง การวางสีลวดลายขึ้นแบบขึ้นก่าน(ลักษณะของผ้าขึ้นที่มีลวดลายมัดหมี่ ขึ้นดำเต็มแทรกด้วยดั้นเงินดั้นทอง และขึ้นปล้อง(ลักษณะการขัดทอด้วยการเก็บลาย หรือการเก็บมุก) มีลวดลายสลักริ้วสีพื้น ช่วงลายขนาดที่เท่ากัน ส่วนผมจะเกล้าเป็นมวยต่อที่คางผม แล้วโปกศีระชะด้วยผ้าขาว และถือถุงย่าม ส่วนมากมักใส่เสื้อผ้าสีดำ ทั้งชาย และหญิง วัฒนธรรมการแต่งกายคล้ายคลึงกับชาวล้านนา อาหาร ลักษณะบ้านเป็นบ้านไม้ใต้ถุนสูง ลักษณะครอบครัว และเครือญาติเป็นแบบผัวเดียวเมียเดียว เป็นครอบครัวขนาดเล็ก เมื่อแต่งงานแล้วจะแยกครอบครัว และจะให้ความสำคัญทั้งทางญาติทางพ่อและทางแม่ ซึ่งคนไทลื้อจะมีภาษาพูดและภาษาเขียนเป็นของตนเอง มาช้านานซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของคนไทลื้อ ภาษาไทลื้อจะอยู่ในกลุ่มภาษาตระกูลไต เพราะมีความคล้ายคลึงกันมากทั้งเสียงพยัญชนะ เสียงสระ มีคำศัพท์พื้นบ้านร่วมกัน และการโยงคำเข้าเป็นประโยคเหมือนกัน เช่นคำว่า คน ใน “จิ้น” และคำว่า “เป็น” ในภาษาไทยกลาง ชาวล้านนาออกเสียงว่า “เกีย” แต่ภาษาไทลื้อ ออกเสียงว่า “เก้อ” เป็นต้น

ในหมู่บ้านก็จะมีศาลพ่อบ้าน(เสื่อบ้าน) เสื่อวัด เพื่อใช้เป็นที่สักการบูชา ในเดือนเก้าเหนือก็จะทำพิธีไหว้เสื่อบ้าน เสื่อวัด โดยนำอาหารคาว หวานไปถวาย เป็นประจำทุกปี โดยชาวบ้านก็จะมารวมตัวกันทำพิธีดังกล่าวโดยมีความเชื่อ นับถือผี(เทวดา) ควบคู่กันไป ในความเชื่อทางพุทธศาสนาชาวไทย ลือลือมัน้อย่างมากในการไปทำบุญ ผู้เฒ่าผู้แก่ทั้งชายหญิงชอบไปทำบุญถือศีลทุกวันพระ โดยตั้งแต่เช้าเตรียมสารบอาหารคาวหวาน ดอกไม้ ธูป เทียน ไปที่วัด ประกอบพิธีในวิหาร รั้วศีล ฟังเทศน์จากตุ้เจ้า(พระภิกษุ) และความเชื่อทางพุทธศาสนานั้นยังเป็นตัวกำหนดประเพณีสำคัญ ๆ ให้กับชาวไทยลื้อได้ยึดถือ ปฏิบัติ เช่น ประเพณีตั้งธรรมหลวง(มหาชาติ) ประเพณีวันปีใหม่ และในการบวชพระก็นิยมให้ลูกหลานบวชพระ บวชเณร ถ้าบวชเณร เวลาสึกแล้วเรียกว่า “น้อย” และถ้าหากบวชเป็นพระแล้วจะเรียกว่า “หนาน” ซึ่งการบวชของลูกหลานนั้นชาวไทยลื้อเชื่อว่าเป็นการทำบุญให้กับพ่อแม่ และการนับถือผีเป็นความเชื่อพื้นฐานดั้งเดิมของชาวไทยลื้อซึ่งเชื่อเรื่องผีอยู่มาก เช่นผีบรรพบุรุษ(ผีปู่ย่า) ผีบ้าน ผีเรือน ผีเมือง ผีที่อารักษ์คุ้มครองที่ต่าง ๆ โดยเชื่อว่าเมื่อจะทำการสิ่งใดจะต้องบอกกล่าวผีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกัวิถีชีวิตของเขา เช่นจะแต่งงาน ก็จะต้องบอกกล่าวผีบรรพบุรุษก่อน หรือจะทำนาปลูกข้าวก็ต้องบอกกล่าวผีนา ผีป่า ผีเขา และเมื่อมีผู้หนึ่งผู้ใดออกจากหมู่บ้านเพื่อทำกิจกรรมใด ๆ ก็จะต้องบอกกล่าวผีบ้านเสียก่อน เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อจะได้คุ้มครองปกป้องรักษา ป้องกันถ้าไม่บอกกล่าวผีต่าง ๆ เหล่านี้ก็จะทำให้ผู้นั้นเจ็บไข้ได้ป่วยหรือเคราะห์ และมีความเชื่อในเรื่องคาถา อาคม โขกลาง ของขลัง การสะเดาะเคราะห์ การสืบชะตาและโหราศาสตร์ เช่นในพิธีแต่งงาน จะต้องดูฤกษ์ยามและต้องดูควบคู่ไปกับตำราดูวันจ้ม(วันเสีย) วันฟู (วันดี) ของแต่ละเดือนด้วย ความเชื่อต่าง ๆ นั้นยังยึดถือปฏิบัติและเป็นส่วนหนึ่งในการดำรงชีวิตแม้ว่าปัจจุบันนี้สังคมไทยส่วนใหญ่ได้รับการศึกษาสูงขึ้นแต่ความเชื่อต่าง ๆ นี้ก็ยังมีอิทธิพลต่อชาวไทยลื้ออย่างมากในด้านการสร้างกำลังใจ การตัดสินใจ และเป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจ

ภาพที่ 104 หอเสื่อ บ้านบ้านหยวก(เจ้าพ่อข้อมือไฟ)

ภาพที่ 105 วิหารวัดรังษีสุทธาวาส(เมืองลวงใต้)

หอเจ้าวัด(เตวดาวัด, เสื่อวัด) เป็นศูนย์รวมจิตใจและที่พึ่งทางใจของคนในหมู่บ้าน เมื่อจะกระทำกิจกรรมใด ๆ โดยเฉพาะจัดทำในบริเวณวัดก็จะมีการบอกกล่าวและมีการถวายข้าว น้ำ โภชนาอาหาร แก่เสื่อวัดหรือเทวดารักษาวัดทุกครั้ง นอกจากนี้ก็จะให้ความเคารพและนับนาอาหารแก่เสื่อวัดหรือเทวดารักษา วัดทุกครั้ง นอกจากนี้ก็จะให้ความเคารพและนับถือเสื่อวัดแล้วในหมู่บ้านเมืองลวงใต้ก็ยังมีหอเจ้าที่ของหมู่บ้าน ซึ่งเรียกว่า หอเสื่อบ้าน มี 4 แห่ง

1. หอเสื่อบ้านทางทิศเหนือ ชื่อว่า เจ้าพ่อข้อมือเหล็ก และเจ้าพ่อแสนอาจ ตั้งอยู่บริเวณบ้าน พ่อหนานทองดี แม่ประไพ ทะนานแก้ว มีครัวเรือนที่เคารพเลื่อมใส ประมาณ 90 หลังคาเรือน จะมีการเลี้ยง ทุกปีโดยกำหนดเอาเดือน 7 เหนือตรงกับวันเนา(วันเนา) ก่อนถึงวันพฤหัสบดี 1 วัน เครื่องสังเวยและเครื่อง บูชา คือหัวหมู 1 หัว ไก่ 1 ตัว เหล้า บุหรี่ ของหวาน ผลไม้ ผู้ที่ทำหน้าที่ในการบอกกล่าวในพิธีกรรมการเลี้ยง เรียกว่า “เจ้าจ้ำ”

2. หอเสื่อบ้านบ้านจ้อ (เจ้าพ่อแสนอาจ, เจ้าพ่อแสนมหาวงศ์, เจ้าพ่อปัญญาเลย) อยู่กึ่งกลาง ของหมู่บ้านตั้งอยู่ข้างลำเหมือง ตรงข้ามบ้านนายแสวง นางสาวสุนีย์ ไชยถา มีครัวเรือนที่เคารพนับถือ ประมาณ 100 หลังคาเรือน จะมีการเลี้ยง 3 ปีครั้ง กำหนดเอาเดือน 9 เหนือ ออก 9 ค่ำ เครื่องสังเวยและ เครื่องบูชา คือหัวหมู 1 หัว ไก่ 4 ตัว เหล้า บุหรี่ ขนมหวาน ผลไม้ ผู้ที่ทำหน้าที่บอกกล่าวในพิธีกรรมการเลี้ยง ได้แก่ นางศรีพรรณ มหาวรรณ

3. หอเสื่อบ้านบ้านหยวก (เจ้าพ่อข้อมือไฟ) อยู่ทางทิศตะวันออกของหมู่บ้าน อยู่บริเวณบ้านของแม่อุ้ยผัน สมร มีครัวเรือนที่เคารพนับถือ ประมาณ 180 หลังคาเรือน รวมทั้งครัวเรือนนอกหมู่บ้าน จะมีการเลี้ยงทุกปี โดยกำหนดเอาเดือน 9 ออก 9 ค่ำ เครื่องสังเวยและเครื่องบูชาคือ หัวหมู 1 หัว ไก่ 4 ตัว เหล้า บุหรี่ ของหวาน ผลไม้ ผู้ที่ทำหน้าที่ในการบอกกล่าวพิธีกรรมการเลี้ยงได้แก่ พ่อสมิง สมร

4. หอเสื่อบ้านบ้านโป่ง(เจ้าพ่อข้อมือเหล็ก) อยู่ทางทิศใต้ของหมู่บ้าน(ท้ายหมู่บ้าน) อยู่ติดกับลำเหมืองฝายกอบง มีครัวเรือนที่เคารพนับถือประมาณ 150 หลังคาเรือน จะมีการเลี้ยง 3 ปีครั้ง โดยกำหนดเอาเดือน 9 เหนือ 9 ค่ำเครื่องสังเวยและเครื่องบูชา คือหัวหมู 1 หัว ไก่ 4 ตัว เหล้า บุหรี่ ขนมหวาน ผลไม้ ผู้ที่ทำหน้าที่บอกกล่าวในพิธีกรรมการเลี้ยง ได้แก่พ่อพิน สุดาคำ

หอเสื่อบ้านจำนวน 4 แห่งของเมืองลงใต้ หากลูกหลาน เหลน โหลน หรือครัวเรือนใด ที่มีความศรัทธา เคารพนับถือ หรืองานใด ๆ ที่จัดขึ้น จะมีการบอกกล่าวผ่านเจ้าจ้ำ ของแต่ละหอเสื่อบ้าน เพื่อช่วยคุ้มครองป้องกันและให้แคล้วคลาดจากภัยอันตรายทั้งปวง ประสบแต่ความสุขความเจริญสมความปรารถนาต่อไป อนึ่งผู้ที่เดินทางไกลไปทำภารกิจของตนเอง เช่นการไปสมัครสอบเข้าทำงาน ก็จะบอกกล่าวหอเสื่อบ้านผ่านทาง เจ้าจ้ำ หลังจากประสบผลสำเร็จก็จะถวาย ข้าว น้ำ โภชนาหารตามที่อธิษฐาน และบนบานไว้

ภาพที่ 106 หอครูบาชาวปี ในวัดรังสีสุทธาวาส(เมืองลงใต้)

(1.3) ไทลื้อบ้านป่าคา หมู่ที่ 4 ตำบลเชิงดอย

เข้ามาอยู่เมื่อใดไม่มีหลักฐานปรากฏ จากการสอบถามผู้เฒ่า ผู้แก่ คนบ้านป่าคาส่วนใหญ่จะย้ายมาจากบ้านลงใต้ หมู่ที่ 8 ตำบลเชิงดอยโดยบ้านป่าคา หมู่ที่ 4 อยู่ทางทิศตะวันออกของบ้านลงใต้ โดยครั้งแรกชาวบ้านไทลื้อลงใต้ จะมาถางป่า ถางพง ทำสวน ทำนา โดยตั้งเป็นห้างนา เดินทางไป- กลับก่อนพอนานเข้าก็ตั้งรกรากอยู่ ซึ่งเป็นบ้านพี่เมืองน้องกัน มีญาติอยู่ในบ้านลงใต้ จากการสังเกต การตั้ง

นามสกุลของแต่ละหมู่บ้านจะขึ้นต้นตามตัวพยัญชนะ เช่น บ้านลวงเหนือ ส่วนมากจะขึ้นต้นด้วย บ บ้านลวงใต้ จะขึ้นต้นด้วย ส และบ้านป่าคาก็นามสกุลที่ขึ้นต้นด้วย ส เช่นกันจึงน่าจะเป็นคนในหมู่บ้านลวงใต้ ที่อพยพมาตั้งรกรากในบ้านป่าคา (นามสกุลเริ่มใช้เมื่อปี พ.ศ. 2456 สมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระดำริให้คนไทยมีนามสกุลเพื่อเป็นหลักฐานในการสืบเชื้อสายนับพี นับน้องนับญาติได้ถูกต้อง)

ในการนับถือผี ก็จะเหมือนกันกับไทลื้อบ้านลวงเหนือ ไทลื้อบ้านลวงใต้ มีหอเสื่อ บ้าน หอเสื่อวัด มีหอผีปู่ย่าตั้งอยู่ตามบ้านเรือน ผีปู่ย่า หมายถึงผีประจำตระกูล หรือที่เรียกกันว่า ผีบรรพบุรุษ เป็นผีประจำตระกูลที่มีการนับถืออยู่ในวงศ์ตระกูลหรือเครือญาติเดียวกัน โดยจะมีบทบาทเป็นตัวเชื่อมสัมพันธ์ในกลุ่มเครือญาติ ทำให้แก้ไขปัญหาหรือยุติข้อขัดแย้งในหมู่เครือญาติได้ การนับถือผีปู่ย่านั้น จะมีความสัมพันธ์อย่างยิ่งกับการสืบเชื้อสายและการนับถือเครือญาติ เรียกว่าเป็นกลุ่มผีเดียวกัน ชาวไทลื้อมักจะทำสร้างที่อยู่ให้กับผีปู่ย่าไว้ในบริเวณบ้าน การเลี้ยงผีปู่ย่าจะมีการเลี้ยงเป็นประเพณีปีละครั้ง หรือ 3 ปีครั้ง ในช่วงเดือนเก้าเหนือ ขึ้น 9 ค่ำ ขึ้นอยู่กับประเพณีของแต่ละแห่งได้กำหนดไว้ ของเลี้ยงหรือเครื่องบวงสรวงเป็นไก่ต้ม 1 คู่ ส่วนวันเทศกาลสำคัญ ๆ เช่นเดือนยี่เป็ง เดือนสี่เป็ง วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา ปีใหม่เมือง จะมีการถวายข้าว น้ำ โภชนาอาหาร

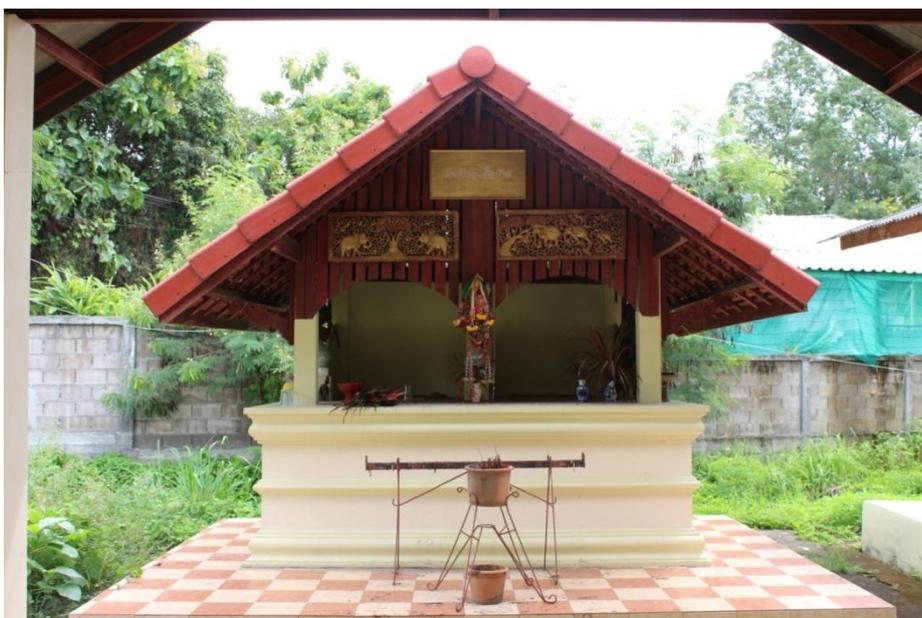
ส่วนผีหอ ผีเฮือน เทวดาเฮือน เป็นผีประจำวงศ์ตระกูลที่คนในบ้านเคารพนับถือ เป็นที่พึ่งทางจิตใจ โดยจะทำเป็นหิ้งหรือแท่นไม้ หรือเรือนเล็กติดไว้ที่เสาเอก หรือมุมด้านทิศเหนือ หรือทิศตะวันออก ยกพื้นให้สูงขึ้น เมื่อลูกหลานแยกครอบครัวไปตั้งบ้านใหม่ ก็จะสร้างหิ้งหรือแท่นหรือบ้านหลังเล็ก ๆ แล้วอัญเชิญเทวดาขึ้นประจำบ้านเรือนต่อไป ซึ่งผีปู่ย่า เจ้าที่ ผีหอผีเฮือน หรือเทวดาเฮือน มีความสำคัญต่อวิถีชีวิตของคนไทลื้อ ซึ่งเป็นผู้นับถือผี เป็นที่พึ่งและยึดเหนี่ยวทางจิตใจ ก่อนที่จะกระทำการกิจกรรมใด ๆ เช่นการทำบุญต่าง ๆ หรือการเดินทางไปประกอบภารกิจอื่นใด หรือมีคนเข้ามาอยู่อาศัยในบ้าน เป็นต้น หัวหน้าครอบครัว จะเป็นพ่อบ้าน แม่บ้าน หรือตัวแทนของครอบครัวจะบอกกล่าวให้ผีปู่ย่า เจ้าที่ ผีหอผีเฮือน หรือเทวดาเฮือนทุกครั้ง เพื่อให้ท่านได้ช่วยคุ้มครองป้องกันภัยอันตรายต่าง ๆ ให้ประสบแต่ความสุขความเจริญในสิ่งที่ตนปรารถนาทุกประการ

ภาพที่ 107 วัดศรีประดิษฐ์(บ้านป่าคา)

ภาพที่ 108 หอเสี้ยวบ้านบ้านป่าคา(ป่าคาใต้)

ภาพที่ 109 หอเสื้อบ้านบ้านป่าคา(ป่าคาเหนือ)

(1.4) ไทลื้อบ้านโป่งกุ่ม หมู่ที่ 4 , 6 ตำบลป่าเมี่ยง

บ้านโป่งกุ่ม จากการสอบถามผู้เฒ่า ผู้แก่ ไม่มีหลักฐานบันทึกไว้ว่าเข้ามาอยู่ตั้งแต่เมื่อใด ไม่ทราบได้แต่บรรพบุรุษย้ายมาจากบ้านลวงใต้ และบ้านป่าคา ตอนแรกก็เดินทางมาทำอะไร ทำนา เนื่องจากพื้นที่ที่อาศัยอยู่ไม่เพียงพอต่อการทำมาหากินก็เดินทางมาเลี้ยงสัตว์พออยู่ชานเข้าก็ย้ายมาตั้งรกรากอยู่ที่บ้านโป่งกุ่ม เนื่องจากบริเวณดังกล่าวเหมาะแก่การเพาะปลูก การเดินทางจากบ้านลวงใต้ และบ้านป่าคาเมื่อก่อนเดินทางด้วยเท้า เส้นทางวัวต่าง ม้าต่าง ในหมู่บ้านจะมีบ่อน้ำร้อนธรรมชาติ ซึ่งเมื่อก่อนจะมีสัตว์ป่าเข้ามากินดินโป่ง เหมาะสำหรับการล่าสัตว์ เช่น กวาง หมูป่า เป็นต้น เดิมจะใช้ชื่อว่าบ้าน “โป่งกุ่ม” หมายถึงกระโถนจากบ่อน้ำร้อนจะคลุมทั่วบริเวณหมู่บ้านเหมือนมีหมอกลง และในหมู่บ้านก็จะมีต้นกุ่มขึ้นเป็นจำนวนมากชาวบ้านนิยมนำมาดอง เพื่อนำไปจิ้มน้ำพริก ผัดพริกแกง ยำ หรือนำไปแกงได้ จึงเรียกว่า “บ้านโป่งกุ่ม” ซึ่งบ้านโป่งกุ่ม แยกจากตำบลเชิงดอย เป็นตำบลป่าเมี่ยง เมื่อปี พ.ศ. 2511 พื้นที่ส่วนมากจะเป็นภูเขาเขตติดต่อกับอำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย

ในหมู่บ้านโป่งกุ่มจะมีน้ำแม่ลายไหลผ่าน ซึ่งชาวบ้านจะตั้งรกรากอยู่บริเวณโป่งน้ำร้อน และอยู่บริเวณลำน้ำแม่ลาย ในสมัยก่อนพื้นที่ของหมู่บ้านเป็นเขตป่า ต่อมาได้สิทธิทำกิน จนปัจจุบันได้ออกโฉนดแล้ว การทำมาหากินลำบากมากเพราะอยู่ในป่า หาของป่าในการดำรงชีวิตประจำวัน ในการทำอะไรทำสวน ก็จะไปปลุกถั่วลิสง ปลูกยาสูบ ทำไม้(ซึ่งผิดกฎหมาย แต่จะนำมาปลูกเป็นบ้านแล้วขึ้นอยู่ก่อนนำไปขาย) ในฤดูฝนน้ำจากป่าไหลเชี่ยวแรง พัดพานาข้าวเสียหายถ้าหากฝนตกติดต่อกัน 3 – 4 วันให้เตรียมตัว น้ำในลำน้ำแม่ลายจะมีสีแดง แล้วน้ำป่าก็จะมา ในปี 2539 น้ำท่วมใหญ่ พัดถยนต์ไป 4 คัน ไร่นาเสียหายเป็นจำนวนมาก

มาก เนื่องจากหมู่บ้านอยู่ในเขตป่าสมัยก่อนก็จะมีสัตว์ร้าย เช่น เสือ มาขโมยไก่ หมา หมู เกือบทุกวัน โดยจะมาตอนกลางคืนโดยเฉพาะบ้านที่อยู่ในโขง(ในป่า) การเดินทางก็จะใช้การเดินทางที่จะต้องเข้าไปในตลาดเพื่อซื้อของแห้งมาเก็บไว้ และนำของไปขายที่ตลาดก็จะหาไปโดยเดินทางตั้งแต่เช้ามืด แล้วไปพักกินข้าวที่กาดผี (วัดศาลาปางสักปัจจุบัน) แล้วเดินทางต่อ ในการเดินทางก็จะเก็บของป่าไปถ้าพอขายก็จะนำติดตัวไปขาย ถ้าไม่พอขายก็จะเอาไว้ที่กาดผี เวลากลับถึงจะมาเอากลับไปทำอาหาร หรือนำไปใช้ที่บ้าน

สถานที่ศักดิ์สิทธิ์ของหมู่บ้าน นอกจากวัดโป่งกุ่มแล้ว จะมีที่ตั้งเย็น เป็นสถานที่เคารพบูชาของชาวบ้าน ซึ่งจะทำพิธีไหว้ผีเป็นประจำทุกปี เป็นเสื่อบ้านที่ปกป้องรักษาให้คนในหมู่บ้านได้อยู่อย่างร่มเย็น เป็นสุข เวลาถึงงานต่าง ๆ หรือจะทำกิจกรรมในหมู่บ้านก็จะไปบอกกล่าว จะเห็นว่าการนับถือผีของคนไทลื้อมีมาแต่บรรพบุรุษ ไม่ว่าจะย้ายไปตั้งรกรากอยู่ที่ไหนก็จะอัญเชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์ไปด้วย และสร้างหอบูชาเป็นประจำ ในหอเสื่อบ้านจะมีเจ้าพ่อเตจ๊ะ, เจ้าแม่นางเพย ตั้งอยู่ในการเลี้ยงผีเมื่อก่อนจะใช้หมูสีดำ แต่ปัจจุบันหมูสีดำหายากก็ใช้หมูสีขาวแทน และขนม หมาก เมียง บุหรี่ โดยทำการเซียด(ฆ่า) หมู ณ บริเวณพิธี

ภาพที่ 110 ศาลเจ้าพ่อเตจ๊ะ เจ้าแม่ นางเพย

ภาพที่ 111 สถานที่ศักดิ์สิทธิ์ของบ้านป่าเมียง (ดงเย็น)

ตำบลป่าเมียง อำเภอดอยสะเก็ด จะมีต้นเมียงขึ้นอยู่เยอะมาก ซึ่งอาจจะเป็นต้นเมียงที่อยู่ในป่าแต่เดิมแล้ว หรือว่าเอามาจากที่อื่นมาปลูก ไม่มีใครให้ความกระจ่างได้ แต่ได้มีการเพาะพันธุ์ และขยายปลูกในป่า เนื่องจากจะเจริญเติบโตได้ดีในพื้นที่สูง เดิมชนกลุ่มน้อย พวกขมุ เป็นเจ้าของสวนป่าเมียง ประกอบอาชีพการเกษตรในป่า เก็บใบเมียง หรือใบชา มาทำเป็นเมียง ยอดอ่อนทำเป็นใบชา ขายเป็นรายได้ ซึ่งเป็นรายได้หลัก บนดอยตำบลเทพเสด็จ โดยเฉพาะบ้านแม่ตอนหลวง บ้านป่าป่าน ตำบลเทพเสด็จ จะมีชาวขมุ อาศัยอยู่บริเวณเทือกเขาผีปันน้ำ เขตอำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ สืบเชื้อสายมาจากจังหวัดบ่อแก้วในประเทศลาว อพยพมาบุกเบิกปลูกข้าวไร่เป็นอาหาร และเก็บใบชาเมียงจากป่า และพัฒนาขึ้นมาเป็นสวนเมียงนานกว่า 150 ปีในระยะแรกเก็บใบชาจากป่า และต่อมาเริ่มมีการปรับปรุงพื้นที่ให้เป็นสวนโดยการปลูกเพิ่ม และตัดต้นให้เตี้ยลงให้สามารถเก็บได้สะดวก กำจัดวัชพืช มีการทำแนวกันไฟป่า รักษาความอุดมสมบูรณ์ของป่าไม้ เนื่องจากต้นเมียง สามารถเจริญเติบโตได้ดีต้นไม้ใหญ่ และมีการแบ่งพื้นที่ต้นชากันเพื่อแสดงความเป็นเจ้าของ และแบ่งที่ดินกันออกเป็นสวนเมียง โดยยึดเอาต้นเมียง ต้นไม้ ลำธาร หรือสันเขาเป็นการครอบครอง พันธุ์เมียงที่ปลูก พันธุ์อัสสัมที่มีใบสีเหลืองหลังจากการนั่งมาปลูกทดแทนพันธุ์กัมพูชา (ชื่อพื้นเมืองคือ เมียงอ้อาม)

(2) ไทอินเดียน

สำหรับคนไทยเชื้อสายอินเดียนั้น เป็นชุมชนมุสลิมเล็ก ๆ ที่อาศัยในบ้านเชิงดอย ส่วนใหญ่จะมีเชื้อสายอินเดียน และบังคลาเทศ ตั้งรกรากอยู่บริเวณเชิงเขาด้านทิศตะวันออกเฉียงใต้ของหมู่บ้าน โดยเดินทางมาค้าขายและเห็นถึงความอุดมสมบูรณ์ของทำเลที่ตั้งของบ้านเชิงดอย จึงรวมตัวกันตั้งรกราก ณ

บริเวณบ้านเชิงดอย และอีกส่วนหนึ่งก็ไปตั้งรกรากอยู่บ้านแม่กะ ตำบลตลาดใหญ่ มีอาชีพค้าขาย เริ่มแรกที่เข้ามามีหลายครอบครัวย้ายไปอยู่ที่ อำเภอเมือง (แถวข้างคลาน, ข้างเผือก) และที่อำเภอสารภี สำหรับในอำเภอดอยสะเก็ด มีครอบครัวของ ฮัจยีบาบู อพยพมาจากประเทศอินเดีย แต่งงานกับนางคำมูล อารีซอน เป็นคนบ้านหนองเบน ตำบลสันทราย อำเภอสารภี เข้ามาตั้งรกรากอยู่ในบ้านเชิงดอย โดยทำอาชีพค้าขายเนื้อวัวฆ่าแหละ และเลี้ยงวัวนม เลี้ยงแพะ จะนำไปเลี้ยงทางบ้านหนองบัว และครอบครัวนายอับลุกฟูร์ เจริญศรี ค้าขายผ้า ครอบครัวนายเดช อารีชาติ ค้าขายของชำ ซึ่งที่บ้านเชิงดอยทำเลดีเหมาะแก่การค้าขาย มีพ่อค้าวัวต่าง ม้าต่าง เดินทางผ่านไป-มา ซึ่งขุนผดุงดอยแดนได้สร้างตลาดดอยสะเก็ดขึ้นบริเวณสี่แยกเพื่อเป็นที่ซื้อขายแลกเปลี่ยน ต่อมาก็มียุทธครอบครัว บ้านหนองเบน ตำบลสันทราย อำเภอสารภี ตามเข้ามาอยู่อีกหลายครอบครัว

ภาพที่ 112 บาบู อิสลามคนแรกที่เข้ามาอาศัยอยู่บ้านเชิงดอย

กลุ่มมุสลิมที่เข้ามาอยู่ในอำเภอดอยสะเก็ด ผู้ชายจะไปละหมาดที่มัสยิดข้างเผือก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ โดยเดินทางโดยล้อเกวียน อาทิตย์ละ 1 ครั้ง จะต้องเข้าไปนอน 1 คืน แล้วเดินทางกลับ การเดินทางใช้เวลาประมาณครึ่งวัน นอน 1 คืน ทำละหมาด เสร็จแล้วเดินทางกลับ จะต้องใช้เวลา 2-3 วัน ต่อมาจำนวนมุสลิมมีมากขึ้น ได้ใช้บ้านบาบู เป็นสถานที่ปฏิบัติศาสนกิจ โดยการนำของอิหม่ามมุบัมหมัดฮาซิมหะซัน บิดาอิหม่ามมุสตาฟาหะซัน เดินทางจากมัสยิดข้างเผือกมาแทน ซึ่งเป็นทั้งครูสอนศาสนา และอิหม่ามให้แก่ชุมชน ถึงแม้จะเป็นชุมชนเล็ก ๆ แต่มุสลิมบ้านเชิงดอยได้ไม่ได้ถูกกลืนไปกับวัฒนธรรมที่แตกต่าง ความสัมพันธ์ระหว่างเชื้อชาติ ศาสนา เป็นไปด้วยดี อยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข และยังคงติดต่อสื่อสารกับมุสลิมต่างถิ่นอยู่เสมอ

ภาพที่ 113 มัสยิดอัลฟารุก

จุดเริ่มต้นของการก่อสร้างมัสยิดจากที่ใช้บ้านของนายบาบู เป็นสถานที่ปฏิบัติศาสนกิจ บังเอิญ บิดาของคุณเจริญ มาลาวิวัฒน์ กรรมการอิสลามมัสยิดอินนูร์ แม่สายได้เดินทางมาค้าขายที่เชียงใหม่ และได้แวะพักที่บริเวณสามแยกหนองปลา(ทางเข้าอำเภอต๋อยสะเท็ดปัจจุบัน ถนนสายเชียงใหม่ – เชียงราย) แล้วเกิดป่วยเป็นไข้มาลาเรียแล้วเสียชีวิต จึงนำมัยยิด(ศพ) มาฝังที่กุโบร(ป่าช้า) ของชุมชนบ้านเชิงดอย ที่ตั้งอยู่ด้านทิศใต้ของหมู่บ้าน ต่อมาบรรดาญาติ ๆ ของท่านได้มีความประสงค์จะก่อสร้างมัสยิดให้กับชุมชน โดยการประสานงานของ อัลมัรซুমฮัจยียง ฟูนันต์ จึงได้ร่วมกันจัดหาทุนเพื่อนำมาสร้างมัสยิดอัลฟารุก โดยนางคำมูล อารีซอน ได้ว่ากัฟ(บริจาค) ที่ดินจำนวน 1 ไร่ 3 งาน 35 ตารางวา เพื่อใช้เป็นสถานที่ก่อสร้าง และได้เริ่มก่อสร้างเมื่อวันที่ 15 สิงหาคม 2514 และทำพิธีเปิดมัสยิดเมื่อวันที่ 15 มกราคม 2515 โดยมี ฯพณฯ ต่วน สุวรรณศาสตร์ จุฬาราชมนตรี คนที่ 15 มาเป็นประธานในพิธีเปิด และได้ขึ้นทะเบียนเป็นมัสยิดในลำดับที่ 6 โดยมีนายเดช อารีชาติ เป็นอิหม่าม นายอัครัมบีเอ็ม เป็นคอเต็บ และนายจันทร์ ศรีสวัสดิ์ เป็นบิหลัน ต่อมาได้สร้างอาคารเรียนให้กับลูกหลานโดยจ้างครูมารอนฟิรดุอิน ให้กับเด็ก ๆ โดยมีมัสยิดมีรายได้จากการบริจาค ต่อมามูลนิธิอัล-ญามาล ศ.พ.น.สมาน สิมารักษ์ ร่วมกันสนับสนุนทุนในการก่อสร้างอาคารให้เช่า โดยการประสานงานของ อัลมัรซุมฮัจยียง ฟูนันต์

ความภาคภูมิใจของชุมชน คือได้มีโอกาสต้อนรับ ฯพณฯ จุฬาราชมนตรีถึง 4 ท่าน คือ ฯพณฯ จุฬาราชมนตรี นายต่วน สุวรรณศาสตร์, นายประเสริฐ มะหะหมัด, นายสวาสดี สุมาลัยศักดิ์ และนายอาศิส พิทักษ์คุมพล จุฬาราชมนตรี เดินทางมาส่งมอบอาคารห้องละหมาดหญิง เมื่อวันที่ 17 กรกฎาคม 2554 มัสยิดอัลฟารุก ปัจจุบันมีนายอิบราฮิม แสงซอน เป็นอิหม่ามประจำมัสยิด ในฐานะประธานกรรมการมัสยิด นายฟาฮิบ เวลามัน เป็นคอเต็บ และนายวิชัย เจริญศรี เป็นบิหลัน

ภาพที่ 114 ฯพณฯ จุฬาราชมนตรี นายอาศิส พิทักษ์คุมพล ส่งมอบอาคารห้องละหมาดหญิง
เมื่อ 17 กรกฎาคม 2554 โดยท่านพระโพธิ์รังษีร่วมพิธีดังกล่าว

การทำกิจกรรมทางศาสนา มีการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง นอกเหนือจากการปฏิบัติตามศาสนกิจประจำวัน คือการละหมาดวันละ 5 เวลา และกิจกรรมทางศาสนาแล้ว ได้จัดกิจกรรมร่วมรณรงค์รักษาสภาพแวดล้อมและลดภาวะโลกร้อน การเข้าร่วมวางพานพุ่ม เนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ 5 ธันวาคมหาราช (วันพ่อแห่งชาติ) และวันเฉลิมพระชนมพรรษาสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ 12 สิงหาคมราชินี(วันแม่แห่งชาติ) จัดกิจกรรมนำชุมชนถวายพระพรชัยมงคล สวดอุอาร์ว ขอพรจากพระผู้เป็นเจ้าถวายเป็นพระราชกุศลแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ และสมเด็จพระบรมราชินีนาถ พร้อมด้วยพระบรมวงศานุวงศ์ทุกพระองค์ ตลอดจนร่วมงานชะปะะของดีดอยสะเก็ด ซึ่งในปี 2557 เป็นปีแรกที่กลุ่มอิสลามได้เข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าว

ภาพที่ 115 คนไทยอินเดีย ร่วมถวายพานพุ่ม 5 ธันวาคมหาราช

ภาพที่ 116 คนไทยอินเดีย ร่วมงานชะปะของดี ปี 2557

(3) ไทจีน

กลุ่มชาติพันธุ์ไทจีน มีหลายครอบครัวที่ได้อพยพเข้ามาค้าขายอยู่ในบ้านเชิงดอย เข้ามาอยู่เมื่อใดไม่ปรากฏหลักฐานที่ชัดเจน สันนิษฐานว่าจะเข้ามาอยู่เมื่อมีการตั้งตลาดสดดอยแดนแล้ว จนตั้งบ้านเรือนอยู่บริเวณติดกับถนนสายหลักของหมู่บ้าน และทางไปบ้านหนองบัวคนไทจีนที่เข้ามาอาศัยอยู่ในอำเภอดอยสะเก็ด ช่วงแรก จะมีฮั่งกั้ง(แปะกั้ง) เป็นคนจีนมาจากเมืองไหหลำ เข้ามาอยู่เมืองไทยครั้งแรกรับจ้างเป็นจับกัง ในเมืองเชียงใหม่ ต่อมาได้แต่งงานกับแม่บุญมา ไชยวงศ์ญาติ บ้านช่างซ้อง อำเภอมืองจังหวัดเชียงใหม่ แล้วมาตั้งรกรากอยู่ที่บ้านเชิงดอย ครั้งแรกก็ขายของชำอยู่ที่สี่แยกดอยสะเก็ด และรับเหมียงจากบดดอยป่าเมียงจากพ่อค้าวัวต่าง - ม้าต่างซึ่งจะเป็นผู้นำของปามาขาย และเอาข้าวสารอาหารแห้งจากในเมืองไปขายในป่า โดยใช้ม้า หรือวัว บรรทุก แล้วเดินต้องพักนอนกลางทาง 1 คืน เมื่อรับซื้อเมียงแล้ว จะนำมาหมักไว้อีก 3 - 6 เดือนนำทยอยออกมาขาย ครอบครัวแปะอิน เป็นคนจีนใต้จิว, แปะเตียน เป็งฮวด โดยคนจีนที่เข้ามาอาศัยอยู่จะมีอาชีพค้าขาย ซึ่งคนจีนจะเป็นคนขยัน อดทน ไม่เลือกงาน อดออม จึงทำให้ลูกหลานของคนไทจีนในประเทศไทยได้มีชีวิตอยู่อย่างสุขสบาย ฐานะร่ำรวย ส่วนมากมาจากเมืองจีนจะมีเชื้อพื้นหมอนใบ จะนับถือเจ้าแม่กวนอิมด้วย และมีประเพณีที่คนจีนทำกันเช่นประเพณีตรุษจีน ประเพณีไหว้พระจันทร์ ไหว้บรรพบุรุษ การดำเนินชีวิตก็ไม่ได้แตกต่างจากคนไทยวนแต่อย่างใด และในอำเภอดอยสะเก็ดก็จะมีคนไทจีนอาศัยอยู่ บ้านพยากหลวง หมู่ที่ 4 ตำบลตลาดขวัญ บ้านแม่ก๊ะ หมู่ที่ 2 ตำบลตลาดใหญ่ เป็นบางส่วนปัจจุบันคนไทจีนในบ้านเชิงดอย จะประกอบอาชีพค้าขาย ซึ่งถือเป็นกลุ่มที่มีฐานะดีในหมู่บ้านโดยทำการค้าขายมาตั้งแต่บรรพบุรุษละบางครอบครัวได้ย้ายไปอยู่ในเมือง

ภาพที่ 117 หิ้งพระคนจีน

ภาพที่ 118 ร้านค้าคนจีน

(4) ไทเจี้ยว(ไทใหญ่)

เป็นกลุ่มชนที่อพยพมาจากเมืองเชียงตุง ในแคว้นฉานทางตอนเหนือของประเทศพม่า(ไครศรี นิมมานเหมินทร์ 2527) ครอบครัวที่มีเชื้อสายเจี้ยว ที่อาศัยในบ้านเชิงดอย มีไม่กี่หลัง อยู่บริเวณสี่แยกดอยสะเก็ด และหลังจากการอำเภอดอยสะเก็ด เข้ามาอยู่เมื่อใดไม่อาจหาคนบอกเล่าเรื่องราวได้แล้ว เนื่องจากปัจจุบัน ผู้เฒ่าผู้แก่ได้เสียชีวิตไปแล้ว เหลือแต่รุ่นหลาน ที่รับรู้ว่ามีบรรพบุรุษเป็นไทเจี้ยว(ไทใหญ่) โดยมีนายจ่องจิงตำ เป็นรุ่นแรกที่เข้ามาอาศัยอยู่ที่บ้านเชิงดอย และบางครอบครัวไปตั้งรกรากที่บ้านตลาดใหญ่

ซึ่งมีตลาดเช่นเดียวกับที่บ้านเชิงดอย เข้าใจว่าเข้ามาตั้งรกรากอยู่เพื่อค้าขาย เนื่องจากปัจจุบัน บ้านคนที่มีเชื้อสายเงี้ยว จะตั้งอยู่ใกล้กับตลาดและมีอาชีพค้าขาย ที่เหลืออยู่ปัจจุบันทำอาชีพขายข้าวเงี้ยว (ข้าวก้นจั้น) ซึ่งเป็นอาหารที่ขึ้นชื่อของดอยสะเก็ด และในบ้านตลาดใหญ่ก็มีวัดที่ชาวไทเงี้ยวชอบไปทำบุญ คือวัดศรีดอนตู ปัจจุบันมีชาวไทใหญ่เข้ามาอาศัยอยู่เป็นจำนวนมากและมักจะไปทำบุญที่วัดนี้เป็นประจำ

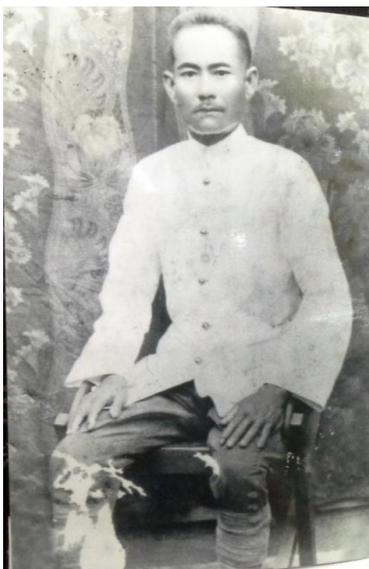

ภาพที่ 119 พ่ออึ้งจงจิงตำ ไทเงี้ยวคนแรกที่เข้ามาอยู่ที่บ้านเชิงดอย

ภาพที่ 120 บ้านเรือนของชาวไทเงี้ยว บ้านแม่กะ ตำบลตลาดใหญ่

เมื่อก่อนการแต่งกายของผู้ชายไทใหญ่ จะสวมกางเกงขาก๊วย(ก้นไต) สวมเสื้อยืดหรือเสื้อเชิ้ตแล้วสวมทับด้วยเสื้อนอกเรียกว่า “เสื้อแต่กบุง” โปกศึรยะ สำหรับผู้หญิงจะสวมซิ่น หรือผ้าถุงสีสดใส สวมเสื้อ(เสื้อแซค) สวมเสื้อป้ายทับไปทางด้านขวา เก้าผมมวยตั้งมี “กูก” และใช้ “สต็อก” ถ้าแต่งงานแล้วจะรวบผมเกล้ามวยเยื้องไปทางด้านหลังมีมวยผม ซึ่งแสดงถึงความมีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตนเอง การแต่งกายของไทเงี้ยวจะเห็นได้ในงานเทศกาลปีใหม่ วันเข้าพรรษา ในการใช้ชีวิตประจำวันก็จะใส่เสื้อผ้าตามปกติทั่วไป

ภาพที่ 121 ขุนสะเก็ดกะลี ปกครองบ้านแม่กะเป็นต้นตระกูล พรหมชาติแก้ว

(5) ไทยวน (ไทโยนก)

ไทยวนหรือ ไทโยนกเป็นชนกลุ่มที่ใหญ่ที่สุดที่อาศัยอยู่ในอำเภอดอยสะเก็ด อพยพมาจากหลายแห่งไม่ปรากฏแน่ชัดว่าอพยพมาตั้งแต่เมื่อใด ซึ่งอาณาจักรล้านนา หมายถึงดินแดนในเขต 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย ได้แก่ เชียงใหม่ เชียงราย พะเยา ลำพูน ลำปาง แพร่ น่าน และแม่ฮ่องสอน นับเป็นดินแดนที่มีความเจริญรุ่งเรืองมาแล้วแต่อดีต โดยมีจังหวัดเชียงใหม่เป็นศูนย์กลางความเจริญของอาณาจักรพญามังรายเป็นผู้รวบรวมหัวเมืองต่าง ๆ ในดินแดนแถบนี้เข้าด้วยกัน จนกลายเป็นอาณาจักรล้านนา ในตอนต้นพุทธศตวรรษที่ 19 ตามตำนานกล่าวว่า พญามังรายเป็นผู้สืบเชื้อสายมาจากลวจังกราช ผู้ครองเมือง หิริญนครเงินยางเชียงแสน (ปัจจุบันอยู่ในเขตจังหวัดเชียงราย) ภายหลังจากที่ได้ปกครองเมืองหิริญนครเงินยางเชียงแสน พระองค์ก็เสด็จมาสร้างเมืองเชียงรายขึ้นใหม่ และต่อมาได้มาสร้างเมืองฝางอีกแห่งหนึ่ง เพื่อรวบรวมกำลังในการโจมตีแคว้นหริภุญชัย ซึ่งขณะนั้นกำลังเจริญรุ่งเรืองมาก ประมาณปี พ.ศ.1824 พญามังรายก็สามารถตีแคว้นหริภุญชัยได้ พระองค์ได้ใช้เมืองลำพูนเป็นศูนย์กลางทางการปกครองอยู่ระยะเวลาหนึ่ง แต่เนื่องด้วยลำพูนเป็นเมืองเล็ก และเป็นศูนย์กลางทางศาสนา ไม่เหมาะที่

จะขยายเมืองออกไปได้ จึงย้ายเมืองมาอยู่ที่เวียงกุมกาม จนกระทั่งในปี พ.ศ.1839 ได้มาสร้างเมืองเชียงใหม่ขึ้น นับแต่นั้นมาเมืองเชียงใหม่จึงกลายเป็นศูนย์กลางทางการปกครองของอาณาจักรล้านนา

ภาพที่ 122 การแต่งกายของไทยวน ในสมัยก่อน

ภาพที่ 123 บ้านเรือนของไทยวน ในสมัยก่อน

5.1 บ้านปทุมนิเวศน์(หนองบัว)หมู่ที่ 12 ตำบลเชิงดอย

บ้านปทุมนิเวศน์(หนองบัว)ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของหมู่บ้านเชิงดอย ได้รวมเอาบ้านเชิงดอย และบ้านแม่ดอกแดง หมู่ที่ 1 เป็นหมู่บ้านปทุมนิเวศน์(หนองบัว) ได้แยกหมู่บ้านไปเมื่อ พ.ศ.2524ทิศเหนือ ติดต่อกับบ้านโพธิ์ทองเจริญ ทิศใต้ ติดต่อกับบ้านกัวแล และทิศตะวันออกติดกับบ้านหนอง

บัวพัฒนา มีพื้นที่ทั้งหมด 3,968.75ไร่ หรือ 6.35 ตารางกิโลเมตร ลักษณะพื้นที่เป็นที่ราบสูง เหมาะแก่การเกษตร ประชากร 1,191 คน จำนวนครัวเรือน 331 ครัวเรือน (ข้อมูลจากงานทะเบียนราษฎร อำเภอดอยสะเก็ด) คนในหมู่บ้านจะเป็นคนไทยวน และมีคนไทยเชื้อสายจีนอยู่บริเวณติดกับบ้านเชิงดอย ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ และบางส่วนนับถือศาสนาคริสต์ อาชีพหลัก คือรับจ้าง

ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน จากการเล่าขานกันบริเวณหมู่บ้านเต็มไปด้วยป่าดงพงไพรหนาทึบ บริเวณวัดหนองบัวเป็นที่อาศัยของสัตว์เลี้ยงมีวัวควาย มาอาศัยอยู่ซึ่งมีวัดอยู่บนเกาะมีสระน้ำล้อมทุกทิศ และมีภูเขาล้อมรอบเป็นธรรมชาติที่งดงามมีทางผ่านไปมา ชาวบ้านเดินผ่านเป็นเส้นทางที่จะขึ้นไปยังป่าเมี่ยง และจังหวัดเชียงราย ในหมู่บ้านมีสระขนาดใหญ่ มีบัวหลายชนิดบานสะพรั่งหลายหลากสีเต็มหนองไปหมด และยังมีหนองน้ำอีกแห่งหนึ่ง ขนาดใหญ่เรียกว่าหนองแก่นใน อาศัยเก็บน้ำและถ่ายเทมาสู่หนองบัว ต้นน้ำที่เข้ามาสู่หนองบัวมาจากลำเหมืองแม่ดอกแดง และน้ำฝนที่ตกลงมาทุกด้านของขอบหนอง ดังนั้นหนองบัวจึงมีน้ำตลอดปี และมีที่ถ่ายเทออกไปทางบ้านหนองหล่มเพื่อให้ชาวนาอาศัยน้ำจากหนองนี้ ใช้ทำไร่นา ทำสวน ปลูกพืชไร่ได้ตลอดเวลา จึงทำให้บ้านช่องที่อยู่ใต้หนองหรือน้ำผ่าน ชุ่มชื้นร่มเย็น ที่บ้านเป็นหลุมเป็นบ่อตลอดเวลา จึงได้ชื่อว่า “บ้านหนองหล่ม” จะอยู่บริเวณด้านทิศตะวันตกของหมู่บ้าน และหมู่บ้านหนองบัว เป็นที่เก็บเมี่ยงที่เก็บใบเมี่ยงที่ขนมาจากป่าเมี่ยงด้วยวัวต่าง ม้าต่าง นำเก็บไว้ที่ฉางเมี่ยง โดยก่อสร้างเป็นหลุมหมักเมี่ยง เพื่อยัดใส่ทอส่งขายต่างจังหวัด เมื่อก่อนจะเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า “บ้านปางเหมี้ยง”

หนองบัว เป็นสระธรรมชาติขนาดใหญ่ มีทิวป่าไม้เบญจพรรณล้อมรอบ มีดอกบัวหลายสีและหลายชนิด ออกบานตามสระ เป็นทิวทัศน์ที่วิจิตรงามตาเหลือที่จะพรรณนา สวยงามมากจะหาสถานที่ใดมาเสมอเหมือนสถานที่นี้ยากซึ่งหนองบัวแห่งนี้ มีประวัติเกี่ยวกับวัดพระธาตุดอยสะเก็ด ตามตำนานวิปัสสนากัณฑ์ที่สอง อ้างว่า สมัยหนึ่งพระพุทธเจ้าเสด็จมาที่ดอยเกิ้ง อ.ฮอด เสด็จผ่านพระบาททุ่งตุม และยางหวิด และมาประทับอยู่ที่วัดพระบาทตึนบก ใกล้กับเขื่อนแม่กวงอุดมธารา ด้านทิศตะวันตก เขตอำเภอสันทราย พระองค์ทรงระลึกในชาติก่อนว่าเคยได้เป็นนกยูงทอง ถูกนายพรานดักบ่วงเพราะห้วงนกยูงตัวเมีย จึงถูกนายพรานจับได้ เพราะอาศัยที่นายพรานนำนกตัวเมียไปดักร่องรับล่อ จึงถูกดักบ่วงเพราะความลุ่มหลงไม่ว่าคนหรือสัตว์ หากว่าลุ่มหลงในความรักใคร่ในเพศตรงข้าม หรือ ผู้หญิง หรือสัตว์ตัวเมียยอมเป็นอันตราย ดังคำกลอนที่กล่าวบรรยายความรัก เป็นคติเตือนไว้ว่า “ปากเหี้ยลืออย่าไปนึกว่าเหี้ยตื่น ปากเหี้ยลือ อย่าคะนองไปลองผลัก ตกเหี้ยหินป็นปายไต่ยาก ตกเหี้ยรักกระสือกระสนในจนตาย” ฉะนั้น พระพุทธองค์ทรงวางพระบาทเป็นรูปตึนบกไว้เป็นอนุสรณ์ หนองที่ถูกนายพรานดักบ่วงอยู่ห่างจากวัดพระบาทตึนบกไปไกลพอประมาณ มีนามว่า “หนองบัว” เมื่อพระพุทธองค์ทรงประทับที่นั่น ได้ทัศนมาทางดอยสะเก็ด ก็พบหนองแห่งนี้อยู่เชิงเขา ซึ่งตั้งอยู่ต่างหากไม่ติดต่อกันจากเทือกเขาลูกใด เป็นที่อาศัยของพระยานาคสองตัวผู้เมีย ที่อยู่ในถ้ำใต้วัดดอยสะเก็ด อาศัยเป็นที่หากินในหนองแห่งนี้ จะมีศรัทธาเลื่อมใส พระพุทธองค์จึงเสด็จมาประทับบนดอย

สะเก็ด และเปล่งรัศมีไปสู่ขนาดสองตัวที่หากินอยู่หนองบัว นาคแลเห็นเป็นอัศจรรย์เกิดศรัทธาความเลื่อมใส จึงนำดอกบัวเจ้าบัวไปถวายโดยลำแสงกายเป็นมนุษย์ และจดพระเกศาธาตุไว้ก่อเป็นเจดีย์ เพราะฉะนั้น ดอยแห่งนี้จึงได้ชื่อว่า “ดอยสะเก็ด” ผู้เฒ่าผู้แก่เคยเล่าว่า เมื่อก่อนมีถ้ำอยู่ในหนองตรงเหนือสะพาน มีรูหินฐานโพลงขนาดใหญ่ มีน้ำไหลออกจากรูโพลงนั้น บางครั้งมีใบไม้เศษไม้ไหลออกมาด้วย สันนิษฐานว่ารูโพลงนั้นจะทะลุมาจากโปงดินใกล้โปงน้ำร้อน ซึ่งมีน้ำแม่กวง น้ำแม่ลาย และห้วยแม่วัวมาบรรจบกัน จึงมีรูน้ำดันทะลุมาได้

จากเรื่องเล่า ว่าถ้ำแห่งนี้ เคยมีนาคออกปรากฏกว่ามีครั้งหนึ่งพวกชาวบ้านมากตกปลา ยกยออยู่ ก็มีงูขนาดใหญ่ออกจากรูโพลงน้ำนั้น มาแผ่พังพานครอบหัว เมื่อเหลียวดูก็ตกใจสะพรึงกลัวมาก จึงทิ้งยอหนีจากไป พอมาถึงบ้านก็ตาย ตั้งแต่นั้นมาประชาชนเกรงกลัวไปว่า “หนองบัวมีนาคออกมา”

ภาพที่ 124 บรรยากาศหนองบัวสมัยก่อน

ภาพที่ 125 บรรยากาศหนองบัวสมัยก่อน

ภาพที่ 126 เสื่อบ้านหนองบัว

ภาพที่ 127 เจดีย์วัดปทุมसरาราม (หนองบัว)

ภาพที่ 128 วิหารวัดปทุมसरาราม (หนองบัว)

5.2 บ้านหนองบัวพัฒนา หมู่ที่ 13 ตำบลเชิงดอย

บ้านหนองบัวพัฒนา เป็นการรวมหมู่บ้านหนองบัว หมู่ที่ 12 และบ้านแม่ดอกแดง หมู่ที่ 1 (บางส่วน) โดยได้แยกบ้านหนองบัวโน และบ้านทุ่งออกเมื่อ พ.ศ.2544ในอดีตบ้านหนองบัวโน และบ้านทุ่ง เป็นกลุ่มหมู่บ้านเล็ก ๆ ที่อาศัยอยู่ทางทิศใต้ของบ้านแม่ดอกแดง หมู่ที่ 1 ตำบลเชิงดอย มีเพียงกลุ่มชาวบ้านไม่กี่หลังคาเรือน ได้มีการเสนอจัดตั้งหมู่บ้านใหม่ จำนวน 3 ครั้ง ในปี 2537, 2541 และปี 2543 ประชากรเชื้อสายไทลื้อ ทิศเหนือติดกับ บ้านแม่ดอกแดง ทิศใต้ติดกับบ้านกิ้วแล ทิศตะวันออกติดกับบ้านทุ่งยาว และทิศตะวันตก ติดกับบ้านปทุมนิเวศน์(หนองบัว) ลักษณะภูมิประเทศ เป็นที่ราบสูง เหมาะแก่การเกษตร ประชากร 301 คน จำนวน 110 ครัวเรือน(ข้อมูลจากงานทะเบียนราษฎร อำเภอดอยสะเก็ด) ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ประกอบอาชีพรับจ้าง จะมีประเพณีเดือน 9 ช่วงเดือนเมษายนของทุกปี จะมีการจับปลาในหนองน้ำแดง

ภาพที่ 129 หนองน้ำแดงสวนสาธารณะบ้านหนองบัวพัฒนา

ภาพที่ 130 อารามสงฆ์บ้านหนองบัวพัฒนา

ประวัติความเป็นมาของอำเภอดอยสะเก็ด

ในการบันทึกประวัติศาสตร์ พบว่า ทุกเรื่องที่เกี่ยวข้องจะโยงถึงพระพุทธเจ้า ซึ่งความเป็นมาของคำว่า “ดอยสะเก็ด” มีตำนานเล่าสืบต่อกันมาดังนี้

ในสมัยพุทธกาล สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้เสด็จมายังดอยเก็ง ซึ่งอยู่ในท้องที่อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่ในปัจจุบัน แล้วได้เสด็จผ่านมาที่พระพุทธบาททุ่งตุ่มยางวิด พระพุทธองค์ได้เสด็จไปประทับที่ดอยพระบาทตีนนกในเขตอำเภอสันทราย ขณะนั้นได้ทรงทอดพระเนตรไปทางทิศใต้ได้พบหนองบัวอันกว้างใหญ่ในบริเวณหนองบัวมีดอกบัวมากมายอยู่ใกล้เชิงเขาลูกเดียวซึ่งในหนองน้ำแห่งนี้เป็นที่อยู่อาศัยของพญานาคสองสามีภรรยา สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้เสด็จมาประทับอยู่บนภูเขาลูกนั้น และทรงเปล่งฉัพพรรณรังสีให้พญานาคสองสามีภรรยาซึ่งกำลังหากินอยู่ในบริเวณหนองน้ำแห่งนั้นได้เห็นพญานาคทั้งสองได้

เห็นเป็นอัศจรรย์ยิ่งนักก็เกิดความเลื่อมใสจึงจำแลงกายเป็นมนุษย์เก็บดอกบัวไปถวาย พระพุทธเจ้า พร้อมทูลขอเส้นพระเกศาเพื่อเก็บไว้บูชา โดยได้สร้างเจดีย์สวมทับเส้นพระเกศาไว้บนเขาลูกนี้และได้เรียกเขาลูกนี้ว่า “ดอยเส้นเกศ” ทั้งนี้ เพราะภูเขาตามภาษาพื้นเมืองเรียกว่าดอย ต่อมาผู้สันนิษฐานคำว่าดอยเส้นเกศได้เพี้ยนมาเป็นคำว่า “ดอยสะเก็ด” โดยเหตุที่อำเภอดอยสะเก็ดมีภูเขาลูกนี้เป็นเอกลักษณ์ที่สำคัญจึงได้ใช้ คำว่า “ดอยสะเก็ด” เป็นชื่อของอำเภอ ตลอดมา จนกระทั่งถึงปัจจุบัน อีกตำนานหนึ่งเล่าว่า คำว่า “ดอยสะเก็ด” มาจากคำว่า “ดอยลิ้วเก็ด” โดยได้ให้ความหมายไว้ว่า “ลิ้ว” คือถอดหรือลอกคราบ ส่วนคำว่า “เก็ด” ก็คือ เกล็ด ซึ่งหมายถึง เกล็ดของพญานาค โดยมีตำนานเล่าประกอบคำอธิบายว่าในสมัยโบราณมีพญานาคสองตัวอาศัยอยู่ในหนองบัว

อีกตำนานหนึ่งกล่าวว่า “ดอยสะเก็ด” มาจากคำว่า “ดอยสะเก็ด” โดยมีความหมายว่า พญานาคสองตัวผัวเมียขึ้นไปเผ่าพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบนดอย ได้ลิ้วเก็ด (ลอกคราบ) หรือถอดเกล็ดลอกแปลงกายเป็นมนุษย์ขึ้นไปเผ่า โดยนำดอกบัวในหนองบัวที่อาศัยขึ้นไปถวาย ต่อมาเลยเรียกเพี้ยนเป็น “ดอยสะเก็ด” และเรียกมาจนถึงปัจจุบัน

“ดอยสะเก็ด” เป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรล้านนา นับตั้งแต่พญาเม็งรายสถาปนาเชียงใหม่เป็นศูนย์กลางอาณาจักร ดอยสะเก็ดจึงตกอยู่ในกระแสการเมืองการปกครอง กระแสเดียวกับเชียงใหม่และชุมชนข้างเคียง คือ เริ่มต้นด้วยอยู่ในการปกครองของราชวงศ์เม็งราย (พ.ศ.1839- 2121) ตกอยู่ภายใต้การปกครองของพม่า (พ.ศ. 2121 – พ.ศ. 2317) และตกเป็นประเทศราชของประเทศสยามทั้งในฐานะมณฑลเทศาภิบาลสืบมาตามลำดับ

การปกครองเมืองเชียงใหม่ช่วง พ.ศ. 2468 – พ.ศ. 2476 เป็นการปรับปรุงช่วงสุดท้ายก่อนยกเลิกระบบเทศาภิบาลเมื่อเริ่มรัชกาลที่ 7 ขึ้นครองราชย์ทรงยกเลิกระเบียบแบบแผนต่าง ๆ ทรงยุบเลิกตำแหน่ง หน่วยงานที่ไม่เหมาะสมกับสภาวะเศรษฐกิจตกต่ำและทรงยกเลิกตำแหน่งเจ้าเมืองโดยเด็ดขาดตั้งแต่ปี พ.ศ.2469 เป็นต้นไป หากตำแหน่งเจ้าเมืองใดว่างลงจะไม่โปรดเกล้าฯ แต่งตั้งขึ้นใหม่อีก ส่วนเจ้าเมืองที่มีชีวิตอยู่ก็ได้เงินเดือนจนถึงแก่พิราลัย ซึ่งเจ้าแก้วนรรัฐผู้ครองนครเชียงใหม่เป็นผู้ครองนครเชียงใหม่องค์สุดท้ายถึงแก่พิราลัยในปี พ.ศ. 2482 จึงเป็นการสิ้นสุดตำแหน่งเจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่ และหลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ได้ยกเลิกระบบมณฑลเทศาภิบาลลงเมืองเชียงใหม่ซึ่งเคยเป็นศูนย์กลางของอาณาจักรล้านนาไทยในอดีตก็มีฐานะเป็นเพียงจังหวัดเช่นเดียวกับจังหวัดอื่นๆ ในส่วนระดับแขวงก็ถูกจัดตั้งให้เป็นอำเภอ ข้าราชการแต่งตั้งส่วนกลางมาปกครอง เรียกว่า นายอำเภอ มาจนถึงปัจจุบันอำเภอดอยสะเก็ด ซึ่งครั้งนั้นเรียกว่าแขวงน้ำแพร่ตั้งอยู่ที่บ้านน้ำแพร่ก่อนย้ายมาอยู่ที่ปัจจุบัน มีนายอำเภอคนแรก คือนายยอด (ไม่ทราบ นามสกุล)

อำเภอดอยสะเก็ด ตั้งอยู่ในส่วนที่เป็นเทือกเขากั้นระหว่างแอ่งอารยธรรม 2 แอ่ง คือแอ่งอารยธรรมลุ่มแม่น้ำปิง และแอ่งอารยธรรมลุ่มน้ำกก เมื่อพญาเม็งรายรวมอารยธรรมทั้ง 2 เข้าเป็นอาณาจักรล้านนา ในปี พ.ศ. 1839 ดอยสะเก็ด จึงอยู่กึ่งกลางระหว่าง 2 แอ่งอารยธรรม และมีพัฒนาการร่วมกับอาณาจักรล้านนา นับตั้งแต่พญาเม็งรายสถาปนาเมืองเชียงใหม่เป็นศูนย์กลางอาณาจักร ดอยสะเก็ด จึง

ตกอยู่ในกระแสการเมืองการปกครองเช่นเดียวกับเมืองเชียงใหม่ และชุมชนใกล้เคียง เริ่มด้วยอยู่ในความปกครองของอาณาจักรเม็งราย พ.ศ. 1839 – 21212 ตกอยู่ภายใต้การปกครองของพม่า พ.ศ. 2121 – 2317 และตกเป็นประเทศราชของประเทศสยาม ทั้งในฐานะมณฑลเทศาภิบาลสืบมาตามลำดับ

อำเภอดอยสะเก็ด เดิมตั้งอยู่บ้านน้ำแพร่ ประมาณ 2 ปี 7 เดือน เรียกว่า “แขวงน้ำแพร่” ต่อมาเจ้าเมืองเชียงใหม่เห็นว่าเป็นหมู่บ้านที่มีราษฎรอาศัยอยู่น้อย มีแต่ท้องทุ่งนาเว้งว่าง ไม่เหมาะที่จะเก็บภาษี (ภาษีที่เรียกเก็บจากบุคคลทุกคน เรียกว่าภาษีสี่บาท) จึงได้เรียกผู้ครองมณฑลตะวันออกมาปรึกษาหารือว่าควรจะย้ายมาตั้งทางเชิงเขาทิศตะวันออก ดังนั้น ขุนผดุงดอยแดน จึงได้เสนอให้ย้ายมาอยู่ที่บ้านเชิงดอย ซึ่งเป็นที่ตั้งปัจจุบันนี้ พร้อมทั้งมอบที่ดินให้เป็นที่ตั้งของหน่วยงานราชการ เช่น สาธารณสุข สถานีตำรวจ ที่ว่าการอำเภอ และโรงเรียน เพราะเป็นทำเลที่เหมาะสมน้ำไม่ท่วมถึง

ปัจจุบันอำเภอดอยสะเก็ด มีองค์การบริหารส่วนตำบล 1 แห่ง และเทศบาลตำบล 13 แห่ง

เทศบาลตำบล 13 แห่ง ดังนี้

- 1.เทศบาลตำบลดอยสะเก็ด
- 2.เทศบาลตำบลเชิงดอย
- 3.เทศบาลตำบลสง่าบ้าน
- 4.เทศบาลตำบลลวงเหนือ
- 5.เทศบาลตำบลสันปูเลย
- 6.เทศบาลตำบลแม่โป่ง
- 7.เทศบาลตำบลตลาดใหญ่
- 8.เทศบาลตำบลป่าป้อง
- 9.เทศบาลตำบลป่าเมี่ยง
- 10.เทศบาลตำบลแม่คือ
- 11.เทศบาลตำบลสำราญราษฎร์
- 12.เทศบาลตำบลแม่ฮ้อยเงิน
- 13.เทศบาลตำบลตลาดขวัญ

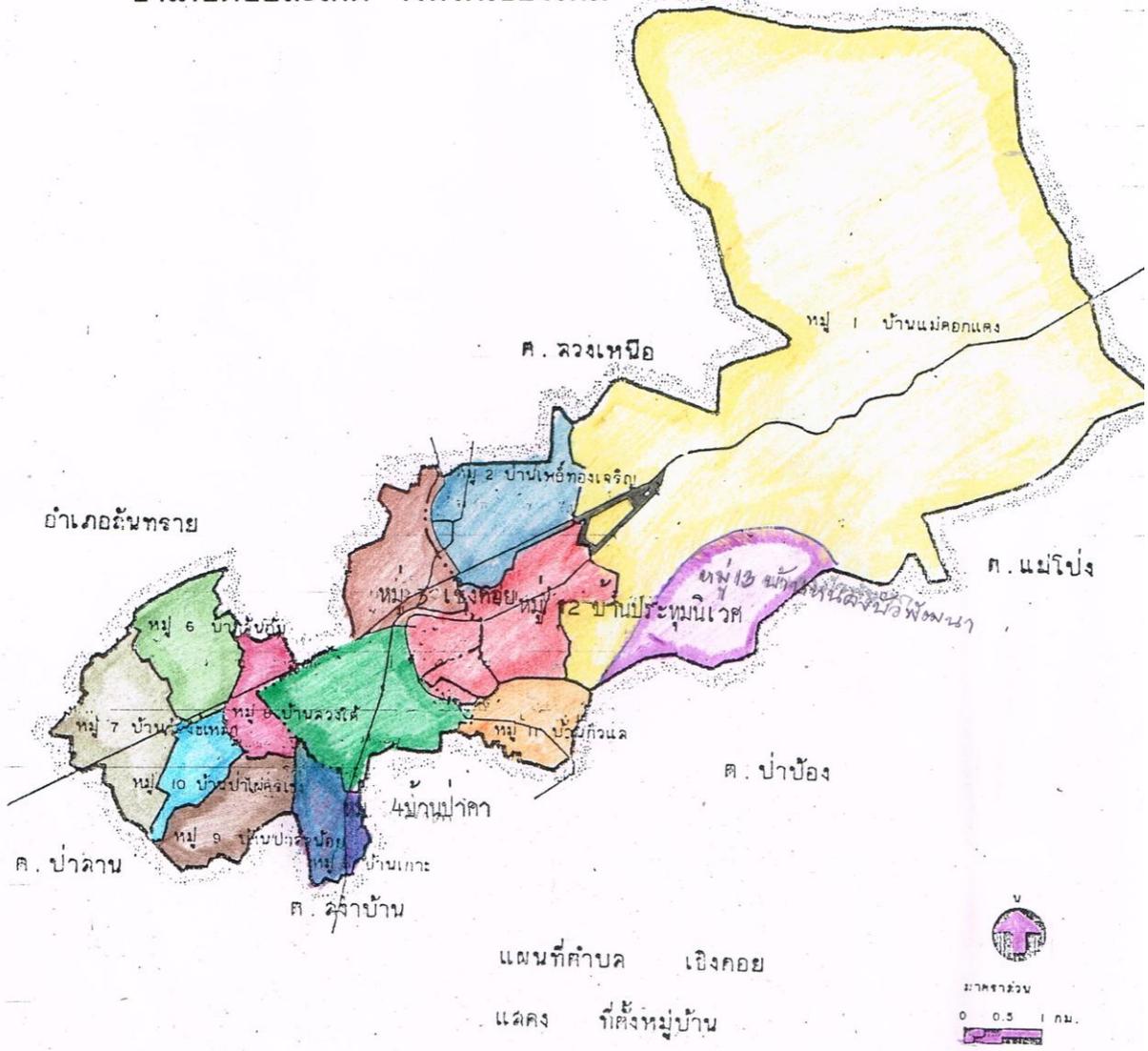
องค์การบริหารส่วนตำบล 1 แห่ง ดังนี้

1. องค์การบริหารส่วนตำบลเทพเสด็จ

แผนที่ 1 แผนที่อำเภอตอยสะเก็ด

แผนที่ตำบลเชิงคอย อำเภอคอยสะเกิด จังหวัดเชียงใหม่

แผนที่ 2 แผนที่ตำบลเชิงคอย

ทำเนียบนายอำเภอตอยสะเก็ด

1. นายยอด (ไม่ทราบนามสกุล)	พ.ศ. 2445 – 2446
2. เจ้าราชภาคนัย	พ.ศ. 2446 – 2447
3. พระนิกรประชาเขต	พ.ศ. 2447 – 2448
4. ชุนสุขธานี	พ.ศ. 2448 – 2455
5. พระนิกรประชาเขต	พ.ศ. 2455 – 2456
6. เจ้าราชญาติ	พ.ศ. 2456 – 2469
7. ชุนนรการบริรักษ์	พ.ศ. 2469 – 2479
8. นายเจริญ นิรมล	พ.ศ. 2479 – 2487
9. นายศรชัย จันทร์ปัญญา	พ.ศ. 2487 – 2489
10. ร.ต.อ.ประธาน โชติวรรณ	พ.ศ. 2489 – 2490
11. นายไสว ไชยคุณา	พ.ศ. 2490 – 2493
12. นายสุวรรณ กฤตธรรม	พ.ศ. 2493 – 2497
13. นายชุ่ม บุญเรือง	15 ธ.ค. 2497 – 2507
14. นายสวัสดิ์ อรรศิริ	15 พ.ค. 2407 – 2510
15. นายประกิต สุ่มันตกุล	1 ต.ค. 2510 – 2512
16. นายคงเดช ธรรมสุภา	1 เม.ย.2512 – 2514
17. นายพิศิษฐ์ฝโลศิลป์	7 ต.ค. 2514 – 2518
18. ร.ต.ประสิทธิ์ ไชยศรี	17ต.ค. 2518 – 2522
19. นายเพชรดิฐฐธาตรี	7 ต.ค. 2522 – 2526
20. นายปรเมศวร์ วิทยาสารณยุต	17 ต.ค. 2526 – 2528
21. นายอมรทัตนิติศยกุล	7 ต.ค. 2528 – 2531
22. ร.ต.ชัชวาล อุตะเดช	17 ต.ค. 2531 – 2533
23. นายสุรพล มหาวิจน์	25 มี.ค. 2534 – 10 พ.ย. 2534
24. ร.ต.ปรีชา โสติถาวร	11 พ.ย. 2534 – 16 มี.ย. 2539
25. นายสุรพล มหาวิจน์	17 มี.ย. 2539 – 30 ก.ย. 2542
26. นายขวัญชัย วงศ์นิติกร	22 พ.ย. 2542 – 10 ก.ย. 2543
27. นายสมาน ปางวัชรากร	31 พ.ย. 2543 – 31 ต.ค. 2545
28. นายสุรพล พันส์อำพล	16 ธ.ค. 2545 - 24 ก.ย. 2548

29. นายสุรศักดิ์ เจริญสิทธิโชค	25 ก.ย. 2548 – 8 พ.ย. 2552
30. นายสัมฤทธิ์ สวามิภักดิ์	22 ก.พ. 2553 – 12 ธ.ค. 2544
31. ว่าที่ ร.ต.สมัย คำชมพู	8 พ.ค. 2555 – 13 ธ.ค. 2556
32. นายนฤชา โฆษาศิวิไลย์	13 ม.ค. 2557 – 23 ม.ค. 2558
33. นายชูศักดิ์ รุ่งยิ่ง	26 ม.ค. 2558 - 6 พ.ย. 2558
34. นายวิจิตร หลังสัน	9 พ.ย. 2558 – ปัจจุบัน

ภาพที่ 131 ที่ว่าการอำเภอตอยสะเก็ด (อดีต)

ภาพที่ 132 ที่ว่าการอำเภอตอยสะเก็ด (ปัจจุบัน)

ข. ผลการศึกษาด้านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน

ด้านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในด้านวัฒนธรรมนั้น ได้ศึกษาจากงานประเพณี ที่สำคัญของอำเภอดอยสะเก็ด ได้จัดขึ้นทุก ๆ ปี และได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วน มีประชาชนมาร่วมงานจำนวนมาก ดังนี้

1. ประเพณีสืบสานตำนานไถลื้อ

ประเพณีสืบสานตำนานไถลื้อ เป็นประเพณีที่ทรงคุณค่า ที่ได้รับรวมมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไถลื้อที่บรรพบุรุษได้ส่งสมมาและลูกหลานได้สืบทอด เช่น การ จัดแสดง นิทรรศการมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมด้านสาขาศิลปการแสดง โดยการฟ้อนลื้อ การขับลื้อ การตีกลอง การฟ้อนดาบ การฟ้อนเจิง ด้านสาขาฝีมือดั้งเดิม ได้จัดแสดงสาธิตการทอผ้าไถลื้อ การจักสาน จัดแสดงวัสดุ อุปกรณ์ในการประกอบอาชีพของคนสมัยก่อน มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมสาขาวรรณกรรมพื้นบ้านก็จัด ในรูปแบบนิทรรศการ ประวัติศาสตร์ บอกเล่า ความเป็นมา วิถีชีวิต บทร้องขับลื้อ สำนวนสุภาพให้ ผู้ร่วมงานได้ชมและศึกษา สาขากีฬาภูมิปัญญาไทย จัดกิจกรรมการละเล่นพื้นบ้านเช่น เล่นไม้โก้งแก้ง เล่น เตียวก๊อบแก็บ เล่นสักกะแต๊ะ ซึ่งเป็นการละเล่นของเด็กในสมัยก่อน สาขาแนวปฏิบัติทางสังคม พิธีกรรมและ งานเทศกาล ในงานสืบสานตำนานไถลื้อ ก็จัดให้มีการมัดมือสู่วัย การกล่าวสวัสดีใช้ภาษาพูดไถลื้อ ใช้คำว่า “อยู่ดีกินหวาน” แทนคำว่าสวัสดีค่ะ, สวัสดีครับ เป็นต้น สาขาความรู้และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและ จักรวาล ก็จะนำองค์ความรู้ด้านอาหารที่เป็นอาหารของคนไถลื้อมาจัดแสดง และให้ผู้ร่วมงานได้ชิม เช่น น้ำปู น้ำผัก ข้าวแคบ ไข่ปาม ยาใบเมี่ยง แกงผักซ่าง โส้บ่าก้วยเตต ฯลฯ โดยได้จัดเวทีการถอดบทเรียน กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดงานสืบสานตำนานไถลื้อเมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2557 ขึ้นโดย ศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดงานสืบสานตำนานไถลื้อเนื่องจากกลุ่มคนไถลื้อที่อาศัยอยู่ใน อำเภอดอยสะเก็ดมีหลายหมู่บ้าน คือบ้านหลวงเหนือ ตำบลหลวงเหนือ บ้านหลวงใต้ บ้านป่าคา ตำบลเชิงดอย และบ้านโป่งกุ่ม ตำบลป่าเมี่ยง โดยการจัดงานสืบสานตำนานไถลื้อได้จัดมาถึงปัจจุบัน ปี 2557 เป็นครั้งที่ 15 โดยจะจัดขึ้นทุก ๆ ปี ช่วงเดือนเมษายน จัดครั้งแรกในปี พ.ศ. 2541 ที่บ้านหลวงใต้ หมู่ที่ 8 ตำบลเชิงดอย โดยมีพ่อหน้อยบุญ(นายสมบุญ สมิทธิ์), ดร.ศิริพร จินะนา(สล่าป็น), นายสุรพล สล่าป็น โดยได้แนวคิดมาจาก ดร.อนุสรณ์ คุณานุสรณ์ ผู้อำนวยการโรงพยาบาลแมคเคนเชียงใหม่ ในขณะนั้น ได้ให้แนวคิดและให้ทุน ทรัพย์ในการจัดงานสืบสานวัฒนธรรมไถลื้อ โดยดำเนินการเพื่อฟื้นฟูกิจกรรมที่แสดงตัวตนว่าเป็นไถลื้อ ได้ ปรึกษาคณะกรรมการวัดวังขี้สุทธาวาส และขณะนั้นก็ตั้งวงดนตรีพื้นเมือง โดยแสดงดนตรีพื้นเมืองสะล้อ ซอ ซึง โดยนำเสนอแสดงถึงวิถีชีวิตคนไถลื้อให้คนรุ่นหลังได้รู้ ได้เห็นเป็นการเดินทางใช้เกยวน ให้คนแก่ และเด็ก นั่งในรถบรรทุก คนหนุ่มสาวก็หาบสิ่งของ แบกหาม เดินทางอพยพ มีผู้เข้าร่วมงานประมาณ 50 คน

เดินขบวนจากปากซอยเข้าวัด แต่งกายชุดไทลื้อแค่ 12 คน และได้ศึกษาผ้าทอไทลื้อ เพื่อฟื้นฟูเสื้อผ้า จึงให้แม่บ้านรวมกลุ่มทอผ้าฝ้ายเพื่อตัดเย็บเป็นเสื้อผ้า ผู้หญิงจะสวมเสื้อปัดรัดรูปผ่าอก นุ่งผ้าซิ่น นิยมใช้สีครามหรือสีดำ ตรงสาบเสื้อจะขลิบด้วยแถบผ้าศรีต่าง ๆ ส่วนผู้ชายก็จะสวมเสื้อคล้ายเสื้อหม้อฮ่อมแขนยาวถึงข้อมือ มีขอบรอบคอเสื้อคล้ายเสื้อคอตั้ง กางเกงสะดอทั้งเสื้อและกางเกงย้อมด้วยสีคราม หรือสีดำ โปกศรีชะด้วยผ้าขาว หรือสีครีม

เริ่มแรกชาวบ้านจะไม่ค่อยให้ความร่วมมือ และเห็นว่าคณะผู้ที่ดำเนินงานมีอายุน้อย ผู้เฒ่า ผู้แก่ไม่ค่อยให้ความสนใจ จึงพยายามชี้แจงและทำความเข้าใจโดยเข้าไปช่วยเหลือเวลาที่ม้งงานเช่น งานขึ้นบ้านใหม่ งานแต่งงาน งานศพ เพื่อให้เขาเห็นใจก็จะเข้าไปช่วยงานและหาแนวร่วมพูดคุย ชักชวนให้ชาวบ้านเข้าร่วมกิจกรรมสืบสานตำนานไทลื้อ โดยในขณะนั้นมีการปรับปรุงวิหารวัดรังษีสฤทธาวาส และได้ประชุมชาวบ้านว่าจะวาดภาพเกี่ยวกับนิทานชาดก และได้เสนอให้วาดภาพเกี่ยวกับวิถีชีวิตไทลื้อแทนแต่คณะกรรมการวัดไม่อนุมัติ ต่อมาได้ก่อสร้างศาลาเอนกประสงค์ จึงได้วาดภาพวิถีชีวิตคนไทลื้อไว้ การหาแนวร่วมผู้เข้าร่วมกิจกรรมสืบสานตำนานไทลื้อ ใช้เวลาหลายปี และได้จัดงานสืบสานวัฒนธรรมไทลื้อมาทุกปี โดยครั้งที่ 2, 3 รวบรวมเงินจากชาวบ้านได้ประมาณ 5,000 บาท ในครั้งที่ 4 ดาบตำรวจประดิษฐ์ สอาดล้วน คนไทลื้อ ได้รับเลือกตั้งเป็นนายกเทศมนตรีตำบลดอยสะเก็ด ได้เข้าร่วมจัดงานจึงได้เชิญชวนชาวไทลื้อต่างจังหวัดเข้ามาร่วมงาน และได้นำไทลื้อในอำเภอดอยสะเก็ดเข้าร่วมงานที่จังหวัดอื่น ๆ จัดงานด้วย ตั้งแต่ครั้งที่ 5 เป็นต้นมาเทศบาลตำบลดอยสะเก็ดได้สนับสนุนงบประมาณในการจัดงานสืบสานวัฒนธรรมไทลื้อ และในครั้งที่ 6 มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชม ตั้งแต่ปี 2548 กางจัดงานครั้งที่ 8 องค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่สนับสนุนงบประมาณ 10,000 บาท และสนับสนุนงบประมาณมาโดยตลอด และในการจัดงานครั้งที่ 9 ปี 2549 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้ช่วยเหลือในการด้านการประชาสัมพันธ์ และได้เพิ่มการแสดงการอพยพของคนไทลื้อที่อพยพมาจากสิบสองปันนา โดยมีนักแสดง บิณฑิ์ บันลือฤทธิ์ ได้รับบทเป็นพระเจ้ากาวิละ โดยองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่เป็นผู้รับผิดชอบด้านค่าใช้จ่าย และเพิ่มกิจกรรมการสาธิตอาหารของคนไทลื้อ เช่นแกงผักเขียว น้ำพริกน้ำผัก แกงผักจ้อ แกงแค ตำบ่าหนูน ซึ่งมีคนไทลื้อ และคนชาติพันธุ์อื่นเข้ามาร่วมงานเป็นจำนวนมาก และการจัดงานสืบสานตำนานไทลื้อ ครั้งที่ 10 เป็นการแสดงถึงการอพยพ ตอน 2 องค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ได้สนับสนุนงบประมาณ เชิญนักแสดงนำหญิงขวัญ อุซามณีย์มีคนสนใจเข้าร่วมงานจำนวนมาก และต่อมาในการจัดครั้งที่ 11 ได้เพิ่มกิจกรรมการประกวดนางงามไทลื้อ โดยให้ไทลื้อแต่ละจังหวัดส่งตัวแทนสาวงามเข้าร่วมประกวด และในการจัดงานไทลื้อ ครั้งที่ 14 ปี พ.ศ.2556 ได้มีพี่น้องเดินทางจากสิบสองปันนามาแสดงแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม และในปี 2557 ครั้งที่ 15 ได้เปลี่ยนสถานที่ในการจัดงานจากวัดรังษีสฤทธาวาส บ้านหลวงใต้ หมู่ที่ 8 ตำบลเชิงดอย เป็นวัดศรีมุงเมือง บ้านลงเหนือ หมู่ที่ 5 ตำบลลงเหนือ ซึ่งได้เพิ่มกิจกรรมการสาธิตภูมิปัญญาชาวบ้าน เช่น การสานแห(อุปกรณ์หาปลาชนิดหนึ่ง) การเย็บผ้ากุ้นด้วยมือ หมอเมือง และ

มีการมัดมือสู่ขวัญจากผู้เฒ่า ผู้แก่ เป็นต้น จากการจัดงานสืบสานตำนานไทลื้อ เป็นการคิดจากชุมชนชาวไทลื้อ ที่ต้องการฟื้นฟูวัฒนธรรมพื้นถิ่นของตนเองที่จะหายไป บอกเล่าสู่ลูกหลาน ไม่ว่าจะป็นวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ประวัติศาสตร์ความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ การแต่งกายที่โดดเด่น ภาษาพูด ซึ่งล้วนแต่เป็นสิ่งที่ต้องอนุรักษ์ ส่งเสริมทั้งสิ้น ดังนั้น การที่จะดำรงรักษาวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น นั้นจะต้องมีผู้ที่สืบทอด เห็นถึงความสำคัญ จะเห็นถึงการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการจัดงานแต่ละครั้งปัจจัยที่ทำให้ประสบผลสำเร็จโดยแยกเป็นกลุ่ม ๆ มีดังนี้

1. กลุ่มผู้นำจะมีการประชุมก่อนงานเพื่อเตรียมงานตั้งแต่เดือน มกราคม เพื่อทบทวนจากการสรุปผลการจัดงาน และข้อเสนอแนะต่าง ๆ และร่วมกันวางแผนงาน การปฏิบัติงานว่าจะจัดในลักษณะอย่างไรให้สามารถสื่อถึงความเป็นคนไทลื้อให้มากที่สุด

2. กลุ่มประชาชน มีการมอบหมายหน้าที่ให้ชาวบ้านได้ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมสร้างสรรค์พัฒนา ทำงานแบบบูรณาการ สร้างเครือข่ายความร่วมมือ ขอความร่วมมือจากชาวบ้าน วางแผนการปฏิบัติงาน ทำให้ชุมชนเกิดความสามัคคี มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เนื่องจากทุกคนมีหน้าที่และมุ่งให้งานสำเร็จ ทำแล้วชาวบ้านเกิดความสุข ปลาบปลื้มจะสังเกตได้จากรอยยิ้มของคณะทำงาน

3. กลุ่มพ่อบ้าน แม่บ้าน แลผู้ที่ใส่ใจ สนใจและเห็นถึงความสำคัญของงาน เป็นกลุ่มใหญ่ที่เป็นกลไกในการขับเคลื่อนแต่ละกิจกรรม โดยจะจัดประชุมร่วมกับหน่วยงานราชการ เทศบาล และเสียสละเวลาในการดำเนินกิจกรรมให้เป็นตัวอย่าง ซึ่งเป็นทุนทางสังคมที่คนไทลื้อมีอยู่แล้ว มีผู้นำที่ดีและเสียสละ มีใจให้กับงาน มีบุคลิกการทำงานให้เกียรติ ให้ความสำคัญกับทีมงาน และมุ่งประสานความสามัคคีทุกภาคส่วนของชุมชน

4. กลุ่มอื่น ๆ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีส่วนร่วมในการช่วยประชาสัมพันธ์ โดยการประชาสัมพันธ์เสียงตามสาย การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สนับสนุนค่าป้ายประชาสัมพันธ์ ทางการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย บรรจุให้งานสืบสานตำนานไทลื้อไว้ในปฏิทินการท่องเที่ยว และได้เข้ามามีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์ การออกอากาศทางโทรทัศน์ รายการมองเมืองเหนือ ในการประชาสัมพันธ์ ทางหนังสือพิมพ์

5. หน่วยงานภาครัฐ การทำงานแบบบูรณาการ ทุกภาคส่วนให้ความร่วมมือ นอกจากชาวบ้าน แล้วมีหน่วยงานของรัฐ องค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ เทศบาลตำบลดอยสะเก็ด เทศบาลตำบลลวงเหนือ เทศบาลตำบลป่าเมี่ยง ได้ให้ความช่วยเหลืองบประมาณในการดำเนินงาน

6. กลุ่มเด็กและเยาวชน มีส่วนร่วมในการร่วมในการละเล่นพื้นบ้าน การฟ้อนต่าง ๆ การขับลื้อ การประกวดพูดภาษาไทลื้อ การเดินแฟชั่นโชว์ การเป็นพิธีกร ซึ่งในการแสดงต่าง ๆ จะต้องมีการฝึกซ้อม ครูภูมิปัญญาในหมู่บ้านก็จะนำเด็ก เยาวชนมาฝึกซ้อมในเวลากลางคืน หรือในวันหยุดก่อนวันงาน เป็นต้น

7. กลุ่มพระสงฆ์ เนื่องจากชาวไทลื้อ นิยมทำบุญและเคารพนับถือผ้าเหลือง(พระสงฆ์) หากพระสงฆ์ ขอความร่วมมืออะไรแล้วจะประสบผลสำเร็จ การจัดงานไทลื้อก็เช่นกัน พระสงฆ์ มีบทบาทในการที่จะขอความ

ร่วมมือจากประชาชนเข้ามาร่วมกิจกรรม โดยเฉพาะกิจกรรมในการทำพิธีบวงสรวงเทวดาอารักษ์ ในอยู่ในหมู่บ้าน ก็จะมีเจ้าภาพในการทำบุญสิ่งของที่จะต้องมาประกอบพิธี เช่น บายศรี พวงมาลัย ดอกไม้ ขนม ของหวาน ของคาว ผลไม้ เป็นต้น และการจัดงานจะใช้สถานที่ในวัด พระสงฆ์ก็จะร่วมมือในการทำความสะดวกเตรียมสถานที่ ร่วมกับประชาชนในหมู่บ้าน ร่วมกันพัฒนาวัด

ภาพที่ 133 ถอดบทเรียนประเพณีสืบสานตำนานไหล้อ 12 มิ.ย. 2557

2. ประเพณีแห่มนัสตราถวายเป็นศรัทธาโพธิ์

ประเพณีแห่มนัสตราถวายเป็นศรัทธาโพธิ์ เป็นประเพณีหนึ่งที่ประชาชนชาวอำเภออดอยสะแกต ทุกภาคส่วนได้เข้ามามีส่วนร่วมเป็นจำนวนมาก โดยจัดขึ้นในวันวิสาขบูชาเป็นประจำทุกปี และลักษณะของกิจกรรมมีหลากหลาย เช่น การจัดแสดงมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม สาขาศิลปะการแสดง เช่น การฟ้อนเล็บ กาฟ้อนเจิง การตีกลองมอชิง การตีกลองปู่จา การตีกลองสะบัดชัย การตีกลองทิงบ้อม การแห่ลูกแก้ว สาขางานช่างฝีมือดั้งเดิม ประชาชนจะจัดตกแต่งรถมนัสตราด้วยการทำบายศรี การร้อยพวงมาลัย การทำมณฑป จากการถอดบทเรียนงานประเพณีแห่มนัสตราถวายเป็นศรัทธาโพธิ์ เมื่อวันที่ 25 เมษายน 2557 ณ วัดพระธาตุดอยสะแกต โดยที่คณะสงฆ์วัดพระธาตุดอยสะแกต พิจารณาว่าวัดพระธาตุดอยสะแกต เป็นวัดประจำอำเภอ และเป็นທີ່ประดิษฐานพระเกศาธาตุของพระพุทธเจ้า และมีต้นศรัทธาโพธิ์ที่อัญเชิญมาจากประเทศอินเดีย โดยพระครูมงคลคีลวงค์ อดีตเจ้าคณะอำเภออดอยสะแกต ปัจจุบันมรณภาพ (พระเทพวิสุทธิคุณที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดเชียงใหม่ องค์ปัจจุบัน) และสมเด็จพระสังฆราชวาสนมหาเถระ วัดราชบพิธสถิตสีมาราม ทรงปลุกเมื่อวันเสาร์ที่ 19 ธันวาคม 2554 และต้นโพธิ์ศรีลังกา อัญเชิญมาโดยคุณพงษ์พันธ์ พรหมชาติ

แก้ว อติตอพุทธศรีลังกา ซึ่งสมเด็จพระสังฆราช อาสภัตทันตะเถระ จากประเทศศรีลังกาทรงปลูกเมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม 2559 จึงได้จัดพิธีถวายนมสตรตถวายตันศรีเมหาโพธิ์ ขึ้น โดยมีประวัติความเป็นมา ดังนี้

สมัยเมื่อประมาณ 218 – 222 ปี หลังจากที่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสด็จดับขันธปรินิพพานไปแล้ว พระเจ้าอโศกมหาราช ได้รับสถาปนาขึ้นครองราชย์แทนพระราชบิดา พระนามว่าพระเจ้าพินทุसार โดยได้รับการขนานนามว่า พระเจ้าธรรมมาศโคราช ซึ่งในขณะนั้น พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองในประเทศอินเดีย เนปาล อัฟกานิสถาน และแถบประเทศใกล้เคียงมาก จะเห็นได้จากศาสนสถานต่าง ๆ ทางพระพุทธศาสนามากมายในปัจจุบัน พระเจ้าอโศกมหาราชเป็นพระราชาองค์หนึ่งซึ่งอ้างตนเข้าถึงพระรัตนตรัย มีความเลื่อมใส ศรัทธาในพระพุทธศาสนา ทรงทำการบูชาพระพุทธศาสนา และพระภิกษุสงฆ์ ทรงสร้างศาสนสถานถวายไว้ในพระพุทธศาสนาอย่างมากมาย แม้แต่พระมณินทะเถระที่ได้นำพระพุทธศาสนาเข้ามาสู่ประเทศไทยเรา ก็เป็นพระโอรสของพระองค์ ซึ่งตันศรีเมหาโพธิ์ ซึ่งเป็นสถานที่ตรัสรู้ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระเจ้าอโศกมหาราชจะทรงยกย่องบูชาเป็นอย่างยิ่ง เพราะพระองค์ถือว่าเป็นสถานที่เกิดของพุทธะ เป็นที่เกิดของธรรมะ หรือประทีปธรรม เพราะเป็นที่ตรัสรู้พระสัมมาสัมโพธิญาณ พระองค์จึงทรงทำการสักการบูชาด้วยแก้ว แหวน เครื่องบรรณาการหลายอย่าง พร้อมทั้งได้ตั้งให้เสนาอำมาตย์คอยทำความสะอาดดูแลอยู่ตลอดเวลา คราใดเมื่อพระองค์ว่างจากพระราชภารกิจ ก็จะเสด็จมาประทับเจริญสมาธิภาวนา ณ ตันศรีเมหาโพธิ์ แม้จะไม่ได้ทรงเสด็จมาก็จะทรงประทับที่พระราชนิเวศน์ ประทับนั่งหันพระพักตร์มาทางตันศรีเมหาโพธิ์ เจริญสมาธิภาวนา เจริญพระราชศรัทธาอยู่อย่างนั้นมิได้ขาด เพราะพระองค์ทรงมีพระดำริว่า “แม้พระพุทธองค์ทรงเสด็จ ดับขันธปรินิพพานไปแล้ว ตันศรีเมหาโพธิ์ เป็นประดุจสิ่งแทนพระพุทธเจ้า เสมือนหนึ่งพระพุทธองค์ยังทรงพระชนม์อยู่” เมื่อพระเจ้าธรรมมาศโคราช ได้ทรงพระราชทานเครื่องรัตนมณีและสิ่งมีค่าบูชาตันศรีเมหาโพธิ์เป็นประจำอยู่เช่นนั้น พระอัครมเหสี พระนามว่า ดิษยรักษิตา จึงมีพระดำริว่า “พระราชทานทรงเป็นพระสวามีของเรา แต่ทรงพระราชทานสิ่งของอันมีค่าบูชาตันศรีเมหาโพธิ์” พระนางจึงนิกริษา อดทนอยู่ไม่ได้จึงทรงเรียกนางสนมมาเฝ้าแล้วให้ไปหานางแม่ตและบุคคลผู้เจริญงามจนมีฤทธิ์มาเฝ้า แล้วให้ทำลายตันโพธิ์ด้วยเวทย์มนต์ จนตันโพธิ์เหี่ยวเฉาใกล้จะตาย พวกอำมาตย์ได้เห็นตันโพธิ์เหี่ยวเฉา จึงได้นำความเข้ากราบบังคมทูล พระเจ้าธรรมมาศโคราช ทรงเสียพระทัยยิ่งนัก เพราะความเคารพ รักศรัทธาในพระรัตนตรัย และตันศรีเมหาโพธิ์ จึงทรงมีพระอาการประชวรลงกะทันหัน ไม่เสวยพระกระยาหาร จนพระวรกายอ่อนเพลีย ซุปผอม แม้ว่าพระนางดิษยรักษิตา จะทรงปลอบและทรงถวายการดูแลอย่างไร ก็ไม่อาจเปลี่ยนพระทัยของพระเจ้าธรรมมาศโคราชให้หาย และเลิกละจากการเคารพบูชาพระรัตนตรัย จนพระนางดิษยรักษิตา ดำริว่า “พระราชามั่นคงในพระรัตนตรัยและจะทรงเสียพระพลานามัยมากกว่านี้ ซึ่งจะไม่เป็นผลดีต่อบ้านเมืองเลย จึงได้เรียกนางสนมมาเฝ้าแล้วรับสั่งให้แม่ตว่าจะทำอย่างไรที่จะให้ตันศรีเมหาโพธิ์ฟื้นคืนโดยเร็ว นางแม่ตจึงถวายการแนะนำว่าให้ขุดรอบตันศรีเมหาโพธิ์แล้วนำนมสตรตถวายวันละ 1,000 ถึง พระนางจึงรับสั่งให้พวกเสนาอำมาตย์

ดำเนินการไม่นานนัก ต้นศรีมหาโพธิ์ก็ฟื้นมีใบสีเขียวดกสวยงามดังเดิม จึงนำความเข้าถวายบังคมแก่พระเจ้า
 ธรรมาสโกราช พระองค์ทรงทราบก็ทรงปีติสดชื่นหายจากการประชวรแล้วทรงสนานพระวรกายแล้วรับสั่งให้
 เสนาอำมาตย์ทำการบูชาต้นศรีมหาโพธิ์เฉลิมฉลองอย่างยิ่งใหญ่ ทรงอาราธนาพระสงฆ์มารับพระราชทานฉัน
 ภัตตราหาร แล้วทรงพระราชทานมสดีใส่โถเงิน โถทอง โถแก้วพลีก มารดถวายต้นศรีมหาโพธิ์ในวันคล้ายวัน
 ประสูติ ตรัสรู้ เสด็จดับขันธปรินิพพาน พร้อมทั้งได้ทรงบำเพ็ญมหาทานแก่พระอริยสงฆ์ คนยากจน นำศรัทธา
 พสกนิกรอ้าตนเข้าถึงพระรัตนตรัย คือพระพุทธเจ้า พระธรรมเจ้า พระสงฆ์เจ้า ตราบจนสิ้นพระชนมายุชัย
 ของพระองค์

ปัจจัยที่ทำให้ประเพณีแห่งมสดีต้นศรีมหาโพธิ์ ประสบความสำเร็จมีดังนี้

1. แรงศรัทธาและความเชื่อของชาวดอยสะเก็ดที่มีต่อพระพุทธประวัติ ซึ่งมีความเชื่อและ
 ศรัทธาจึงให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมและมีความภาคภูมิใจ จึงเป็นประเพณีแห่งเดียวในประเทศไทยที่ได้
 ร่วมกันรื้อฟื้นให้เยาวชนรุ่นหลังได้รู้จักและซึมซับในกิจกรรมที่เป็นพุทธบูชาให้คนทั่วไปได้รับรู้เรื่องราวตั้งแต่
 สมัยพุทธกาล

2. การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน โดยการทำงานได้รับความร่วมมือด้วยดี จากหน่วยงาน
 ราชการ รัฐวิสาหกิจ วัด โรงเรียน โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอดอยสะเก็ด และองค์การ
 บริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ ได้สนับสนุนงบประมาณและจัดรูปขบวนร่วมเป็นประจำทุกปี สื่อให้เห็นถึงความ
 สามัคคีในหมู่คณะ

3. การวางแผนการจัดประเพณีแต่ละครั้งจะกำหนดแผนปฏิบัติขึ้นมาแล้วกำหนดผู้รับผิดชอบ
 และประชุมร่วมกัน วิเคราะห์กิจกรรมโดยนำปัญหาของการจัดงานครั้งที่แล้วมาปรับปรุงแก้ไข และเสนอความ
 คิดเห็นร่วมกัน

4. การทำงานทุกคนทำอย่างมีความสุข เมื่อเข้าร่วมกิจกรรมแล้วมีความสุขที่ได้บุญจึงเกิด
 กระบวนการมีส่วนร่วม ร่วมแรง ร่วมใจ ในการทำงาน

5. เครือข่ายความร่วมมือ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง โดยจะต้อง
 ศึกษถึงหน่วยงาน สถาบันต่าง ๆ ที่มีอยู่ในอำเภอดอยสะเก็ดและนอกเขตอำเภอ ที่จะสามารถเข้ามาช่วยเหลือ
 การจัดงานประเพณี เช่น เครือข่ายความร่วมมือจากชาวบ้าน โดยให้พระสงฆ์เป็นหลักในการชักชวนให้
 ชาวบ้านเข้าร่วมกิจกรรม เครือข่ายจากผู้ประกอบการ เช่นบริษัท ห้างร้านต่าง ๆ ในการสนับสนุนอาหาร
 น้ำดื่มให้กับผู้ร่วมงาน เครือข่ายทางสื่อมวลชน ในการประชาสัมพันธ์ และการบันทึกภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว
 โดยทำเป็นพุทธบูชา เครือข่ายจากกลุ่มช่างฟ้อน เครือข่ายจากครุภูมิปัญญาด้านกลอง นำกลองมาตีเพื่อเป็น
 พุทธบูชา เครือข่ายจากสถานศึกษา ร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ฯลฯ

ภาพที่ 134 ถอดบทเรียนประเพณีแห่นมสตรดต้นศรีมหาโพธิ์ เมื่อวันที่ 25 มิถุนายน 2557

กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน สามารถสรุป โดยแยกออกเป็นกลุ่ม ๆ ดังนี้

1.กลุ่มพระสงฆ์ เริ่มตั้งแต่การวางแผนในการดำเนินงาน มีส่วนร่วมในการประชุมซึ่งวัดพระธาตุ ดอยสะเก็ด พระอารามหลวง เป็นวัดประจำอำเภอ จึงได้รับความร่วมมือจากเจ้าคณะตำบล และเจ้าอาวาส โดยพระสงฆ์จะมีบทบาทในการประชาสัมพันธ์ให้ชาวบ้านเข้ามาร่วมกิจกรรมเนื่องจากชาวบ้านมีความศรัทธา และมีความเชื่อในประเพณีและการจัดตกแต่งรถ ส่วนมากจะทำกันที่วัดและมาช่วยกันตกแต่งก่อนวันงานและร่วมเดินขบวน ร่วมประกอบพิธีทางศาสนา

2.กลุ่มผู้นำ เช่น ผู้นำท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกสภา ประธานกลุ่มต่าง ๆ ก็มีความสำคัญเช่นกันหากกลุ่มผู้นำไม่เห็นความสำคัญ หรือไม่ให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมเข้าร่วมงานประเพณีแห่นมสตรดต้นศรีมหาโพธิ์แล้ว ขบวนก็จะไม่สวย ซึ่งจะต้องเกี่ยวข้องกับงบประมาณในการดำเนินการ กลุ่มนี้จะเป็นผู้สนับสนุนทั้งในด้านงบประมาณ กำลังคน

3.กลุ่มประชาชน ประชาชนให้ความร่วมมือดีมาก โดยเข้าร่วมขบวนอย่างพร้อมเพรียง แต่งกายสวยงาม ทุกคนเข้ามาร่วมเพื่อคำว่า ทำบุญ ความเชื่อทางศาสนา เป็นสิ่งที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ และจัดรูปขบวน ที่สื่อให้เห็นถึงความสำคัญในวันวิสาขบูชา เครื่องราชสักการะต่าง ๆ ขบวนธง ตุง การละเล่น กลองต่าง ๆ การตกแต่งรถบุษบก โดยจะจัดเป็นรูปขบวนแต่ละตำบล มีการประกวดรูปขบวนซึ่งทางวัดพระธาตุดอยสะเก็ดได้รับพระราชทานน้ำสรง และผ้าไตร ถ้วยรางวัลในการประกวดขบวน จากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัววิราลงกรณ์บดินทรเทพยวรางกูร

4.กลุ่มหน่วยงานราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นกลุ่มที่สนับสนุนงบประมาณ และบุคลากรในการเป็นคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ ประสานงานในพื้นที่แต่ละตำบลในการจัดรูปขบวนโดยจัด

ประชุมกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน พระสงฆ์ สมาชิกสภา และกลุ่มแกนนำต่าง ๆ วางแผนในระดับตำบลเพื่อจัดรูปขบวน ตามที่คณะกรรมการจัดงานได้วางหลักเกณฑ์ไว้ และนำมวลชนเข้าร่วม ทำให้งานสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

5. กลุ่มเด็กและเยาวชน มีส่วนร่วมในการร่วมกิจกรรมการแสดงต่าง ๆ ร่วมเดินขบวน และงานบำเพ็ญ ประโยชน์ งานบริการต่าง ๆ เช่น แจกจ่ายน้ำดื่ม การบริการอาหาร

6. กลุ่มแม่บ้าน มีส่วนร่วมในการแสดงต่าง ๆ และการให้บริการด้านอาหารให้แก่ผู้มาร่วมงาน การจัด สถานที่และการต้อนรับ

7. กลุ่มรัฐวิสาหกิจ ห้างร้าน ธนาคาร มีส่วนร่วมในการให้บริการน้ำดื่ม อาหารสำหรับผู้ร่วมงาน

จากการศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนตามที่ได้ศึกษาทั้ง 2 โครงการที่จัดขึ้นนั้นประชาชนได้ มีโอกาสที่ได้จัดแสดงและนำมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของแต่ละตำบลที่มีความโดดเด่น ออกมาให้สังคม นักท่องเที่ยวได้สัมผัส และมีการเปิดเวทีในการจัดแสดงมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม หลาย ๆ สาขา จะเห็น ได้ว่าประชาชนให้ความร่วมมือ มีความรักความหวงแหน และอยากสืบทอมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของ ตนเอง

บทที่ 6

สรุปผลการศึกษา อภิปรายและข้อเสนอแนะ

โครงการวิจัย การเสริมพลังชุมชนทางวัฒนธรรม : กรณีศึกษาศูนย์วัฒนธรรมเฉลิมราช วัดพระธาตุดอยสะเก็ด พระอารามหลวง ได้ศึกษาความรู้สึกของประชาชนที่มีต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ที่ทรงมีพระเมตตาต่อชาวดอยสะเก็ด โดยมีโครงการพระราชดำริในพื้นที่หลายโครงการและมีการเสด็จพระราชดำเนินหลายครั้งและเป็นการจัดเก็บข้อมูลมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมดี ด้านวรรณกรรมพื้นบ้าน ประวัติศาสตร์บอกเล่า โดยมีเยาวชนเป็นกลไกมีการขับเคลื่อนและมีทีมวิจัยที่ร่วมการดำเนินการวิจัย โดยผ่านกระบวนการทำวิจัยแบบมีส่วนร่วม ซึ่งข้อมูลความรู้สึกของประชาชน “เสียงของประชาชนที่มีต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ” อาจยังไม่ครอบคลุม ทั้งนี้อำเภอเนื่องจากพื้นที่ในการวิจัยประชาชนชาวไทลื้อ ไทใหญ่ ไทอินเดียน ไทจีน ที่อาศัยอยู่บ้านเชิงดอย , บ้านหนองบัวและบ้านหนองบัวพัฒนา เนื่องจากระยะเวลาในการทำวิจัย โดยผู้วิจัยได้รวบรวมเป็นรายหมู่บ้านแต่ได้กำหนดกลุ่มเป้าหมายและได้ศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชน บ้านเชิงดอยหมู่ที่ 3 ตำบลเชิงดอย , บ้านปทุมนิเวศหมู่ที่ 12 และบ้านหนองบัวพัฒนา หมู่ที่ 13 ตำบลเชิงดอย เนื่องจากว่าหมู่บ้านดังกล่าวเดิมนั้นเป็นหมู่บ้านเดียวกันต่อมามีประชากรเพิ่มขึ้นจึงได้แยกหมู่บ้านออก และเป็นพื้นที่ตั้งของศูนย์วัฒนธรรมเฉลิมราช วัดพระธาตุดอยสะเก็ด ซึ่งคนในบ้านเชิงดอยนั้น มีหลากหลายกลุ่มชาติพันธุ์ จึงมีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ประเพณี และได้ร่วมกันสืบสานรักษาไว้ซึ่งอัตลักษณ์ ของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ได้อย่างเข้มแข็งและต่อเนื่อง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาการเสริมพลังชุมชนทางวัฒนธรรม โดยการจัดเก็บข้อมูลพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ในพื้นที่อำเภอดอยสะเก็ด และการจัดเก็บมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาวดอยสะเก็ด สาขาวรรณกรรมพื้นบ้าน ประวัติศาสตร์บอกเล่า โดยมีเยาวชนเป็นกลไกในการขับเคลื่อน
 2. เพื่อศึกษากระบวนการเพิ่มเวทีทางวัฒนธรรมแก่ประชาชนในการเลือกสรร มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่ตนเองรักภาคภูมิใจและอยากอนุรักษ์ สืบสาน ปกป้อง ค้ำครอง ด้วยตนเอง
- โดยการวิจัยการเสริมพลังชุมชนทางวัฒนธรรมครั้งนี้ใช้กระบวนการศึกษาแบบมีส่วนร่วมระหว่างนักวิจัย ทีมวิจัย พระสงฆ์ ครูในชุมชน เยาวชนอาสาสมัคร และชาวบ้านได้ร่วมกันพัฒนาความรู้ด้านการวิจัยแบบมีส่วนร่วม และร่วมกันวางแผนวิจัย ตลอดจนดำเนินการวิจัย โดยมีขั้นตอนตั้งแต่การสอบถามประชาชน หน่วยงานราชการต่าง ๆ และชุมชน เพื่อให้ นักวิจัยชุมชนเข้ามาร่วมวิจัยและเปิดประชุมเวทีชี้แจง

โครงการเพื่อสร้างความเข้าใจและการบอกกล่าวในการทำการวิจัยให้กับชุมชนได้รับทราบ และได้มีการประชุม ทีมวิจัยหลายต่อหลายครั้ง ทั้งนี้เพื่อให้ทีมวิจัยได้รับความรู้ ความเข้าใจในงานวิจัยถึงวัตถุประสงค์ขั้นตอนการ ดำเนินการวิจัยอย่างลึกซึ้ง ทั้งนี้เพื่อจะได้ลงพื้นที่ปฏิบัติจริงให้สามารถได้ข้อมูลอย่างละเอียด การตรวจสอบ ข้อมูลกับชุมชน

กระบวนการดังกล่าวเป็นการพัฒนาความรู้ให้กับทีมวิจัยเป็นอย่างมาก และได้ทราบแนวทาง ในการเสริมพลังชุมชนทางวัฒนธรรมโดยมีเยาวชนเป็นกลไกในการขับเคลื่อน เพื่อให้ประชาชนชาวดอยสะเก็ด สำนึกในพระมหากรุณาธิคุณต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ก็คือการพูดคุย สัมภาษณ์ แลกเปลี่ยนความ คิดเห็นการจดบันทึก ความรู้สึก หรือเสียงของประชาชน ที่มีต่อพระองค์ท่าน เป็นการกระตุ้นให้เกิดความ สำนึกและถ่ายทอดออกมาเป็นลายลักษณ์อักษร บันทึกไว้ให้ผู้อื่นได้รับรู้และชุมชนเกิดความรัก ความ ภาควุมิใจในชาติพันธุ์ ของตนเองและยินดีที่จะถ่ายทอดความเป็นเอกลักษณ์ และอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ให้กับ ลูกหลานและประชาชนได้ทราบ โดยรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมต่าง ๆ และเห็นคุณค่าของตนเองและร่วมกัน ถ่ายทอด สืบทอด มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ผลจากการศึกษานอกจากได้ประวัติศาสตร์ของชุมชนแล้ว ยังทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์

อภิปรายผลการรายงานการวิจัยและสรุปข้อค้นพบจากการวิจัย

จากวัตถุประสงค์ของการวิจัยในการศึกษาการเสริมพลังชุมชนทางวัฒนธรรม โดยการจัดเก็บ ข้อมูลพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ในพื้นที่อำเภอดอยสะเก็ด และการจัดเก็บมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาวดอยสะเก็ด สาขาวรรณกรรมพื้นบ้าน ประวัติศาสตร์ บอกเล่า โดยมีเยาวชนเป็นกลไกในการขับเคลื่อน นั้นไม่สามารถทำงานวิจัยได้ตามกำหนดระยะเวลา เป้าหมายสืบเนื่องมาจากข้อจำกัดของเยาวชนที่เข้าร่วมวิจัย มีเวลาว่างไม่ตรงกันทำให้รวมตัวกันได้ยาก ทีม วิจัยจึงได้ให้กลุ่มผู้สูงอายุเข้ามาเสริมในการทำการวิจัย ซึ่งกลุ่มนี้จะมีความพร้อมมากกว่า ซึ่งได้ข้อมูลในพระ ราชกรณียกิจ ความรู้สึกของประชาชนที่มีต่อพระองค์ท่าน ซึ่งจะจารึกในความทรงจำ ภาควุมิใจที่ได้เกิดใน รัชกาลที่ 9 และจากการศึกษากระบวนการเพิ่มเวทีทางวัฒนธรรมแก่ประชาชนในการเลือกสรร มรดกภูมิ ปัญญาทางวัฒนธรรมที่ตนเองรักภาควุมิใจและอยากอนุรักษ์ สืบสาน ปกป้อง คุ้มครอง ด้วยตนเอง นั้นนับว่า เป็นสิ่งที่จะต้องทำอย่างต่อเนื่องผลที่ได้รับเกิดพลังชุมชนทางวัฒนธรรม คือทุกคนมีความกระตือรือร้นที่จะ เข้าร่วมกิจกรรม เกิดความรักความสามัคคีขึ้นในหมู่คณะ มีความผูกพัน เกิดความรักความหวงแหนและ ต้องการที่จะอนุรักษ์ สืบสาน ปกป้อง และต่อยอด สร้างสรรค์ มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมให้ก่อเกิดเป็น รายได้ โดยได้รับความร่วมมือการจัดกิจกรรมแต่ละครั้งเป็นอย่างดี การเพิ่มเวทีทางวัฒนธรรม เป็นการ ส่งเสริมให้คนที่เป็นครูภูมิปัญญารู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบมีส่วนร่วม นักวิจัยชุมชนที่ไม่เคยทำงานวิจัยก็มีความรู้ในด้านการวิจัยแบบมีส่วนร่วมเพิ่มมากขึ้นจากเดิมต้องนั่งคุยกันหลายครั้งกว่าจะเข้าใจตรงกัน ส่วนของอาจารย์และทีมวิจัยจะมีประสบการณ์ในงานวิจัยเชิงปริมาณ ไม่มีประสบการณ์ในการวิจัยเชิงคุณภาพ จึงต้องใช้เวลาในการปรับความรู้ ความเข้าใจถึงการวิจัยแบบมีส่วนร่วม กระบวนการในการวิจัยอย่างละเอียด เป็นการศึกษาไปพร้อม ๆ กันกับเด็กและเยาวชนอาสาสมัคร ซึ่งทีมวิจัยเองจะต้องเป็นพี่เลี้ยงและผู้ร่วมวิจัยในชุมชนด้วย จึงต้องพยายามให้สามารถอธิบายให้เขาชนได้

ขั้นตอนการวิจัยส่วนมากจะเป็นการเปิดเวทีในการเปิดให้คนเข้ามามีส่วนร่วมซึ่งเป็นแนวทางที่จะกระตุ้นให้ประชาชนสนใจและอยากมีส่วนร่วมในงานวิจัย โดยทำการเปิดเวทีหลายครั้งและการประชาสัมพันธ์ เชิญชวน บอกกล่าว ทำความเข้าใจก็เป็นสิ่งที่ยากที่ทีมวิจัยจะต้องตอบให้ได้ว่าถ้าเข้ามามีส่วนร่วมแล้วจะได้รับประโยชน์อย่างไร จึงได้ระดมความคิด จะใช้วิธีไหน โดยการตั้งคำถามแยกเป็นแต่ละกลุ่มว่าทำอะไร ที่ไหน เมื่อไหร่ ทำอย่างไร ทำไม่ถึงต้องวิจัย ทำแล้วได้ประโยชน์ต่อตัวเองอย่างไร หรือส่วนรวมได้ประโยชน์อย่างไร และแต่ละกลุ่มสามารถจะช่วยงานวิจัยได้อย่างไร โดยระดมความคิดออกมาให้อยู่ในแบบแจ้งความประสงค์ที่จะมีส่วนร่วมในงานวิจัยครั้งนี้ เช่นร่วมเป็นทีมวิจัย , คำนว้าเอกสารหลักฐานต่างๆ , มีภาพ รูปภาพทางประวัติศาสตร์ เอกสาร โบราณวัตถุ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย ฯลฯ , ร่วมเปิดเวทีชุมชน , เป็นผู้ให้ข้อมูล/ให้คำแนะนำ , สนับสนุนสถานที่ในการเปิดเวที , ต่อยอดกิจกรรมในการสร้างแกนนำเยาวชนในพื้นที่ , ดำเนินการจัดเก็บข้อมูลในพื้นที่ต่อตามกระบวนการวิจัย/ กลุ่มผู้บริหารสถานศึกษา ครู และอาจารย์ และสถานที่ , ให้การอนุเคราะห์ ครู อาจารย์ บุคลากร ที่มีความรู้ ความเข้าใจ ร่วมทีมวิจัย (ร่วมทุกกิจกรรมตามระยะเวลาที่กำหนด) , ให้การอนุเคราะห์นักเรียน ที่มีความสนใจร่วมเป็นเยาวชนอาสาสมัคร / กลุ่มพระสงฆ์ ให้การอนุเคราะห์ พระเณรในวัดเข้ามาร่วมทีมวิจัย (ร่วมทุกกิจกรรมตามระยะเวลาที่กำหนด) ให้การอนุเคราะห์ผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจ ร่วมทีมวิจัย (ทบทวนวรรณกรรม) , ให้ข้อมูล หลักฐานรูปภาพทางประวัติศาสตร์ , ถอดปั๊บสาหรือหนังสือจากภาษาล้านนา เป็นภาษาไทย เป็นต้น

วิธีการดำเนินการวิจัย

ในการวิจัย ทีมวิจัยร่วมกันทบทวนวรรณกรรมค้นคว้าข้อมูลที่มีเอกสาร ประวัติ และได้เปิดเวทีชี้แจงโครงการในการหาทีมวิจัยเพิ่มเติม เวทีในการพัฒนานักวิจัย เช่น การประชุม เสวนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การประชุมย่อยในการวิเคราะห์ข้อมูล การนำเสนอข้อมูลต่อที่ประชุม การเปิดเวทีตรวจสอบข้อมูล เวทีการนำเสนอผลงาน เวทีเสริมความเข้มแข็งการนำเสนอผลงานวิจัย

ซึ่งจากการจัดเวทีดังกล่าว ทำให้ทีมงานวิจัยที่ประกอบไปด้วย พระสงฆ์ อาจารย์ บุคคลจากหน่วยงานต่าง ๆ และนักเรียนนักศึกษา ได้มีโอกาสได้ศึกษาเรียนรู้ถึงกระบวนการในการจัดกิจกรรม วิธีการดำเนินการวิจัย ได้ฝึกปฏิบัติจริงในกิจกรรมเป็นการพัฒนาความรู้ความสามารถ ดึงศักยภาพของทีมงานออกมา เช่น ในงานที่มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ได้เรียนรู้ซึ่งกันและกัน จึงทำให้การทำงานร่วมกันมีประสิทธิภาพ โดยงานวิจัยครั้งนี้ จะเห็นถึงกระบวนการการมีส่วนร่วมของทีมนักวิจัยที่มีระยะเวลาเป็นตัวกำหนด กำหนดเวลาไว้ให้ทำกิจกรรมร่วมกัน เป็นการสร้างความตระหนัก ความรับผิดชอบในงานให้แก่นักวิจัย ซึ่งได้มีโอกาสฝึกคิด วิเคราะห์และแก้ไขปัญหา ทำให้ทีมนักวิจัยได้เรียนรู้เทคนิคในการจัดเวทีระดับต่าง ๆ

สรุปผลการวิจัย

การเสริมพลังชุมชนทางวัฒนธรรม โดยมีเยาวชนเป็นกลไกในการขับเคลื่อนนั้น ทำให้ประชาชนชาวดอยสะเก็ดเกิดศรัทธาในพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้อย่างแท้จริง เมื่อได้มีการสัมภาษณ์จะเห็นได้ จากการเล่าเรื่องราวของผู้เฒ่าผู้แก่เล่าเรื่องราวอย่างมีความสุขและมีความรู้สึกปลื้มปิติ ที่มีโอกาสได้เข้าเฝ้าพระบารมีพระองค์ท่าน และมีความรู้สึกสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ เนื่องจากมีผลงานที่ปรากฏเด่นชัด เช่น ประชาชนรอบศูนย์การศึกษาพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริก็จะประกอบอาชีพตามแนวทางที่ทางศูนย์ฯ ได้ส่งเสริมทำแล้วมีรายได้ , เกิดแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงขึ้นในชุมชนหลายแห่ง , น้ำที่เคยท่วมก็ไม่ท่วมซึ่งเมื่อก่อนบริเวณที่ทำการไปรษณีย์น้ำจะท่วมปัจจุบันไม่มีแล้วและในการจัดนิทรรศการ “ปวงข้าพระบาทคนดอยสะเก็ดสุดซาบซึ้ง” มีคนมาชมมากมายและบางคนที่อยู่ในเหตุการณ์แต่ไม่ได้ไปสัมภาษณ์พอเฒ่า แม่เฒ่าก็จะยื่นเล่าถึงบรรยากาศ ณ ขณะนั้นให้คนอื่นฟัง ซึ่งน่าจะจัดขึ้นในหลายๆพื้นที่ทั่วอำเภอดอยสะเก็ด ให้เสียงของคนดอยสะเก็ดได้แสดงความรู้สึกอย่างทั่วถึงและนำไปประชาสัมพันธ์ให้คนอื่นได้รับรู้ นอกจากนั้นยังทำให้ชุมชนเกิดความรักและความภาคภูมิใจที่จะปกป้องคุ้มครองสืบทอดและต่อยอดคุณค่าของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม เมื่อมีสิ่งเร้าก็จะได้รับสิ่งที่ตอบสนองทีมนักวิจัยได้สำรวจ และเปิดเวทีต่างๆหลายครั้ง ทำให้ชุมชนเกิดความตื่นตัว ที่จะลุกขึ้นมาทำกิจกรรมที่บ่งบอกถึงอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ของตนเอง ให้คงอยู่สืบไปและเต็มใจที่จะถ่ายทอดให้คนอื่นได้รับรู้เกิดความรักและความภาคภูมิใจในชาติพันธุ์ของตนเอง และพยายามนำสิ่งที่แสดงถึงมรดกภูมิปัญญาวัฒนธรรมของตนเองให้คงอยู่สืบไปและเต็มใจที่จะถ่ายทอดให้ลูกหลานผู้ที่สนใจได้ฝึกฝน และเรียนรู้ผู้เฒ่าผู้แก่มีความภาคภูมิใจที่ได้เล่าให้ลูกหลานฟัง ว่าเมื่อก่อนเป็นอย่างไร จากที่ไม่เคยมีใครให้ความสนใจและดีใจที่ได้บันทึกเรื่องราว ให้ความร่วมมือแก่ทีมนักวิจัยเป็นอย่างดีและมีความสนใจลุกขึ้นมาทำกิจกรรม เช่นกลุ่มไทอินเดีย เข้าร่วมกิจกรรมงานชะปะของดีดอยสะเก็ด , คนไทเงี้ยวจัดงานแห่ลูกแก้วแห่สิ่งโตพ้อนนกร่วมงานปอยหลวง คนไทยวน แม่งานตั้งกลุ่มฝึกฟองเล็บ เป็นต้น ดังนั้นกระบวนการในการเสริมพลังชุมชนทางวัฒนธรรมต้องกระตุ้นให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมและตระหนักถึงมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม จากการทำวิจัยการเสริมพลังชุมชนทางวัฒนธรรม สาขาวรรณกรรมพื้นบ้านประวัติศาสตร์บอกเล่า ประวัติศาสตร์ชุมชนบ้านเชิงดอย นอกจากได้ประวัติศาสตร์

ชุมชนแล้วยังได้มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมตัวอื่นๆ เช่น น้ำพริกคั่วทรายของชาวไทเงี้ยว , วัฒนธรรมการแต่งกายของชาวไทลื้อ , วัฒนธรรมความเชื่อของคนไทลื้อ เป็นต้น

กระบวนการวิจัย

จากกระบวนการวิจัยที่ดำเนินการเป็นการพัฒนาคน พัฒนาคู่มือวิจัย พัฒนาเด็กและเยาวชน ได้เรียนรู้ชุมชนของตนเอง ได้รู้จักชุมชนมากขึ้น ได้ฝึกสัมภาษณ์ บันทึก วิเคราะห์ ข้อมูล นำเสนอข้อมูล กล้าแสดงออก เกิดความรักในชุมชน ซึ่งเป็นสิ่งที่ดีที่ป้องกันไม่ให้เกิดไปสนใจวัฒนธรรมชาติอื่น พัฒนาคู่มือในชุมชนให้เกิดความรู้ใหม่ เกิดความเข้าใจในการทำวิจัยแบบมีส่วนร่วม เกิดการแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน และได้ทราบประวัติศาสตร์และชุมชน เป็นการขยายความร่วมมือของชุมชน และเกิดความตระหนักรักถิ่นฐาน ภูมิใจในกลุ่มชาติพันธุ์ของตนเอง ซึ่งนอกจากที่จะได้ประวัติศาสตร์ชุมชนแล้วยังได้ข้อมูลเกี่ยวกับมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมอื่น ๆ เพื่อบันทึก เก็บไว้ และสืบทอด รักษาให้คงอยู่ไม่ให้สูญหาย เช่น ความเชื่อ อาหาร เช่น น้ำพริกคั่วทรายของคนไทเงี้ยว การแต่งกาย และกิจกรรมการวิจัยสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน มีการพูดคุยแลกเปลี่ยน รู้จักตนเองมากขึ้น เกิดความภาคภูมิใจในตนเอง

ข้อเสนอแนะ

1. เป็นการกระตุ้นให้นำเอกลักษณ์ อัตลักษณ์ของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์มาเผยแพร่
2. เด็กได้เรียนรู้จากการอ่าน ได้คิดในการวางแผนได้ฝึกแก้ปัญหา
3. เห็นควรนำกระบวนการวิจัยไปใช้ในหมู่บ้านอื่น ๆ ต่อไป
4. ทีมวิจัยสร้างองค์ความรู้ได้เขียนประวัติศาสตร์ชุมชนขึ้นมาเพื่อเผยแพร่
5. การถอดบทเรียนเป็นการนำกิจกรรมมาวิเคราะห์เพื่อวางแผนในการแก้ไขปัญหา ปรับปรุง เพื่อให้การดำเนินการครั้งต่อไปดีขึ้นกว่าเดิม
6. เวลาทีมวิจัยไม่ค่อยตรงกัน ซึ่งทำให้ใช้เวลาในการวิจัยนานกว่าเดิม

บรรณานุกรม

- KulwadeeCharoensriและคณะCultural EmpoewrmentProgramer for Bang Lamphoo
Locahity , UNESCO,2004 (Mimeograph)
- คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ . ความหมายและขอบข่ายวัฒนธรรม . กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา
ลาดพร้าว ; 2535.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. วัฒนธรรมไทยกับขบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคม. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ; 2534.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา และพรพิไล เลิศวิชา.วัฒนธรรมหมู่บ้านไทย. กรุงเทพมหานคร : สถาบันพัฒนาชนบท
มูลนิธิหมู่บ้าน ; 2537.
- ทวีข จตุรฤถฤกษ์. พิธีกรรมเพื่อสืบทอดความเป็นชาติพันธุ์ของชาวเขายากจน:กรณีศึกษาการ
ปรับตัวทางวัฒนธรรมของชาวเขาเผ่าลีซอในจังหวัดเชียงใหม่. บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่;2538.
- นิรันดร์ จงวุฒิเวศน์. นโยบายและวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในยุทธศาสตร์การพัฒนาปัจจุบัน.
กรุงเทพมหานคร : ศักดิ์โสภารการพิมพ์ ; 2531.
- บัณฑิต อ่อนคำ. การระดมความคิดเห็นและข้อเสนอต่อปัญหาแนวทางวิธีเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
การวิจัยเพื่อการพัฒนาประสบการณ์จากภาคสนาม. กรุงเทพมหานคร : สถาบันวิจัยสังคม
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ; 2533.
- พวงทอง โยธาใหญ่. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดแผนพัฒนา : กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วน
ตำบลในจังหวัดเชียงใหม่. บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ; 2545.
- ไพศาล สุกใส , พลพล สุกใส , ธนพล สุกใส . ประวัติวัดศรีมุงเมือง . เชียงใหม่ : โรงพิมพ์วรลักษณ์การ
พิมพ์ ; 2551.
- ยงยุทธ ชูแว่น. ความสำคัญและขอบเขตของประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในปัจจุบัน . ม.ป.พ. ; 2545
- เรณู อรรฐาเมศร์. โครงการยววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นภาคเหนือ. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ;
2553.
- ลีลาภรณ์ บัวสาย. พลังท้องถิ่น : บทสังเคราะห์งานวิจัยด้านชุมชน. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุน
สนับสนุนการวิจัย ; 2547.

สุวรรณย์ พิณตานนท์. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งขององค์การบริหารส่วนตำบล. สำนักพัฒนาและส่งเสริมการบริหารงานท้องถิ่น กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น . กระทรวงมหาดไทย . กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อสาารักษาดินแดน ; 2546

เสน่ห์ จั๊ยโต. องค์การสมัยใหม่. นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ; 2448

อเนก นาคะบุตร. คนกับดิน น้ำ ป่า : จุดเปลี่ยนแห่งความคิด . กรุงเทพมหานคร : สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา ; 2536

อเนก นาวิกมูล.ตลาดสามชุก . วารสารสารคดี 12 ,211 (กันยายน 2545)

อคิณรพีพัฒน์ , ม.ร.ว. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนา สภาพสังคมและวัฒนธรรมไทย การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา . กรุงเทพมหานคร : ศักดิ์โศภาการพิมพ์ ; 2527

ภาคผนวก ก
รายชื่อผู้ให้ข้อมูล

1. นายเขาวน อารมณ์พรรณ อายุ 87 ปี บ้านเลขที่ 56 หมู่ที่ 3 ต.เชิงดอย อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
2. นายมัน สุปานนท์ อายุ 85 ปี บ้านเลขที่ 271 หมู่ที่ 3 ต.เชิงดอย อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
3. นางศรีอ่อน สุธรรมมา อายุ 81 ปี บ้านเลขที่ 267 หมู่ที่ 3 ต.เชิงดอย อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
4. นายทอง ลือภา อายุ 81 ปี บ้านเลขที่ 266 หมู่ที่ 3 ต.เชิงดอย อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
5. นางแสงจันทร์ สมรูป อายุ 63 ปี บ้านเลขที่ 65/2 หมู่ที่ 4 ต.เชิงดอย อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
6. นางสมถวิล เจริญทรัพย์ อายุ 69 ปี บ้านเลขที่ 36 หมู่ที่ 3 ต.เชิงดอย อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
7. นางสมศรี ลือภา อายุ 75 ปี บ้านเลขที่ 276 หมู่ที่ 3 ต.เชิงดอย อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
8. นางบุญศรี สายใจดี อายุ 74 ปี บ้านเลขที่ 44/1 หมู่ที่ 4 ต.เชิงดอย อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
9. นางอนงค์ สุขไพร อายุ 25 ปี บ้านเลขที่ 64 หมู่ที่ 3 ต.เชิงดอย อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
10. นางปราณี ท้าววังหน้า อายุ 58 ปี บ้านเลขที่ 307/1 หมู่ที่ 3 ต.เชิงดอย อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
11. นางติมมา สิทธิปราณี อายุ 82 ปี บ้านเลขที่ 274/2 หมู่ที่ 3 ต.เชิงดอย อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
12. นางจินตนา ชันมอญ อายุ 58 ปี บ้านเลขที่ 2/1 หมู่ที่ 12 ต.เชิงดอย อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
13. นางทองเย็น สารอินทร์ อายุ 71 ปี บ้านเลขที่ 467 หมู่ที่ 3 ต.เชิงดอย อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
14. นายสุรศักดิ์ โอสภิตพร อายุ 57 ปี บ้านเลขที่ 342/2 หมู่ที่ 3 ต.เชิงดอย อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
15. นายธวัชชัย สุษะเขียว อายุ 65 ปี บ้านเลขที่ 48/1 หมู่ที่ 3 ต.เชิงดอย อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
16. นางวิฑูรย์ ชมพูนาม อายุ 77 ปี บ้านเลขที่ 247/3 หมู่ที่ 3 ต.เชิงดอย อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
17. นายพล ไทยสวัสดิ์ อายุ 84 ปี บ้านเลขที่ 140/1 ถ.บำรุงราษฎร์ ต.วัดเกต อ.เมือง จ.เชียงใหม่
18. นายอดิศักดิ์ สิทธิวางกูร อายุ 70 ปี บ้านเลขที่ 289 ถ.ทุ่งโฮเทล อ.เมือง จ.เชียงใหม่
19. นายพรมมา ไชยยา อายุ 75 ปี บ้านเลขที่ 12/1 หมู่ที่ 12 ต.เชิงดอย อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
20. นายแสง พรหมพิจารณ์ อายุ 79 ปี บ้านเลขที่ 17 หมู่ที่ 12 ต.เชิงดอย อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
21. นางจิตภา ชัยวุฒิ อายุ 61 ปี บ้านเลขที่ 196 หมู่ที่ 12 ต.เชิงดอย อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
22. นางจันทร์ดี อินทนาม อายุ 77 ปี บ้านเลขที่ 87 หมู่ที่ 13 ต.เชิงดอย อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
23. นายสมบูรณ์ สมโพธิ์ อายุ 58 ปี บ้านเลขที่ 59 หมู่ที่ 8 ต.เชิงดอย อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
24. นายบุญมี สล่าป็น อายุ 76 ปี บ้านเลขที่ 8 หมู่ที่ 8 ต.เชิงดอย อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
25. พ่อหมี สอาดล้วน อายุ 77 ปี บ้านเลขที่ 102/1 หมู่ที่ 8 ต.เชิงดอย อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
26. นางพร สะอาดล้วน อายุ 82 ปี บ้านเลขที่ 11 หมู่ที่ 8 ต.เชิงดอย อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่

27. นายสมชัย สงวน อายุ 65 ปี บ้านเลขที่ 59/1 หมู่ที่ 8 ต.เชิงดอย อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
28. นายนิพนธ์ สมร อายุ 79 ปี บ้านเลขที่ 38 หมู่ที่ 8 ต.เชิงดอย อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
33. นายบุญภักดิ์ สมร อายุ 74 ปี บ้านเลขที่ 47 หมู่ที่ 8 ต.เชิงดอย อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
34. นางพรรษา บัวมะลิ อายุ 53 ปี บ้านเลขที่ 14 หมู่ที่ 4 ต.ลวงเหนือ อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
35. นางจันทร์พอง บัวไพจิตร อายุ 85 ปี บ้านเลขที่ 82/1 หมู่ที่ 4 ต.ลวงเหนือ อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
36. นางจันทร์เที่ยง บุตรแก้ว อายุ 86 ปี บ้านเลขที่ 110 หมู่ที่ 5 ต.ลวงเหนือ อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
37. นางคำอวน บุญโคตร อายุ 94 ปี บ้านเลขที่ 96 หมู่ที่ 5 ต.ลวงเหนือ อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
38. นางศรีมา บุญลา อายุ 79 ปี บ้านเลขที่ 99 หมู่ที่ 4 ต.ลวงเหนือ อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
39. นายบุญเลิศ บัวปาย อายุ 82 ปี บ้านเลขที่ 15 หมู่ที่ 5 ต.ลวงเหนือ อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
40. นายอำนาจ กาวิชัย อายุ 80 ปี บ้านเลขที่ 19 หมู่ที่ 5 ต.ลวงเหนือ อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
41. นายวิโรจน์ เจริญทรัพย์ อายุ 77 ปี บ้านเลขที่ 3/1 หมู่ที่ 4 ต.ป่าเมี่ยง อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
42. นายเมืองใจ อินทร์แสง อายุ 90 ปี บ้านเลขที่ 9 หมู่ที่ 4 ต.ป่าเมี่ยง อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
43. นางศรีพรรณ อินทร์แสง อายุ 64 ปี บ้านเลขที่ 9 หมู่ที่ 4 ต.ป่าเมี่ยง อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
44. นายสิงโต สารินทร์ อายุ 69 ปี บ้านเลขที่ 127 หมู่ที่ 12 ต.เชิงดอย อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
45. นายบุญยีน ทิพย์จักร อายุ 67 ปี บ้านเลขที่ 54 หมู่ที่ 12 ต.เชิงดอย อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
46. นายเสงี่ยม ชุ่ยอาภัย อายุ 61 ปี บ้านเลขที่ 106 หมู่ที่ 12 ต.เชิงดอย อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
45. นางทองอินทร์ สุริโยตร อายุ 80 ปี บ้านเลขที่ 452 หมู่ที่ 12 ต.เชิงดอย อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
46. นางสมศรี สารินทร์ อายุ 64 ปี บ้านเลขที่ 127 หมู่ที่ 12 ต.เชิงดอย อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
47. นายดวงแสง สุนทรแก้ว อายุ 59 ปี บ้านเลขที่ 88 หมู่ที่ 4 ต.เชิงดอย อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
48. นายดำคำ สุรเดช อายุ 77 ปี บ้านเลขที่ 90 หมู่ที่ 4 ต.เชิงดอย อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
49. นายแสง ชูระเสรีจ อายุ 80 ปี บ้านเลขที่ 99/1 หมู่ที่ 4 ต.เชิงดอย อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
50. นายแสวง เสียงสนั่น อายุ 61 ปี บ้านเลขที่ 73/2 หมู่ที่ 4 ต.เชิงดอย อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
51. นางอินแก้ว ชัยศรี อายุ 76 ปี บ้านเลขที่ 274/1 หมู่ที่ 3 ต.เชิงดอย อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
52. นายสม ไชยมหา อายุ 77 ปี บ้านเลขที่ 39 หมู่ที่ 3 ต.เทพเสด็จ อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
53. นายวีระชาติ พاجرทิศ อายุ 65 ปี บ้านเลขที่ 103/1 หมู่ที่ 4 ต.ป่าป้อง อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
54. นางศรีมอญ ศักดีนา อายุ 70 ปี บ้านเลขที่ 16 หมู่ที่ 8 ต.เชิงดอย อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
55. นางจันทร์ป้อม ไชยวงศ์ อายุ 80 ปี บ้านเลขที่ 30 หมู่ที่ 8 ต.เชิงดอย อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่

ภาคผนวก ข
รายชื่อทีมวิจัย

1. พระมหาอินสอน คุณวุฑโฒ	วัดปทุมसरาราม	หมู่ที่ 12 ต.เชิงดอย อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
2. พระนคร ปัญญาวิโร	วัดชัยสถาน	หมู่ที่ 3 ต.สันปูเลย อ.ดอยสะเก็ดจ.เชียงใหม่
3. พระปลัดประจวบ	วัดกัญจนันธยาราม	หมู่ที่ 2 ต.แม่โป่ง อ.ดอยสะเก็ดจ.เชียงใหม่
4. พระสหัส นนทเมธี	วัดรังษีสฤทธาวาส	หมู่ที่ 8 ต.เชิงดอย อ.ดอยสะเก็ดจ.เชียงใหม่
5. พระมหาเอกราช อตตมณนญ	วัดปทุมसरาราม	หมู่ที่12 ต.เชิงดอย อ.ดอยสะเก็ดจ.เชียงใหม่
6. พระมหาวิระพงษ์ วีระเมธี	วัดสุวรรณคีรีมงคล	หมู่ที่9 ต. ลวงเหนือ อ.ดอยสะเก็ดจ.เชียงใหม่
7. นางกัลยา มีรักษ์	บ้านเลขที่ 19	หมู่ที่ 5 ต.ลวงเหนือ อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
8. นางอาภรณ์ วาณิชพัฒนกุล	บ้านเลขที่ 30	หมู่ที่ 4 ต.เชิงดอย อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
9. นางอินแก้ว ชัยศรี	บ้านเลขที่ 274/1	หมู่ที่ 3 ต.เชิงดอย อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
10. นางสมถวิล เจริญทรัพย์	บ้านเลขที่ 36	หมู่ที่ 3 ต.เชิงดอย อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
11. นางพรรษา บัวมะลิ	บ้านเลขที่ 142	หมู่ที่ 4 ต.ลวงเหนือ อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
12. นางศิริรัตน์ คำขมภู	บ้านเลขที่ 2	หมู่ที่ 13 ต.สันปูเลย อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
13. นางปัทมาวดี อุดแดง	บ้านเลขที่ 296/67	หมู่ที่ 2 ต.หนองจ้อม อ.สันทราย จ.เชียงใหม่
14. นางมาลี โรจน์วรานนท์	บ้านเลขที่222/24บ้านเอมเพอเซอร์2ต.ฟ้าฮ่ามอ.เมือง	จ.เชียงใหม่
15. นางเครือมาศ พะเนาไธสง	บ้านเลขที่ 5	หมู่ที่ 3 ต.เชิงดอย อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
16. นายจรรย์ สุนทรสิงห์	บ้านเลขที่ 14	ช.สายน้ำผึ้ง ถนนสิริมงคลอาจารย์ ต.สุเทพอ.เมือง
จ.เชียงใหม่
17.นางสาวนฤมล ละครวงศ์	บ้านเลขที่ 245	หมู่ที่ 8 ต.ริมใต้ อ.แม่ริม จ.เชียงใหม่
18. นางสุมาลี สุกันธา	บ้านเลขที่ 1/9	หมู่ที่ 3 ต.ตลาดใหญ่ อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
19. นายอภิรักษ์ อนันต์ลักษณ์	โรงเรียนดอยสะเก็ดวิทยาคม	ต.เชิงดอย อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
20. นางสาวปาจารย์ ฦ ลำพูน	โรงเรียนดอยสะเก็ดวิทยาคม	ต.เชิงดอย อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
21. นายณัฐภา สเนียงค์ ฦ อุษยา	โรงเรียนบ้านเชิงดอย(ดอยสะเก็ดศึกษา)	หมู่ที่3 ต.เชิงดอย
อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
22. นายทิวา วรสิงห์ศักดิ์	โรงเรียนบ้านเชิงดอย(ดอยสะเก็ดศึกษา)	หมู่ที่3 ต.เชิงดอย
อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่

23. นายสุเมธ ปุ่ลิม โรงเรียนบ้านเชิงดอย(ดอยสะเก็ดศึกษา)หมู่ที่3 ต.เชิงดอย อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
24. นางสาวอภิษฎา รักติประกร โรงเรียนบ้านเชิงดอย(ดอยสะเก็ดศึกษา)หมู่ที่3 ต.เชิงดอย อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
25. นางสาวดลฉัตร อินมา บ้านเลขที่ 36/2 หมู่ที่ 12 ต.เชิงดอย อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
26. นางสาวศุภร่า สอาดล้วน บ้านเลขที่ 11/1 หมู่ที่ 8 ต.เชิงดอย อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่

ภาคผนวก ค

เวทีการประชุมคืนประวัติศาสตร์ชุมชน ณ วัดพระธาตุดอยสะเก็ด

เวทีการประชุมคืนประวัติศาสตร์ชุมชน ณ ชมรมผู้สูงอายุตำบลเชิงดอย

เวทีการคืนประวัติศาสตร์ชุมชนหมู่ที่ 8 บ้านลวงใต้ และ หมู่ที่ 4,5 บ้านลวงเหนือ
ณ วัดรังสีสุทธาวาส

เวทีการคืนประวัติศาสตร์ชุมชนหมู่ที่ 8 บ้านลวงใต้ และ หมู่ที่ 4,5 บ้านลวงเหนือ ณ วัดรังสีสุทธาวาส

เวทีการคืนประวัติศาสตร์ชุมชนหมู่ที่ ๔ บ้านป่าคา ณ วัดศรีประดิษฐ์ (ป่าคา)

เวทีการคืนประวัติศาสตร์ชุมชนหมู่ที่ ๔ บ้านป่าคา ณ วัดศรีประดิษฐ์ (ป่าคา)

เวทีการคืนประวัติศาสตร์ชุมชนหมู่ที่ ๓ บ้านเชิงดอย ณ ศาลาอเนกประสงค์วัดพระธาตุดอยสะเก็ด

เวทีการคืนประวัติศาสตร์ชุมชนหมู่ที่ ๓ บ้านเชิงดอย ณ ศาลาอเนกประสงค์วัดพระธาตุดอยสะเก็ด

เวทีการคืนประวัติศาสตร์ชุมชนหมู่ที่ ๑๒ บ้านหนองหล่ม
และหมู่ที่ ๑๓ บ้านหนองบัวพัฒนา ณ ศาลาอเนกประสงค์ บ้านหนองหล่ม

เวทีการคืนประวัติศาสตร์ชุมชน (กลุ่มชุมชนไทอินเดีย)หมู่ที่ ๓ บ้านเชิงดอย ณ มัสยิดอัลฟลฎี

ประเพณีแห่นมสตรถตันศรีมหาโพธิ์

ประเพณีแห่นมสตรถตันศรีมหาโพธิ์

ประเพณีแห่ขนมสตรถต้นศรีมหาโพธิ์

ประเพณีแห่ขนมสตรถต้นศรีมหาโพธิ์

การจัดงานสืบสานวัฒนธรรมไตลื้อ

การจัดงานสืบสานวัฒนธรรมไตลื้อ

การจัดงานสืบสานวัฒนธรรมไตลื้อ

การจัดงานสืบสานวัฒนธรรมไตลื้อ

ครกมอญ (ครกตำข้าว หรือ ครกกระเดื่อง)

บ้านที่มุงหลังคาด้วยใบตองตึง

ฟาก (ผนังไม้ไผ่) พื้นฟาก (พื้นไม้ไผ่)

การทอผ้าของไทลื้อ

ขี้ยา ไซ้ทำเป็นขี้ไต้ เพื่อใช้จุดไฟ หรือ เป็นเชื้อไฟ

กะหลก ทำจากไม้ไผ่ เพื่อส่งสัญญาณให้กับคนในหมู่บ้าน
เวลามีการประชุม

ฆางกลาง เป็นโลหะรูปประฆังใช้ตั้งบนหลังวัวต่างฝูง
และใช้ตีเวลาให้ชาวบ้านมาช่วยจับขโมย

พิธีกรรมผีหม้อหนึ่ง การลงผีหม้อหนึ่งส่วนใหญ่จะถามไถ่เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับตน เช่น การเจ็บไข้ได้ป่วยรวมถึง
การทำนายในเรื่องอนาคต

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ – นามสกุล	พระโพธิ์รังษี
คุณวุฒิ	นักธรรมเอก , เปรียญธรรมหก , ศาสนศาสตร์บัณฑิต , ศิลปศาสตร์มหาบัณฑิต (กิตติมศักดิ์) , ศิลปศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต (กิตติมศักดิ์)
ที่อยู่	วัดพระธาตุดอยสะเก็ด พระอารามหลวง หมู่ที่ 3 ตำบลเชิงดอย อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

ประวัติผู้ช่วยวิจัย

ชื่อ – นามสกุล	พระมหาอินสอน คุณวุฑโฒ
คุณวุฒิ	นักธรรมเอก เปรียญธรรมหก , พุทธศาสตร์บัณฑิต , ศีกษาศาสตรมหาบัณฑิต
ที่อยู่	วัดปทุมसरาราม หมู่ที่ 12 ตำบลเชิงดอย อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่
ชื่อ – นามสกุล	นางกัลยา มีรักษ์
คุณวุฒิ	ศิลปศาสตร์บัณฑิต , รัฐประศาสนศาสตร์บัณฑิต , รัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต
ที่อยู่	บ้านเลขที่ 19 หมู่ที่ 5 ตำบลลวงเหนือ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

